

MA MENTEM,
HOLNAP JÖTTEM

KAZÁNI TATÁR
NÉPMESÉK

MA MENTEM, HOLNAP JÖTTEM
KAZÁNI TATÁR NÉPMESÉK
EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST *1981*

MA MENTEM, HOLNAP JÖTTEM
KAZÁNI TATÁR NÉPMESÉK
EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1981

DUTÁN VITÉZ

DUTÁN VITÉZ

Valamikor réges-régen élt egyszer egy vitéz. Azt mondják, nagyon szegény volt.

Azon a vidéken nem voltak védett szálláshelyek, ha valami ellenség támadott, hozzá mentek az emberek.

– Fosztogatják a jószágainkat, gyere, üzd el őket – hívták valahányszor.

Ő meg mindig győztesen került ki, nem volt hozzá hasonló vitéz, senki fel nem ért vele.

Miközben így tette a dolgát, minden faluból szívesen hozzáadták a lányokat. Kilenc felesége volt. A kilenc feleségnek kilenc házat csinált a földben, külön lakott mindegyik. Az apák a lányokkal járó jószágot is nekiadták, így aztán a vitéz vagyona meggyarapodott. Kilenc asszonytól negyven fia és negyven lánya született, nyolcvan gyereke volt neki. A legfiatalabb asszony csak egy gyereket szült, ennek a legénynek Dután lett a neve.

Egyik nap egybegyűlt a nyolcvan gyerek, egymás között okoskodni kezdtek.

– Nem lesz ez így jó, ha így élünk tovább! Egymáshoz nem vagyunk valók, nektek negyven feleség kellene, nekünk meg negyven férj! – mondták a lányok.

Volt nekik egy csikósuk, egy öreg ember. Ez az öreg mind a nyolcvanukat lóra ültette, azok meg elmentek a következő pásztorig. Így szóltak hozzá:

– Mondd meg nekünk, tudsz-e valami helyet, valami szálláshelynek megfelelő területet! Követni fogjuk az útmutatásod!

– Tíznapos járóföldre innen, pontosan délnek van egy sűrű, gazdag topolyás. Oda menjetek. De előbb a lovaitokra patkót tegyetek, és ne induljatok el fegyver nélkül – felelte az öreg. Aztán külön Dutánhoz fordult:

– Fiam, neked őszintén beszélek. Van a kék ménesben egy csikó. Fogd meg azt a csikót, neked nem lesz más jó. Ez táltos paripa. Vándorutatokon minden szenvedés, az összes megpróáltatás csak téged fog érni.

Ez idő tájt Dután még nagyon fiatal volt. De amilyen fiatal, annyira bátor is.

A többiek szétszéledtek, hazamentek. Megpatkolták lovaikat, fegyverekkel látták el magukat, aztán szüleik áldását kérték, és elindultak új hazát keresni.

Ahogy mentek, mendegéltek, megpillantották azt a sűrű erdőt.

– Vajon mi lehet ebben az erdőben? – fontolgatták, aztán gyorsakban vágatva belovagoltak az erdőbe. Az erdőben mindenféle gyümölcs volt. Leszálltak lovaikról, jól belaktak a gyümölcsből. Miután ettek-ittak, mindegyik lefeküdt a maga ló mellé és elaludt.

Abban az erdőben lakott Dzsalmaviz, egy boszorkány. Mikor megérezte az embereket a közelében, odament hozzájuk, kinyitotta a száját, és sorban lenyelte őket. Dzsalmaviz Dutánhoz ért. Mikor kinyitotta a száját, hogy őt is lenyelje, Dután csikója dobogni, nyeríteni kezdett. Megérezte Dután a ló dobogását és felébredt. Felkelt, szétnézett, hát a testvérei nincsenek, csak a lovak maradtak. Szemben meg egy vénasszony áll, egyetlen hatalmas szem van a homlokán, akár egy tányér. Dután a fegyveréhez kapott, hogy lelője, de akkor megszólalt Dzsalmaviz:

– Várj még, fiam, ne lőj. Bennem vannak a testvéreid, épek mindnyájan. Adok neked egy feladatot. Ha teljesíted, megmenekülnek a testvéreid. A Mohit-tenger közepén lakik egy paradísz. Hét hónap is kevés, hogy odaérsz. A paradísznak van egy lánya, a lány neve Könekej. Vége-hossza nem lenne, ha el akarnám mondani a szépségét. Ha idehozod őt nekem, megmenekülsz. Ha nem, nálam maradnak a testvéreid.

Dután végighallgatta a boszorkány szavait, aztán indulni készült.

– De én oda nem tudok egyedül eljutni, add elő épen a testvéreimet. Majd ők lesznek az útitársaim – mondta.

– Szavad adod, hogy idehozod a lányt?

– Szavam adom.

– Akkor nesze!

Az öregasszony kezdte előhányni a testvéreit. Mindegyik ép volt és egészséges.

– Ím, édes bátyáim – szólt hozzájuk Dután –, ez az öregasszony egy feladatot bízott rám, lesz-e valamelyikőtök az útitársam?

– Nem tudunk mi elmenni odáig – felelték azok határozottan.

Dután ekkor egymaga készült indulni. Előbb még az utat kérdezte. Dzsalmaviz megtanította, hogy vezet az út oda, aztán adott Dutánnak két, lófej nagyságú aranyat, szüksége lehet rá az úton.

Dután vitéz útnak indult. Utitársa csak a süvöltő szél volt. A lova gyorsan járt nagyon, Dután napról napra jobban csodálta. „Az én lovam lesz az első, aki arra a helyre ér!” – gondolta magában.

Alig telt el egy hónap, Dután egy nagy síkságra ért. A síkságot átszelő víz mentén haladt. Egy emberre talált, az ember a földön feküdt, arcát a föld felé fordította. Odament hozzá Dután, lehajolt kissé, és üdvözölte. Az ember öreg volt, felemelte a fejét, ő is üdvözölte Dutánt.

– Apó – fordult hozzá Dután vitéz –, miért fekszel itt egyedül?

– Ez a hely a falunk helye – válaszolt az öreg –, egyszer rátámadott az ellenség. Én akkor vadászni voltam. Mikor megjöttem a vadászatról, látom, nincs otthonom. Nem akarózt megválni falum helyétől. Aztán meg annak, hogy itt fekszem, az is a nyitja, hogy van a föld alatt egy kán, aki férjhez adta a lányát. Most van a lakodalom, azt hallgatom. Hát te meg miért jöttél ide?

– Dzsalmaviz boszorkány egy feladatot bízott rám, megyek, hogy elhozzam a padisah lányát – felelte Dután vitéz.

– Akkor inkább az útitársad leszek, minthogy itt feküdjek – mondta az öreg.

Egyik lovon, másik gyalog, továbbmentek, beszélgettek. Dutánnak megjött a kedve.

Mentek, mendégéltek, újabb hónap múltán megint egy emberre leltek. Az fegyvert tartott a kezében, ült és nézett felfelé. Odamentek hozzá, üdvözölték:

– Te meg miféle ember vagy, hogy ülsz itt magadban? – kérdezték tőle.

– A falumra ellenség támadott, én maradtam meg egyedül. Tegnap délben rálöttem egy kacsára, a nyílvesszőm felvitte valahová a kacsát a magasba. Ma is azt várom, mikor esik le – felelte az ember.

– Hát ti meg mi okból jöttetek ide? – és kérdezősködni kezdett.

Miközben ott ültek és beszélgettek, leesett a kacska.
Megkopsztották, megfőzték és megették.

Ekkor a kacsát lövő ember így szólt:

– Inkább veletek megyek, minthogy egymagam legyek! Hátha érdekeset látok veletek!

Egyik lovon, ketten gyalog felkerekedtek, továbbmentek.
Mentek, mendegéltek, egy hónap múltán egy dombon ismét egy emberhez értek. Az ember két lábára két üstnyi nagyságú kő volt kötözve, és csak úgy gyalogosan, egy farkast üldözött. Meg is fogta, úgy, kövekkel a lábán.

– Milyen ember lehet ez? – csodálkoztak rajta.

Odamentek hozzá, hát látják, hogy ez egy húszéves, igen jóvágású legény.

– Te meg miféle ember vagy, hogy kövekkel a lábadon is megfogod a farkast? – kérdezték.

– Ha engem kérdeztek – szólt a legény –, az én nevem Szélláb. Ha nem kötnék követ a lábamra, ki tudja, hová elmennék, biztos eltévednék. A repülő madáron kívül semmi nem előz meg itt.

Dután is mindent elmondott magáról, azt is elmesélte, hogy akadt két társra útközben.

– Ha így van – szólt Szélláb –, hát én is hadd menjek veletek, világot látok majd, meg érdekes dolgokat.

Ő is csatlakozott. Egyik lovon, hárman gyalog továbbmentek. Ahogy mentek, mendegéltek, egy hónap múltán a hegyek közé értek. Egy embert láttak, akinek a feje fölött mindenféle madár repdesett. Olyan eszefogyott forma volt, minden madarat magához igézett. Hozzá is odamentek, őt is üdvözölték.

– Te meg itt a hegyek között mit csinálsz egymagad? – kérdezték.

Az ő falujára is ellenség támadott, de neki se volt ereje, hogy elhagyja a hegyszorost.

– Egyedül vagyok, nincs kivel beszélgetnem, de csak kell valamivel szórakoznom. Magamhoz igézem a madarakat, így csinálom jókedvet magamnak.

Azok is mindent elmondtak, elejétől végig.

– Inkább én is veletek megyek, minthogy itt maradjak egyedül – mondta, és csatlakozott.

Egyik lovon, négyen gyalog továbbmentek.

Megint mentek, mendegéltek, egy hónap múlva egy hegyhez értek. Egyik oldalán erdő volt, tölgyes. Az erdőből egy ősz szakállú ember jött elő. ő volt Ősz Óriás. Egyik vállán tölgyfát cipelt gyökerestől-ágastól, másik kezében hatalmas malomkövet tartott. Őt is üdvözölték.

– Mit csinálsz itt, öregapó? – kérdezték.

– Lejjebb innen van egy folyó, a folyóparton van a házam. Én molnár vagyok. Mikor áradás volt, olyan hirtelen jött az ár, hogy a malmomat elvitte, malomkövem széttörte. Tíz napig csináltam ezt a malomkövet egy hegyen. Hogy ne járjak kétszer, betértem az erdőbe, fogtam ezt a tölgyet, mondom, jó lesz garatnak. Gyerekeim is vannak, de még fiatalok. Gyertek velem haza, együnk, igyunk együtt! – hívta őket Ősz Óriás.

Mikor együtt továbbmentek, egy tíz-tizenöt udvaros faluba értek. Ez volt az Óriások falva.

– Én már beszéltem magamról – szólt az öreg –, hanem ti mi célból jöttetek ide?

Dután elmesélte.

– Ha így van, hát hadd menjek én is veletek, hadd lássak sok érdekeset! – kérte az öreg.

A gyerekeire hagyta a dolgát, és ő is csatlakozott. Egyik lovon, öten gyalog továbbmentek. Egy hónap múltán az útjuk egyenest egy fekete házhoz vezetett. Ide már nem volt messze az a város, ahová igyekeztek. A házban egy szegény ember lakott a hűgával. Nagyon szegények voltak, még egy öltő ruhájuk sem volt. Azok hatan teát forraltak, együtt ettek, ittak, aztán bementek a házba, hogy megszálljanak. A ház lakói megkérdezték:

– Miféle emberek vagytok? Hová visz utatok?

– Ebben a városban itt a padisahnak van egy lánya, azért jöttem, hogy elvigyem – mondta Dután.

– Akkor akár fordulj is vissza az utadról – szólt az ember –, azt a várost tízezer ellenség vette körül.

– Hét hónapja úton vagyok, már csak nem ijedek meg az ellenségtől, hogy visszaforduljak?! – válaszolta Dután.

A padisah lánya aznap álmot látott. Amíg azok ott aludtak, Könekej megálmodta, hogy Dután bevonult a városba, az ördögök

és gonoszok pedig mind elmenekültek a tőle való félelmükben. Amikor ezt álmodta, felriadt, mindene égett, lángolt. Anélkül, hogy kiment volna bárhová is, úgy tűnt neki, hogy egy csodálatos kertben fekszik barátnői körében. Reggel, mikor felkelt, Könekej elment egyik testvérbátyjához.

– Miért jöttél, húgom? – kérdezte a bátyja. – Hiszen te nem szoktál otthonról kimerészkedni!

– Hat embert láttam álmomban, egyet lovon, ötöt gyalog. Mikor megláttam a lovast, nagyon elámultam, lova nyerítése pedig azóta se megy ki a fülemből. Ezek valók hatan a tízezres hadsereg ellen! A lovas meg azért jött, hogy engem elvigyen – mesélte Könekej.

– Légy türelemmel, húgom – felelte a bátyja –, ne nagyon híreszteld, amit álmodban láttál. Az ellenség egyelőre még itt van. Tegyük próbára a legény erejét. Adjunk neki dolgot, aztán majd meglátjuk.

A lány jókedvre derült bátyja szavainak hallatára, visszatért saját lakosztályába.

A tízezres ellenséges hadsereg azokban a napokban zárta körül a várost. Már épp el akarták kezdeni ostromolni, hogy lerombolják, megsemmisítsék. A város népét ijedelem szállta meg. Az ijedelem láttán a padisah üzenetet küldött a lányának:

– Lányom, fogjál bejó lovakat, hajts ki a barátnőiddel, mutasd meg magadat!

A padisah lánya befogatta a jó lovakat, maga mellé vette néhány barátnőjét, és kihajtatott. Olyan szép volt, mint a felhő mögül előbújó nap. Kihajtatott, az ellenség előtt mutatkozott. Az ellenséges padisah tekintete Könekejre esett, a padisah a lányba azonnal beleszeretett. Aztán elment Könekej apjához, és így szólt hozzá:

– Nem bántom a vagyonodat, nem dúlom fel városodat, nem vágom le hadaidat, csak add nekem a lányodat!

A padisah, hogy megmentse népét, hajlandó volt odaadni leányát.

– Ha negyven nap múlva jössz, elviheted, de a negyven napra fogadalmat kell tőrnéd! – felelte a padisah.

Az ellenséges padisah nem kezdte meg az ostromot, negyven napra fogadalmat tett, és hazatért.

Dután vitéz reggel, mikor felkelt, társaival együtt bement a városba. Szembejött velük Könekej bátyja. A házába vitte, megvendégelte őket. Aztán megüzente a húgának: „Ideértek azok az emberek, akiket álmodban láttál. Gyere, győződj meg róla a saját szemeddel!” A lány befogatott és odahajtatott, a barátnőivel most is, mint máskor. Amint Dutánt észrevette, szíve Dután rabja lett. Anélkül, hogy egy szót is szólt volna, Könekej hazahajtott. Nagyon vágyott Dután után. Összehívta a szegényeket, aranyat-ezüstöt osztott nekik. Közben így beszélt:

– Az ellenséges padisah tőlem akár minden reményét elveszítheti!

Dutánék érkezésének híre a padisahhoz is elhallatszott. A padisah magához hívatta Dutánt. Takaros házba vezette, megvendégelte.

– Testvérek vagytok mindnyájan? Milyen emberek vagytok? Milyen országból jöttetek? – kérdezősködött.

Dután így válaszolt:

– Szarigunak hívják azt a földet, a mi földünket. Apám, padisah – szólította meg illően Dután –, atyám álmában látta a lányod, és beleszeretett. A lányod leírta a címét, és odaadta neki. Atyám parancsát követve azért jöttem, hogy elvigyem Könekejt. Erőszak nélkül is adod, vagy erővel akarod?

– Nagyon jó – mondta a padisah –, szóval azért jöttél, hogy engem apóssá tegyél. Hanem rám ellenség támadott, hogy elpusztítsák városom, hogy elvegyék vagyonom. Így szólt a vezérük: „Ha nekem adod a lányodat, megszabadítalak.” Én pedig, a népemért, feláldoztam egyetlen lányomat. Azt feleltem: „Ha negyven nap múlva jössz, elviheted.” Íme, fiam, ez a szavam hozzád: az ellenséges padisah kilcncnapi járásra van innen.

Dután indulásra készült.

A padisah mellé adta Tel-Konggiz nevű lovát. Dután vitéz hátrahagyta társait, egymaga indult útnak. Ekkor Dután tizenkét éves lehetett.

Dután vitéz ment a maga útján, hol a saját lován, hol Tel-Konggiz hátán. Egyre csak ment, ment, mígnem az ellenséges padisah városához nem ért. Észrevették őt az örök. Lehettek vagy harmincán.

– Itt van a padisah székhelye? – kérdezte tőlük Dután.
– Mi dolgod van neked itt? Miféle ember vagy? – kérdeztek vissza az örök.

Dután egy verset vetett oda válaszul:

*Ifjú legény vagyok én,
Tüzes vagyok, mint a mén,
Idehózzátok padisahotok –
Fejét veszem neki én!*

Az örök nagyon feldühödtek a szavak hallatán, azonnal közrefogták Dutánt. Dután, mint az éhes farkas, rájuk vetette magát, az örököt harmincával egy sövénybe vágta, másodjára a sövényt átvágta, és kísértalt közülük. A megmaradt örök a padisahhoz mentek, panaszt tettek:

– Jött hozzánk egy legény. Azt mondja, „ha idejön a padisahotok, levágom a fejét”!

A padisah nagy haragra gerjedt. Magához hivatott vagy kétszáz katonát, és megparancsolta nekik:

– Kerítsétek be azt a legényt, élve hozzátok elém!

A kétszáz katona – ahányan voltak, annyi felől – bekerítette Dutánt. Egyik nyilazta, másik hurkot vetett rá – nem sikerült elfogniuk. De egy szempillantás sem telt el, az ő vérük meg úgy patakzott, akár a víz.

– Mi nem tudjuk tartani magunkat vele szemben, nagyon kevés emberünk maradt életben. Magad gyere, téged hív!

A padisah még nagyobb haragra gerjedt, felkelt, fogta íját-nyilát, jó lóra szállt és odavágtatott.

– Te meg ki fajtája vagy? Azért jöttél, mert a halálozód óráját kívánod? – kiáltotta a padisah.

– Ha olyan vitéz vagy, hát mutasd meg, mit tudsz! – felelte Dután. – Én nem vagyok ijedős fajta!

A padisah megfeszítette íját, és kilőtte nyilát a legényre. Dután vitéz pattintott egyet ostorával, eltérítette a padisah nyílveaszóját, az meg beleállt a földbe.

– Te már löttél – mondta Dután –, de most figyelj, én hogy lövök!

Dután nyila átfúrta a padisah mellét páncélinggel együtt, és kijött a hátán. A padisah leesett a lováról. Dután levágta a fejét,

beletette az iszákjába, és megfordult, hogy visszatérjen.

A kilencnapos utat négy nap alatt tette meg. Könekej nagyon várta az érkezését. Volt a közelben egy magaslat, úgy hívták, hogy Murakorgán. Leste Könekej, mikor tűnik fel rajta Dután. Egyszer csak, port kavarva maga után megjelent Dután, lovát kötőféken vezette. A lány azt se tudta, mit csináljon örömében. Amíg követte, be nem csukta szemét, le nem hunyta pilláját. Dután a padisah házába ment. A társai is odamentek, találkoztak, örvendeztek.

Dután így szólt a padisahhoz:

– Padisahom, szultánom, legyen lelked kegyes, lefejeztem ellenségedet. Nem változtattad-e meg ígéreted? Én teljesítettem a parancsodat, most te teljesítsd az én kérésemet!

A padisah így válaszolt:

– A leányom a tiéd. De most menj, vegyél a vásárban száz jó kancát, ez legyen a lányoméért a váltság.

Dután vitéznek még megvoltak az aranyai, fogta az egyik darabot, és elküldte társait a vásárba.

– Vegyétek meg nekem a kancákat, és hajtsátok ide! – kérte.

A társai megvették a kancákat és odahajtották. A padisah a lakodalomhoz kezdett készülődni. De volt neki egy gonosz vezíre. A vezír így gondolkozott magában: „Biztos hozzám adja majd a lányát a padisah, kihez is adhatná máshoz?!”

A gonosz vezír így szólt a padisahhoz:

– Nem járatod-e lejó híred az egész világ előtt, ha száz kancáért eladod a lányod ennek a jöttment vándornak? Én kérdezősködtem, és megtudtam, hogy nem is padisah az apja! Szegényebb a szegénynél! Akárhogy is van, ki kell őt játszani, félre kell vezetni, nem kell a lányt nekiadni!

Közben Dután vitéz egyik társát a padisahhoz küldte.

– Mondd meg a padisahnak, hogy ne váraoztasson, ne hívja ki a dühömet! – üzenté.

A padisah meg ezt üzenté vissza:

– Padisahi lakodalom készül itt, ne siess, légy türelemmel! Sok népet kell meghívni, küzdőteret kell előkészíteni, lovak fognak versenyezni, bajnokok fognak megküzdeni.

A küzdőteret is előkészítették, a bajnokok is megérkeztek. A lovasverseny háromnapos úton folyt. A padisah maga háromszáz

lovat indított. Dután is indult. A magaslatról Dután tűnt fel elsőnek. Odaért a térre, és leszállt a lováról. Jó sokára a padisah lovai is megjelentek. Dután vitéz ekkor így szólt a padisahhoz:

– Mondd meg az igazat, mi kifogásod van még? Ne adj hitelt kósza híreknek, félrevezetnek téged, ne hevítsd a véretem!

A padisah a térre hívatta egyik bajnokát. A bajnokot Baraknak hívták. Dután vitéz Ősz Óriást küldte. Nekiláttak a küzdelemnek. Ősz Óriás elkapta Barakot, és derékig vágta a homokba.

Dután megkérdezte a padisahot:

– Most már elégedett vagy?

A padisah így válaszolt:

– Sok nép gyűlt a küzdelemre, versenyeztessük meg a futóinkat is!

Mint kiderült, volt a padisahnak egy jó futója, egy öregasszony. A padisah az öregasszonyt indította a háromnapos versenyre. Dután Széllábat küldte. Szélláb és az öregasszony megtették a háromnapos utat. Mikor odaértek, leültek, megpihentek.

Megszólalt Szélláb:

– Anyó, én nagyon megszomjaztam. Víz se hoztunk, pedig úgy innék!

– Ha szomjas vagy, nekem van vizem – felelte az öregasszony.

Az öregasszony két üveg itókát hozott magával.

– Csak igyál, fiam, jól jön ez a futónak – mondta.

Anélkül, hogy bármire is gondolt volna, fogta Szélláb az egyik üveget és kiitta.

– Elég volt? – kérdezte az öregasszony.

– Anyó, én még mindig szomjas vagyok – felelte Szélláb.

– Fogd, van itt még egy üveggel – szólt amaz.

Szélláb ezt is kiitta. Lerészegedett, elesett. Beesteledett.

Az öregasszony felkelt, és kezdett futni visszafelé. Felkel a nap, süti Szélláb testét. Erre ébred Szélláb. Észrevette az öregasszony tovatűnő árnyékát, feltúrte két nadrágszárát, és az öregasszony nyomába eredt. Beérte, mielőtt dél lett volna. Tenyerét megtöltötte homokkal.

– Utolértél, gyerek? – fordult hátra az öregasszony.

– Utol, biz'én! – felelte Szélláb, és ebben a pillanatban a homokot az öregasszony szemébe vágta.

Az öregasszony leesett és ott maradt, hogy kitörölje a szemét. Közben Szélláb beért a célba és leült. Estére az öregasszony is odaért.

Hát, a padisah csele megint rosszul sült el.

– No, mi maradt még hátra? Elégedett vagy-e? – kérdezte Dután vitéz.

– Lovainkat, bajnokainkat meg a futóinkat már kipróbáltuk – szólt a padisah –, most az íjászaikat tegyük próbára!

A padisah parancsára egy magas oszlopot vertek a földbe. Az oszlop tetejére egy arannyal teli szelencét helyeztek.

– Akinek a nyila eltalálja a szelencét, azé lesz az arany! – mondta a padisah.

Odamentek az íjászok, és lövöldözni kezdtek. Egyesek el sem lőttek a szelencéig, mások mellétaláltak. Belefáradtak a lövözésbe. Ekkor Dután odaküldte a lövést, aki a kacsát lőtte. Az meg így szólt a padisah vadászaihoz:

– Rosszul céloztatok, de ezt nézzétek meg, én hogy lövök!

Lábait jól megtámasztva célzott és lőtt. Elkapta nyila a szelencét, és eltűnt az égen. Valamennyi ember az égre szegezte szemét – nem látszódott. Megszólalt a lövész:

– Ma ne is várjátok, majd csak holnap déltájt esik le, menjetek haza, ne fárasszátok a nyakatokat hiába!

Mikor eltelt egy nap, a szelence leesett az oszlop tövéhez.

Dután ismét a padisahhoz fordult:

– Van-e még valami fitogtatni való mesterséged?

– Ma már beesteledett, hamarosan elkezdődik a holnap. Tiéd a lányom.

Mikor a padisah Imatért, így szólt hozzá az a vezír:

– Ésszel fel nem érhető dolgot teszünk, ha hozzáadjuk a lányod. Inkább cselt kellene vernünk ma éjjel: jó lovakat jó *tarantászok* elé fogni, megfelelő legényeket mellé választani, Könekejt a fekvőhelyéről egy ládába tenni, hadd vigyék innen messzi.

Elő is hozták a lovakat, aztán a lány fekhelyéhez mentek, ládába tették Könekejt, és elvitték, ahogy a vezír parancsolta. De hiszen van nekünk egy emberünk, aki a földet hallgatta, úgy feküdt. Meg is hallotta, amit amazok csináltak, szólt is rögtön Dutánnak:

– A lányt ládástól egy szekérre tették, fogták és elvitték!

Dután vitéz haragosan felkelt, lovára szállt, felfegyverkezett, és odakiáltott a társainak:

– Fegyverkezettek, mindent megsemmisíttek, egyetlen lelket sem hagytok életben!

De ott volt az az apó, aki a madarakkal játszott, így szólt Dutánhoz:

– Fölöslegesen ne ontsuk a vért, ne öldököljünk! Idehozom én őt, ha föl nem is repültek; utánuk megyek, bekötöm a szemüket, leemelem a ládát, és azzal visszatérek. A lovakat beteszem a szekérbe, a szekerüket meg majd hazahúzzák maguk a legények. Madd vigyek véghez egy érdekes cselekedetet!

Minden úgy is történt, meghozta a ládát a lánnyal Dutánnak.

A legények meg, akik a lovakat hajtották, mikor kinyitották a szemüket, látták, hogy a lovak a szekérré vannak téve, így hát maguk kezdték húzni a szekeret. Teljesen elment az eszük. Ők csak hadd legyenek ott, eszüket veszve.

Dután vitéz hozzáerősítette a ládát Tel-Konggiz lovához, majd mind a hatan visszafelé vették az útjukat. Éjjelek múltak, hajnalok pitymallottak, aztán egy helyre letáboroztak. Fogukkal kinyitották a láda zárját, a ládából pedig ragyogva előlépett Könekej. Nagy öröm töltötte el mindnyájukat, egyként örvendezett mindegyik. A lány is nagyon boldog volt:

– Megtaláltam a páromat! – mondta.

Ahogy mentek, mendegéltek, már egészen közel értek Dzsalmavizhoz. Dután ekkor így kezdett beszélni:

– Könekej, te nem az enyém vagy, Dzsalmaviz boszorkány küldött engem érted, nála kell hagylak!

– Én azt hittem, azzal találkoztam, akit megálmodtam, egész mostanáig örültem, hát hogy hagynál itt engem? – felelte Könekej, és véres könnyekkel zokogásba kezdett.

A többiek, mikor hallották a lány szavait, látták véres könnyeit, nem tudták megállni, ők is sírni kezdtek.

– Erősnek ti mindnyájan elég erős emberek vagytok – szólalt meg Könekej –, nem tudnátok-e legyőzni azt a boszorkányt is? Miért van, hogy bátran itthagynátok engem, elmennétek nélkülem?

Nckibátorodott e szavak hallatán Dután, így felelt a lánynak:

– Ahol te halsz meg, ott halok meg én is, de nem hagylak egyedül téged!

Ekkor a földet halló apó így szólt:

– Nem kell hiába ennyire felindulni. Egy kis ész kell ide, anélkül nem megy semmi! Itt van Szélláb. Olyan a formája, mint akármelyik lánynak, szép is, fiatal is. Sörény helyére nő új sörény, hát vágjuk le egy ló sörényét, tegyük Széllábra, mintha haja lenne, aztán őt vidd a boszorkányhoz, őt add oda neki!

Így is tettek. Széllábat Könekejnek öltöztették, aztán Szélláb lóra szállt Dután vitézzel, és elindultak Dzsalmavizhoz. Könekejt Tel-Konggizra ültették, ő meg elindult az úton, amerre a társak is mentek. Dzsalmaviz megérezte Dutánék jöttét, és eléjük ment.

– Meghoztad-e a lányt, hősöm? – kérdezte. – Te vagy a legvitézesebb ember! – mondta Dutánnak.

Házába vezette őket, *piláf*-ot sütött nekik. Dután csipegetett ebből is, abból is, aztán megszólalt:

– Anyó, már nagyon vágyom a szüleim után, én most elmegyek.

Elbúcsúzott Dzsalmaviztól, és útnak indult. Szélláb ott maradt.

– Eh – mondta Szélláb, és sóhajtott egyet. – Anyó, szükségem támadt, ki kell mennem – mondta.

– Ne menj ki, gyermekem – felelte Dzsalmaviz –, itt van egy kis teknő, ülj inkább arra!

– De itt a házban nem tudok, kimegyek inkább! – mondta Szélláb.

– Hát akkor én is veled megyek! – szólt az öregasszony, és együtt kimentek.

Szélláb megállt, aztán usgyi, futásnak eredt. Dzsalmaviz is felszökkent, üldözőbe vette Széllábat... Az öregasszonyon bő szárú bugyogó volt, futás közben egyszer-kétszer összegabalyodtak a bugyogó szárai, az öregasszony meg elesett. Hanem aztán amikor leszakadtak a bő nadrágszárok Dzsalmavizról, sokkal gyorsabban kergette a legényt. Szélláb elérte a társait, csatlakozott hozzájuk. De Dzsalmaviz is nagyon közel volt már. Jött, hogy mindegyiküket felfalja. Azok nagyon megijedtek. Ekkor az az ember, aki a kacsát lőtte, felajzotta íját, és rálőtt Dzsalmaviznak a homlokán díszelgő egyetlen szemére. A boszorkány épp hogy kimondta a szót, hogy

„utolértelek!”, mikor a nyílveendő belefúródott a szemébe, és átjárta az agyvelejét.

Dzsalmaviz undorító hangon felüvöltött, majd összeesett. A halálán volt. Mikor a boszorkány kimúlt, Dután így szólt társaihoz:

– Életemből hány évet elfecséreltem, mit ennek a sötétképűnek a dolgában töltöttem! A boszorkány vagyona most már minket illet!

Mikor felforgatták Dzsalmaviz odúját, rengeteg aranyat-ezüstöt találtak benne.

Minthogy már nagyon közel jártak otthonaikhoz, keveset időztek azon a helyen. Könckejt saját lovára ültették, Tel-Konggiz hátára Ősz Óriás ült. Dután előreküldte apjához Ősz Óriást híruket vinni, ajándékot kapni.

– Hej, a mi gyerekünk! Visszajön-e vagy sem? – sírtak panaszosan Dután szülei. Az anyja még jobban zokogott:

– Másoknak mind megvan a gyerekük, de biz’ az én egyetlen fiam aligha tér vissza! – mondogatta.

Amint épp így sírdogáltak, Ősz Óriás állított be hozzájuk. Levette Dután apjának fejére illő kucsmáját, és így szólt:

– Ajándékod van-e? Visszajön a fiad!

Aztán mindnyájan az érkezők elé szaladtak. Köszöntötték, megölelték egymást, sírtak örömben. A szülők Dutánt és Könekejt gyorsan a házba vezették, Dután öt társához öt leányt adtak. Azután, hogy egy kicsit boldogságban éltek, így szólt az apja Dután vitézhez:

– Dzsalmavizt legyőzted, Könekej tiéd lett. De most már bátyáidnak is új hazát, feleséget keress! Bárcsak megtalálná párját mindegyik testvéred, addig, amíg élek!

– Bátyáimnak nem szerzek feleséget, de nénémnek megtalálom a vőlegényüket. Ti, bátyáim, inkább engem kövessetek! – felelte Dután, aztán fogta a többieket és elindultak.

Útra keltek, hogy hazát és párt keressenek, majd mielőbb visszatérjenek. Egy városhoz értek. Este volt már, hogy bemenjenek, így hát a város szélén szétengedték lovaikat, megbéklyózták őket, maguk pedig aludni tértek. Épp hogy lefeküdtek, éles, riasztó hangokat hallottak. Dután vitéz megkérdezte bátyjából:

– Miféle hangok lehetnek ezek?! Menjetek, járjatok a végére!

Dután odaküldött bátyjai közül néhányat. Azok közelebb mentek, és úgy látták, hogy a várost ellenség zárta körül, jöttek, hogy raboljanak. A nép közül sokan sírtak félelmükben. Az ellenség pedig amellet, hogy a városlakók összes jószágát elhajtotta, a szebbnél szebb lányokat és asszonyokat is elrabolta. A városiak egy része üldözőbe vette őket, egy darabig üldözte az ellenséget, aztán sikertelenül visszatértek.

– Legyőztek minket! – mondták.

Dután bátyjai nagy felháborodással visszatértek.

– A hazát, mit most megtaláltunk, ellenség dúlta fel – mondták.

– Emiatt meg miért búslakodtok? – kérdezte Dután. – Szálljatok lovaitokra, és gyertek utánam! – mondta másnap.

Dutánal az élen belovagoltak a városba. A nép sírt itt is, sírt ott is, a padisahjaik meg velük sírtak.

– Miféle ellenségeitek van nektek? – kérdezte Dután vitéz.

– Volt egy emberünk, aki már régebben észrevette az ellenséget. Az az ellenség jött rabolni ide – felelték a padisahok.

– Az ellenség nem tud akármeddig jutni, add ötszáz embered üldözőbe venni. Az emberek nem azért kellene, hogy harcoljanak, hanem hogy felismerjék, hazavigyék jószágaitokat – mondta Dután vitéz.

A padisah összeszedte az embereket és odaadta. Azok Dután vezetésével megindultak, persze Dután bátyjai is mind ott voltak. Az ellenséget üldözőbe vették, három napig tartott, amíg utolérték. Dután vitéz, mint éhes oroszán, a sereg közepébe rontott. Volt, akit kardjával vágott le, volt, akit lovával tiport össze, egyik végén bement a seregnek, a másik szélén tűnt elő közöttük – azok meg Dután haragjától, csatakiáltásától úgy megijedtek, hogy tüstént futásnak eredtek. Ki a füzesbe futott, ki pedig futott, merre látott.

Dután vitéz az egész sereget levágta, a vele tartó embereknek pedig megparancsolta:

– Vigyetek el lányaitokat, asszonyaitokat, vigyétek el jószágaitokat!

Aztán a visszafelé vezető útra tértek. *Dombrá*-ikat pengetve, kobzaikat ütögetve, *kuráj* szava mellett bevonultak a városba. A nép kiválogatta a jószágait, mindenki hazavitte a sajátját. A város padisahja megölelte Dután vitézt.

– Legyünk barátok, téged ültetlek a saját helyemre, padisahot csinállok belőled! – mondta.

A padisah Dután bátyjaihoz adta első leányait. Mindegyiknek akadt párja. Lagzit csaptak, mulattak, amikor pedig eltelt vagy negyven nap, Dután vitéznek mehetnékje támadt. Vissza akart térni saját otthonába.

– Elmegyek én a saját hazámba – mondta a padisahnak.

– Ahelyett, hogy örökké az ellenségtől féljek, vért, könnyet hullassak, inkább veled mennék! – felelte a padisah.

Ekkor Dután vitéz így szólt a néphez:

– Ti is kövessetek engem, senki ne maradjon itt, nyári legelőm elég lesz akár tízezernek is!

Az emberek összeszedték ingóságaikat, majd pedig megindultak Dután után. A jólelkű Dután vitéz pedig a vidék valamennyi lakóját magához vette. Életét mindenki boldogan élte.

EJGELI VITÉZ

Valamikor réges-régen volt egyszer egy padisah. Ennek a padisahnak volt két fia. Alighogy egy kicsit megnőttek, a padisah harmadik gyereke is a világra jött. Mikor meglett a gyermek, bölcsőbe tették. Egyszer a padisah megpofozgatta a bölcsőben fekvő gyerek arcát. A gyerek ahelyett, hogy sírt volna, felnevetett. Csodálkozott a padisah, aztán az ujját adta neki, hogy szorongassa. A gyerek úgy megszorította apja ujját, hogy a padisah csak erővel tudta visszahúzni.

– Ohó – szólt a padisah –, hát ez a gyerek még vitéz lesz, bizony hős vitéz!

A padisahnak volt egy Ejgeli nevű vitéz nagyapja. Harmadik fiának a nagyapja nevét adta, a gyereket Ejgelinek szólította.

Hát jó. Hanem egyszer a padisah jószágai kezdtek eltünedezni. Először egy ménes tűnt el, majd a második, harmadik... sorban egymás után vesztek el. Hívatta a padisah a két nagyobb fiát, elmondta nekik, hogy mi történt.

– Már csak egy ménes maradt a jószágunkból, amelyikben a szélnél is sebesebb táltos van. Ideje, hogy magunk kutassuk fel az állatokat! – mondta a padisah.

– Jól van – felelték a gyerekei –, mi megkeressük, felkutatjuk!

A padisah útjára bocsátotta két fiát, azok pedig elindultak a ménesek felkutatására.

Ez idő tájt a padisah harmadik fia kamasz legény lehetett.

– Apám! Hová mentek a bátyáim? – kérdezte a legény az apját.

– Vadászni mentek, két nap múlva megjönnek! – válaszolta neki a padisah.

Elmúlt a két nap, de a bátyjai nem tértek vissza.

– Azt mondtad, apám, hogy két nap múlva visszajönnek, de már elmúlt a két nap, és meg sincsenek itthon! Elmegyek, megkeresem őket! – fordult az apjához a legény.

A padisah nem egyezett bele, nem engedte el Ejgelit.

Egyik napon Ejgeli gyerekekkel játszott az erdőben. Golyóztak. A többi gyereknek fából volt a golyója, az Ejgelié aranyból. Játék közben Ejgeli eldobta a golyóját. A golyó keresztülszántott a folyó felszínén, majd egy asszony vödrébe esett. Olyan erővel repült, hogy átütötte a vödör alját. Az asszony mérges lett.

– Ej, te föld alá való! Ahelyett, hogy itt hősködsz, inkább apád elveszett jószágait mennél keresni! – veszekedett.

A gyerek értetlenül állta. Mikor hazaért, megkérdezte az apjától:

– Egy asszony ezt meg ezt mondta nekem, miért beszélt ez így velem?

Az apja eleinte nem válaszolt. De a gyerek addig faggatta, míg mindent el nem mondott neki.

– Útra kelek, és megkeresem a jószágot, csak adj egy jó lovat!
– felelte rá a fiú.

Az apja egy lovat vezetett elő Ejgelinek. Ejgeli felszállt a ló hátára, a ló összecsuklott. Másik lovat hoztak, az is összecsuklott alatta. Ekkor így szólt Ejgeli apja:

– Te menj a lovak közé, magad válassz megfelelő lovat magadnak!

Ejgeli kiment a ménesbe. Talált a lovak között egy szélnél is sebesebb, hosszú szőrű pejkit. Karját a ló hátára tette és figyelte. A ló törte.

– A legjobbat választottad ki a lovak közül, csak most már őt is el ne veszítsd, hanem kutasd fel a méneseket, és hajtsd haza! – mondta Ejgelinek az apja.

Ejgeli felszállt a ló hátára, és elindult. De ezt senki nem látta, mert a ló úgy repült, mint a madár.

Száguldott a lovon Ejgeli, mígnem egy réthez értek. Befordultak a rétre a fűzfák közé. Ahogy ott mentek, egy ösvényre leltek. Amikor letértek a rétre, Ejgeli megszabadította a lovat kantárjától, majd rácsapott és elengedte: „Most arra vihetsz, amerre te akarsz.” A ló vitte Ejgelit. Egy kis házikóhoz értek. Bementek a házikóba, bent egy öregasszony ült. Úgy látszott, hogy az asszony az emberek fajtájához tartozott.

– Hej, fiam, hát merre tartasz, hová mész? – érdeklődött az öregasszony.

Ejgeli azt felelte, hogy megy előkeríteni apja jószágát.

– Én nem tudok erről a dolgról, de talán a néném tud róla. Ő száz versztára lakik innen – mondta az öregasszony.

Ejgeli lovára szállt és elindult. Elérkezett a második öregasszony házához. Bement, hogyléte felől kérdezte az anyót.

– Hát te, fiam, hová mégy? – kérdezett vissza az öregasszony.

Ejgeli elmondta.

– Én nem tudok erről a dologról, de talán az idősebb néném tud róla. Ő száz versztára lakik innen – felelte az öregasszony. Aztán megetette-megitatta a legényt, és útjára bocsátotta.

Ejgeli az utat gyorsan megtette szélnél is sebesebb pejkójával. Belépett a tóparti házikóba. Bent egy öregasszony ült, ő is ember fajtájúnak látszott.

– Hát te, fiam, téged mi szél fújtt erre, meséld el! – kérte az öregasszony, majd megetette-megitatta, vendégül látta a legényt.

– Azért jöttem hozzád – felelte Ejgeli –, mert te talán tudod, hol vannak apám elrabolt jószágai.

– Tudom, bizony! – felelte az öregasszony. – A te apád jószágai a sárkánynál vannak, aki a mi férjünk. Ez a sárkány minket, hármunkat is úgy rabolt el egy kertből. Mi hárman testvérek volnánk. Egyszer fogott minket a sárkány, és elragadott, hogy a feleségei legyünk. Bizony, a te apád jószágainak is ő az elrablója!

Aztán így folytatta:

– Ez a sárkány nagyon erős. De ha ráállsz, hogy megverekedj vele, úgy aztán ő maga fog törekedni rá, hogy mind a három fejét levágassa. Azt mondja majd neked: „Csak vágd le minél hamarabb mind a három fejem!” De te akkor csak két fejét vágd le a saját kardoddal. A harmadikat ne a magad kardjával vágd le, az a kard, amelyik azon a fején fog, az én kezemben van.

– Ideadod-e nekem azt a kardot? – kérdezte Ejgeli.

– Nem, nem adom – felelte az öregasszony. – Amikor levágtad a két fejét, üzend meg nekem, majd akkor küldöm oda a kardot.

Aztán magyarázni kezdett:

– Ha ezen az úton végigmész, egy folyóhoz érsz. A folyó partján egy topolya áll, a topolya mellett egy leláncolt róka. Amikor odaérsz a rókához, engedd szabadon. A róka hozzám jön majd, és beszámol nekem. Te pedig, amikor meglátod, hogy közeleg a sárkány, fuss be az alá a vashíd alá, amelyik azon az úton van, amerről jön. Őrizd a hidat. Ő rá fog lépni a vashídra. A hídnál találkozotok, ott verekedjtek meg!

A legény felült a lovára és elindult. Útja a folyóparti topolyához vezetett. Odaért, szétnézett, egy rókát pillantott meg. Kiszabadította. A róka elszaladt. Ejgeli továbbment, és elérkezett a hídroz,

amelyikről az öregasszony beszélt. Bemászott a híd alá és lefeküdt. Kis idő múlva a folyó másik vége felől egy füstgomolyag tűnt elő. Azt gondolta Ejjeli, hogy gőzhajó. Aztán közelebb jött az a valami. Akkor látta Ejjeli, hogy a sárkány jön hegygé, éggé válva. Amit ő a gőzhajó füstjének vélt, az a sárkány pipájának a füstje volt. A sárkány pipázott. Mikor a hídhöz ért, lova megmakacsolta magát, nem akart átmenni rajta. Megharagudott a sárkány a lovára:

– Miért állsz meg? Vagy csak nem hiszed, hogy Ejjeli van talán itt?! – és ütni kezdte. De a ló egyet se mozdult a helyéről.

Ejjeli a híd alatt ült, és hallgatta, mint beszél a sárkány a lovához. Aztán előlépett a híd alól.

– Hé, te sárkány! Hát azt hitted, hogy Ejjeli már nem is jön ide? – szólt oda a sárkánynak.

Amint a sárkány észrevette Ejjelit, azomiai leszállt a lováról.

– Megvívunk vagy megverekszünk? – kérdezte.

– Megverekszünk! – felelte Ejjeli. – Ki üt elsőnek?

– Majd én ütök! – szólt a sárkány.

Ejjeli beleegyezett, elkezdődött a verekedés. A sárkánynak végtelen nagy volt az ereje. Ütött egyet, Ejjeli kicsit besüllyedt a földbe. Ütött másodszor, Ejjeli még mélyebbre süllyedt a földbe. Mikor harmadszor is ütött, Ejjeli combig volt a földben. A sárkány háromszor ütött, de semmire nem ment vele. Ejjelire került a sor. Ejjeli rá vágott egyet – a sárkány combig süllyedt a földbe. Második ütésére derékig, mikor pedig harmadszor is ütött, a sárkány nyakig állt a földben.

– Vesztettem, vágd le a fejem, csak gyorsan! – mondta a sárkány.

Ejjeli fogta a kardját, aztán levágta a sárkánynak először az egyik, utána a másik fejét.

– Gyorsan vágd le a harmadikat is! – könyörgött a sárkány.

Ejjeli már épp azon gondolkozott, hogy levágja a harmadik fejét is, amikor loholva megérkezett a róka, és Ejjelire ugrott. Meghozta a kardot, ami fogott a sárkány harmadik fején. Ejjeli levágta vele a sárkány harmadik fejét is, a sárkány kimúlt. Aztán, hogy megölte a sárkányt, fogta a jószágokat, és megindult hazafelé.

Miközben a jószágokat terelgette hazafelé, Ejjeli találkozott bátyjaival is. Mint tudjuk, őket is az eltűnt állatok felkutatására küldte

az apjuk.

Köszöntötték egymást, aztán csatlakoztak Ejjelihez. Menet közben a bátyjai egyre azon gondolkodtak, hogyan veszejtsék el Ejjelit.

Egyszer megálltak pihenni, ettek-ittak, lefeküdtek, álomba szenderültek. Ejjeli is elaludt. Ejjeli bátyjai, miután meggyőződtek róla, hogy Ejjeli mélyen alszik, fogták a kardját, és a meztelen kardot öccsük lábára kötötték. Amint a kardot hozzáerősítették, ráijesztettek Ejjelire, felébresztették. Ejjeli teljes erejéből ugrott talpra, a kard minkét lábát lekasabolta. Rögtön tudta, hogy ezt bátyjai álnokságának, ellenségeskedésének köszönheti, de minthogy láb nélkül maradt, nem tudott szembeszállni velük. Bátyjai elmentek, a jószágot is elhajtották. Mikor hazaértek, így szóltak apjukhoz:

– Magunk akadtunk a ménesek nyomára, mindet hazahajtottuk!
– dicsekedtek. – Ejjeli öcsénket nem is láttuk! – vezették félre apjukat.

Hát jó. De most térjünk vissza Ejjelihez. Ejjeli bizony lábatlanná vált. Ott feküdt azon a helyen egy napig, két napig... Egyszer egy embert vett észre. Az ember vadat űzött. Becserkészte az állatokat, ő maga meg futott utánuk. Aztán meg eléjük kerekedett, de nem fogta meg őket. Ejjeli nagyon csodálkozott rajta. Tovább figyelte, hát látta: az embernek hiányzott mind a két karja. Odahívta magához. A kar nélküli ember mesélni kezdett:

– Négyen voltunk testvérek. Én jó futó voltam. Apám nagyon szeretett, a testvéreim irigyeltek érte. Féltékenységükben levágták két karomat, aztán kinn hagytak az erdőben.

– Neked karod nincs, nekem lábam nincs, együtt tengessük életünket tovább! – mondta neki Ejjeli.

– Jól van, benne vagyok. Majd te felülsz a hátamra, én felhajtom a vadakat, te meg megfogod őket – szólt a másik.

Társultak egymással, kettesben éltek tovább.

Egyik nap, mikor épp vadásztak, megint találkoztak valakivel. Ez egy világot vesztett mesterlövész volt. Őt is a testvérei fosztották meg látásától. Összebarátkoztak. Mihelyt együtt kezdtek élni, nagy zsákmányra tettek szert, mindig sokat vadásztak. Szükségük lett volna egy szakácsra, aki a sok húst megsüti. Ejjeli a vakot ültette a

kar nélküli hátára, és szakács után küldte. El is ment a vak. A vak elrabolta egy padisah egyetlen lányát, miután valamivel elhódította. Odavitte magukhoz.

Már szakácsuk is volt. Tüzet raktak a lánynak, ők meg vadászatra készülődtek.

– Míg mi a vadászaton leszünk, a szarvas máját ne süsd meg, különben kialszik a tüzed! – mondták neki.

A férfiak messzire elmentek. A lány nem hallgatta meg tanácsukat, fogta a szarvas máját, és sütni kezdte a tűzben. Éppen hogy csak hozzáfogott a sütéshez, a tűz kialudt. Megijedt a lány, hogy tűz nélkül maradt. „Hátha észreveszek valami tüzet a közelben?” – gondolta, és felmászott egy fa tetejére szétnézni. Nagyon messze onnan valóban látszódott valami tűz, lehetett vagy egérszem nagyságú. A lány elindult, amerre a tüzet látta. Ment, ment, míg egy vastag fához nem ért. Ennek a vastag fának a belsejében egy boszorkány lakott. A boszorkány illendően fogadta a lányt, aztán jöttének okáról kérdezte.

– Bátyáim parancsa ellenére cselekedtem, tűz nélkül maradtam. Adjál tüzet, kérlek! – mondta a lány.

Az öregasszony égő parazsat tett egy szitába, a parázs tetejére meg hamut.

– Itt van, fogd ezt a szitát, parazsat találsz benne! – mondta.

A lány megindult visszafelé. Ahogy ment az úton, úgy szóródott a hamu a szitából. Otthon a lány tüzet rakott. Kezdte várni, hogy visszatérjenek Ejgeliék a vadászatról. A társak nagy zsákmánnyal jöttek vissza. A lány nem szólt nekik róla, hogy kialudt a tüze.

Jól van. Az emberek másnap megint korán keltek, ismét vadászatra mentek.

Amint elmentek, a lánynál megjelent a boszorkány. Amerre a hamu szóródott a lány szitájából, azon az úton jött, úgy talált el a házhoz, ahol a lány lakott.

– Jó egészséget, lányom!

– Neked is, anyó!

– Nagyon megtetszettél nekem az este, megszerettelek! – szólt az öregasszony. Aztán leült, beszélgettek. Miután egy kicsit üldögéltek, a boszorkány a lányhoz fordult:

– Az este kiségtettelek téged, megmentettelek a bajtól, hát most te tégy velem jót!

A lány nem sejtette a boszorkány fondorkodását, így felelt:

– Jól van, anyó, segítek én rajtad, csak mondd meg, mire van szükséged!

Több se kellett neki, felvidult a boszorkány.

– Hát, leányom, ide fogok járni hozzád mindennap. Te meg dugd a kulcslyukba a középső ujjadat. Ez minden – mondta a boszorkány.

Jött is mindennap, és az ujján át szívta ki a lány vérét.

Teltek a napok, egy hónap is elmúlt. A lány nagyon legyengült, csupa csont és bőr lett.

A férfiak mindennap vadászni jártak. Ejgeli a kar nélküli hátára ült, az nagyon gyorsan tudott futni. Az idő múltával az emberek is észrevették a lány hervadását, nagyon csodálkoztak rajta. Törték a fejüket, faggatták a leányt.

Egyik napon, mikor megjöttek a vadászatból, ájulva találták őt a földön fekvő.

– Mondd meg, húgocskám, mitől gyengültél így le? – kérdezték. De a lány nem mondta meg. Megfélemlítette a boszorkány.

Ahogy a lány állapota egyre rosszabbodott, Ejgeli kitalálta, hogy őrt kell hagyni a házban. Így szólt a vakhoz:

– Bújj el, hogy a lány ne vegyen észre, aztán figyelj, kijön ide!

A vak otthon maradt. Dél tájban odajött a boszorkány, szívni kezdte a lány vérét. A vak mesterlövész megérezte. Mikor este lett, a többiek is hazajöttek. Ettek, ittak, aztán a lány kiment, Ejgeli pedig megkérdezte a vakot:

– Mi történt? Erezte-e valamit?

– Nem – felelte amaz. Félt, nem mondta meg az igazat. „Ha megmondom – gondolta –, a boszorkány engem is elpusztít!”

Ejgeli nem adott hitelt a vak mesterlövész szavának. A kar nélkülit kérte meg:

– Ma te maradj itthon, és figyelj. Én a vak hátán megyek vadászni.

Otthon hagyták a kar nélkülit. Az meg anélkül, hogy a lány észrevette volna, elrejtőzött. A boszorkány ismét megjelent a szokásos időben.

– Megjöttem, gyermekem, dugd a kulcslyukba az ujjadat, hadd szopogassam kicsit! – mondta.

A lánynak nem volt rá módja, hogy ne engedelmeskedjék a boszorkánynak, a boszorkány meg szívta-szívta a lány ujját, addig szívta, míg a lány eszméletét veszítve össze nem esett.

Mikor beesteledett, a többiek is hazamentek. Ettek, ittak, mint máskor. Amikor véget ért a vacsora, a lány kiment, hogy elmossa az edényt.

Ejgeli megkérdezte a kar nélkülit:

– Mit láttál? Mit hallottál?

De a kar nélküli is félrevezette:

– Semmit nem láttam, ide senki nem jött.

„De hisz a lány megint összeesett!” – gondolta magában Ejgeli. Három-négy nap múlva a lány állapota olyannyira rossz lett, hogy már járni is alig bírt.

– Rendben van, ma magatok menjete vadászni, én maradok a házat őrizni! – mondta ekkor Ejgeli. Elküldte a többieket, ő maga maradt otthon.

Déltájban megint megjelent a boszorkány. Körülnézett, majd megparancsolta a lánynak, hogy dugja az ujját a kulcslyukba. A lány felkelt az ágyból, és az ajtóhoz ment. A boszorkány szájába vette az ujját, és éppen szopni kezdte volna. Hanem ekkor előbújt Ejgeli! Rögtön elkapta a vén banya nyakát! Gonosz volt a boszorkány, nagyon kapálózott, de nem volt menekvése.

– Miért nem beszéltél erről? – kérdezte aztán Ejgeli a lánytól.

– Félttem, azt hittem, ha megmondom, megöl – felelte a lány.

Jól van. Később megjöttek a többiek is. Mikor megjöttek, Ejgeli előhúzta a boszorkányt és ütötte.

– Ha meggyógyítod a lányt, amilyen régen volt, elengedlek. De ha nem, nem menekülsz tőlem! – mondta Ejgeli a banyának.

Könyörögni kezdett a boszorkány Ejgelinek:

– Ha szavadat adod, hogy elengedsz, lábad helyére lábat növesztek, a kar nélkülinek kart sarjasztok, látóvá teszem a vakot, helyrehozom a lányt, amilyen régen volt!

– Hogy fogsz hozzá? Hogyan csinálod? – kérdezte Ejgeli.

– Külön-külön mindnyájatokat lenyellek, majd kiköplek. A kar nélkülinek karja lesz, kinek szeme nem volt, szeme lesz! – felelte a

boszorkány.

– Jól van, akkor legelőször a kar nélkülít nyeld le! – parancsolta Ejjeli.

A boszorkány lenyelte, aztán kiköpte – az karokkal tért magához. Aztán a vakra került a sor. Őt is lenyelte, ő is szemmel jött elő.

– Most a lányt nyeld le! – parancsolták neki.

A boszorkány a lányt is lenyelte. Várták, hogy előjöjjön, de a boszorkány nem köpte ki. Ekkor Ejjeli feldühödött:

– Vagy azonnal kiköpöd, vagy menten szétaprítalak!

A boszorkány nem tehetett mást, a lányt is előadta.

Egészségesen, mint amilyen régen volt. örültek a többiek: a kar nélkülinek is megvolt a karja, a vaknak is a szeme. Jó. Most már Ejjelire került a sor. Ejjeli nagyon jól tudta, hogy a boszorkány majd nem akarja kiköpni őt. A többiekben sem nagyon bízott, így hát a lányhoz fordult:

– Odaadom neked ezt a kardot. Ha nem köpne ki a boszorkány, ne várj sokat, vágd le a fejét ezzel a karddal, aztán koncold fel, és szabadíts ki engem!

A boszorkány lenyelte Ejjelit. Eltelt egy óra, elmúlt kettő is, de csak nem köpte ki. Ekkor a többiek elkapták a boszorkányt, nekiláttak, felkoncolták. Keresték, keresték Ejjelit – Ejjeli nem volt sehol. Nagyon elszomorodtak, a lány is elkeseredett. A boszorkány testének már alig volt porcikája, amit fel ne aprítottak volna. Kétségbeestek, tanácskoztak.

– A kisujját meg nem vágtuk fel, vágjuk fel, és nézzük meg benne! – szólt a lány.

Épp hogy csak felvágták, látták, hogy abban ül Ejjeli. Megtalálták végre, a lába is a helyén volt. Mindnyájuk számára nagy öröm volt. Aztán még ott tanácsot tartottak. Ejjeli megparancsolta a volt vaknak, hogy a lányt vigye vissza a hazájába. „Most már mindenki elmehet, amerre a szíve húzza!” – határoztak. Másnap köszönetét mondtak egymásnak, aztán elváltak.

Ejjeli vitéz, miután elvált a társaitól, a hazájába indult. Amikor a hazájához érkezett, egy pásztorral találkozott. Odaadta a pásztornak a saját ruháját, ő pedig a pásztor ruhájába bújt. A pásztor Ejjeli apjának jószágait őrizte. Hát jó.

Ejgeli, most már mint pásztor, saját háza felé terelte az állatokat. Ahogy hazaért, leölt egy borjút. Beárulták őt apjának, a padisahnak.

– Adjátok bíróságra! – rendelkezett az apja.

Ejgeli apja maga bíráskodott. Jól van. Eljött a bíráskodás napja. Ejgelit a bírák elé lökték. Sem az apja, sem a testvérei nem ismerték fel – a pásztor, az pásztor. Hanem ott volt Ejgeli kezén a gyűrű, amit még apjától kapott. A gyűrű csillogni kezdett, az apja észrevette. Elcsodálkozott.

A bátyjai vád alá fogták Ejgelit:

– Mi a jószágot a sárkány kezéből húztuk ki, hazahajtottuk, ez a pásztor meg leöli őket!

Ekkor Ejgeli kérdést intézett hozzájuk:

– Hol találtátok ti meg a jószágot? Kinek a kezéből hoztátok haza?

Azok mesélni kezdtek, hogy az így volt, meg úgy volt, és hogy megölték a sárkányt. Ejgeli így szólt hozzájuk:

– Ha nektek volt annyi erőtök, hogy megverekedtetek a sárkánnyal, akkor egy kezetekkel szorítsátok meg úgy ezt a követ, hogy első szorításra víz jöjjön belőle, második szorításra homokká morzsolódjon!

Amazok megszorították a követ és figyelték, mi lesz. De bizony a kő csak kő maradt.

Ekkor Ejgeli vitéz fogta meg a követ. Szorított rajta egyet – víz folyt belőle. Megszorította másodszer – a kő homokká változott, elporladt.

Miközben Ejgeli a követ szorította, ismét látszódott a gyűrűje. Az apja felismerte a gyűrűt, rájött, hogy ez a legény a saját fia.

Ezután Ejgeli elmesélte, hogyan akarták őt a bátyjai elveszejteni, hogyan találta meg ő az állatokat.

– Milyen büntetéssel sújtsuk a bátyáidat? – kérdezte ekkor az apja.

– Hadd menjenek, nem haragszom rájuk – felelte Ejgeli vitéz.

Így aztán barátokként éltek, mindegyik a maga útjára tért – a mese is véget ért.

KAMIR BATIR, A TÉSZTAVITÉZ

Régi-régi időkben, bizony mondom, gidácskáim, mikor még se nagyanyó, se nagyapó, de még az ő apjuk sem született meg, élt egy öregember és egy öregasszony. Mivel gyermekük nem volt, nagy bánatban éltek.

Egyik nap, mikor szomorkodtak, búslakodtak, elhatározták, hogy egy gyermek formájú bábút készítenek. Így is tettek, majd az anyóka elment tehenet fejni, míg az apó gyújtóst hasogatott. Visszatérve igen meglepődtek, s majd eszüket veszítették, hisz a tésztabábu meglevenedett, s a gidákkal játszadozott.

A tésztavitéz éjjel-nappal nőtt, egy nap alatt egy hónapnyit, egy hónapban jó egy évnit. Mikor felserdült, az apó adott neki egy fütykőst. A fiú suhintott egyet, s a furkó hangos reccsenéssel eltört. Elment hát az apó a kovácshoz, s csináltatott egy vasfurkót.

Egy nap a fiú kiment az utcára, s eltörte egy legény lábát. Másnap újra kiment, és egy másiknak a nyakát törte el. Nem túrhette ezt a falu népe, összegyűltek, szóltak az öregnek:

– A te fiad nem a mi fajtánk, megnyomorítja a gyermekeinket. Küldd, ahova akarod, de itt nem maradhat.

Elindult hát a legényke világot látni. Egy nap alatt hétre való, hónap alatt évre való utat tett meg. Vándorlása során elért a Feketeerdőbe, ahol találkozott egy megbéklyózott lábú emberrel. Kamir Batir, a tésztavitéz megkérdezte:

– Hát te meg miért kötötted hátra a sarkadat?
– Éppen most kötöttem meg a lábamat, mert különben az égbe repülnék úgy, hogy még a madár sem érne utol.

Ezután Kamir Batir s a megbéklyózott lábú együtt vándoroltak tovább. Mentek, mendegéltek, mígnem találkoztak egy emberrel, aki orrát befogva üldögélt. A tésztavitéz megkérdezte tőle:

– Te miért fogod be az orrod?
– Most fogtam be az egyik lyukát, hisz ha nem tenném, földrengés rázná meg a világot. Még így is az egyik orrlyukam szusszanásával egy ötköves malmot hajtok – válaszolta.

Most már hárman járták a világot. Amint mentek, találkoztak egy szakállas öregemberrel, aki kalapját ferdén a szemébe húzta.

– Miért csaptad félre a kalapodat? – kérdezte Kamir Batir, a tésztavitéz.

– Mert ha egyenesen tartanám, szemvakító vihar törne ki, ha meg behúznám, mindent kétarasznyi jég lepne el.

Ő is velük ment, s már négyesben folytatták útjukat. Mentek, mendégéltek, és találkoztak egy férfival, aki elmerülten célzott íjával a kéklő messzeségbe.

– Ott meg mi van? – kérdezte Kamir Batir.

– Látod-e, ott a hegy gerincén, úgy hatvan mérföldre ül egy légy. Éppen annak a bal szemét készülök kilőni – felelte az íjász.

Megtetszett nekik, s őt is magukkal vitték. Tovább vándoroltak, és nemsokára találkoztak egy földdel játszadozó szakállas emberrel. Kamir Batir megkérdezte tőle:

– Te mit játszol itt?

– Ha ide ütök, hegy lesz a síkból, ha oda ütök, amott domb gyűrődik – felelte a szakállas.

Most már öten folytatták útjukat, míg egy gazda házához nem értek. Ennek a leányát feleségül kérte Kamir Batir. A gazda azonban nem akarta hozzáadni, s különböző terveket eszelt ki ellenük.

– Az én lányom nem akárki, gazdag ember lánya. A padisah lánya sem különb. Nem vagy méltó a kezére. Azonban, hogy lássad, nem vagyok rossz hozzád, próbát ajánlok. Ha a futómat megelőzöd, akkor talán beszélhetünk a kézfogóról.

Elkezdődött a verseny. A megbéklyózott lábú ifjú egyet-kettőt ugrott, s máris hatvan mérföldre járt, és mielőtt a gazda futára odaért volna, elszenderedett a hegy gerincén. A futár már a célhoz közeledett, de a megbéklyózott lábú még mindig az igazak álmát aludta.

– Hm, hm – sóhajtott Kamir Batir –, így a gazda legénye nyer, nem kétséges. Lőjél már oda, míg nem késő!

Erre a mesterlövész, aki a légy fél szemét akár hatvan mérföldről is kilövi, úgy lőtte ki nyílveszejét, hogy az az alvó fülcimpáját éppen csak súrolta. Felriadt ám erre a megbéklyózott lábú, s a mezőn gyors iramlással megelőzte a gazda futárát, és elsőnek ő ért a célba.

A gazda fondorkodva cselt eszelt ki, és a fürdőházba zárta őket. Nagy halom fát hordatott össze, s begyújtotta a fürdőt, hogy megfőzze őket. Az öt barátot égette a hőség. Egyszer csak Kamir Batir egyenesre csapta az öregapó kalapját. Lett is vihar, szemet

vakító, de mégsem enyhült a hőség. Erre a tésztavitéz behúzta a kalapot a fejébe, s lássatok csodát! A gőzfürdő falát kétarasznyi jég lepte el.

Másnap, mikor a gazda kinyitotta a fürdő ajtaját, ijedten csapta össze kezét.

– Hát ti éltek?!

Kamir Batir így szólt:

– Az eszemet nem fagyaszthattad meg, bár hideg volt a fürdődben. Küzdjünk meg! Öltre megyünk, vagy öklelőzünk?

– Öltre is mehetünk, verekedhetünk is. Ha legyőzöl, ám legyen, neked adom a lányom – mondta a gazda.

Öltre mentek, verekedtek. Birkózásuk, öklelésük a síkot hegyé hengergette, a hegyet síkká simította. Küzdöttek nappal, harcoltak éjjel, vívtak este. A férfi, aki egy szusszanásával még egy ötköves szélalmot is hajtani tudott, befogta az egyik orrlíát, s egy tüsszentésére a gazda húsz embere repült el. A földgyúró jobbra ütött, s húsz, balra ütött, megint húsz embert temetett el. A tésztavitéznek egy-egy fütykössuhintására harminc-negyven ember lelte halálát.

A gazda nem bírta a küzdelmet, inkább odaadta a lányát. Nagy lakodalmat csaptak. Nemszületett kanca húsát megsütötték, meg is ették; engemet is meghívtak, énekeltem, úgy mulattak.

Pástétomnak alja nem volt, hordószám a mézük is folyt, ők maguk kanállal ettek, nekem csak egy nyéllel vettek.

EHMET, A TIZENEGYEDIK

A HÁROM GALAMB

Valamikor réges-régen volt egyszer egy szegény ember. Ennek az embernek egyetlenegy fia volt. Hiába, hogy csak egy volt, mivel nehezen éltek, már egész fiatalon elküldték a fiút, hogy munkát keressen. Nagyon messzi városokba ment a fiú, idegen vidékeken gazdagokhoz szegődött el szolgálni.

Amikor felnőtt, vágyakozott apja-anyja után, s elhatározta, hogy hazamegy a falujába.

Ti magatok is tudjátok, abban az időben a szegény ember mindig gyalog járt, a maiakhoz hasonló autók és effélék nem voltak, de még vasút sem volt.

A fiú két *kadak* kétszersültet tett a tarisznyájába, és útnak indult. Így mendegélt egy hónapig. Mikor nagyon megéhezett, elszopogatott egy-két darab kétszersültet, a partra fekvé vizet ivott, és megint ment tovább. Amint így ment, betért egy nagyon sűrű erdőbe. Ahogy haladt az erdei úton, ez az út egy keskeny ösvénnyé szűkült. „Ha eltévedtem, hát eltévedtem, de most már addig megyek, amíg az ösvény tart” – gondolta. Ahogy így mendegélt, kiért egy nagyon magas hegy lábához. Annyira magas volt a hegy, hogy ha a tetejére felnéztél, leesett a sapkád a fejedről. „Lesz ami lesz” – gondolta a fiú, és az előbbi ösvényen elindult a hegy tetejére. Meredek szakadékokat, hatalmas sziklás helyeket hagyott maga mögött, míg három hét alatt felért ennek a magas hegynek a tetejére. A hegytetőn sok-sok kert, szép fák nőnek, a fákon különböző édes gyümölcsök érnek. A hegy legmagasabb pontjára állt és lenézett. Innen az egész környék nagyon jól látszott. Lenyűgözte ez a szépség a fiút. Sokáig nézelődött, és látta, hogy a hegy jobb oldalán még egy, pont ugyanilyen hegy van, mint ez. A két hegy között egy nagyon nagy tisztás, a tisztásnak a közepén pedig egy takaros házikó. „Az nem lehet, hogy senki sincs ebben a házban” – mondta, és leereszkedett a fiú a házhoz vezető ösvényen. Ment, mendegélt, odaért a házhoz. A ház egy nagyon szép kertben állt. Kinyitotta az ajtót és bement. Senki sincs a házban, nagy csend van. A legény végignézte az összes szobát, de egy lelket sem talált. Nagyon megéhezett. „Nincs-e valami ennivaló?” – kérdezte, és kinyitotta a kemencét. Hát mit lát a szeme: a kemence tele van ennivalóval. Ezután kinyitotta az egyik szekrényt is, és látta: tele van

a szekrény különböző italokkal. A kemencéből ételt vett elő és jóllakott. „Majd csak hazajön valaki” – gondolta, és lefeküdt aludni. Épp hogy csak lefeküdt, a nagy fáradtságtól rögtön el is aludt.

Egyszer csak fölébredt, és a csendben hallgatózni kezdett. Kis idő múlva kinyílik az ablak, és az ablakon át turbékolva három galamb repül be. Bejön a három galamb, és három nagyon szép ifjúvá változik. Beröppenvén mondogatják egymásnak: „Hát bizony nem sikerült” – és szomorúan beszélgetni kezdenek. Míg beszélgetnek, evéshez készülődnek. Az egyikük a kemencéhez megy, hogy kivegye az ennivalót. Amikor odaér, észreveszi, hogy valaki hozzányúlt az ételhez. Odahívja társait a kemencéhez, nézik az ennivalót, hát azokat valóban elmozdították a helyükről. „Az életben ilyen még nem történt, ki jött ide be?” – kérdezték egyre, miközben bejárták az összes szobát, hogy szétnézzenek. Amint így kutattak, megtalálták a fiút.

Kihúzták az ágy alól. „Hű, vajon mit tesznek majd velem?” – gondolta a fiú ijedten. Leültették a legényt magukkal szemben, és kérdezték:

– Hogy kerülsz ide, ki vagy, hová tartasz?

Amint így faggatták, kiderült, hogy nem hozhat bajt rájuk. „Nagyon rokonszenves embernek látszik” – mondták, és megvendégelték.

– Ha akarsz, szolgálj nálunk egy évig, azután majd elmész – mondták. A legény beleegyezett, hogy náluk marad, hogy főzzön rájuk.

Jól van. Jól szolgált a legény. Van ennek a három galambfiúnak hét hombárja. Mikor a legény úgy tizenöt napja szolgált náluk, a három galamb-fiú odaadta neki a hét hombár kulcsát. Hat hombárt megmutattak neki, mikor a hetedik hombárhoz értek, elővettek egy aranykulcsot:

– Itt a hetedik hombár kulcsa, de ezt a hombárt a mi engedélyünk nélkül ne nyisd ki – mondták.

A három galamb-fiú állandóan a maga dolga után járt, reggel elmentek, este hazatértek. A legény meg nem élt vissza a bizalmukkal, szolgáltatta őket. Eltelt egy hét, eltelt egy hónap. Egy hónap elteltével a legény fejében egy gondolat vert gyökeret: „Ohó, várjunk csak, hadd nézzem csak meg azt a hetedik hombárt, vajon

mi lehet ott?” – mondta. Ilyen gondolatokkal járt-kelt, s egyszer, amikor ezek kirepültek az ablakon át, a hetedik hombárhoz ment, és kinyitotta az aranykulccsal az aranylakatot. Ezután a hombár ajtaját is megnyitotta kicsit, és benézett. Látta, hogy az ajtó nyílásából napfényhez hasonló ragyogó sugár árad szét. Közelebb ment, megnézte, hát mit lát: bent a hombárban a telihold fényéhez hasonló gyönyörű leány ül. Amint meglátja a legényt, megszólal a leány: „A sapkám, a sapkám!” Állandóan ezt az egy szót ismételve. A legényt lenyűgözi a leány szépsége. „Vajon miért hajtogatja szüntelenül: a sapkám, a sapkám” – tanakodik magában, majd becsukja az ajtót, és az aranylakattal lelakatolja a hombárt.

Amint eljött az este, a galambok hazarepültek, bejöttek az ablakon. A legény már teljesen megszokott náluk, azok is megbíztak benne. Amikor leültek enni, megszólalt a legény, így szólt a három fiúhoz:

– Én nálatok már a második hónapomat szolgálom. Ti reggel elmentek, este hazatértek. Mi ügyben jártok? – kérdezte.

Egymásra néztek a galambok, s mutatván, hogy megbíznak benne, a legidősebb galamb így kezdte:

– Ha már így áll a dolog, el kell hogy mondjuk. Egy ilyen és ilyen padisah lányát elrabolta az ördög. Én öt ifjú korom óta szeretem. Huszonhárom évig jártunk az ügyben, hogy ezt a leányt az ördög karmai közül kiszabadítsuk. A leányt magát kiszabadítottuk és elhoztuk, csak a sapkája maradt az ördög kezében.

– Miért, mi van, ha nincs sapkája? – kérdezte a legény.

– A leány e nélkül a sapka nélkül nem tud jámi-kelni a világban. Mi is az ügyben járunk, hogy ezt a sapkát visszaszerezzük, de még eddig nem sikerült – mondta.

Nem érti a legény:

– Hogyan? Nem lehet neki másik sapkát varrni és azt odaadni?

– Nem, ő kiskorában beteg volt, és az orvosok ezt a sapkát készítették neki. Azóta csak ebben a sapkában jár – felelte a galamb.

– Mi lenne, ha én mennék el azért a sapkáért? Én nem tudom elhozni? Az ördög lakóhelye messze van ide? – kérdezte a legény;

– Ó, fiú – szólt a galamb –, az az a hely, ahová te nem jutsz el. Hét tengeren kell azért átkelni. Mikor a hét tengert magad mögött

hagyod, elkezdődik a nyolcadik tenger. A nyolcadik tenger közepén van egy sziget. Ezen a szigeten van az ördög palotája. A leány sapkája abban a palotában maradt.

– Aztán hol őrzik azt a sapkát? – tudakolta a legény.

– A leány sapkáját negyven ládában őrzik. Abban a negyven ládában még negyven ládikó van. Ennek a negyven ládikónak a legbelső skatulyájában őrzik azt a sapkát – mondta a galamb.

– Hogy kell azt a negyven ládát kinyitni? – kérdi a legény.

– Az a negyven láda negyven különböző lakattal van lezárva.

Minden lakatnak külön kulcsa van.

A legény elkecseregett:

– Ó, ezt senki nem tudja megcsinálni, ti is hiába jártok!

Ezután a galamb-fiúk beszélgetni kezdtek egymás között:

„Tanítsuk meg ezt a legényt a mesterségünkre. Nagyon ügyes fiúnak látszik, gyorsan beletanul.”

Tanítani kezdték a legényt. Ő olyan igyekezettel tanulta a mesterségüket, hogy három hónap alatt jobban tudta, mint amazok. Most már bármivé át tudott változni: növényé, emberré, állattá, vadállattá, mindenné.

A galamb-fiúk megtanácskozták egymás közt, s úgy döntöttek, hogy elküldik őt a leány sapkájáért. A legény útra készülődött. Még mielőtt útnak indult, a galamb-fiúk egyike egy fésűt adott neki:

– Egy csodafésűt adok neked – mondta. – Ha valamilyen veszély fenyeget, dobd el ezt a fésűt két *ará*-nyira, akkor két arára mögöttes sűrű erdő kerekedik.

A második galamb-fiú egy fenőkövet adott:

– Ha bármilyen veszedelembé kerülsz, dobd el ezt a fenőkövet.

A helyén egy nagyon hosszú, nagyon magas hegy lesz. Ennek a hegynek a hátán megszabadulsz a veszedelemtől.

A harmadik fiú egy tükröt hozott neki:

– Ha bajba kerülsz, ezt a tükröt két arára dobd el – mondja. –

Két arára mögöttes nagy tenger keletkezik. Ennek a tengernek a hátán megszabadulsz az ellenség veszedelmétől.

A legény elvette a galambok adta holmikat, és útnak indult.

Elindult, s a mezőn úgy repül, mint a madár, a vízben úgy úszik, mint a hal, a vulkánokon úgy halad át, mint ajég. Nagyon sok nehézségbe ütközik az úton, nagyon sok szenvedés vár rá. Túrva a

megpróbáltatásokat, hét hegyet, hét tengert hagy maga mögött. Megy, mendegél, míg csak a nyolcadik tengerhez nem ér. Ennek a nyolcadik tengernek éppen a közepén egy nagyon szép palota áll. A palota minden oldalról szebbnél szebb kertekkel van övezve. A kertekben a legkülönfélébb madarak énekelnek. A legénynek, miután hosszasan szemlélte a palotát, egy gondolata támadt. „Várjunk csak, hadd éneklek fülemüleként a padisah palotájának az ablakánál. A padisah lánya, ha a fülemüle hangját meghallja, nem enged-e be?” – gondolta.

A legény fülemüle alakját ölti, a sövénykerítés egy ágára száll, és dalba kezd. A padisah lánya meghallja a fülemüle hangját, kijön a palotából, és nagy érdeklődéssel hallgatja énekét. A fülemüle oly szomorúan dalol, hogy sírás nélkül nem lehet hallgatni. A leány nem tudja türtőztetni magát, és hüppögve felsír. Annyira szép a lány, hogy mikor meglátja a legény, beleszeret, és hogy megszereti, még szomorúbban, még szebben kezd énekelni. A leány az ének hallgatása közben elhatározza, hogy megfogja a fülemülét, s észrevétlenül közelít hozzá.

Jól van. A fülemüle hangjától megigézett lány csak hadd próbálkozzon a madár megfogásával, mi pedig térjünk vissza a palota gazdájához.

Ez a palota egy ördög palotája volt. Az ördög elrabolta egy padisah egyetlen lányát, s ebben a tenger közepén lévő palotában tartotta fogva. Mielőtt a fiú a három galambtól megérkezett volna, az ördög fogta seregeit, és elindult, hogy egy másik ördög ellen háborút kezdjen. Amikor hadba készülődött, s miután seregeit összegyűjtötte, így szólt a padisah lányához: „Három nap múlva hazajövünk. Egy ilyen és ilyen ördög padisahja ellen megyek harcba. Te magad légy ebben a palotában a gazda. Sehová se menj el, ezt tartsd szem előtt!”

Így hát, mikor a legény fülemüle képében a palotához ment, a leány csak egymaga volt a palotában.

Jól van. A fülemüle egyfolytában dalolt, a leány pedig meg akarta fogni. Lassan a fülemüle felé közelített, de amikor pont megfogta volna, a fülemüle elrepült, egy másik ágra szállt. Amikor így nem tudta megfogni, fogott a leány egy hosszú botot, és a fülemülére vágott vele. Leesett a fülemüle a faágról, folyt a szájából

a vér. A leány a kezébe vette a fülemülét, és így szólt: „Ó, hiszen majdnem megöltelek, pedig még az imént is milyen szépen énekeltél. Ha mármost nem fogsz dalolni, abban én vagyok a hibás!” Ezután a leány sírva a palotába vitte, és puha helyre tette. Ő pedig kiment sírva a másik szobába.

Amint kiment a leány, a fülemüle ifjúvá változott, és keresni kezdte a sapkát, amiért jött. Szobáról szobára járva kinyitogatta a ládákat.

Kinyitotta a kulccsal a negyven ládában lévő negyven skatulyát, és elvette a sapkát.

Amint hozzálátott a fiú, hogy a ládákat kinyissa, az ördög, aki a háborúba ment, megérezte. Gyorsan összegyűjtötte seregeit, hogy hazatérjenek.

Jól van. Hadd térjen haza seregeivel, mi pedig menjünk vissza a legényhez.

Amikor a negyven ládában lévő skatulyából kivette a sapkát, és el akart menni, jött vele szembe a padisah lánya, és a nyakába kapaszkodott: „Bármit elvehetsz, csak a sapkát hagyd itt, kérlek” – mondja. Rá sem hederítve a leány kiáltására, a legény fogta a sapkát, és kiment, majd madárként elrepült. A leány sírva ott maradt.

Kis idő múlva hazatért az ördög. Már tudta, hogy a fiú elvitte a sapkát. A lány is elmondta, mi történt. Az ördög gyorsan összegyűjtötte összes seregét, és a legény ellen indult.

Megérezte a legény, hogy támad ellene az ördög, sietni kezdett.

Háromnapi út maradt még, hogy a galambok házába érjen, de az ördög már a legény hátában volt. A köztük levő távolság nagyon kicsire szűkült. A mi legényünk már érezte, hogy az ördög majdnem utoléri, s ekkor eldobta a fésűt, mit az egyik galambtól kapott. Aminthogy eldobta, két arára sűrű erdő termett elő. Míg az ördög áthatolt az erdön, a legény jelentős utat nyert. De mikor az ördög átvágta az erdőt, ismét üldözőbe vette. A legény most a galamboktól kapott fenőkövet dobta el. Mikor eldobta, két arára nagyon hosszú sziklás hely termett elő. Míg átjutott az ördög ezen a sziklás részen, a legény megint jelentős utat nyert. De mikor az ördög átjutott a sziklákra, megint üldözőbe vette. A legény attól tartott, hogy utoléri az ördög, hát eldobta a galamboktól kapott tükröt is. Amint eldobta,

két arára nagyon nagy tenger keletkezett. Az ördög nagyon gyorsan átkelt a tengeren, még erősebben megdühödött, és teljes erővel a legény után vetette magát. Egyre üldözte, már majd' a legény hátában volt. Majdnem utolérte, amikor a legény egy faluhoz ért, és bement a faluba. Ott találkozott egy lánnyal, aki *kőjenté*-vel vizet vitt a kútról. Odament a lányhoz, és így szólt:

– Szép leány, nem feketnék bele a vödrödbe? Üldöz engem egy ördög, majdnem utolér. Ha ideér hozzád, öntsd ki a vödrödet. Mialatt kiöntöd, én három szem köles képében szétszóródom, te az egyik szemet rúgd félre a lábaddal, és rejtsd el.

Ahogy elmondta ezt, a legény beleereszkedett a lány vödrébe. Ezalatt az ördög is odaért. Odament a lányhoz, és ezt mondta:

– Most rögtön öntsd ki a vizedet!

Kiönti a lány a vizét, a fiú meg köles formájában szétszóródik. Az ördög ekkor kakas képében a kölesszemet csipegetni kezdi. Két kölest felcsippent, amikor a lány félrehúzza a lábát. Ekkor a lába alatt heverő köles héjává változott, rárepült a kakasra, és kezdte széttépni.

Az ördög összes katonája látta, hogy a héja széttépte a kakast. Vezérük halálát látva, mindegyik elfutott. Ezután a legény felöltötte saját alakját, a vizet vivő lánynak pedig drága ajándékot adott, és őszinte köszönetét mondva hazatért a galambokhoz. Ez a szép lány meg csak csodálkozott: „Álom ez vagy valóság?” – mondta, és nem tudta mire vélni a dolgot.

A legény a sapkával tért meg a galambokhoz. A galambok nagyon megörültek, nem is tudták, mit tegyenek a fiúval. Ezután nagyon gyorsan kinyitották a hetedik lombárt, kivezették a padisah lányát, és ráadták a sapkát. Olyan szép volt a lány, olyan sugaras arcú, hogy nem lehetett betelni a szépségével.

Jól van. Most ők öten – a négy ifjú és a leány – ettek, ittak, nagyon vidámak voltak. Tanácskoztak a galamb-fiúk egymás közt: „Ez a legény nagyon nagy szolgálatot tett nekünk, mivel ajándékozzuk meg?” Gondolkodnak, gondolkodnak, de sehogy sem tudják eldönteni.

– Te nekünk nagy szolgálatot tettél. Egymagad csináltad meg azt, amit mi hárman sem tudtunk véghezvinni. Mit adjunk neked ezért?

Így szólt erre a legény:

– Bármit is adtok, én elégedett vagyok. Magam is nagyon sokat tanultam tőletek, nekem ez a mesterség mindennél többet ér.

A lány, hallva a legénynek ezeket a szavait, kihívta a legényt. Amikor kiment, ezt mondta a leány neki:

– Te nagy szolgálatot tettél nekik. Három évig jártak ők utánam eredménytelenül, te viszont ezt a dolgot egy-két hét alatt elvégezted. Van nekik egy nagyon sovány lovuk, egy rozsdás kardjuk és egy ócska ostoruk. Szolgálatod fejében ezeket a dolgokat kérd. Nagyon fognak kellene neked ezek a holmik, ők meg neked adják őket egy szó nélkül.

– Rendben van, majd ezeket kérem – felelte a fiú. Bementek. „Ne tudják meg, hogy én tanítottalak erre” – súgta a leány a legénynek. Amikor bementek és leültek, a galambok ismét beszélgetni kezdtek, és megkérdezték a fiútól:

– Mit adjunk neked, mit szeretnél?

A legény így felelt:

– Nekem az is nagyon elég, ha adtok egy sovány, rossz lovat, egy rozsdás kardot és egy elnyűtt ostort. Ha rosszak is, én megelégszem velük, semmi más nem kell.

A galambok beleegyeztek, s az általa kért dolgokat örömmel odaadták.

– Nagy szolgálatot tettél nekünk. Hogy most hazamész-e, vagy velünk maradsz, te magad dönts el – mondták.

– Nem, haza kell mennem. Apám, anyám van otthon, nagyon vágyódom utánuk. Nincs több gyerekük, gondoskodni kell róluk öregségük napjaiban – felelte a legény.

Ekkor útra kezdték készíteni a legényt; nagyon jól felruházták, csak azt a sovány lovat, a rozsdás kardot és az ostort adták neki. Mielőtt elment a fiú, mindegyiküktől elbúcsúzott, köszönetet mondott a kitanult mesterségért, a kapott ajándékokért, és felült arra a sovány lóra. Amikor felszállt a lóra, a galambok megállították:

– Adunk neked egy tanácsot – mondták. – Soha ne idd le magad, és ehhez hasonló förtelmes dolgokat ne csinálj.

– Tessék, itt van neked egy kés – szólt a legidősebb galamb. – Szállj le a lovadról, és szúrd bele ezt a kést a mennyezetünkbe. Ha

veszedelembe kerülsz, mi rögtön megtudjuk, ha erre a késre pillantunk.

Leszállt a lóról a legény, és beleszúrta a mennyezetbe a tőlük kapott kést. Ezután felült a lóra, s a módon, ahogy tőlük tanulta, behunyta a szemét: „Otthon teremjek!” – mondta, és a lova jobb felére suhintott. Ahogy rásuhintott, a ló felrepült. Kis idő múltán a ló mintha egy kicsit megrázkódna. A legény hirtelen kinyitja a szemét, és a saját házuknál találja magát. Leszáll a lóról, bemegy a házba. Amikor belép, sírva üdvözik egymást apjával, anyjával. Nagyon bánkódtak utána a szülei, nagyon megöregedtek.

Jól van. Néhány nap elteltével ezt mondja a fiú a szüleinek:

– Ti is megöregedtetek, s a ház körüli munkát is el kell végezni valakinek. Ha beleegyeztek, megházasodom.

A legény szülei nagyon megörültek és beleegyeztek. Így szólt az anyja:

– Jól kiházásítunk téged, fiam, csak hát ki lányát kérjük meg? A hozzánk hasonló szegény emberhez nem nagyon adnak ám senkit.

– Ne búsulj, anyám, minden rendben lesz. Én nem küldetek téged olyan helyre, melyet magam sem ismerek. A szomszéd városbeli ilyen és ilyen padisah lányát menj el és kérd meg nekem, eladó-e? – felelte a legény.

– Ó, fiam – szólt az anyja –, ne töltsük ilyen hiábavaló dologgal az időt. A hozzánk hasonló szegény emberhez úgysem adja a padisah a lányát.

– Anyám, te csak menj, és kérd meg. Ha nem adja, majd meglátjuk – unszolta a legény.

Mivel nagyon kérte a fia, az öregasszony úgy döntött, hogy elmegy a padisahhoz. Az egyik lábára háncsbocskort, a másikra csizmát húzott, s ment is a padisah palotájába. Odaért. „Ez az öregasszony biztos kéregetni jön” – gondolták a padisah őrei, odahívták, és egy darab kenyeret adtak neki. „Én nem koldulok, nekem a padisahhal van dolgom” – mondta az öregasszony. Az örök jelentik a padisahnak: „Egy ilyen és ilyen öregasszony jött, téged kíván látni.” A padisah megvakarja a fejét: „Akkor jöjjön be” – mondja. Az öregasszony belép a palotába.

– Mi dologban jársz, öreganyám? – kérdi a padisah.

– Padisahom, szultánom, a fiam nemrég jött meg idegen földről, elérte azt a kort, és házasodni akar. Engem azért küldött, hogy megkérjem a lányodat. Feleségül kéri a lányodat.

– Jól van – feleli a padisah –, odaadom alányomat, de néhány feltételem van. Ha teljesíti ezeket a feltételeket, a leány a tiétek.

– Mit parancsolsz, hogy tegyünk? – kérdi az öregasszony.

– Legelőször – mondja a padisah – építtessen magának egy palotát. Az a palota az enyémnél is jobb legyen. Attól a palotától az enyémgig aranyhidat veressen. Azon az aranyhídon hintók járjanak. Mindegyik aranyfestéssel legyen befestve. A híd alatt víz legyen, a vizen hajók járjanak. Annak a víznek a két partján almafák nőjenek, a legkülönbébb gyümölcsök érjenek. Ha mindezt a munkát elvégzi, elveszi a lányomat, ha nem teljesíti, mérgemben levágatom a fejét.

Mikor ezt meghallotta, az öregasszony teljesen elvesztette a fejét, nagyon nekibúsult, és hazament. Amikor hazaért, ezt mondja a fiának:

– Hát, fiam, azt mondta a padisah, ha ezeket meg ezeket a munkákat elvégzed, neked adja a lányát. Ha pedig nem teljesíted, úgy gondolja, hogy levágatja a fejedet. Ne várj jót a padisától, az minden gonoszságra képes. Félek, fiam, csak meg ne öljön. Bizony, nagy dolgokat parancsolt, hogy végezzük mi ezt el! – siránkozott.

– Jól van, anyám, ne szomorkodj hiába, csak elvégezzük ezeket a munkákat, minden úgy lesz, ahogy ő mondta – felelte a legény.

Mikor eljött az éjféli, amikor minden ember aludni tért, fogta a legény a galamboktól kapott ostort, és kiment, és suhintott egyet. Ahogy csördített az ostorral, az egész világ valamennyi gonosz szerzete előtte termett: „Mit parancsolsz?” – kérdik tőle. „Kivirradtig építsetek nekem egy palotát, de jobb legyen, mint a padisahé. Aranyhíd legyen a padisah palotája és a mi palotánk között. Aranyfestéssel festett hintók járjanak rajta. A híd alatt hatalmas hajók haladjanak, a folyó két partján almafák nőjenek, rajtuk almák érjenek” – parancsolta a legény. „Jól van, úgy lesz” – ígérték a gonoszok.

Hozzáálltak, és amit a fiú kért, két óra alatt teljesítették. Sokkal jobban megcsinálták, mint ahogy a padisah parancsolta.

Reggel, amikor fölkel a padisah, és kiment, mit lát a szeme: a palotájával szemben egy nagyon szép palota áll. A két palota között egy nagy ragyogó hidat emeltek, a hídon hintók haladnak meg-megcsillanva.

A padisahnak hirtelen eszébe jut: „Hű, szavamat adtam a legénynek, a lányom pedig most nincs is itthon.”

Reggel, úgy nyolc óra után a legény aranyhintóba ült, átment az aranyhídon, és a padisah palotájához hajtott. Mivel aranyhintón érkezett, meg sem állították az örök; ő meg egyenesen a padisah ajtaja elé ment. Bement, a padisahhoz lépett, és elmondta, miért jött. A padisah nem is tudja, mit feleljen.

– Szavamat adtam, te fiú, csak hogy egy hónappal ezelőtt, amikor kiment a lányom az erdőbe, elrabolták onnan. Hogy ki rabolta el, nem tudom.

– Jól van – mondja a legény –, ha már így van, hadd menjek el őt megkeresni. Úgy jövök vissza, hogy megtalálom.

– Én elküldtem a vitézeimet, hogy megkeressék. Már több mint egy hónapja keresik, de még mindig nem találják, hallod-e?

– Rendben van – mondta a legény –, amit a vitézeid nem tudtak megtenni, én majd egymagám megteszem.

Hazament a legény, a szülei áldásukat adták rá, majd elbúcsúztak egymástól. Aztán felült arra a sovány lóra, és elment, hogy megkeresse a leányt.

Elért a galambok városába. Amikor megérkezett, otthagya a lovát, maga pedig galamb képében a három galambhoz repült. Elmesélte a három ifjúnak, hogy él: „ez meg ez a helyzet, a leányt keresem”.

A galamboknál lévő leány így szólt: „Én ismerem azt a leányt. Az az a leány, aki az innen nyolcadik tenger közepén lévő sziget ördögjének kezében van. Annak az ördögnek a karmai közül hoztad el te a sapkát.” Mikor ezt elmondta, a fiúnak is hirtelen eszébe jutott a leány.

Egy szempillantás sem telt belé, a legény madárrá változott, és annak az ördögnek a palotájához repült. Megérkezett. Amikor odaért, saját képét öltötte, és belépett a palotába. A leány ült és sírt. Amikor meglátta a legényt, ezt mondta:

– Honnan jöttél? – és a nyakába kapaszkodott.

– Téged kereslek – felelte a legény.

Aztán egymás egészsége felől érdeklődtek, hogyan él a másik, és az útra készülődtek. A legény a galamboktól tanult módon a leányt is és magát is madárrá változtatta, és mindketten repülve indultak útnak.

Mentek, mendegéltek, s hogy egy kicsit megpihenjenek, egy tengerparti városban megálltak. Az ifjú kérdezte a lányt:

– Nem vagy szomjas, nem innál?

– Sem enni, sem inni nem kívánok, minél előbb apámhoz, anyámhoz akarok érni – felelte a leány.

Ezután a legény a tengerparton hagyta a leányt:

– Hadd megyek el egy korsó sört meginni – szólt, és bement egy városszéli házba.

Belépett. Ivott először egy korsó sört. Ezután szóba elegyedett az itt megforduló emberekkel, és mind többet kezdett inni. Elfeledte már a galambok tanácsát, hogy „ha iszol is, ne idd le magad”.

Kissé ittasan ment ki. A leányhoz ment. A leány nagyon megharagudott rá. „Jaj, én tévedtem, hiszen ez egy részeges legény” – siránkozott. Ezek után a leány félt útnak indulni vele: „Feküdj le egy kicsit, pihenjél!” – tanácsolta neki.

A legény italos lévén lefeküdt, és mély álomba merült. Amint elaludt, a tengerparton egy nagy hajó kötött ki. A hajó katonákkal volt tele. Ahogy megállt, két vitéz ment ki róla a partra. Azok meglátták a leányt, odamentek hozzá és megkérdezték:

– Miért ülsz itt?

– A társamat őrzöm, pihen – felelte a leány.

Ezután az egyik vitéz sokáig nézegette a leányt, és a zsebéből egy képet vett elő. Hol a leányra nézett, hol a képre. Kis idő múlva megkérdezte a lánytól:

– Ki vagy te, ki lánya vagy?

– Ennek és ennek a paradisznak vagyok a lánya – felelte amaz.

Fölismerte a vitéz a leányban a paradisah lányát, azt, akit ők kerestek.

– Másfél hónapja keresünk téged, és csak most találtunk meg, viszünk apádhoz – mondta a vitéz.

– Engem – felelte a leány – nem ti találtatok meg, engem ez a bátor legény talált meg. Hadd pihenjen kicsit a legény, én nélküle

sehová sem megyek – mondta a leány nagyon bátran.

Eközben egy előérzete támadt a leánynak: „Bármilyen is történik, maradjon egy emlék” – gondolta, és az ujján lévő gyűrűjét a fiú ujjára húzta.

A katonák azon voltak, hogy elvigyék a leányt. A leányt, miután nem egyezett bele, hogy elvigyék, felemelték a földről, ahol ült, és erővel a hajóra vitték. Ezután a részegen fekvő fiút apró darabokra darabolták. Amikor látta a leány, hogy az őt megmentő legény milyen állapotban van, nagyon keservesen sírt, búslakodott. Anélkül, hogy bármit is tehetett volna, a hajó elindult.

Most térjünk vissza a galambokhoz. Egy nap látják, hogy a kés, amit a fiú a mennyezetbe szúrt, hol a padlóba, hol a mennyezetbe fúródik. „A mi legényünk biztos valami veszélybe került” – mondták a késre pillantva, és a keresésére indultak. Miközben keresték, elértek annak a tengernek a partjára. Itt rátaláltak a legény felvágott darabjaira. A három galamb mestersége segítségével életre keltette. Amikor teljesen feléledt a legény, megszólaltak a galambok:

– Mondtuk neked, ne igyál, ne részegeskedj. A jó tanácsot nem fogadtad meg, és meg is történt a baj. Még jó, hogy mi tudomást szereztünk róla, és megmentettünk.

Nagyon szégyellte, restellte magát a legény. Szavát adta a galamboknak: „Ezután így nem teszek”, és köszönetét mondott. A galambok megmutatták neki a visszafelé vezető utat. A legény hazament.

Amikor hazaért, apját, anyját üdvözölte, s azután, hogy megtudta, hogy vannak, arról a padisah-lányról kezdte kérdezni az anyját. Ezt mondta az anyja:

– Ó, fiam, nem adják ők nekünk a lányukat. Azt a leányt, akit mi megkértünk, megmentette a padisah egy hős vitéze, és visszahozta. Ahhoz adják a lányt, ma lesz a lakodalom.

Nagyon nekibúsult a legény, elment a padisah házához. Madár képében repült a padisah palotájáig. Amikor odaért, felvette előbbi alakját, és úgy döntött, hogy bemegy a palotába. A padisah parancsa szerint a palota minden oldalról magas kerítésekkel volt körbevéve. Csak egy helyen hagytak egy kis kaput. Aki be akar menni a palotába, annak ezen a kapun kell bemennie. A padisah lánya a kapu mellé egy kis házat építtetett. Ő maga benn ült a

házban, és a városba jövő minden embernek egy pohár vizet adott inni.

Jól van. Körbejárva a palotát, a legény a kis kapuhoz ment. Belépett a kapun. Amint belépett, a kis háznak az ablakából egy pohár vizet adtak neki. A padisah lánya minden érkezőt nagyon megszemlélt. Mikor belépett a fiú, hogy elvegye a poharat, a padisah lánya felismerte, és ezt mondta neki:

– Mi lett a kezeddel, legény, miért kötötted be az ujjadat?
– Bicskával megvágtam, s mert nagyon vérzett, bekötöttem.
– Úgy tűnik, rossz ronggyal kötötted be, én jól bekötözöm neked – mondta a lány.

A legény nem akarta megmutatni az ujját, de mikor a padisah lánya nagyon könyörgött neki, beleegyezett. Amikor a lány lebontotta az ujjáról a kötést, látta, hogy a fiú kezén megcsillan a gyűrű, melyet ő adott neki. A leány, amint meglátta a gyűrűt, a fiú nyakába kapaszkodott.

– Hát nem öltek meg téged! Én hittem abban, hogy te életre kelsz, ezért is vártalak – mondta.

A legényt az apjához vitte.

Így szólt a leány az apjához:

– Drága apám, nem az a vitéz mentett meg engem, hanem ez a legény. Ha nekem nem hiszel, nézd meg a kezén levő gyűrűt. Azért, mert megmentett, én magam ajándékoztam neki.

A padisah nagyon megharagudott a hazug vitézére, s mert őt becsapta, elrendelte, hogy élve nyúzzák meg.

A padisah a lányát ehhez a legényhez adta. Negyven napig ülték a lakodalmat, ötven napig húzatta. A lakodalom után a legény a leányt a saját házába vitte. Apjával, anyjával nagyon vidáman teltek a napok, s ezzel a mese is véget ért. Ma mentem, tegnap jöttem, nagyon hiányoztak nekem.

ZÖHRE

Valamikor régen volt egyszer egy öreganyó és egy öregapó. Egyetlen gyerekük volt, az is meghalt. Egyszer aztán jóval később az anyó egy kislányt hozott a világra. A kislánynak a Zöhre nevet adták. Nagyon szép gyerek volt, a szülei az utcára sem engedték ki, az embereknek sem mutatták meg, nehogy szemet vessenek rá. De az emberek így is tudtak a kislány létezéséről.

Zöhre tizennégy éves lett. Egyszer beállítottak hozzájuk a szomszéd lányok. Kérlelni kezdték Zöhre édesanyját:

– Néni kedves, engedd el velünk Zöhrét fürdeni!

– Miket beszéltek? Hiszen nekünk nincs is lányunk! – felelte amaz.

– Dehogyan nincs! Úgyis tudjuk, hogy van! – vetettek ellent a lányok. De az anyó egyre csak a magáét hajtogatta, és nem engedte Zöhrét sehová. Három napig jártak oda a szomszéd lányok. Végül aztán az anyó engedett. Szépen felöltöztette kislányát, kicsinosítva kiengedte.

– Vigyázzatok rá, fürdés után pedig sehová ne menjete, gyorsan gyertek haza! – kötötte a lelkükre Zöhre anyja a szomszéd lányoknak.

A lányok elbűvölően szépek voltak. A faluszéli tóhoz mentek. Gyorsan levetköztek, és alámerültek a vízbe. Ruháik a parton maradtak.

Egy idő múltán, mikor már kifürödték magukat, kijöttek a vízből, öltözködni kezdtek. Zöhre is kijött, de amint kijött, látja ám, hogy a ruhái tetején egy hatalmas termetű kígyó fekszik. A lányok megijedtek, szétrebbentek. Zöhre is megijedt, nem ment közel hozzá, csak szipogott, sírdogált egyre. Hanem már indulnia kellett volna haza, szüksége volt a ruháira, de szégyellte magát úgy az emberek előtt. Ekkor a kígyó nyelvére emberi szó jött:

– Ne sírj, Zöhre, nem nyúlok hozzád, a ruháidat is elveheted, csak azt mondd meg: hozzám jössz-e feleségül?

Zöhrének a lélegzete is elállt.

– Miket beszélsz? – kérdezett vissza.

– Csak azt akarom mondani – szólt a fekete kígyó –, hogy ha betöltöd a tizennyolcadik életévedet, érted jövök, és elviszlek, készülj fel rá!

Amint a kígyó ezt elmondta, elmerült a tó vizében. A lány ott maradt, félt és szenvedett. Mikor hazatért, az anyja megkérdezte:

– Kislányom, veled meg mi történt, hogy falfehér lettél?

Zöhre töviről hegyire elmondott mindent.

– Én nem akarok a fekete kígyóhoz menni! Mentsetek meg, anyácskám! – sírta.

– Ne búsulj, gyermekem, egyetlen szemem fénye! – felelte az anyja. – Nem azért szültelek, hogy a kígyónak adjalak! Megtaláljuk majd a módját, hogy becsapjuk!

Zöhre megnyugodott.

Nap napot követett, a lány nőtt, tizennyolc éves lett. A házukat, hogy a kígyó ne hogy bemehessen, vaskerítéssel kerítették körül.

Egyik nap Zöhre futva ment a házba, a lélegzete is majd elakadt:

– Anyácskám! Jön a kígyó! – kiáltotta.

Kimentek, hát látják, hogy az égbolt elsötétedett, a világ a feje tetejére állt. Sárkánygyíkok, ördögök, gonosz szerzetek, kígyók jöttek – egyetlen sem maradt el. Zöhre és az anyja gyorsan a házba mentek, bezárkóztak. A kígyók oda is bementek. A fekete kígyó kintről beszélni kezdett:

– Nem álltad a szavad, Zöhre! Nem készülődted, nem vártál! Hozzám jössz, vagy nem, most eljöttem érted!

Zöhre így felelt:

– Nem akarok hozzád menni, menj vissza oda, ahonnan jöttél!

– Nem azért jöttem, hogy nélküled menjek vissza! Rövid az időm, kijössz-c? – sürgette a kígyó.

– Nem, nem megyek! – válaszolta Zöhre.

– Ha nem, hát akkor erővel viszlek! – mondta a kígyó.

Ekkor a ház sarka emelkedni kezdett. Az anyó is, az apó is nagyon megijedtek. „Úgy látszik, nekem ez a sors jutott” – gondolta Zöhre, és megszólalt:

– Kimegyek, fekete kígyó, hozzád megyek.

A ház visszaült a helyére. Zöhrét kivitték az utcára. Szemben vele a fekete kígyó tekergőzött. A környéken mindenütt ördögök, gonosz szerzetek, kígyók sziszegtek. A fekete kígyó egyet suhintott – erre mindnyájan eltűntek.

– Gyere, menjünk, kedves, itt az ideje – szólt a fekete kígyó.

– Menjünk – mondta a lány.

Elindultak kettesben. A kígyó a lány mellé csúszott, Zöhre felült a hátára. A tóhoz érkeztek. A kígyó megszólalt:

– Most feltekeredek rád, és alámerülök a tóba. Ne féj!

– Nem félek! – felelte Zöhre.

A lány félelme valóban elmúlt.

A kígyó rátekeredett, és alábukott a tóba. Amint leértek a tó fenekére, egy ajtóhoz jutottak. A kígyó kinyitotta. Először ő ereszkedett le, majd Zöhrét engedte. Lent egy aranylépcső volt. A fekete kígyó nekiütődött egyszer, nekiütődött kétszer – káprázatosan gyönyörű daliává változott. Aztán így szólt a lányhoz:

– Ne féj tőlem, én is ember fia vagyok. Még amikor gyerek voltam, elraboltak a gonoszok. De aztán kitanultam minden mesterkedésüket, és a padisahjuk lettem.

Amíg a legény beszélt, Zöhrébe visszatért a lélek. Rögtön beleszeretett a legénybe.

Az ifjú padisah megmutatta a várost. Mi minden nem volt ott! Minden aranyból, ezüstből!

Gyorsan összeházasodtak, együtt kezdtek élni. A legény a gonoszokat nagyon keményen dolgoztatta, nem engedte, hogy az emberek közelébe jussanak.

Három év elteltével Zöhrének és férjének három gyermeke lett. Egyik szebb, mint a másik, akár az érett alma. Zöhre lassan vágyódni kezdett apja, anyja, szülőföldje után. Egyik nap így szólt a férjéhez:

– Engedj el két hétre a szülőházamba, szeretném a gyermekeimet otthon megmutatni!

A padisah nem volt ellene.

– Jól van, csak menj, vigyél ajándékba aranyat, ezüstöt, amennyi csak kell, legyen a szüleidnek elég, ameddig csak élnek! – mondta.

Az asszony fogott jó sok aranyat, ezüstöt. Három gyermekét is magával vitte. A padisah kikísérte őket. Mikor az aranylépcsőhöz értek, háromszor nekiütődött, ismét fekete kígyó lett. Szerettei köré tekeredett, a tópartig kísérte, s ott kitétte őket. A felesége a parton búcsút vett tőle. Már elmenőben volt, mikor a fekete kígyó megkérdezte:

– Aztán tudod-e, hogy tudsz ide visszajutni?
– Nem én – felelte az asszony.
– Csak annyit mondasz: „Ördögök padisahja, jer elő!” – és én előjövök. De ezt ne áruld el senkinek, mert ha elárulod, akkor én meghalok! – mondta a legény.

Az asszony elment. Mikor hazaért, otthon zokogva köszöntötték egymást. Zöhre annyi kincset adott szüleinek, amennyi életük végéig elég, megmutatta nekik gyermekeit. Pihentek, örültek egymásnak. Mikor már csak egy nap volt hátra, hogy visszainduljanak, Zöhre készülődni kezdett. Már nagyon vágyódott férje, az ördögök padisahja után, minél előbb menni akart. Közben az anyja makacsul faggatóra fogta, hát Zöhre kiadta a titkot: ha ezt és ezt mondom, a férjem kígyóvá változik, és kijön a tóból.

Mikor Zöhre a gyermekeivel lefeküdt aludni, az anyja így morfondírozott magában: „Azt már nem! Nem engedem vissza a kígyóhoz, nálam marad!”

Éjjel tizenkét órakor az öregasszony kardot ragadott, és a tó partjára ment.

– Ördögök padisahja, jer elő! – parancsolta.

Nemsokára előjött a fekete kígyó a tó fenekéről. Ahogy előjött, Zöhre anyja a karddal levágta a fejét. A fekete kígyó teste is ott maradt összetekeredve. Zöhre anyja gyorsan visszatért házába, és lefeküdt aludni.

Reggel, mikor a lánya elmenni készült, így szólt hozzá:

– Ne siess, lányom, hisz úgymint visszajössz!

– Nem, anyám, bocsássatok meg, de nem jövök vissza! – felelte Zöhre, aztán gyermekeivel a tó partjára ment. Már nagyon vágyódott a férje után. Járkált a tó partján, közben kiáltozta:

– Ördögök padisahja, jer elő!

De senki nem jött elő. Kicsit várt, aztán újra és újra elkiáltotta magát, de a kígyó csak nem jött. Zöhre kétségbeesett. Lassacskán a tó színére fekete köd szállt. Ahogy lenézett, Zöhre észrevette, hogy a lába alatt hever a kígyó feje. Zokogás tört ki belőle, sírt keservesen, ölelgette a fejét. Értett mindent, felfogta anyja árulását. Aztán keresgélt, és megtalálta a kígyó testét is. Gyermekeivel elsíratta, aztán gödröt ástak, és eltemették a kígyópadisahot. Ezután

Zöhre fogta a legidősebb fiát, és miközben zokogott, a levegőbe dobta.

– Menj, kedves, légy fülemüle, reggel-este vidítsd az emberek szívét!

A legidősebb fiú fülemülévé változott és elrepült.

Ekkor Zöhre a középső gyereket vette a karjára.

– Te, gyeregem, szemem fénye, fecske legyél, serénységeddel ragadd el az embereket!

A középső fiú fecskévé változott és elrepült.

Mikor a harmadik gyermekét vette a karjára, Zöhre hosszasan zokogott.

– Te pedig, aranyom, légy seregély, minden nyelvek ismerője! – szólt.

E gyermek seregéllyé változott, és ő is elrepült.

Zöhre verdesett egyet, verdesett kettőt, verdesett hármat – és galambbá változott.

Így lett a világon fülemüle, fecske, seregély és galamb.

AZ ARANYHAL

Élt egyszer nagyon régen egy szegény ember, akinek csak egyetlen fia volt. Ez a fiú a tóra járt halászni, halat fogott, és anyját-apját így tartotta el.

Egyik nap megint csak elment a tóra halászni. Hálójába elsőként egy aranyhal akadt. A padisah meghallotta, hogy ez a fiú aranyhalat fogott, s magához hívatta:

– Hát, fiam, te aranyhalat fogtál – mondta.

– Fogtam bizony – felelte a fiú.

– Hozd el, és add nekem azt a halat! – parancsolta a padisah.

A legény akarva, nem akarva a halat a padisahnak adta. Az pedig egy nagy medencét megtöltetett vízzel, és a halat a medencébe engedte. Amint az aranyhal a vízben úszni kezdett, a palota összes termét fény öntötte el. A padisah le nem vette a szemét a medencéről, mindig csak az aranyhalat nézte.

Amikor a padisah vezírei meghallották, hogy a halászlegény aranyhalat fogott, és elhozta a padisahnak, irigykedni kezdtek. „Ha a fiú felnő, elpusztít minket” – mondta az egyik vezír. A második vezír azonban így szólt: „Ezt a fiút, akárhogy is, de meg kell ölnünk!” Hosszan tanácskoztak, hogy szabaduljanak meg a fiútól, végül így döntöttek: „Az aranyhalhoz aranyvíz is kell, és ennek az arany víznek ez és ez a padisah az ura. A legény, aki az aranyhalat hozta, az aranyvizet is találja meg, és szerezzen belőle” – gondolták a vezírek. A két vezír a padisah színe elé járult:

– Az aranyhalnak aranyvíz is kell, padisahunk, szultánunk.

– Hol lehet azt az aranyvizet megszerezni? – kérdezte a padisah.

Mire ezek:

– A legény, aki az aranyhalat fogta, az aranyvizet is megtalálja és megszerzi.

A padisah magához hívatta a legényt:

– Hát, fiam, te aranyhalat fogtál, egy ilyen és ilyen padisahnál aranyvíz is van, te abból a vízből szerezzél.

– Jó, hozok – felelte a legény.

A fiú hazatért szüleihez. Azok megkérdezték:

– A padisah milyen megbízatást adott neked?

– Azt parancsolta, keressem meg az aranyvizet, s vigyek neki belőle.

– Ej, fiam, nem tudsz te abból szerezni – mondták a szülei zokogva.

– Nem, szerzek én – mondta a legény, s azzal felállt, és elindult, hogy megkeresse az aranyvizet.

Ment, mendegélt, nagyon sok földet, országot bejárt. Az úton egy helyen megállt, s leült falatozni. Amint ott ült, odajött hozzá egy öreg.

– Hová mész, fiam? – kérdezte tőle ez az öreg.

– Az aranyvizet keresem, apó.

– Ha az aranyvizet keresed, ne ülj itt sokáig, kelj útra! – mondta neki az öreg. – Egy folyóhoz érsz majd. Azon a folyón jön majd egy hajó. Ha arra a hajóra egy szerencsés ember száll föl, a hajó egy óra alatt átszeli vele a folyót, de ha balszerencsés ember utazik rajta, az út egy évnél is tovább tart. Siess, fiam, igyekezz, hogy odaéj, mire a hajó megérkezik.

A legény útnak eredt. A folyóparthoz érve fölszállt a hajóra, s az már indult is. Egy órába se tellett, s a hajó a másik partra ért és kikötött. A hajósok meglepődtek: „A hajó egy év alatt szokott átérni, de most egy óra alatt megtette az utat, bizonyára egy szerencsés ember van a fedélzeten” – gondolták a hajósok. A legény meg leszökött a hajóról, és elindult egy ösvényen.

Ment, mendegélt. Egyszer csak eszébe jutott, mit mondott az öreg: „Ha a hajóról leszálltál, és a jobbra tartó ösvényen egy darabon elmentél, egy folyóhoz érsz. A folyónak magas a partja, ereszkedj le a vízhez” – mondta az öreg.

Ahogy a legény mendegélt, egyszer csak odaért ehhez a magas partú folyóhoz. Egy kevésbé meredek helyet keresett és leereszkedett. Közben azonban elfáradt, és meg-megállt. Amikor a vízre pillantott, a víz tükrén egy gyönyörű lányt vett észre. Felemelte a fejét – a lány a folyó túlszéljén állt.

– Gyere át erre az oldalra! – kiáltotta a lány.

– Hogyan menjek? – kérdezte a legény.

– Hát ugorj, egy *százseny*-t csak tudsz ugrani!

A legény meg ugrott egyet, s a túlszéljén termett. Ahogy átugrott, a lány megölelte a fiút.

– Kedves öcsém, hát te vagy az, hogy megnőttél! – mondta. Ez a lány a fiúnak édes testvérnénje volt. Gyerekkorában az ördögök elrabolták, és sok-sok éves raboskodása során az volt a dolga, hogy az ördögöknek ételt főzött. Az ördögök padisahjának volt egy Csulak nevű vezíre. Ez a vezír mindennap két *kadak* húst küldött a lánynak, az meg megsütötte. Ennek az ördögpadisahnak a birodalmában csak lányok voltak, a padisah maga is nő volt.

Így szólt a lány az öccséhez:

– Megölnek, ha rájönnek, hogy fiú vagy. – Gondolt egyet, és a fiúra női ruhát adott. Alighogy a fiú átöltözött, már jött is Csulak vezír a két *kadaknyi* hússal. Közben a lány a húst sütötte, öccse odament hozzá:

– Várj egy kicsit, kedves néném, hadd próbáljam én megsütni ezt a húst! – mondta, és így is tett. Este Csulak vezír eljött a húsért. Amikor megmérte, látta ám, hogy az két *kadak* helyett három lett. Elmondta a dolgot a padisahnak.

– Hogy lehet az, hogy a két *kadak* hús három *kadak* lett?

– Adj két *kadak* húst a lánynak megint, aztán majd meglátjuk – válaszolta a padisah.

A húst megint a legény sütötte meg. Amikor Csulak eljött érte és lemérte, látja, hogy az megint csak három *kadak* lett. Erre a padisah is gyanút fogott.

– Ez a lány már régóta a szakácsnőnk, de eddig soha nem lett több a hús. A lány maga süti a húst, vagy valaki más? – kérdezte Csulaktól.

Csulak vezír erre visszament a lányhoz és megkérdezte:

– Mondd meg az igazat, ki sütötte a húst?

– Amikor elraboltatok, terhes voltam. Lányom született, felnőtt, s mostantól fogva ő süti a húst.

Ezt elmondták a padisahnak, de az semmit sem hitt az egészből.

– Ha ez így van, mindenkit vigyetek le a folyóhoz fürödni, senki se maradjon ki – rendelkezett.

A népet összegyűjtötték, és fürödni indultak. Az asszony padisah és Csulak vezír felismerték a fiút. A padisah így szólt Csulakhoz:

– Mi legyen ezzel a fiúval, megöljük?

– Miért is ölnénk meg? Mi mindannyian lányok vagyunk, ha megöregszünk, kire marad ez a világ? Ha beleegyezel, hozzáadunk téged feleségül. – Mivel a legény szép volt, az asszony padisah beleegyezett. A legény el is vette feleségül.

De alighogy együtt élt az ördögök padisahjával, a legény nagy bánatba esett. Eszébe jutott az aranyvíz. A sok bánkódástól lefogyott, és az arca megsápadt. Az ördögök padisahja észrevette ezt, és Csulak vezírhez fordult:

– Az emberemet valami gyötri, kérlek, kérdezd meg tőle, mi bántja.

Csulak megkérdezte a legénytől:

– Te itt nagyon jó helyen, tiszteletben-megbecsülésben élsz, mégis nagyon lefogytál, mi a bánatod?

Mire így felelt a legény:

– Aranyhalat fogtam, s ennek és ennek a padisahnak adtam. A padisah megparancsolta nekem, hogy aranyvizet is hozzak. És meg kell hogy találjam, mert különben anyámra-apámra otthon rossz napok várnak.

Csulak vezír elmondta ezt a padisahnak. Az asszony-padisah így gondolkozott: „Hol találja vajon az aranyvizet?”

Csulak így szólt:

– Nem könnyű azt megtalálni, de én képes vagyok rá.

A padisah megörült ennek:

– Keresd máris! – mondta, s Csulak elment. Egy szempillantás alatt egy tömlő aranyvízzel tért vissza. Így szólt a legényhez:

– A férfiakban nem lehet megbízni, elmész, és nem fogsz visszajönni.

– Visszajövök – ígérte a legény.

– Esküdj meg! – szólt Csulak, s a legényt megeskették. Csulak a legényt a nyakába vette, s röpítve városába vitte. A nyakából leszállította, s egy hajszálat adott neki:

– Ha szükséged van rám, gyűjtsd meg ezt a hajszálat, s én azonnal ott termek.

A legény hazament, a szülei elébe jöve fogadták. A padisah is meghallotta, hogy a legény hazatért, s magához hívatta:

– Na, fiam, megszerezted-e az aranyvizet?

– Megszereztem.

– Ha megszerezted, hozd is ide.

A legény elhozta a tömlőt. Az aranyvizet az aranyhal medencéjébe öntötték. Antikor a hal elkezdett úszni benne, a palota termei még ragyogóbbak lettek.

A padisah két vezíre ezt meglátván, összesúgott. Megint cselet szőttek, s elhatározták, hogy a legénnyel az ördögök padisahjától elhozzák az aranyszárnyú madarat. Elmondták ezt a padisahnak:

– Ennek és ennek a padisahnak a palotájában él egy aranyszárnyú madár. Az a madár nagyon szépen énekel, felvidítja a szíved – mondták a vezírek.

– Hogyan szerezhethetjük meg azt az éneklő madarat?

– Az aranyvizet megszerző legény az éneklő madarat is megszerzi – felelték a vezírek.

A padisah hívatta a legényt, az jött is.

– Na, fiam, te megfogtad az aranyhalat, megszerezted az aranyvizet, az ördögök padisahjánál él egy aranyszárnyú madár, most azt szerezd meg, és hozd el nekem – parancsolta a padisah.

– Jól van, elhozom – s a legény hazament.

– Ej, fiam, mit parancsolt neked a padisah, milyen feladatot adott? – kérdezték a szülei.

– Azt parancsolta, hozzam el neki az ördögök padisahjától az aranyszárnyú madarat.

A szülei kétségbeestek:

– Bajba kerülsz – mondták nem térsz onnan haza, fiam.

– Ne féljete, épen és egészségesen térek haza – s ezzel a legény elment. A kapott hajszálat meggyújtotta, s Csulak azonnal ott termett. A nyakába vette, s röpítve elvitte a legényt az asszonyához. A legény ott vendégeskedett. Egy-két nap után ismét kedvetlen lett. Az asszony-padisah ezt meglátván, megint csak Csulakhoz fordult:

– Miért kedvetlen az emberem?

Mire Csulak a legénytől:

– Miért vagy kedvetlen? – kérdezte.

– Ezt parancsolta nekem a padisah: „Az ördögök padisahjának van egy aranyszárnyú madara, hozd el azt nekem” – válaszolta a legény. Csulak elmondtá ezt a padisahnak.

– Az az aranyszárnyú madár a nénémnél van, akivel az apánk után ránk maradt holmi szétosztásakor összevesztünk. Azóta

egymáshoz nem járunk, nem vesszük észre egymást, nem beszélünk. Nehéz lesz a madarat megszerezni tőle.

Csulak így szólt:

– Majd kitalálok valami cselt, és megszerzem a madarat. „A húgod férjhez megy egy emberhez, a lakodalomba hív téged” – ezt fogom mondani.

– Jól van, ha meg tudod csinálni, menj – mondta a padisah.

Csulak az ördögök padisahjának a nénjéhez ment és üdvözölte:

– Nagyon fontos ügyben jöttem. A húgod férjhez megy egy emberhez, és a lakodalomba hív téged, a sógorodnak ajándékol az arany szárnyú madarat is hozd magaddal.

Ezután Csulak hazatért. Elmondta úrnőjének, hogy a nővére jön a lakodalomba. Ételt-italt készítettek, s az asszony-padisah nővére számára egy külön épületet emeltetett.

Egyszer csak a nénye beállított. Az asszony-padisah elébe ment, és fogadta, köszöntötték egymást, és elsírták magukat. A testvére a részére emelt épületben szállt meg, beszélgettek, kérdezősködtek egymás felől.

– Hallottam, hogy férjhez mész, igaz-e ez, s hol a vőlegényed, itthon van-e? – kérdezte a vendég.

– Igen, itthon van, ha kívánod, bemutatjuk neked – mondta Csulak vezír.

– Nem jöttem úgy, hogy egy s más ne hoztam volna magammal, íme, itt van ajándékol a vőlegénynek az arany szárnyú madár.

– Rendben van, köszönjük, ha a madarat odaadod, bemutatjuk a vőlegényt.

Az asszony ráállt, s odaadta a madarat. Ezután bemutatták neki a vőlegényt. Amikor az asszony-padisah nővére találkozott a legénnyel, nekiajándékozta a madarat. A vőlegényt meglátva a másik asszony is el volt ragadtatva, hogy egy férfi ilyen szép, és nagyon megszerette őt.

Amint az éneklő madarat megszerezte, a legény haza akart menni. Csulak vezír vissza vitte őt a városába. Megint egy hajszálat adott neki:

– Ha szükséged van rám, gyűjtsd meg ezt a hajszálat, s én rögtön ott termek.

A legény hazament. Apját, anyját üdvözölte, azok nagyon megörültek neki.

– Vár-e engem a padisah? – kérdezte az apját.

– Padisahunk meghalt, a nép téged vár.

Ezután a nép a legényt padisahhá választotta. A legény az ellene rosszat forraló vezíreket leváltotta, helyükre jó vezíreket állított, s szüleit magához vette.

ARANYFEJŰ, EZÜSTKEZŰ

Volt egy padisahnak egy aranymadara. Egyszer kirepült az aranymadár és eltűnt.

Ugyanebben az időben egy másik padisah három lánya kiment a mezőre sétálni. A madár melléjük szállt le, a lányok pedig megfogták.

Várták, várták otthon az aranymadarat, kerestek megállás nélkül, végül egy szolgát küldtek a felkutatására. A szolga keresés közben érkezett azokhoz a lányokhoz.

– Elrepült a padisah aranymadara, nem láttátok erre? – kérdezte a szolga.

– Nem, nem láttuk – felelték a lányok.

De a szolga erősködött:

– Megtaláltátok, megörültetek neki, csak most letagadjátok!

Adjátok vissza! – kérte.

A lányok nem adták.

– Ha a padisah mindhármunkat feleségül vesz, akkor visszaadjuk. De ha nem vesz el mindhármunkat, nem adjuk – felelték.

A szolga visszatért és elmondta:

– A madarat megtalálta egy padisah három lánya, de nem adják vissza!

– Miért nem adják? – kérdezte a padisah.

– Azt mondták, csak akkor adják, ha a padisah mindhármukat feleségül veszi. Ha nem veszi el mind a hármukat, nem adják – felelte a szolga.

– Menj, és mondd meg nekik – küldte a padisah a szolgát –, hogy ha van valami, amihez értenek, elveszem őket. Ha semmihez nem értenek, nem veszem el őket.

Elment a szolga, és megkérdezte a lányokat:

– Van valami, amihez értetek?

– Se nem varrt, se nem kötött ingbe öltöztetem! – felelte az egyik.

– Se nem varrt, se nem kötött kesztyűt adok rá! – felelte a másik.

– Aranyfejű, ezüstkezű fiúikreket szülök neki! – felelte a harmadik.

A padisah mindhárom lányt feleségül vette. Alig töltöttek együtt egy kis időt, az egyik lány se nem varrt, se nem kötött inget, a másik se nem varrt, se nem kötött kesztyűt adott a padisahra, a harmadik meg várandós lett. Amikor elérkezett a szülés ideje, a padisah épp messzi útra indult. Induláskor így szólt a bábához:

– Akármilyen gyerek születik is, hazatérésemig megtartsátok!

Nem sok idő telt el, a padisah felesége aranyfejű, ezüstkező fiúikreket szült. Az asszonyménjei irigyelték tőle, hát lepénzelték a bábát, a gyerekeket pedig a nád közé dobták. Aztán leöltek egy kutyakölyköt, vérét üvegbe öntötték, azt tették az ikrek helyére.

A padisah visszatért. Amint megjött, a másik két asszony ezzel fogadta:

– Feleséged kutyakölyköt szült, a kutyakölyköt megöltük, vérét üvegbe tettük.

Mikor a padisah felesége meghallotta e szavakat, sírni kezdett:

– Nem kutyakölyök volt az!

A padisah, mielőtt hitelt adott volna amazok állításának, a bábát is megkérdezte:

– Való igaz, kutyakölyök volt – hagyta jóvá a bába.

Amint ezt meghallotta, haragjában a padisah a feleségét hét út kereszteződésébe vitette, derékig földbe temettette. Hadd köpjének az arcába, akik arra jámak-kelek.

Azután, hogy az asszony magára maradt, gyümölcsfák nőttek mellette, folyóvíz folyt körülötte. Ő meg a gyümölcsöket ette, a folyóvizet itta, hát élve maradt, ahelyett hogy elpusztult volna.

Egy közeli városban egy öregasszonynak volt egy kecskéje. Az öregasszony fejni kezdte a kecskét, amelyik épp akkor jött meg a nyájból. Hát a kecskének egy csöpp teje se volt! Bosszankodott rajta az öregasszony, elment a pásztorokhoz, leszidta őket, hogy megfejték a kecskét. Hogy ez ne forduljon elő többször, egyik nap követte az öregasszony a kecskét a nyájba. Amint figyelte, látta, hogy a kecske óvatosan körülnez, majd bemegy a nád közé.

– Nap mint nap a közé a nád közé jár! – mondták a pásztorok.

Az öregasszony a kecske után lopakodott. Amint utolérte, látta, hogy a kecske két gyereket szoptat. Fogta az asszony a gyerekeket, hazavitte, nevelni kezdte őket. A fiúk egy nap alatt nőttek, mit mások egy hónapig nőnek. Az öregasszony *medreszé*-be adta őket.

Nagyon műveltek lettek. Mikor úgy tizenhat-tizenhét évesek lehettek, az egyikük így szólt:

– Anyó, itthon én már semmit nem tanulhatok, elmegyek világot látni!

– Ej, gyerekek – felelte az anyó –, a két szemem világa vagytok ti nekem, mit fogok csinálni, ha egyikőtök is itthagysz engem?

De a fiú addig kérte, mígnem az öregasszony beleegyezését adta. Útra készülődött a legény.

– Látod, anyó? Ezt az üveget akasztom a mestergerendára. Amíg az üvegből tej csöpög, addig életben vagyok. Mihelyt azonban vér csöpög, meghaltam – mondta és elindult.

Ment, mendegélt, aztán egy városhoz ért. Amint a városba ért, egy kis házba tért. Így szólt az ott lévő öregasszonyhoz és öregemberhez:

– Apó, nekem nincs hová mennem, ha fiút akartok, fiatok leszek, ha lányt akartok, lányotok leszek, hadd maradjak veletek!

Az öregember és az öregasszony beleegyezett, beengedték hát. Az öregnek volt egy puskája. A legény megtanult löni a puskával, mindennap hol egy lúddal, hol egy gácsérral tért haza. Az volt a kosztjuk, azon éltek.

Egyik nap megkérdezte a legény:

– Nem tudjátok, mi hír a városban?

– A mi városunkban – felelte az öreg – mindennap egy lányt fal fel egy kígyó. Most a padisah lányára került a sor. A kígyó megfenyegette a padisahot: „Ha nem adod a lányod, elpusztítom egész városod!” Úgyhogy a padisah lányát kiviszik ma a tópartra, és otthagyják a lugasban.

– Jól van – szólt a legény, aztán fogta a puskáját, és kiment az erdőbe. Odaért a tó partjára. A lány odahívta magához a lugasba:

– Ó, legény, ne gyere erre a környékre, mindjárt kijön a vízből a kígyó, hogy megegyen engem! – mondta. – Ha mellettem talál, téged is elpusztít, gyorsan menj el innen!

A legény a leány mellé lépett, és így szólt:

– Álom jött rám, lepihenek egy kicsit. Ha jön a kígyó, ébressz fel. Itt van egy gombostű, ezzel húzd fel a szemhéjamat!

Aztán a legény lefeküdt a lány színe előtt és elaludt. Alig telt el kis idő, a tó vize felkavarodott, vihar kerekedett. A lány sajnálta

gombostűvel felhúzni a legény szemhéját, zokogni kezdett. Forró könnye a legény arcára csöppent, a legény azonnal felszökkent.

– Mi történt? – kérdezte a legény.

– Most jön a kígyó, háborogni kezdett a víz színe! – felelte a lány.

A legény kiment a lugasból, egyenesen a kígyó elé. Jött is a háromfejű kígyó, csak úgy sziszegett.

– Én csak egyet kértem a padisahtól, de úgy látszik, kettőt adott! – örvendezett a kígyó.

– Egyik sem lesz a tiéd, nemhogy kettő! – felelte a legény.

Aztán bírókra keltek. Felaprította a legény a kígyót, halmot rakott belőle. Levágta a fejét, azt a kupac aljára tette, a farkát meg a tetejére. A lány az ablakból nézte, és látta, hogy a legény ujjá vérzik, semmi nem tudja elállítani.

– Ej, legény, vérzik az ujjad! – kiáltott a lány, aztán kettétépte monogramos zsebkendőjét, bekötötte vele a legény ujját, a kendő tetejére pedig ráhúzta gyűrűjét.

– Jól van, ég veled! – szólt ezután a legény és továbbindult.

– Ej, legény, ne menj el! Apám azt mondta, lányom megmentőjéhez hozzáadom a lányomat!

De a legény nem figyelt a lány szavára, ment a maga útján. Az erdőből egy kacsával tért haza.

– Nem érzem jól magam – mondta, és lefeküdt aludni.

Estefelé a padisah három katonát küldött a tóhoz, hogy elhozzák leánya holttestét. Hát látják, hogy ott van a lány, épségben. A parancsnok a lány mellé lepett, és így szólt:

– Mondd azt az apádnak, hogy „ez a katona mentett meg engem”! Ha nem mondod, megöllek! – és megeskette a lányt.

Nem volt más választása, a lány kénytelen volt beleegyezni. Aztán hazament a katonával. Amint hazaértek, a padisah kihirdette:

– Ez a katona mentette meg a lányomat a kígyótól! Holnap megüljük a lakodalmat!

A lány hozzátette:

– A menyegzőre a városban lévő összes hat és hatvan év közötti férfi eljöjjön! Azok is, akik más városokból érkeztek!

Összegyűlt a nép, nagy lármát csaptak – az a legény nem volt sehol.

– Nálunk van egy legény, idegen városba való, most beteg – mondta egy öregember.

A padisah egy szolgát küldött a legény meghívására. A legény a szolgának is azt mondta, hogy nem érzi jól magát, és nem ment el. A szolgál visszatért a padisahhoz, és átadta a legény üzenetét. A padisah ekkor fogatot küldött a legényhez, hogy azon vigyék oda. A legény beleegyezett. Kijött a házból, hogy felüljön a *tarantász*-ra. Mikor fellépett rá a lábával, a tarantász hágcsója leszakadt. Ekkor a másik oldalon akart felszállni – a hágcsó ott is leszakadt. A legény végül gyalog indult el. A padisah lánya már messziről figyelte.

– Ez az a legény! – örvendezett.

A legény a palotához ért. A lány kiment elé az előcsarnokba, egyik kezében pohár, másik kezében üveg. Amint a legény belépett, töltött neki az itókából. A legény úgy nyúlt a pohár után, hogy nem vette le a kesztyűjét.

– Nem úgy, legény! Tedd le a poharat a kezedből! – mondta neki a lány.

Ekkor a legény a bal kezével akarta elvenni.

– Nem, bal kézzel nem isznak! – szólt rá a lány ismét. A másik kezét akarta látni a legénynek.

Amikor a legény levette a jobb kezén lévő kesztyűt, a lány meglátta ujján saját gyűrűjét és monogramos keszkenőjét. Apjához vezette a legényt.

– Itt van, apám, ez a legény mentett meg engem! – mondta.

A padisah zavarba jött: a katona is azt mondja, hogy ő a megmentő, a legény is itt van.

Ekkor megszólalt a lánya:

– Ez a legény ölte meg a kígyót. A kígyó megharapta az ujját, hogy vérezni kezdett. Nem volt mivel bekötni, hát eltéptem monogramos keszkenőmet, és azt adtam oda. Aztán mondtam neki, hogy ne menjen el, meg hogy ahhoz ad apám feleségül, aki megment, de ő így felelt: „Ha megmentőd én lennék, akkor magad keress meg engem!” – és elment.

Ezután megkérdezték a katonát:

– Hogy pusztítottad el a kígyót?

– Agyonütöttem – felelte a katona.

– Hová tetted a hulláját?

A katona nem tudta.

Ezután kivitték őt a kígyó teteméhez, és így szólt hozzá a legény:

– Szedd szét!

A katona a farkát se tudta felemelni. A legény fogta a kígyó farkát, rávágott vele a katonára, a katona meg derékig besüllyedt a földbe. Nagy gyülekezet támadt, a katona megbüntetésére bírót hívtak.

Ezután a padisah leányát a legényhez adta.

Történt egyszer, hogy éjjel, úgy tizenegy órakor a ház belsejét éles-fényes világosság borította be.

Megkérdezte a legény a lánytól:

– Mi ez a világosság?

– Ez az a föld, ahonnan nincs visszatérés.

– Akkor holnap odamegyek – felelte a legény.

A lány sírni kezdett:

– Még senki nem tért vissza, aki eddig odament, te se fogsz visszajönni!

Másnap reggel panaszkodott a lány az apjának:

– A vejed arra a földre akar menni, ahonnan nincs visszatérés!

– Téged is megmentett, onnan is visszajön! – nyugtatgatta a padisah.

Aztán, hogy felkeltek, a legény készülődni kezdett, útnak indult. Ment, mendcgelt, míg egy folyó partjához nem ért. A másik parton egy város látszódott. A folyón semmi gázló nem volt, a parton pedig csak egy kis kunyhó állott. A legény belépett a kunyhóba. Ott egy asszony épp a padlót mosta.

– Ejnye, néném, hogy tudnék átkelni ezen a folyón? – kérdezte az asszonyt.

– Éjjel tizenegy órakor a vízi tehének kijönnek a homokra és lefeküsznek. Fejd meg a teheneket, azután pedig, hogy megittad a tejüket, a folyó vize csak bokáig fog érni, azon már át tudsz menni – felelte az asszony.

A legény úgy is tett, várta, hogy kijöjjenek a vízből a vízitehének, majd az egyiket megfejta, és a tejét megitta. Azután átkelt a folyón. Mikor kiért a partra, a part mentén egy *szaraj*-t vett

észre. Bement a szarájba. Bent az egyik szobában egy ördög ült, szájából tüzet okádott.

– Miért jöttél, te legény? Azért, hogy vigyél, vagy azért, hogy adjál? – kérdezte.

– Azért, hogy vigyek – felelte a legény.

Erre az ördög dühében nekirontott, levágta a legény fejét, aztán mindenestől az udvarba dobta.

Hát jól van. De ugye a mi legényünk egy üveget hagyott a mestergerendára akasztva! Egyszer csak vér kezdett csöpögni az üvegből. Látta az anyó, hogy csöpög a vér, így szólt a legény otthon maradt ikertestvéréhez:

– Hej, fiam, elpusztult a testvéred, ím, vér folyik az üvegből!

– Anyó, én utána megyek! – felelte a fiú.

– Hej, gyermekem, egyikőtök már elpusztult, ha mind a ketten elpusztultok, mire megyek én egyedül?

De a fiú egyre csak kérte, végül az anyó beleegyezett.

– Járj szerencsével, jó utat! Baj nélkül térj vissza! – búcsúztatta az anyó.

A legény útnak indult. Ő is eljutott abba a városba. A városban piros zászlók lengedeztek. A legény bement egy házba és megkérdezte:

– Milyen ünnep van a városban?

– Egy legény elvette a padisah lányát, és afölötti örömünkben, hogy menyecske lett a lány, piros zászlókat akasztottunk ki – felelte a ház gazdája.

Azután, hogy a fiú meghallgatta ezeket a szavakat, bement a padisah palotájába. Amikor meglátta őt a padisah lánya, azt hitte róla, hogy a férje. Odaszaladt hozzá, bevitte magához. Mikor este eljött a lefekvés ideje, a legény kettejük közé tette a kardját.

A lány sírva fakadt.

– Mi történt veled, hogy közénk teszed a kardodat, azután, hogy visszajöttél onnan, ahonnan nincsen visszatérés? – kérdezte.

A legény hallgatott.

Egyszer, úgy tizenegy órakor éjszaka a házat éles-fényes világosság lepte el. A legény megkérdezte:

– Mi ez a fény?

– De hisz már tegnap mondtam neked, hogy ez annak a földnek a fénye, ahonnan nincs visszatérés! Onnan még egy ember se jött vissza!

Miután így a legény megtudta, hová ment a testvére, kijelentette:

– Holnap odamegyek.

– Tegnap is ezt mondtad, és elmentél, hát ma is oda van mehetnéked? – kérdezte a lány.

A legény ügyet sem vetett a lány siránkozására, reggel felkelt, és elindult arra a helyre, ahonnan nincs visszatérés. Ő is odaért annak a folyónak a partjához, neki se volt mivel átkelnie. Bement abba a házikóba. Amikor belépett, az asszony most is a padlót mosta. Megkérdezte a legény az asszonytól:

– Hogy lehet átkelni ezen a folyón?

Az asszony megfordult, felnézett.

– Mi az, tegnap is ezt kérdezted, ma is megkérdezed? Éjjel tizenegy órakor a vízitehenek kijönnek a partra. Ha kifejed a tehenek tejét és megiszod, víz se éri a lábad, úgy fogsz átjutni a másik partra.

A legény megfejt egy tehenet, megitta a tejét, és hipp-hopp, már át is kelt a vízen. Aztán betért annak a szarájnak az udvarába. Ahogy belépett, rögtön észrevette, hogy ott hever az udvaron ikertestvérenek levágott feje. Mikor bement a házba, látta, hogy egy ördög ül bent, szájából tüzet okád. „Mintha lett volna már itt ez az ember?!” – morogta az ördög, majd megkérdezte:

– Miért jöttél, legény? Azért, hogy vigyél, vagy azért, hogy adjál?

– Azért, hogy adjak! – felelte a legény.

„Vajon mit tud ez adni nekem?” – gondolta az ördög és figyelt. A legény megindult felé, majd kardjával hirtelen kettéhasította az ördögöt. Amint kettéhasította, egy macska közeledett felé. A legény a macska fejét is lecsapta. Ahogy lecsapta, a macskából kulcsok estek ki zörögve. Fogta a legény a kulcsokat, és kezdte végigjárni a szaráját, hogy kipróbálja őket. Amint egy kulccsal kinyitotta a szaráj ajtaját, egy lányt vett észre, aki bölcsőben feküdt, de nem aludt. Észveszejtőén szép volt a lány. Az ablakpárkányon egy üveg állt. A

legény odament, és az üveget nagy csörömpöléssel a padlóra lökte. Ahogy az üveg összetört, a lány felkelt, és kiugrott a bölcsőből.

– Hej, te legény, hogy kerültél ide? – kérdezte a lány. – Hogy nem pusztított el az ördög?

– Az ördögöt megöltem, de most gyere, menjünk! – felelte a legény.

Mikor kimentek, látták, hogy az ördög ketté van hasítva.

– Itt ez a láda, tegyük bele, és zárjuk le! – mondta a lány.

Betették az ördögöt a ládába, és bezárták, aztán elmesélte a legény a lánynak, hogy miért és hogy is került oda. Közben kiértek az udvarra, a legény ikertestvérehez. Lemosták a nyakán lévő vért, fejét a testéhez illesztették, felélesztették.

– Hú, de sokat aludtam! – szólalt meg amaz, hisz nem tudta, mi történt vele. Körülnézett, hát látta, hogy egy lány van mellette, meg a testvére. Kérdősködni kezdett:

– Ti meg hogy kerülnétek ide?

– Megölt téged az ördög, most élesztettünk fel halálodból! – mondták neki.

Aztán fogták a holmijaikat, és mind a hárman elindultak, hogy hazatérjenek. Átkeltek a folyón, és a padisah palotájába mentek. Az a lány – mint kiderült – a padisah idősebb lánya volt. Őt is az ördög rabolta el. Mikor hazaértek, a feleség nem ismerte fel a férjét. A lányok egymásnak húgai-nővérei voltak, a fiatalabb megkérdezte a nővérétől:

– Melyikük vajon az én férjem?

– A te férjed nyakán forradás van – felelte a nénje.

A padisah nagyobb lányát örömeiben a másik legényhez adta, nagy lakodalmat csaptak. Pár hónapot együtt éltek nagy egyetértésben, majd a legények tanácskoztak egymás között, és elhatározták, hogy visszatérnek nevelőanyjukhoz. A lányok apjuk beleegyezését vették, aztán összekészítették az úti holmikat, majd elindultak. Meg is érkeztek. Az öreganyó nagyon megörült, mikor viszontlátta őket. Ezek meg házról házra kezdtek járni vendégeskedni. Ahol csak megfordultak, mindenütt részletesen elmesélték, mit láttak, mi mindennel ismerkedtek meg, milyen szenvedéseken mentek keresztül. Elterjedt a hírük, meg hogy

„ennek az öregasszonynak a menyei milyen érdekesen beszélnek”. A hír a padisahhoz is eljutott.

Egyik napon hívatta őket a padisah. Megparancsolta, hogy meséljenek arról, amit láttak, amit megtudtak. A padisah a válaszfal mögül hallgatta a fiatalasszonyok beszédét:

– Volt egy padisahnak egy aranymadara. Ezt az aranymadarat megfogta három lány. A padisah szolgája elment megkeresni, de a lányok nem adták neki vissza a madarat. Azt mondták: „Ha a padisah mindhármunkat féleségül vesz, odaadjuk. Ha nem veszi el mind a hármunkat, nem adjuk.” Erre a padisah azt válaszolta: „Ha értetek valamihez, mindhármatokat elveszlek.” Az egyik lány azt ígérte, hogy se nem varrt, se nem kötött ingbe öltözteti, a másik, hogy se nem varrt, se nem kötött kesztyűt ad rá, a harmadik azt mondta, hogy aranyfejű, ezüstkezű fiúkat szül neki. A padisah mind a három lányt féleségül vette. Mikor eljött a szülés ideje, a padisahnak épp el kellett mennie otthonról. Mielőtt elment, így szólt a bábához: „Akármilyen gyerek születik, megtartsátok visszatértemig!” Nem telt el sok idő, az asszony aranyfejű, ezüstkezű fiúkat hozott a világra. A másik két asszony irigyelte tőle, hát összebeszéltek a bábával, a gyerekeket meg a nád közé vitte. Megölték egy kutyát, vérért üvegbe fogták. Mikor a padisah visszajött, a két asszony eléje ment. A padisah megkérdezte: „Milyen gyerek született?” Azok azt felelték neki, hogy kutyakölyök, de leölték, vérért üvegbe folytatták. A padisah feldühödött, feleségét hét út kereszteződésébe vitte, derékig a földbe temette. Mikor az asszony magára maradt, gyümölcs nőtt mellette, víz folyt melléje. Ez az asszony ma is él – fejezték be.

Amint a padisah végighallgatta a történetet, a díszhelyre lépett. Levette a legények fejéről a fejfedőjüket, megnézte. Láta, hogy a fiúk valóban aranyfejűek.

– Ezek az én fiaim! – kiáltott fel, és sorban megölelte őket.

Aztán gyorsan a gyerekek anyjához mentek. Hát látják, hogy az asszony ép, víz folyik mellette, gyümölcs nő körülötte. A padisah azon nyomban bocsánatot kért tőle, majd otthonába vitte. A fiai, amint meglátták anyjukat, megölelték, sírni kezdtek. A padisah nagy felindulásában a másik két asszonyt ott helyben felakasztatta.

A fiúk közül az egyik apja mellett maradt, a másik apósa földjére ment. Mind a ketten fél padisahságot kaptak, ma is élnek, ha meg nem haltak.

A VADÁSZFIÚ

Egyszer réges-régen volt egy öreg vadász. Ez a vadász halála előtt magához hívta egyetlen fiát, és nekiadta régi, használt vadászfegyverét, utána pedig egy kis füzetet adott neki. „Vedd el, fiam – mondta az öreg hogy melyik erdőben milyen madarak vannak, hogy melyik vadállat hol található, az ebből a füzetből mind kitűnik. Hanem ha ebben és ebben az erdőben lesz majd egy lény, amely a napsugarat elveszi, te, fiam, ne menj hozzá közel!” Miután mindezt elmondta az öreg, meghalt. Apja halála után fogja a fut a fegyvert, és járni kezd vadászni.

Elmegy egy nap, elmegy másnap, elmegy harmadnap. Minden alkalommal, amikor elmegy, hol nyulat, hol meg különféle madarakat lő, és hoz az anyjának.

Egy nap mondja az anyja a fiának: „Fiam, vess egy pillantást apád örökül hagyott füzetére, mire tanít?” A fiú kinyitja és nézi az apja által ráhagyott füzetet, ott is ez áll: „Egy ilyen és ilyen erdőben van egy élőlény, amely a nap sugarát elveszi.” Sokáig gondolkodik a fiú, és így szól: „El kell mennem abba az erdőbe, hogy szétnézzek.” Fog egy csomó töltényt, jól megtölti az apjától maradt fegyvert, és elindul.

Jól van. Bemegy az erdőbe, s ahogy továbbhalad, kiér egy nagy tisztásra. Látja, hogy a tisztás közepén valami fekszik. Az a valami úgy ragyog, hogy elvakítja a szemet. A fiú erre a valamire szegezi a szemét, azt sem tudja, élő-e vagy halott, közelebb menni pedig fél. Gondolkodik, gondolkodik, végül így szól: „Vágunk csak, hadd nézzem meg, mi történik, ha én erre rálövök.” Fogja a fegyverét és lő. Az a valami nem mozdul. Egyet lőtt, kettőt, hármát lőtt rá. Az a valami csak a harmadik lövésre ébredt fel álmából. Amikor felébredt, a fiú felé ment ez a szörny. Megijedt tőle a fiú, és az utolsó három töltényét is kilőtte. Az utolsó patronnal ledöntötte ezt a szörnyet a lábáról. Leterítette a fiú, és kezében tartva a fegyvert, odament ehhez a vadállathoz. Mintha azt mondaná, hogy „én téged most lenyellek”, úgy fekszik ez a valami a fogát csikorgatva. A fiú minden erejét összeszedve ütlegelni kezdte a puskatussal, s nagy nehezen megölte. Ifjú koránál fogva a fiú se megnyúzni, se felemelni nem tudta ezt a valamit. Sőt még arrébb sem tudja húzni. Amikor már végképp nem tudta, hogy mit tegyen, odajött hozzá egy apó.

– Mit csinálsz itt, fiam? – kérdi az apó.

– Ó, apó, az összes töltényemet kilőttem, de se felemelni, se megnyúzni nem tudom ezt a vadat – mondja.

Kést vett elő az apó a tokjából, és odaadta a fiúnak, hogy nyúzza meg a vadállatot.

– Ó, apó – mondta a fiú –, ezer köszönet neked, ha te nem vagy, én ennek a bőrét ugyan le nem tudtam volna nyúzni.

Ezután búcsút vesznek egymástól és elválnak. A fiú felemeli és elviszi ennek a napfényt elvevő teremtménynek a bőrét. Amikor hazafelé tart, jön vele szemben az úton a padisah testőre, és mondja:

– Aha, te meg a padisah erdejében vadásztál, ugye? – Fogja a bőrt és elviszi. A padisahnak adja.

Jól van. Hívatja a padisah a vezíreit, és mutatja nekik ezt a bőrt. „Bár fiatal a fiú, mégis milyen értékes vadat fogott” – mondja a padisah. E szavak hallatán feltámad a vezírekben az irigység. „Hogy dicséri a padisah ezt a fiatal senkit, hát még ha felnőtt, ez eltakarja ám a mi napunkat” – mondják egymás között, és találgatják, hogy mi úton-módon ölhetnék meg a fiút. Eközben egy öreg vezír áll fel, és így szól:

– Ó, padisahom, szultánom, ha rajtunk állna, mi az orozzlánok csontját összegyűjtenénk, neked belőle egy házat építenénk, és ezzel a szép bőrrrel a csontokból épült házat kibélelnénk. Akkor téged semmilyen halál nem érintene.

– Honnan vennénk annyi orozzláncsontot? – kérdi a padisah.

– Bízd ezt a munkát arra a legényre, aki ezt az értékes bőrt hozta. Ha képes erre valaki, ez a legény az. Más rajta kívül ezt nem tudja véghezvinni – mondja az öreg vezír.

– Ez így jó is lenne – mondja a padisah, és hívatja a fiút.

– Hallod-e, te legény – mondja a padisah –, hozz nekem annyi orozzláncsontot, amennyi egy ház építéséhez elegendő. Ha nem hozol, a fejedet vágatom le.

Nem tud a fiú ellentmondani a padisahnak: „Jól van, majd gondolkodom rajta, csak egy hetet adj nekem.” A padisah beleegyezik. A fiú elkedvetlenül megy haza, és megnézi az apjától rámaradt füzetet. Abban részletesen el van mondva, hogy hol található orozzláncsont. Hogy ezt megtudta a fiú, a padisahhoz

megy. Mondja a padisahnak: „Egy ilyen és ilyen erdőben ennyi és ennyi földet keríts körül. Az erdő belsejében, ahol víz tör fel, van egy forrás, ezt torlaszold el. Hozass negyven hordó szeszt az erdőbe, és adj nekem száz katonát.”

Jól van, a padisah mindent úgy tesz, ahogy a fiú mondta. Az erdő közepén van egy sík terület, délben, amikor legnagyobb a forrás, az összes oroszán itt gyülekezik vizet inni. Ezen a síkságon eltorlaszolja a fiú a vizet adó forrást, nagy-nagy teknőket készített, és ezekbe a teknőkbe beleönti a negyven hordó szeszt. A száz katonával a síkságra jön, és elrejtőznek. A nap delelőjére ér, elkezdődik a forrás. Az oroszánok a sík részre özönlenek, de úgy, hogy a föld is beleremeg. Mivel nincs víz, a teknőkhöz mennek, kiisszák a szeszt, és teljesen elerőtlenednek. A kerítésen belül maradt oroszánokat kezdi leöldösni a fiú. Számtalan sok oroszánt elpusztít. A katonáknak pedig megparancsolja, hogy nyúzzák meg az oroszánokat. Amikor lenyúzzák az oroszánok bőrét, hozzálátnak, hogy a csontokat megszáráítsák, és negyven szekér oroszánccsonttal indulnak vissza. A fiú a negyven szekér oroszánccsontot a padisahhoz viszi. Bemegy a házába. Ezt látva, a vezírek elképednek: „Nem vezett oda ez a legény” – mondják, és nagyon elkeserednek.

Egy napon a vezírek a padisah köré gyűlnek és mondják:

– Padisahunk, szultánunk, hogy hosszú életű légy, el kell vened feleségül a tűztenger padisahjának a lányát. Ha elveszed azt a leányt, az életben boldog, hosszú életű leszel.

– Az ám – mondja a padisah –, de ki az, aki ismeri azt a leányt, s aki idehozza?

– Az oroszánccsontot hozó fiú majd megtalálja őt – mondják a vezírek.

A padisah ismét magához hivatja a fiút, és mondja: „Fiú, nagyon jó lesz, ha elhozod nekem a tűztenger padisahjának a lányát. Ha nem hozod el, levágatom a fejedet.” Feleli a legény: „Jól van, ha van ilyen a világon, elmegyek és elhozom, ha nincs, hadd győződjek meg róla a szememmel, adj nekem egy hét gondolkodási időt.” Hazamegy a fiú, nézi az apjától maradt előbbi füzetet. Megnézte és megtalálta. Tényleg van ilyen tűztenger, s a tűz tengerének a padisahja is létezik. Egy hét elteltével a padisahhoz

megy, és mondja: „Rendben van, ha próbára akarsz tenni, csak próbáld ki az erőmet, igyekszem megtalálni a lányt, de ehhez szükségem van egy csónakra, melyet nem fog a tűz, s a vízben sem merül el. Azért, hogy ne égjen el a csónakunk, mikor a paradisah palotájába megyünk, hiszen a tűztenger paradisahja ki tudja, hány mérföldről fog minket tűzzel perzselni.”

Jól van, erre a paradisah csináltat egy nagy csónakot: ez tűzben el nem égő, vízben el nem merülő csónak lett. Néhány évre elegendő élelmet rakat fel, útra készíti a csónakot. Ekkor a vadászfiú fejébe egy gondolat fészkelte be magát: „Nemhiába küldenek ezek engem, a vezírek keze van ebben, azért bíztak meg ezzel a feladattal, hogy a fejemet vegyék” – mondja. Mi hát a teendő: „Addig lőj, míg fekvé nem marad, ezt tartotta a mi apánk” – mondja, s útnak indulnak a tűztenger felé.

Éjjel-nappal mennek egy hónapig. Jó sok idő múlva egy magas parthoz érnek. Kikötik a parthoz a csónakot, a fiú pedig felmegy a hegy tetejére. Látja, hogy a hegytetőn egy ember szánt ekével. Odament ehhez az emberhez, üdvözölte, megkérdezte, hogy s mint szolgál az egészsége. De ez az ember állandóan csak az eke után ment, vissza se nézett. Ekkor kérdi a fiú:

– Bátya, szántáskor az ekéd után maradt földet hová hordod?

– Öcsém, te csak a magad útját járd. Bár most nevetsz, de meglátod, még szükséged lesz rám – mondja. Látja, hogy ez az ember az eke után maradt földet megeszi, ahogy megy. A legényt ez nagyon meglepte. Ezután leereszkednek a csónakhoz, és elmennek. Mennek, mendegélnek, mígcsak elérnek egy meg szebb magas parthoz. Kikötik a csónakjukat, és felmennek a hegy tetejére. Fogja a legény a messzelátóját, és belenéz, nagyon messze valami látszik. Elindul. Megy-mendegél, és egy emberhez ér. Ez az ember a földet boronálja. A föld egyik szélére lép, de egy lépéssel már a föld másik végén van. Olyan ember ez, aki egy mérföldet egy lépésre tesz meg. Odamegy ehhez az emberhez a fiú, és érdeklődik, hogy szolgál az egészsége: „Ó, bátya, te nagyon hosszúkat lépsz, nem tudsz kisebbet lépni?” – kérdi.

– Jól van, öcsém, te csak járd a magad útját, rám még majd szükséged lesz.

A vadászfiú leereszkedik a csónakjához, és ismét elindulnak. Egyszer csak egy vulkán kezd látszani. „Ez már biztosan a tűztenger padisahjának a földje” – mondja a fiú, és megparancsolja, hogy a csónakot a vulkánhoz kössék ki. Ahogy közelednek a vulkánhoz, tűzesés indult meg róla. Szörnyű tűz hullott rájuk. Meggyőződtek róla, hogy csónakjuk a tűzben éghetetlen, és egyre csak haladtak előre. A tűz lángját ütve értek a padisah palotájához. Megközelítették a padisah palotáját, és a tűzesés miatt megálltak. Hősnek tartván őket, zeneszóval fogadták a zenészek. Csónakjaikat a tűztenger padisahjának a palotájához kormányozták, a fiú pedig engedélyt kért, és bement a padisahhoz. Hozzálépett, és előadta a kérését:

– Van magának egy lánya. Azért jöttünk, hogy feleségül vigyük ezt a lányát egy ilyen és ilyen padisahnak.

Feleli a padisah:

– Nagyon dicséretes, nagyon jó, a lányom már eladósorba jutott, a ti dolgotok, hogy őt elvigyétek. Ha elég erősek vagytok, elviszitek, ha ez nem így lenne, rám meg ne haragudjatok. Rendben van – mondja a padisah –, pihenjete reggelig – és kiküldte őket.

Másnap reggel a vadászfiú egy társával a padisahhoz megy.

Mondja a padisah:

– A következő a dolgotok: itt van negyven üst, mindegyik üstben negyven ökör húsa lesz, hajnalra kelve ha ezt megeszed, tiétek a lány, ha nem eszed meg, levágatom a fejedet.

Bezárták a fiút egy palotába, melyben csak a negyven üst volt. A legény csak ide-oda járkált, felnyitott egy üstöt, evett is belőle egy kicsit, és látta, hogy ennyi húst ő sosem eszik meg. Nagyon elszomorodott: „Ó, szegény fejem belepusztul ebbe” – mondta. De nem veszti el a reményt, „majd találok valami megoldást” – gondolja. Mikor így gondolkodik, hirtelen az ekével szántó ember jut az eszébe: „Ő, ha az itt lenne, ezt a húst kétszerre le is nyelné” – mondja. Alighogy ezt kimondja, megemeli a palota egyik sarkát, és belép az az ember. Bejön, és belenéz abba a negyven üstbe:

– Fiam, ez az összes hús? – kérdi.

– Elég lesz, ha ezt mind megeszed – mondja a fiú. Ahogy ezt kimondta, ez hozzá is kezdett az evéshez: két részletben vette a szájához az üstben lévő húst, és egyszerre nyelte le. A negyven üst húst egy szempillantás alatt megette.

– Jól van, fiú, köszönöm, holnap megint emlékezz meg rólam – mondta és kiment. A tűztenger padisahja pedig belépett. Nézi, hát csak egy falat hús maradt. Majd esztét veszette a padisah:

– Ez megvan, fiú, reggelre kelve megint jössz hozzám – mondja.

Másnap reggel a fiú a padisah palotájába jött.

– Negyven hordó bort, negyven kemence kenyeret adunk neked. Hajnalra edd meg a kenyeret, idd meg a bort. Ha nem eszed meg, nem iszod meg, ránk meg ne haragudj – mondja a padisah. Ezután a fiút abba a palotába vitték és bezárták. A fiú le-föl járkált a palotában, levágott egy darab kenyeret, és megette, a negyven hordó bort pedig és a negyven kemence kenyeret otthagya. Nem tudta a legény, hogy mihez kezdjen. Gondolataiba merült. „Ó, ha az a tegnapi ember itt lenne, neki lehet, hogy elég se lenne” – mondja. Még ezt ki sem mondta, mikor az az ember a palota egy sarkát kiemelte és belépett.

– Fiam, ez az összes, amivel megvendégelsz? – kérdi.

– Ó, bátyám, ha ezt megennéd, már az is jó lenne – feleli.

– Jól van, ez nekem semmiség – mondja.

Ezután ez az ember hozzálátott az evéshez-iváshoz.

Legelőször egy hordó bort ivott meg, utána egy kemence kenyeret kapott be. A negyven hordó bort negyvenszerre itta ki, a negyven kemence kenyeret negyvenszerre nyelte le. Miután az összes ott lévő ételt-italt megette-megitta, mondja: „Jól van, fiam, köszönöm, jóllaktam”, búcsút vesz és elmegy. Ahogy ez az ember elment, a fiú elkezdett kopogtatni az ajtón. „Hé, strázsa, nyisd ki az ajtót, megéheztem” – mondja. „Ne siess, idő előtt a virág sem nyílik, ha eljön az idő, kinyitom” – mondja az őr. Jól van, amikor érkezett az ideje, kinyitotta a padisah az ajtót, és bejött. Szétnéz, és látja, hogy csak egy csepp bora és egy darab kenyere maradt. „Derék” – mondja a padisah, de ezenkívül egy szó nem sok, még annyit sem mond, csak a fejét lógatja és kimegy.

Elment a fiú a palotából. Sétált a városban, majd visszajött és lefeküdt. Reggel felébredt, evett egy keveset, és ismét a padisahhoz indult. Bevezették hozzá.

– Tessék, itt van neked az utolsó megbízatás: ti ketten ezzel az öregasszonnyal hozzatok egy-egy vödör vizet, de száz *csakrim*

járáföldnél ne menjetek tovább. Ha előtted tér vissza az anyó, te leszel a vesztes, ha te jössz meg előbb, tiéd a lány – mondja.

Jól van, mind a ketten két vödörrel mennek a vízért. Odaérnek. Amikor megtöltötték a vödreiket, mondja az anyó:

– Pihenjünk le egy kicsit, utána majd visszaindulunk.

Leültek pihenni, de még egyet is alig szusszantak, mikor mondja az öregasszony: „Hé, kelj fel, itt az ideje, hogy induljunk.” Fölállt az öregasszony, és nekilódult, de olyan gyorsan futott, hogy azonnal eltűnt a fiú szeme elől. „Ó, ha itt lenne az a földet boronáló ember, azt még az öregasszony sem érné utol” – mondja a legény. Még ezt végig sem gondolta, mikor szembejön vele az a földet boronáló ember, a legényt a tenyerére ülteti és viszi. A fiút egy szempillantás alatt a padisah ajtaja elé vitte és letette. Ahogy odaértek, kopogtatni kezdtek a padisah ajtaján. Mondja a padisah: „Aha, visszatért az öregasszony”, s amint kisiet, látja, hogy az ajtónál az az előbbi legény áll, és egy vödör vizet tart. „No, fiú – mondja a padisah –, ez derék dolog.” Az anyó három óra múlva jött meg a fiú után. Kérdi tőle a padisah:

– Hogy esett, hogy téged most ez a legény legyőzött?

– Nem, nem győzött le, elmaradt mögöttem, én nem vettem észre, mikor előzött meg – feleli az anyó.

– Jól van, fiú, te győztél – mondja a padisah –, pihenj egy hetet, légy a vendégem, azután majd megüljük a lakodalmat, neked adjuk a lányt. Aztán majd úgy éltek, ahogy nektek tetszik.

Nagyon jól eltöltötték az időt, a legényt vendégül látták, majd elbúcsúztatták mindkettőjüket, nagy magasztalások közepette.

Mentek egy hónapig, egy évig. Mondja az úton a leány a legénynek:

– Te legény, mondd csak meg az igazat, kinek viszel te engem?

– Kinek vinnélek, hát magamnak – feleli a fiú.

– Nem magadnak, de a vezírek a te elveszejtéseden munkálkodnak, te az ő álnokságuk áldozata vagy. Ha nem adsz engem a padisahnak, legalább te magad pusztítsd el a padisahot – mondja a leány.

– Hogyan pusztítsam őt el? – kérdi a fiú.

– Hallgass ide – mondja a leány –, ha a padisah tudomást szerez a visszatérése dről, egy mély gödrös szobát fog csináltatni. Ő

téged ebbe a szobába fog bevezetni, hogy elpusztítson, de te csald be előbb a padisahot ebbe a szobába.

A lány szavai bolhát ültettek a legény fülébe.

Nem telt bele sok idő, és megérkeztek. A padisah összes serege kiment a fogadásukra, a vezírek pedig szándékosan földig hajoltak előttük. Maga a padisah a csupasz kardját tartva jön a fogadására, dicséri, hogy elhozta a lányt, s a palotába megy. Két őrt állított a padisah a palotájához, s amikor belépnek, így szól: „Legyetek üdvözölve, menjetek előre”, s a fiút előreküldte, ő maga pedig hátul ment.

– Ó, legény – mondja a padisah –, hány hónapot, hány és hány évet fáradoztál idegenben, tessék, pihenj le ebben a szobában. – Kinyitja a palotában levő egyik szoba ajtaját, hogy oda betaszítva elveszejtse a legényt.

Mondja a fiú:

– Padisahom, szultánom, én ha sokszor láttam is szükségét, teelőtted akkor sem mehetek be, tessék, te magad kegyeskedj ezt megtenni! – így szólt a fiú, minden erejét összegyűjtötte, és a padisahot abba a nyitott ajtóba lökte. A padisah saját maga esett bele a fiúnak ásott gödörbe.

A legény és a leány nagyon megörültek, hogy megszabadultak ettől a gonosz padisahtól. Összehívták a vezíreket, s mert el akarták veszejteni a fiút, mindegyiküket megbüntették. Együtt kezdtek élni. Este mentem, harmadnap jöttem vissza.

A HÁROM FIÚ

„Miamikor réges-régen egy kis faluban éldegélt egy ember. Három fia volt.

Egy napon az apa magához hívta fiait, s így szólt:

– Fiaim, én hamarosan meghalok. Ha már nem leszek, nektek nem lesz jó itt élni, menjetek el idegen földre. – Egy kardot adott nekik, majd így folytatta: – Hárman egyszerre nem alhattok, ha ketten közületek alusznak, a harmadik álljon őrt.

El is indultak. Mentek, mendegéltck, végül egy szép folyó partjára értek, ahol letelepedtek. Ennivalót készítettek, majd megvacsoráztak. Ketten nyugovóra tértek, a legidősebb pedig őrségben maradt. Leszállt az éj. Egyszer csak – érezve az emberszagot – egy szörnyű sárkánygyík közeledett a fiúk szállásához. Amikor odaért, a legény jól megmarkolta a kardját, és egy csapással kettéhasította a sárkánygyíkot. „Megállj csak – gondolta –, maradjon rólad valami emlékem.” Farkát levágta, belecsavarta egy rongyba, és a zsebébe dugta. Pirkadatkor visszatért testvéreihez.

– Ébredjetek, öcsém, itt az indidás ideje! Előbb azonban reggelizzünk. – Arról, hogy mi történt az éjszaka, semmit sem szólt. Fölkeltek, ettek-ittak és elindultak.

A második este még szebb helyen táboroztak le. Most a másik két testvér feküdt le aludni, a középső őrködött. Az éjszaka kellős közepén, valahol a messzeségben a fiú egy nagy tüzet vett észre. „Hát ez meg miféle tűz lehet?” – kérdezte, és arra vette az útját. Ahogy közelebb ért, látja ám, hogy nem más az, mint egy heverésző ördög. Arra várt, hogy a fivérek elaludjanak, csak hogy közben őt magát nyomta el az álom. A fiú odalopakodott hozzá, és egy kardcsapással megölte. Az ördög kezén igen értékes gyűrűt vett észre. Nosza, le is vágta mindjárt az ujjával együtt. Véréletörölve a zsebébe gyömöszölte, és a testvéreihez sietett.

– Ébredjetek, indulnunk kell – mondta.

Fölkeltek, megreggeliztek, majd úrnak eredtek.

Mendegéltek egészen estéig. Akkor a legkisebb fiú így szólt:

– Bátyáim, ti csak pihenjete le nyugodtan, majd én őrködöm.

Így is történt. Az idősebbek aludni tértek, a legkisebb pedig karddal a kezében őrségben maradt. Éppen egy város közelében

voltak, olyan közel, hogy már jól látszott a város. Nem sok idő telhetett el, mikor a fiú arra lett figyelmes, hogy harminckilenc zsvány közeleg feléje libasorban. Úgy tűnt, hogy a padisah palotáját akarják kifosztani.

– Hová, hová, barátaim? – kérdezte a fiú.

– A padisah palotáját fogjuk kirabolni, elvisszük a kincseit – válaszolták azok.

– Hát ha így van, vigyetek magatokkal engem is!

– Aztán mihez értesz? – kérdezték tőle.

– Mindenféle magas helyekre tudok fölmászni. Kampót kötök egy kötéll végére, a tetőre hajítom, s mikor az ott megakadt, a kötéllbe kapaszkodva fölmászom a tetőre – így a fiú.

– Rendben van, éppen jól jön nekünk ez az ember – mondogatták, és magukkal vitték. Így lettek negyvenen.

Hamarosan megérkeztek a padisah palotájához. Fogtak egy kötelet és egy éles vaskampót, ezeket összekötötték, és fölhajították a tetőre. A fiú jól megragadta a kötelet, és egy szemvillanás alatt fölkúszott a palota tetejére. Ott mindjárt rábukkant a kincseskamrára. Körülnézett, majd kiszólt:

– Megtaláltam a kincs fészket, másszatok utánam egyesével, egyedül nem bírok vele.

Másztak is a zsványok sorban, egymás után. A fiú pedig egymás után nyakazta le őket, fülüket levágta, testüket egy halomba rakta. Mikor ezzel készen volt, a zsványfüleket fölfűzte egy madzagra.

A tetőről leérve, egy ajtót pillantott meg, melyen keresztül a padisah lányainak hálósobájába jutott. A szobában a lányok kiskutyája nagy ugatással fogadta. A legény egy kardsuhintással elhallgattatta szegényt. Magához vette a lányok drága kendőit, vett egy papírt, és ezt írta rá: „Ha ez a kiskutya nem lenne halott, ha ma én nem lettem volna, megöltek volna titeket.” Az írást otthagya, és – hajnal lévén – bátyjaihoz visszatért.

Reggel a padisah lányai fölkeltek, s látták, hogy eltűnt a kendőjük. Jobban körülnéztek: hát a kutyájuk is holtan fekszik. No, lett is erre nagy sírás.

– Mi történt veletek? Miért sírtok? – kérdezték a szüleik.

– Elveszett a kendőnk – válaszolták.

A padisah megnézte a halott kutyát, s az asztalon heverő papírt is megtalálta. „Ha nem lettem volna, megöltek volna benneteket” – olvasta rajta. Ekkor a padisah vezírével fölment a palota tetejébe, és szétnézett. Hát, harminckilenc holttest fekszik ott, mindegyiknek hiányzik a jobb füle. „Azonnal kutassátok át a várost, vissza ne gyertek, amíg meg nem találtátok a harminckilenc fület” – adta ki a parancsot a padisah.

Emberei azon nyomban elindultak, hogy elhozzák a füleket, kerestek, kutattak, de semmit sem találtak.

- Minden házat megnéztetek?
- Nincs olyan hely, ahol ne jártunk volna.
- Minden embert megnéztetek?

– Éppen most érkezett a városba három fáradt vándor, úgy látszik, sok szenvedésben volt részük. Nem hasonlítanak azok az olyanféle emberekre.

- Hozzátok őket ide, készítsetek ennivalót számukra.

A legényeket a padisahhoz vezették.

- Hát ti miféle emberek vagytok? – kérdezte a padisah.

– Idegenbe tartó vándorok vagyunk.

- Nagyon fáradtak lehettek, töltsétek nálam az éjszakát!

– szólt a padisah, és egy szobába vezette őket. – Itt pihenjete meg! – tette hozzá, és mindenféle finom ételeket hozatott. „Okos embereknek látszanak ezek” – gondolta a padisah, és vezírével egy résen át figyelte a legényeket. „Vajon miről beszélnek?”

A testvérek jól belakmározta, majd beszélni kezdtek. Először a legnagyobb szólalt meg:

– Azon az éjjelen, amikor én álltam őrt, valaki meg akart ölni bennünket. Egy sárkánygyík volt az. Tátott szájából láng lövellt ki, le akart nyelni bennünket. Ekkor én fogtam a kardot, rávágtam egyet, és a sárkánygyík darabokra szakadt szét. Nézzétek ezt, ha nekem nem hisztek! – szólt, és a sárkányfarkot az asztalra tette.

A padisah és vezíre nagyot néztek.

Ezután a középső fiú mesélt:

– Amikor én őrködtem, ugyancsak el akartak veszejteni bennünket. Ti már aludtatok, amikor a messzeségben egy nagy tüzet vettem észre. Kiderült, hogy nem más, mint egy ördög. Odamentem

hozzá, hát aludt. Ott, alvó helyén megöltem, íme az ujjá és a gyűrűje – mondta a fiú, és kitette az asztalra. – Ez az, amit én végeztem.

Végül a harmadik kezdett rá:

– A városba érkeztünk, éjszaka én vigyáztam. Egyszer arra lettem figyelmes, hogy harminckilenc zshivány közeledik felénk. Egymás után, libasorban jöttek. Elém léptem, és megkérdeztem: „Hová mentek?” „Ennek a szomszéd padisahnak arany-ezüst palotája van, ki akarjuk rabolni” – válaszolták. „Ha így van, vigyetek engem is!” „Mihez értesz?” „Magas helyekre tudok fölmászni.” Mikor ideértünk, fogtunk egy kötelet, éles vaskampót csomóztunk rá, s földobtuk a tetőre. Az ott jól megkapaszkodott, én meg a kötél fölmásztam. Megtaláltam a kincset, lekiáltottam nekik, hogy másszanak föl utánam, mert magam nem tudom kivinni a sok drágaságot. Másztak is azok egyesével, én meg egyesével megöltem őket. Testüket halomba raktam, fülüket lenyisszantottam, és fölfűztem egy madzagra. Így végeztem a harminckilenc rablóval. Aztán leereszkedtem a palota tetejéről. Kinyitottam egy ajtót. Egy szobába jutottam, ahol egy kiskutya ugatott rám. Meg kellett ölnöm, nehogy eláruljon. A szobában a padisah három lánya aludt. Kendőjüket elcsentem, s egy papírra ezt írtam nekik: „Ha ma nem lettem volna, ütött volna az utolsó órátok.” Nézzétek csak, testvérek! – mondta a legkisebb fiú, s azzal az asztalra tette a harminckilenc fület.

Ekkor a padisah és vezírje beléptek a szobába, és megölelték a legényeket. Arra jött a padisah három szép lánya, mindjárt a legényeknek adták őket. Hárman három kormányzóságot kaptak, így a padisahhoz hasonló gazdag emberekké váltak. Halálukig nagy-nagy boldogságban éltek.

FÉNYSZUGÁR

Egyszer régen volt egy padisah. Ennek egy napon meghalt a felesége, s ő másodszor is megházasodott. Az első feleségétől egy szép fia maradt. Nőtt a fiú éjjel, nőtt nappal, míg csak legénnyé nem serdült. Egyszer álmában szembejön vele egy világszép leány. Olyan ragyogóan szép volt az a leány, hogy ragyogása a nap sugarától is fénylőbb, erősebb. Ti magatok is tudjátok, hogy az álom rövid életű, s a legény fölébred. Amikor fölébredt, akkor sem felejtette el a leányt. Napokon át csak rá gondolt, se nem evett, se nem aludt. Egy-két hét elteltével teljesen elepedt a legény utána.

Amikor már nem tudta tovább türtőztetni magát, megkérte az apját:

– Apám, édesapám, elengedsz engem a Sugaras lányhoz? Idehozom őt.

Nem ellenzi az apja:

– Jól van, fiam, menj. Csak ahhoz a leányhoz már sokan mentek. Többségük félútról visszafordult, vagy odaért, de nem tért vissza. Nem veszel-e oda te is? – mondja.

– Nem – feleli a fiú –, nem veszek oda.

Készítettek neki egy évre elegendő élelmet, hajót adtak neki. Ezen a hajón vágott neki az útnak. Hajóznak, hajóznak, s amikor már a fele utat megtették, látják, hogy egy hófehér hajó jön velük szembe. Nagyon gyorsan közeledik. Az a hajó is, melyen a padisah fia ül, az is gyorsan megy. Így közelednek egymáshoz. Amikor már csak nagyon kis hely maradt köztük, az egész világ váratlanul vakítóan fényes lett. A padisah fiának a hajója hirtelen megállt, és mindenki elesett rajta. „Miféle csoda ez?” – mondja a fiú. Ő maga még a fejét sem tudja felemelni, olyan erős sugárzás árad arról a hajóról. Fényszugár hajózott ki tengeri sétára. Kis idő múlva a padisah fia felnézett, de akkorra már az a fehér hajó szem elől veszett, továbbhaladt. Üldözőbe akarja venni, de nem sikerül. Egy kicsit sem megy előre a hajó. Bármennyire is igyekeznek, nem tudják elindítani, csak visszafelé viszik. Amikor hazatér, mondja az apja:

– Mondtam neked, hogy vissza fogsz fordulni.

– Nem, apám, én már megláttam az ő fényét, újból elmegyek, s azért is enyém lesz az a leány – feleli a fiú.

A padisah nem akarja elengedni.

– Odaveszel – mondja.

– Ha odaveszek, hát odaveszek. Félúton megállni szégyen az egy legényre.

Mondja a mostohaanyja is:

– Hadd menjen csak, hadd menjen. – Így akart megszabadulni a padisah fiától.

Ilyenformán készülődik a fiú az útra. Sok ágyút tesznek a bajóra, katonákkal rakják meg, mindegyiknek egy évre elegendő élelmet, vizet vesznek fel. Amikor indulás előtt búcsúzkodnak, odamegy a padisah fiához egy öreg katona.

– Te bátor legény vagy, fiam, nesze, vedd el a köpenyemet, s ez, amit kívánsz, teljesíteni fogja – mondja a katona, és odaadja a fiúnak a köpenyét.

– Köszönöm, apó – mondja a padisah fia, és ezer aranypénzt ad ajándékba a katonának.

Elindulnak. Amikor a fele utat megtették, megint szembejön velük a hófehér hajó. Hirtelen az egész világ vakítóan fényes lesz, s a fiú hajóján lévők mind elesnek. Egyedül a padisah fia marad állva. Az a köpeny ad neki erőt.

A fehér hajó megfordul, és szem elől veszik. Most a fiú hajója sem áll le, hanem emezek nyomába ered. „Jó lenne Fénysugarat megfogni, milyen szép is!” – mondja a padisah fia. Most már a saját szemével is látta őt. Hat hónap múlva egy tengerparti nagy városba értek. A fiú leszállt a hajóról, és egyenesen a padisah palotájába ment. Amikor odaért, látja, hogy a palota előtt számtalan sok ember gyűlt össze.

– Mi van itt? Miért gyűltetek össze? – kérdi.

Mondják neki:

– A világ összes padisahjainak és vezíreinek fiai gyűltek itt össze. Azé lesz Fénysugár, a padisah-lány, aki három napon át nem esik el a sugárzásban, amikor Fénysugár kimegy az erkélyre. Az ő kijövetelét várjuk.

– Hadd menjek közétek én is – mondja a fiú. Helyet adnak, s a padisah fia is odamegy. Rajta van a köpeny, amit az öreg katona adott neki. Míg várakoztak, az egész város elcsendesedett. Kinyitotta Fénysugár az erkély ajtaját, és kiment. Fentről mintha

szélvihar söpört volna végig, és a palota előtt összegyűlt nép elesett. Még a fejüket sem tudták felemelni. Egyedül a padisah fia maradt állva középen.

Nagyon jó. A leány bement és eltűnt. A padisah ott maradt, hogy megnézzé az ifjút. A második, harmadik napon is ugyanez ismétlődött meg. Minden ember elesett, csak középen az ócska köpenyes fiú maradt állva. A harmadik nap, a próba után a padisahhoz vitték a fiút.

– No tessék, kié lesz a lány – mondja a többi ifjú irigykedve, és szétszéled. Hívatja a padisah a fiút, és mondja:

– Bátor legény vagy. Légy a mi vőnk. Készülni kell most már a lakodalomra, ezért én neked három feladatot adok, teljesítsd őket.

– Nagyon jó, csak mondja, mit, én teljesítem – feleli az ifjú.

– Olyan ruhát varrass a lányomnak, hogy az eleje arany-, a hátulja ezüstsínű legyen, és reggelre hozd el – mondja a padisah.

A fiú teljesen kilátástalan helyzetbe került, egy szót sem tudott szólni! Kiment, és a köpenyét leterítve leült. Nagy bánatba esett. Egy garas sincs a zsebében, ennie sincs mit, hogy varrassa meg azt a ruhát? Ahogy így búsan üldögélt, odarepült hozzá egy madár.

– Ne szomorkodj, fiú – mondja. – Reggel hat órára készen lesz a ruha – szólt, ő maga pedig elrepült.

Nem gondol semmire a fiú, lefekszik és alszik. Reggel, amikor fölkel, látja, hogy a ruha, amit a lánynak ígért, a fogason lóg felakasztva. Az eleje aranszínben, a hátulja ezüstösen ragyog. A padisahhoz vitte a ruhát, és átadta.

– Köszönöm, legény vagy a talpadon – mondta a padisah. – Most pedig készíts egy hintót, ezüstsörényű ló legyen belefogva. Holnap reggel hozd el – mondja.

A fiú megint bűnnek érezte a fejét. Mit tegyen? Ahogy így ült a leterített köpenyen, és szomorkodott, odarepült hozzá az előbbi madár.

– Ne búslakodj, fiú, reggel hat órára kész lesz minden – mondta, ő maga pedig hirtelen elrepült.

Nem gondol semmit a fiú, lefekszik aludni. Másnap korán ébred, és mit lát, az ajtó előtt áll a hintó. Ezüstsörényű ló van belefogva. Kimegy, felül rá, és irány a padisahhoz. Egy szempillantás alatt odaér.

– Kegyeskedj elfogadni az ajándékot – mondja a padisahnak.

– Köszönöm, legény vagy a talpadon – válaszolja a padisah. –

Most pedig teljesítsd az utolsó kívánságomat. Építtess a házammal szemben egy aranypalotát. Virágoskert legyen körülötte, érjen benne a világon lévő összes gyümölcs, fülemülék daloljanak benne. Holnap reggelre készítsd elő, ott tartjuk a lakodalmat – mondja.

Teljesen kilátástalan a fiú helyzete. Egy szó nélkül megy ki. A köpenyére ül és szomorkodik. Így üldögélt búslakodva, mikor a madár megint odarepült.

– Ne szomorkodj, fiú – mondta. – Reggel hat órára kész lesz minden – így szólt, és szárnyával csapkodva elrepült.

Megnyugodva alszik el a fiú, ezerszer is köszönetét mondva magában annak a madárnak. Reggel, amikor felkel, tényleg kész az aranypalota. Körülötte virágoskert, s mi minden nem nő a kertben; bogyók és gyümölcsök pirosodnak, a fákon fülemülék trilláznak. „Meglett!” – mondja a fiú, és a padisahhoz megy. Erre már a padisah is majdnem esztét veszti. Amikor megérkezik a fiú, megöleli.

– Nincs a világon még egy olyan ember, mint te. Örökre tiéd a lányom – mondja.

Megmutatják az ifjúnak Fénysugarat. Olyan szép a leány, hogy mellette a fényes nap is elhomályosodik. A leány is szereti az ifjút, s így összeházasodnak. Negyvenöt napig ülik a lakodalmat abban a kertben. A lakodalomra érkezőket olyan ételekkel traktálják, amelyeket még nem ettek, olyan italokkal itatják, amelyeket még nem ittak. Nagyon jól eltelt így a lagzi. Az ifjú és a leány együtt kezd élni. Eltelik egy nap, eltelik két nap, a harmadik napon mind a ketten kimennek a virágoskertbe. Egy pillanatra sem válnak el egymástól. Így sugdolóznak a szerelem lángjában égve, amikor nagy baj történik. A fejük felett fekete felhő gyülekezik. Gyúlik, egyre gyúlik, és Fénysugarat magába szippantja. A fiúnak nem jut ideje, hogy felelőszéljen, nem tudja, hogy mit is csináljon. Egy nap alatt teljesen belebetegedett a bánatba.

Mondja a padisahnak:

– Engedj el, hadd menjek el, hadd keressem meg.

– Eridj, fiam, járj szerencsével – mondja a padisah nagyon szomorúan.

Elment a fiú. Arrafelé, amerre az a felhő ment. Éjjel-nappal ment, mindig úton volt. A hetedik napon estefelé egy sötét erdőbe ért. Lepihent egy nagyon nagy fa tövébe. Amint így fekszik, látja, hogy a fa egyik levelére rá van írva: „Ha leszakítod ennek a fának a levelét, jól fogsz lakni.” A levelet leszakítva maga elé tette, és sokféle-fajta ennivaló termett előtte. Jóllakásig evett, degeszre tömte magát. Másnap leszakított egy levelet, és megint ment tovább. Estefelé egy fa alá feküdt. Ennek a fának is a levelén egy írást látott: „Aki lehántja ennek a fának a kérgét, és a mellére erősíti, az lesz az ördögök vezére.” Lehántott egy darab kérget, és a mellére tűzte. Másnap továbbhaladt az erdőben. Eljött az este. Ahogy lefekszik egy fa tövébe, a levelén egy harmadik fölirat van: „Az az ember, aki ennek a fának a gyökerét kihúzza, és vele fölfegyverkezik, nagyon erős lesz.” Föllásta a fiú a fa alját, és egy buzogányhoz hasonló gyökeret húzott ki. Ezek után maga elé véve az előbbi levelet, nagyon jól belakott. Minden úgy ment, mint a karikacsapás. Korán kelt fel, és útnak eredt; szemben vele egy nyúl. Ül, nem fél semmitől. Megszólal a nyúl, mondja neki:

– Hová mész? – kérdi. – Ne menj arra, ott van az ördögök vára, odaveszel.

Feleli a padisah fia:

– Nekem pedig pont oda kell mennem. Ok rabolták el a feleségemet, gyere, nyúl koma, mutasd az utat.

– Rendben van – feleli a nyúl.

Követi a nyulat. Nehéz megmondani, hogy sokáig mentek-e, gyorsan haladtak-e. Egyszer csak egy nagy falhoz érnek. Csak egyet suhint a fiú a kezében lévő gyökérbuzogánnyal, s a falon lévő vasajtó máris kinyílik. Ott különféle sárkánygyíkok és kígyók vannak. Ezek meg akarják támadni, de a fiú mellén ott van a fa kérge, s mind mcghátrálnak. Ilyenformán nagyon könnyen átjut a második és a harmadik ajtón is. Amikor átmegy a negyedik ajtón, és kinyitja az ötödiket, az egész világot fény ragyogja be. Fénysugár ül ebben a nagy palotában. Egy vén ördög alszik vele szemben. Úgy tűnik, Fénysugár a fejét nézi. Illendően fogadja a férjét, sírva fakad.

– Hogy jöttél ide? – kérdi.

– Így meg így jöttem, de nem térek vissza, míg téged ki nem szabadítalak – mondja.

– De hiszen megöl téged az ördög, ő nagyon erős – válaszolja a felesége.

– Ha megöl, hát megöl, de meg kell hogy mérkőzzünk, csak költsd fel – mondja a férje.

– Várj, én téged megítatlak egy orvossággal – feleli Fénysugár.

Az ördög fekhelyénél mindkét oldalon egy-egy üveg áll. Az egyik az erőt adó, a másik az erőt elvevő orvosság. Fénysugár megítatta a férjét az erőt adó orvossággal, utána pedig kicserélte az üvegeket. A fiú a kezében lévő gyökérbuzogánnyal rávágott egyet az ördög hátára, s az hirtelen felugrott.

– Mi az, mi az? – kérdi. – Ki merészelt engem felkölteni?

A fiú nem vesztette el a fejét:

– Én – mondja.

Feleli az ördög:

– Megmérkőzünk vagy versenyzünk?

– Megmérkőzünk – mondja a fiú.

Mikor ezt mondja, az ördög a jobb keze felőli üveg tartalmát kiissza. Pont az az erőt elvevő orvosság. Ezután hozzálátanak, hogy megmérkőzzenek. Üt az ördög, a legény elesik. De felszökken, és a gyökérbuzogánnyal ad egyet az ördögnek, az pedig kileheli a lelkét. A legény teljesen porrá zúzza.

– Kész van, most pedig hazamegyünk – mondja Fénysugárnak.

– Ezt ne hagyjuk itt – mondja a felesége. Leveszi a kendőjét, és suhint egyet. Az ördög minden háza-földje egy tojássá változik. Fénysugár a tojást a zsebébe teszi, s utána másodszor is sulint a kendővel. Egy nagy sas repül oda.

– Vigyél minket ennek és ennek a padisahnak a városába – mondja.

Felülnek a sasra, és elrepülnek. Egyenesen a fiú apjának a városába mennek. Látni szeretné a fiú az apját, rokonait, mivel régóta nem látta őket. Három óra múlva a város határához érnek. Amikor bemennek a városba, a kapu őrzője megállítja őket:

– Éhes vagyok, adjatok egy darab kenyeret az árvámnak – mondja.

A legény ahogy figyelmesen nézi, csodálkozva veszi észre, hogy a kapus az ő apja. Könnyek között üdvözlik egymást.

– Mi történt, apám, mondd el – kéri a fiú.

Az apja elmeséli:

– Ahogy te elmentél, és nyomod veszett, mostohaanyád teljesen lezüllött, elvesztette az esztét. Az egész vagyont elherdálta, a birodalmat szétilálta, és elszökött. Engem emiatt megfosztottak az uralkodástól. Most mást választottak meg, én meg itt vagyok.

– Ne búsulj, apám, amíg én élek, te nem leszel egyedül – feleli a fiú.

Az apja ennek nagyon megörül:

– Fiam, fiacskám, padisah leszel itt, vagy mit csinálsz? – kérdi.

– Nem. Itt már megválasztották a padisahot. Mi Fénysugár városába megyünk – mondja.

Mind a hárman felülnek a sasra, és egy nap alatt Fénysugár városába érnek. Akkora az örömük, hogy nehéz rá szavakat találni. A város utcáin zenél, táncol, énekel a nép. Ilyenformán ment keresztül ezer bajon a bátor legény, és érte el a célját. Fénysugarával most is boldogan él.

EHMET, A TIZENEGYEDIK

Réges-régen élt egyszer egy ember meg egy asszony. Ahogy tudtak, úgy dolgoztak, nem voltak sem szegények, sem gazdagok. Volt nekik tíz fiuk. Antikor már elég nagyok voltak, sokat segítettek az apjuknak. Bátrak voltak, semmitől nem féltek. El is határozták, hogy nekivágnak a világnak.

Ekkoriban született meg a tizenegyedik testvérük, aki az Ehmet nevet kapta. A tíz fiú elment hazulról, Ehmet pedig, mivel még kicsi volt, otthon maradt. A tíz fiúról ettől kezdve semmi hírt nem hallottak.

Ehmet, a tizenegyedik, megnőtt. Mindenki nagyon szerette, pajos, eleven gyerek volt. Újabban már verekedett is a fiúkkal. Egy szép napon aztán azt mondták neki a szülei:

– Te még a fivérednél is bátrabb vagy.

Ehmet, a tizenegyedik meg magában azt gondolta: „Nocsak, nekem meg voltak testvéreim?”

Egyik nap, amikor hazatért a játékból, megkérdezte az anyját:

– Mondd csak, anyám, voltak nekem fivéreim?

Az meg azt felelte:

– Nem, fiam, nem voltak. – Félt, hogy ez a fiú is, mint a többiek, elmegy hazulról.

Időközben Ehmet, a tizenegyedik, tizenöt éves lett. Még a bátyjainál is délcegebbre, erősebbre nőtt. Egyszer, amikor hazaért, nagy kérdéssel fordult az anyjához:

– Anyácskám, mondd meg nekem, légy szíves, miért mondtad azt, hogy nem voltak testvéreim? Ha meg voltak, kik azok, milyen emberek?

Öreg édesanyja elrészegedett erre, és azt felelte:

– Voltak, fiam, fivéred, méghozzá tízen, a legkisebb csak hétéves volt, de az idősebb bátyád fogta azt is, magával vitte. Azóta már tizenöt év eltelt, hír nem jön felőlük, lehet, hogy ők már nem is ismernek minket, úgy elfelejtettek. – Nagy sóhaj szakadt föl belőle. – Még azt sem tudom, élnek-e, halnak-e.

Ehmet, a tizenegyedik, így szólt:

– Ne sírj, édes anyácskám, én úgyis megtalálom őket. – Ezután nem is maradt sokáig otthon, Ehmet, a tizenegyedik is elment hazulról. Kevéske élelmet vitt magával. Néha madártojást talált, néha kéregetett, így töltötte meg a gyomrát az úton.

Gyorsan repült az idő, hónapok múltak, évek teltek. Jó régóta vándorolt már, mikor egyszer egy fekete erdőhöz ért. Bement az erdőbe, de már akkorra be is sötétedett. Ehmet a saját erejében és bátorságában bízott, „legyen, aminek lennie kell, akárhogy is, csak egy halálom lesz” – gondolta magában, és folytatta útját. Ahogy ment, mendegélt, megpillantott a távolban egy kis lángot. Odament a tűzhöz, volt ott egy jó nagy palota is, kopogott és bement. Nem talált mást, csak egy csúnya öregasszonyt. Odament hozzá, köszönt neki, és megkérdezte tőle:

– Te ki vagy?

Az öregasszony azt felelte:

– Mi a gonosz fajtájából valók vagyunk. – A fiútól meg azt kérdezte: – Te kinek a fajtájából vagy?

– Én az ember fajtájából – felelte a fiú.

– No, ha az ember fajtájából való vagy, ide tévedésből jöttél.

– Nem tévedésből, hanem azért, mert nem láttam más hajlékot, itt viszont égett a tűz, és bejöttem hozzád.

Azt mondta erre az öregasszony:

– Még ha igazat beszélsz is, kétlem, hogy élve kijutsz innét.

– Már hogy mondhatasz ilyet? – kérdezte a fiú.

– Van nekem tizenegy nagy erejű fiam. Ha azok hazaérnek, darabokra tépnek téged.

Azt mondta akkor a fiú:

– Azt sem tudják, ki vagyok, nem pusztítanak el. – Azután kért az öregasszonytól ennivalót. Már elkészítette a vacsorát a fiainak a banya, abból hozott neki.

– Még nem laktam jól! – kért újra Ehmet.

Az öregasszony újra adott neki, de ez sem volt elég.

– Még mindig nem laktam jól! – mondta Ehmet. Jó sokat elfogyasztott a vacsorából, majd lefeküdt aludni. Édes álmát aludta még, mikor virradatkor hazatértek az öregasszony fiai. Így szólt a legkisebb:

– Mi ez az emberszag, anyám?

– Jött egy vándor – felelte az öregasszony.

– Gyerünk, főzzük meg! – mondták a fiúk.

A legidősebb azt mondta:

– Kár lenne megölni, amíg nem tudjuk, hogy kicsoda. Lehet, hogy hasznát vehetjük.

Ehmetet ekkor felébresztették. Az csak köszönt nekik, magában pedig azt gondolta:

„Nem lehetnek-e ezek az én testvéreim?” Csakhogy eszébe jutott, amit az öregasszony mondott, hogy ezek a gonosz fajtájából valók. Akkor beszélgetni kezdett velük:

– Ti mivel keresitek a kenyereteket?

A gonoszok azt felelték:

– Ha teli a gyomrunk, a többivel nem törődünk. Csak egyetlen kívánságunk van, arra törekszünk, míg el nem érjük.

– Mi az a kívánság?

– Nem messzire innét lakik egy padisah. Van neki tizenegy lánya. Arra törekszünk, hogy a padisah lányait megszerezzük. A mi erőnk nem elég hozzá. Lakik a padisah városában tíz emberfia, ők is ezeket a lányokat akarják megszerezni. Velük szoktunk megívni, de még nem dőlt el a küzdelem.

– Ha szabadon engedtek, megtalálom én a módját, hogy hogyan lehet megszerezni a padisah lányait – mondta Ehmet.

A gonoszok nagyon megörültek, amikor ezt hallották.

Örömükben azt sem tudták, mit csináljanak Ehmettel. Miután ettek-ittak, megkérdezték Ehmettől:

– Mire van szükséged ahhoz, hogy eljuss abba a városba?

Ehmet azt felelte:

– Adjatok sok pénzt, egy pár lovat nyergeljetek fel, a többit bízzátok rám! Elmegyek abba a városba, ízzé-porrá zúzom azt a tíz emberfiát, aztán jövök.

A gonoszok nagyon elcsodálóztak, és próbára akarták tenni az erejét. Azt mondták Ehmetnek:

– Gyerünk, mérkőzzünk meg!

Sokáig viaskodtak, de egyikük sem bírta Ehmetet legyőzni. Ezért aztán útjára bocsátották.

Ehmet elment a padisah székhelyére. Ahogy ott ment, mendegélt, azt gondolta magában:

„Biztos itt lesznek az én testvéreim!”

Sok pénze volt, lova is, bement a városba. Rögtön a bátyjai felől kezdett kérdezősködni. Találkozott egy emberrel, azt

megkérdezte:

– Lakik-e ebben a városban tíz fivér?

Az a valaki meg azt felelte:

– Van itt a város szélén egy ház, nincs annak sem kapuja, sem kerítése, menj csak be egyenest.

Megkereste Ehmet azt a házat, mikor odaért, fogta magát és bement. Látja ám, amint belépett, hogy ott ül egy ember.

Köszöntötték egymást, aztán Ehmet megkérdezte:

– Kik laknak itt?

A ház gazdája azt felelte:

– Mi lakunk itt, tíz ember, sem szüléink, sem feleségünk nincsen.

– Honnét jöttetek, hová valósiak vagytok? – kérdezte Ehmet, a tizenegyedik.

– Még csak azt sem tudjuk, hogy honnét jöttünk. Egy anyának vagyunk a fiai, én vagyok a legkisebb, a fivéremeim dolgozni vannak.

– És te hová valósi vagy? – kérdezte Ehmettől.

– Rögtön megmondom, mihelyt hazatérnek a testvéreid.

Régóta kereslek már titeket, azért jöttem.

Megérkeztek a fivérek. Köszöntötték Ehmetet, aztán megkérdezték:

– Hová valósi vagy?

– Távoli vidékről jöttem – kezdte a bemutatkozást Ehmet. Aztán sorra elmesélte, hogy ki fia-borja, és hogy mi járatban jár erre.

Ahogy meghallotta a történetet a tíz fivér, a nyakába ugrottak, ölelgették.

– Tán te vagy a mi öcsénk? – kérdezték egyre.

Ehmet pedig, hogy megtalálta őket, azt sem tudta, mihez fogjon örömeiben.

– Végre megtaláltam a fivéremeimet! – szakadt föl belőle a kiáltás.

Le is ültek rögtön, ettek, ittak egy nagyot. Ehmet elmesélte a fivéremeinek, hogy járt a gonoszoknál is.

– Le kell őket győznünk, én már egyszer kipróbáltam az erejüket, gyengébbek nálam.

Jól meghányták-vetették, hogy hogyan tüntessék el a föld színéről a gonoszokat, és Ehmet, a tizenegyedik, elindult hozzájuk.

Oda is ért. Nem árulta el, hogy rátalált a testvéreire. Úgy állította be a dolgot a gonoszok előtt, ahogyan várták tőle:

– Legyőzzük őket, gyengébbek nálunk.

Kért egy jó éles handzsárt tőlük, aztán összeszedelőzködtek, elindultak, hogy megküzdjenek a tíz emberfiával. Estére odaértek a padisah palotájához, ott megpihentek. Elhatározták a gonoszok, hogy megszerzik a padisah lányait, ezért kötélhágcsót kötöttek a lányok hálószobájának az ablakába, ott akartak bemászni. Ehmet, a tizenegyedik, ment legelől, mögötte mászott a legidősebb gonosz. Mikor már jó sokat másztak, Ehmet azzal a handzsárral levágta a gonosz fejét. Aztán dühösen így kiáltott:

– Na, megijedtetek? – hívta a másodikat. Annak is levágta a fejét. Hívta a harmadikat, negyediket, azok sem jártak jobban. Nem is tudták a többi gonoszt figyelmeztetni. Így menekültek meg a lányok, mert persze Ehmet a többi gonoszt is lekasabolta. Odarakta őket szép sorjában a padisah palotájának a kapujához. Utána bement a padisah lányainak a szobájába, és összeszedte a lányok fülbevalóit, mindegyikbe bele volt írva, hogy kié. Amikor mindezzel megvolt, fogta magát, visszatért a fivéreihez, és elmesélte, hogy mi minden történt.

A padisahnak már nagyon elege volt a gonoszokból. Az udvari vitézei is megtették mindent, hogy ne jusson azoknak menyasszony. Tizenegy leánya volt a padisahnak és öt vitéze.

– Ha elpusztítjátok az ördögöket, nektek adom öt lányomat – ígérte nekik.

A vitézek sóbálvánnyá meredtek, mikor meglátták a levágott gonoszokat. Megvárták, hogy felébredjen a padisah, máris jelentkeztek nála.

– Íme, levágtuk az ördögöket, megmentettünk tőlük – dicsekedtek.

A padisah így szólt erre:

– Állom a szavamat, öten vagytok, öt lányomat adom nektek. Válasszatok kedvetek szerint.

Ki is hirdették az esküvőt egy közeli napra, öregek, ifjak, férfiak, nők, gyerekek, mind, aki mozog, hivatalos volt az esküvőre.

El is érkezett a nagy nap. Mindenfelől érkeztek a vendégek az ünnepségre. A vitézek ott ültek az első sorban.

– Van-e még olyan, aki nem jött el? – kérdezte a padisah az egybegyűltektől.

Valaki felállt, és azt felelte:

– Felséges padisah, lakik a mi városunk szélén tíz ifjú. Azokat nem látom.

A padisah követet küldött értük, de hiába, csak nem jöttek, helyette azt mondták:

– Ha a padisah ilyen nagy ünnepséget rendezett, lovon vigyen oda minket.

A padisah megharagudott erre, s hogy rájuk ijesszen, tíz katonát küldött értük. Tízből kilencet bezártak a hombárba, egyet visszaküldték. Azt üzenték vele a padisahnak: „Minket katonákkal meg nem ijesztesz, sem tízzel, sem százzal meg nem félemlítesz, mert mi nem ismerjük a félelmet!”

Ekkor a padisah, hogy a lakodalomnak rossz híre ne keljen, befogatta a legjobb lovait, úgy küldött a legényekért. Amikor megérkeztek, a padisah azt kérdezte a vendégseregtől:

– Van-e még, aki nem jött el?

– Nincs már – felelték.

A padisah ünnepi megnyitója következett. Így kezdte a mondókáját:

– Nagy esemény ez az ünnepély. Van nekem öt vitézem, ők megszabadítottak az én legfőbb ellenségeimtől, megölték a tíz ördögöt. Ezért jutalmul mind az öt vitéz egy-egy lányomat kapja.

Nagy taps követte szavait, majd elkezdődött a lakodalom. A padisah tizenegy lánya finom italokkal kínálgatta a vendégeket. Ehmetékhez is odamentek. Ehmet jobb kezében fülbevalót szorongatott, ezért a bal kezével nyúlt az italért. A padisah lánya rászólt:

– Ne úgy, te legény, a jobb kezeddel vedd el az italt!

Hanem amikor Ehmet a jobb kezével nyúlt utána, meglátta a lány a fülbevalót. A legény kezébe adta a poharat, és tovább folytatta a kínálgatást.

Egyik lány hátulról, másik szemből jött. Ehmet, a tizenegyedik, elnézte őket egy darabig, aztán az uralkodóhoz fordult:

– Padisah efendi, milyen emberek ezek a te vitézeid? Jobban bizonyítanak a vitézségüket, ha akár csak egy gonosznak is

idehoznák a levágott fejét.

A padisah parancsot adott, hogy egy gonosznak a fejét mutassák meg a népnek.

Elment az első vitéz, hogy gonoszfejet hozzon, de nem hozott semmit. A második, harmadik is elment, de üres kézzel jött vissza. Mind ugyanígy járt. Odamentek a padisahhoz, és azt mondták neki:

– Ló kell ahhoz, hogy elhozzuk.

Ehmet pedig azt mondta a vitézeknek:

– Ha ló nélkül egy fia fejet sem hoztatok, akkor bizony nem is ti öltétek meg azokat a gonoszokat!

A padisahtól engedélyt kért, hogy bebizonyítsa, valójában ki szabadította meg a gonoszoktól. Odament azok teteméhez, majd lerakott az ünneplő tömeg elé egy fejet.

– Íme, itt van, aki elpusztította őket! – Azzal a fivéreit is maga mellé szólította.

A padisah azt sem tudta, mitévő legyen, nagy haragjában szigorú büntetést szabott ki a hazug vitézekre. Aztán ahogy meglátta Ehmet kezében a lányai fülbevalóit, mindegyikbe bele volt vésve egy név, már semmi kétsége nem maradt.

– Bocsássatok meg nekem, vitézek, nem tudtam, hogy ti kik vagytok, ezért hittem a hazug vitézeknek, ezért akartam hozzájuk adni a lányaimat. Fordítsuk át az ünnepséget a ti megünneplésekre.

Rögtön ezután maga mellé ültette őket, szép ruhákat adott rájuk, ettek-ittak. A lányait is nekik adta. Így történt mindez, vége lett a lakodalomnak. A padisah mindegyiküknek állíttatott egy házat, mind a sajátjába ment haza. A legkisebb lányát és Ehmetet magánál tartotta.

Egy szép napon Ehmet gondolt egyet, fogta a puskáját, kutyát kért, és a feleségével elindult vadászni. Nagyon messzi jártak már, amikor erős szél kerekedett, az égen sötét felhők tornyosultak. Az egyik felhő leereszkedett a földre, és Ehmetet magával ragadta az égbe. A felesége, a fegyvere és a kutyája érintetlenül ott maradt, ahol volt.

Az asszony haza is ment, és elmesélte az apjának, hogy mi történt. Nagy bánatba estek, együtt sírtak, semmi mást nem tudtak csinálni, csak búslakodtak.

Ehmetet a tizenegy gonosz apja, a gonoszok padisahja ragadta el. A saját palotájába vitte a foglyot a Kaf-hegyen is túlra, ott elengedte.

– No, Ehmet – mondta neki –, belekapaszkodsz-e a karomba? Régóta várok rád.

Attól a perctől fogva az öreg gonosz rabja lett. Bokájára, csuklójára bilincset kapott. Azzal sehová nem bírt menni, ott őrizték a palotában.

Ez a gonoszok padisahja a Nap padisah lányába volt szerelmes. A lány gyönyörű szép volt, de rá nem nézett senkire. A Nap padisah senkinek nem adta.

Nap padisahtól nem messzire lakott Gyémánt padisah.

– Akárki is legyen ez a Gyémánt padisah, ha az aranypatás lovon jön elém, neki adom a lányomat.

A gonoszok padisahja megpróbálta elloponi az aranypatás lovat, de nem járt sikerrel. Egy szép napon feltárta a titkát Ehmet előtt.

– Ha ellopod nekem Gyémánt padisah aranypatás lovát, szabadon engedlek.

– Ellopom, és elhozom neked – ígérte Ehmet, azzal elindult. Nagyon sokáig ment, elfáradt, kimerült, leült egy útelágazásnál egy kis pihenőt tartani. Ahogy ott üldögél, pihenget, odamegy hozzá egy öregapó.

– Hová mész, fiam? – szólította meg Ehmetet.

– Gyémánt padisah aranypatás lovát kell megszereznem.

– Na te akkor nagy fába vágod a fejszédet, nehéz lesz megszerezni azt a lovat, de vigyél magaddal kantárt, ne feledd! Nyisd ki a palota kapuját, és nézd meg jól a falon lógó kantárt! Szép az a ló – mondta az öreg –, ha fölkantrózkod, még háromszorta szebb lesz, de vigyázz, hozzá ne érh ahhoz a kantárhoz, amit ott láatsz, mert akkor megszólalnak a padisah palotájának csengettyűi!

Ahogy ezt elmondta az öregember, már el is tűnt a láthatárról.

Ehmet elment ahhoz a palotához, ahol a lovat tartották, kitárta a kaput, s a kantárra esett a pillantása. Nem bírta megállni, hogy el ne vegye. No, ahogy hozzáért a nyereghez, ott termettek a padisah katonái, rögtön elfogták, már vitték is magukkal. A padisah kijött a hálósobájából, odavezették hozzá Ehmetet.

– Ezt a lótolvajt fogtuk – mondták.

– Mi az, szép vitéz, nem akartad tán ellopni a lovamat? – kérdezte a padisah. – Ha meg akarod szerezni, menj előbb Hold padisahhoz! Van annak egy aranyfülemüléje. Ha azt elhozod nekem, odaadom a lovamat.

Nagyon szép volt az a fülemüle. Az bizony kora hajnaltól késő estig pihenés nélkül dalolt. Elindította Gyémánt padisah Ehmetet az útra, hogy megszerezze neki a kismadárkát. Nagyon sokáig ment Ehmet, el is fáradt nagyon. Leült pihenni, hát egyszer csak megjelent előtte a korábbi öregapó.

– Mi újság, Ehmet fiam? Megszerezted-e a lovat?

– Nem, nem sikerült, mert nem fogadtam meg a tanácsodat. Most Hold padisah aranyfülemüléjét kell megszereznem, azt kell elhoznom ezért a lóért.

– Meglásd, megszerzed te Hold padisah aranyfülemüléjét, hanem rá ne csodálkozz a kalitkára, vigyél magaddal egy másik kalitkát, abban hozd el!

– Nem engedek többet a kísértésnek! – fogadkozott a legény. Elbúcsúzott az öregtől, és úrnak indult. Estefelé oda is ért Hold padisah palotájához. Alig várta, hogy besötétedjen, akkor bement az aranyfülemüléhez. Átrakta a kismadarat a magával hozott kalitkába, és már vitte is.

Útközben megszólalt a fülemüle:

– Én már soha nem válok meg tőled.

Így mentek, mendegéltek. Ehmet átadta Gyémánt padisahnak a fülemülét, megkapta az aranypatkós lovat, és már ment is tovább. Alighogy felült a nyeregbe, megszólalt az aranypatkós:

– Én már soha nem válok meg tőled, Ehmet.

Már a második nap is eltelt, mentek, mendegéltek, egyszer csak utolérte őket a fülemüle, és rátelepedett Ehmet vállára.

Így hármásban az arany fülemülével és az aranypatás lóval érkezett meg Ehmet Nap padisah palotájába. Átadta a lovat Nap padisahnak, és fölnyergeltetett egy másikat. Maga elé ültette a padisah lányát, és egyetértésben váltak el Nap padisahtól.

Ahogy mentek az úton, így szólt a lány:

– Mondd csak, Ehmet, milyen életem lesz melletted?

Ehmet erre mondott valamit, de nem akarta elárulni, hogy a gonoszok padisahjának viszi, nem akarta, hogy búskomorságba

essen az a szegény lány.

Mikor már jó darabot megtettek, egyszer csak a Gyémánt padisahra bízott aranypatás ló is csatlakozott hozzájuk, meg az öregapó is, akivel korábban találkozott Ehmet.

– Odaérsz nemsoká egy útelágazáshoz. Ha jobbra fordulsz, szerencséd lesz, de ha balra mész, nagy bajba juthatsz – figyelmeztette az öreg, s máris eltűnt.

Megörültek a tanácsának, de eltévesztették az utat. Mentek, mentek sokáig. Amikor már nagyon fáradtak voltak, leültek egy kicsit pihenni. Ehmet ott el is aludt, és amíg szunyókált, mindent elloptak mellőle. Bolond képében ébredt, magában motyogott: „Micsoda dolog ez – azt mondja –, valóság vagy csak álom?” Nem emlékezett, hogy hová is akart menni. Ahogy fölébredt, ott termett mellette a korábbi öregember.

– Ejnye, Ehmet fiam, nem megmondtam neked, hogy be ne fordulj balra, te mégis befordultál. Elvesztetted a holmidat, ezért nagy veszély leselkedik rád. Adok most neked egy keszkenőt, hogy megmenekülj ettől a veszélytől.

Volt a keszkenőben egy tükör és egy fésű. Ezeket átadta az öregapó, azzal eltűnt.

Ehmet feltápászkodott és elindult. Ment, mendegélt, míg egy nagy, hatalmas vízhez nem ért. Keszkenőjét a vízre terítette, lett belőle egy nagy híd, ezen átsétált a túlsó partra. A holmiját, míg aludt, egy ördög lopta el. Ehmet akkor talált rá, amikor éppen aludt. Meglelte a lovát, a lányt, a fülemülét, velük folytatta az útját. Egy kis idő múlva nagy porfelhőben közeledett az ördög.

Ehmet időben észrevette, gyorsan a földhöz vágta a fésűjét. Egyszeriben sűrű erdő lett belőle. Az ördög testét az erdő fái felsebezték, alig tudott az erdőből kijutni. Ez idő alatt Ehmet elég nagy egérutat nyert, de egyszer csak hallja ám, hogy közel dübörög az ördög. Fogta a tükröt, gyorsan földhöz vágta. Nagy hullámzó tenger lett belőle. Az ördög abban el is süllyedt. Ehmet akkor folytatta az eredeti útját.

Nem volt már sok hátra a gonoszok padisahjának palotájáig. Ehmetnek eszébe jutott valami, mert a lánynak elárulta a titkot.

– Te a gonoszok padisahjáé leszel – mondta neki.

– Miért hoztál el akkor? – kérdezte sírva a lány.

Ehmet nemsoká átadta őt a gonoszok padisahjának. Meg sem próbálta magánál tartani a lányt. A gonoszok padisahja mindig szemmel tartotta, Ehmetnek pedig azt mondta:

– Most már szabadon engedlek.

– Itt maradok nálad szolgálatban – mondta Ehmet.

Úgy is történt. Közben pedig, hogy s hogy nem, a lánnyal elhatározták, hogy elpusztítják a gonoszok padisahját.

– Kérdezd meg tőle, hogy hol van a lelke – biztatta Ehmet a lányt.

Egyszer, amikor az öreg gonosz hazaért, így szólt a lány szép ártatlan tekintettel:

– Szeretlek téged! – így akarta kiszedni a gonosz titkát. Rá is kérdezett:

– Hol van a te lelked?

Nagy ravasz volt az öreg, azt felelte:

– Ott van az ajtó mellett, abban a söprűben.

Kiment az öreg, Ehmet pedig meglátta a lányt.

– No mit mondott, hol van a lelke?

– Azt mondta, hogy az ajtó mellett, a söprűben.

– Nem, ott nincs, azt már tudjuk, hanem fogd csak azt a söprűt, begöngyöljük finom kelmékbe, selyembe, s amíg haza nem ér az öreg, addig tartsd a karodban, sírva dédelgesd!

Úgy is tett a lány, betakargatta a söprűt selyembe, és amíg haza nem ért az öreg, ott dédelgette szipogva, hüppögve.

– Hát te meg miért sírsz olyan nagyon? – kérdezte az ördög, amikor hazaért.

– Annyira vágyódtam utánad, így ölelgettem a lelkedet.

– Jaj, hogy milyen buták a lányok! Nincs a söprűben lélek!

– Mivel téged szeretlek, a lelkedet is szeretem – mondta a lány.

– Á, az én lelkem nincs itt a közelben! Innen úgy százötven *csakrim*-ra van egy tó. Annak a közepén van egy sziget. Annak a közepén van egy kacsafészek. Van a fészekben négy tojás, abban van az én lelkem. – Azután még azt is elárulta a lánynak az öreg, hogy:

– Négy vaddisznó őrzi azt a tavat, azon az egy kacsán kívül élő lelket oda nem eresztenek, bárki legyen is az.

A lány jól megjegyezte ezeket a dolgokat, később pedig mindent pontosan elmondott a legénynek.

– Ezt és ezt mondta az öreg gonosz – semmiről meg nem feledkezett a lány.

– Ez már igaz beszéd – mondta a legény. – Elindulok ezen a nyomon.

Amikor hazaért az öreg, így szólt hozzá Ehmet:

– Öregapó, elég sokat szolgáltalak már, adj most nekem szabadságot.

A gonosz igazán meg volt vele elégedve.

– Menj, amerre kedved tartja, adok egy útitársat is! – azzal egy handzsárt nyomott a kezébe.

A legény három nap, három éjjel ment, amíg odaért a tóhoz, amiről a gonosz mesélt. Messziről úgy látta, hogy a tó partján egy öreg pásztor legelteti a nyáját. Amikor odaért mellé Ehmet, a tó még kicsit messzebb volt. Odament az öreg pásztorhoz, köszönt neki, aztán kérdezősködött, hogy mióta őrzi a nyáját, mi mindent látott errefelé élete során.

– Húsz éve vagyok pásztor ezen a vidéken – válaszolta az öreg. – Innen nem messzire van egy tó. Arrafelé sok a vaddisznó, ha a közelükbe ér a nyájam, megeszik a juhaimat, ezért nem is megyek a tó. partjára.

Ehmet nagyon megörült, hogy a pásztor szólt a vaddisznókról, már kelt is föl, hogy továbbmenjen, de az öreg visszatartotta:

– Ne menj, fiam, arra a helyre, vigyázz, mert azok nagyon erős, gonosz vaddisznók, egy szempillantás alatt széttépnek téged!

De Ehmetet már nem lehetett lebeszélni. Elbúcsúzott az öregapótól, minden jót kívánt neki, aztán „egy életem, egy halálom” felkiáltással a tónak vette útját. Az öreg pásztor elszomorodott, búsan állt föl a helyéről. „Milyen derék legény, és elpusztítja magát” – gondolta.

Ehmet odaért a tó partjára. Rögtön tudta az összes vaddisznó, hogy nem akárkivel állnak szemben. A nádasból és a mocsárból törtek rá.

– Nosza, birkózzunk egyet, Ehmet! – mondták a disznók emberi nyelven.

El is kezdtek birkózni. Sokáig birkóztak, aztán fáradtan, kimerülten leültek pihenni.

A legöregebb vaddisznó azt mondta:

– Ha lenne egy kis tavaszi hó alól kihajtott zsenge nád, egy szempillantás alatt agyoncsapnálak.

Ehmet erre azt felelte a disznóknak:

– Ha lenne egy kis bárányhúsom, én is egy szempillantás alatt agyoncsapnálak titeket.

Ahogy ezt kimondta Ehmet, elébe lépett az öreg pásztor, és így szólt:

– Ugye egy kis bárányhús kellene? – gyorsan levágott egy bárányt, és odaadta. Ehmet, egy pillanat nem sok, annyi sem kellett, megette a bárányhúst, de már el is pusztította a disznókat. Amint az összesét megölte, belegázolt a tóba, odament a kacsafészekhez, és kivette a négy tojást. A tojásokkal a kezében visszament az öreg gonoszhoz.

– Reszkess, gonosz, kezemben a lelked! – azzal a gonosznak két lelkét – két tojást – odavágta a padlóhoz.

Az öreg összeesett, legyengülve könyörögni kezdett:

– Ne nyúlj hozzá, Ehmet fiam, két lelkem már elpusztítottad, az a kettő hadd maradjon, nem bántalak soha többé.

– Megöllek! – mondta Ehmet, és a kezébe vette a még meglévő két tojást. A gonoszok padisahja erre hangosabban kezdte kérlelni.

Az öreg már hazabocsátotta az aranypatás lovat, az aranyfülemülét, a lányt, mindezt megtette.

– Ehmet fiam, téged is hazaröpítelek, ha ideadod a két megmaradt lelkem.

– Odaadom – mondta Ehmet.

Az megörült.

– Hunyd be a szemed! – mondta.

Épp hogy behunyta, már ki is nyitotta, és mit látott? A tó partján találta magát, ahová a feleségével ment vadászni. A gonosznak megparancsolta, hogy menjen vissza. Az hiába könyörgött, nem kapta vissza a lelkét. Egyre csak kérlelte, de Ehmet megunt, és egymáshoz csapta a két tojást. A gonosznak abban a pillanatban vége lett.

Ehmet az aranypatás és az aranyfülemüle kíséretében visszatért a padisah palotájába. Elejétől a végéig elmesélte a fivéreinek, hogy mi minden történt vele.

Nem sokkal ezután befogták az aranypatás lovat, s otthagyták a padisah palotáját. Felültette a tíz fivérét a szekérre, s meg sem álltak a saját falujukig.

Otthon nagy örömet szereztek öreg apjuknak, anyjuknak. Azóta is boldogan élnek valamennyien.

AZ ÁRVA GYEREK

Valamikor réges-régen volt egyszer egy szegényasszony. Egyetlen fia volt neki. Koldulásból éltek. Egyszer csak a fiú felnőtt, legény lett belőle. Ezután anyja áldását vette, majd elindult szerencsét próbálni.

Ment éjjel, ment nappal, ahogy ment, egy öregemberrel találkozott az úton.

- Mit csinálsz, fiam, hová mész? – kérdezte az öregember.
- Munkát keresek – válaszolt a legény.
- Elszegődsz-e hozzám birkát őrizni?
- El én – felelte a legény.

Azután, hogy a legény beleegyezését adta, az öregember így szólt:

– Három évig fogsz pásztorkodni, enni-inni tőlem kapsz. Hajói végzed a munkád, jól megfizetem a jussodat.

A legény pásztor lett. Az öregembernek megszámlálhatatlanul sok birkája volt. Amikor a legény a nyájhoz került, a birkák ahányan voltak, annyifelé szaladtak. Nem tudta a legény, mitévő legyen, leült egy tölgyfatuskóra, és sírni kezdett. Ahogy ott búsult, ült könnyeit hullajtva, odakúszott mellé egy kígyó a fa gyökere felől.

- Miért sírsz, legény? – kérdezte.
- Azért, mert nincsenek meg a juhaim! – felelte a legény.
- Ne sírj, testvér! – vigasztalta a kígyó. – Nem jönnél el hozzám holnap délben tizenkét órakor? Ha eljössz, segítek. A birkáid előkerülnek, megkétszereződnek.
- Elmegyek – ígérte a legény.
- A megkétszereződött juhok felét adja el az öreg, a pénzt meg osszátok kétfelé!

Azután pedig, hogy a kígyó ezt elmondta, eltűnt a fa tövében. A legény meg, mit is tehetett mást, járkált napestig, és azon töprengett, nem csapja-e be a kígyó. Mikor a nap lenyugodott és beesteledett, a birkák mind egy helyre gyűltek. Valóban megkétszereződtek. A legény a nyáját az öregemberhez hajtotta, majd így szólt hozzá:

- Add el a felesleget, apó! A pénzt meg osszuk kétfelé!
- Jól van, fiam, eladom – felelte az öregember.

Nem csapta be a legényt az öreg, állta a szavát. Másnap hajnalban kelt fel, kettéosztotta a nyáját, majd a birkák felét a piacra vitte és eladta. A pénzt pontosan kétfelé osztotta.

A legény ismét fogta a nyáját, és kiment. A birkái megint szétszéledtek. A legény elfelejtett a kígyóhoz menni, csak ült a tölgyfatuskón, és sírt szegény. Ekkor megint odakúszott hozzá a kígyó. Így szólt a legényhez:

– Miért sírsz? Ma nem jöttél hozzám, eljönnél-e holnap tizenkettőkor?

– Elmegyek, esküszöm neked – felelte a legény.

– Ha így van, a birkáid száma meg fog háromszorozódni. A felesleget adjátok el, a pénzt felezzétek meg! – szólt a kígyó.

Jó. Mikor este lett, a legény hazaterelte a nyáját, és kérte, hogy adják el a felesleget. Az apó eladta a birkákat, a hasznot pedig megfelezte. Harmadnap a legény a tölgyfatuskóhoz ment tizenkettőre, és leült. Ez alkalommal állta a szavát. Ahogy ott ült, mellékúszott a kígyó. Így szólt hozzá:

– Betartottad az esküdet, árva legény, ezért egy kendőt adok neked. Tedd a kendőt a melledre, úgy aludj. De anyád ágyazta ágyba ne feküdj, különben nem fogod a titkot meglátni!

– Jól van, nem fekszem – ígérte a legény.

– Ma a birkáid száma meghétszereződik. A felesleget adjátok el, a hasznon osztozz meg az öregapóval. Aztán többé már ne őrizd a nyáját, már meggazdagodtál!

Miután ezt elmondta, a kígyó elbúcsúzott, és bekúszott a fa gyökere irányába.

A legény a kendőt a kebelébe rejtette, amikor pedig beesteledett, fogta a nyáját és hazatért. Azután, hogy eladták a birkák feleslegét, a legény így szólt az öreghez:

– Most már, apó, bocsáss el engem, nem őrzöm többé a nyájad!

Az öregapó nem ellenkezett, elengedte a legényt. Hosszasan mondott neki köszönetét, aztán elbúcsúztak. A legény egy zsák pénzzel hazafelé vette az útját. Anyja, aki még álmában sem látott ekkora gazdagságot, nem tudta, örömeiben mitévő is legyen, hát pehelydunnával ágyazott fiának.

– Én csak a pusztá kemencepadkára fekszem! – mondta erre a legény.

De az anyja nem egyezett bele.

– Én lelkem, gyermekem, ahol én ágyaztam neked, ott nem leled fekted?

A fiúnak nem akarózott elmondani titkát, hát a dunnás ágyba feküdt. Amint lefeküdt, a világról is megfeledkezett, mély álomba merült. Éjszaka lett. Az éj közepén a legény melléből egy aranyhajú, ezüsthajú leány lépett elő. A legény anyja ámulatba esett. Ébresztgette a fiút, de az semmire sem ébredt fel. A szép lány pitymallatig rótt a szobát fel-alá, aztán mikor megvirradt, eltűnt a legény mellében. Másnap az anya mindent elmesélt a fiúnak.

– Miféle titok ez? – kérdezte tőle.

– Ugye mondtam, hogy ne ágyazz nekem! – felelte rá a fiú.

Másnap a legény a pusztai földre feküdt, a kemence elé. Az éj közepén melléből ugyanaz az aranyhajú, ezüsthajú leány lépett elő. Amint a lány előlépett, a legény felébredt. A lányba a legény abban a pillanatban beleszeretett. De a lány is szerette a legényt. Elhatározták, hogy egybekelnek. Nagy lakodalmat csaptak, a lakodalom után pedig igen jól éltek. Szép volt a legény felesége, nem volt szebb nála a világon, és a munkához is nagyon értett. Bármilyen tennivalót talált, mindent megcsinált.

Nem volt ember messze szomszédságban, aki ne lett volna elbűvölve tőle. Így éltek ők szépen, békességben.

Egyik napon az ifjú pár vásári mutatványt ment nézni, csak öreg édesanyjukat hagyták a házban. A mutatvány megtekintésére nagyon sok nép gyűlt össze, de senki sem nézte ám a mutatványt, mindenki a legény szép feleségét figyelte. A feleség szépségén ámult az egész nép, szépségének hírére még abban az órában a padisahhoz vitték. A padisah is odament, megirigyelte az asszonyt az ördögfajzat, magának akarta. Másnap hívatta a legényt. Így szólt hozzá:

– A te feleséged nagyon szép. Én két parancsot adok neked, a harmadikat te adod nekem. Ha nem teljesíted a parancsaimat, fejedet veszem. Ha én nem teljesítem a tiédet, te veszed az én fejem. Amelyikünk élve marad, azé lesz az asszony.

Nem tudta, mit mondjon a legény, hiszen a padisahhal beszélt. „Nincs mit tenni, itt a vég” – gondolta, és kétségbeesett. De aztán – lesz, ami lesz – így válaszolt a padisahnak:

– Jól van, ha már így esett, kössünk egyezséget!

Egyezséget kötöttek, rátették kézjegyüket. Aztán így szólt a padisah:

– Az első feladatod ez lesz: Itt van két szőlőmag. Nevelj belőlük lugast. A szemben lévő tavat temesd be, földjét szántsd fel, vedd be szőlőmaggal, hogy szőlőt teremjen. Holnap reggel nyolcra musttal jössz elébem, vagy ha nem, hát fejedet veszem!

A legény búnak adta fejét. Hiszen ilyen feladatot nem tud teljesíteni! „Itt a végem!” – gondolta és sírt. És a padisah? Azt gondolja, hogy övé az asszony, és örül. Mikor a legény hazatért, a felesége megkérdezte:

– Hát veled mi történt?

A legény elmondta:

– Erre meg erre vett rá a padisah, most már bizony a fejemet veszi!

– Ne búsulj – szólt az asszony –, feküdjünk le aludni, holnapra majd csak lesz valami.

De még előbb ő maga kiment az utcára, a tó felé nézett, és varázsigét kiáltott.

Mire másnap felkeltek, minden készen volt. Egy kosár szőlőt és egy csirek mustot vittek a padisahnak. Az nem hitte, „lehetetlen dolog, becsapsz”, hajtogatta. Aztán tanácsadóival maga is a tóhoz ment. Hát látja, igaz: a tó be van temetve, tetején a föld felszántva, zizegve szőlő nő rajta.

– Rendben van, ezt teljesítetted – mondta a padisah. – Hanem most hallgasd a másodikat! Látod-e amott a távolban azt a fekete erdőt? Szárítsd ki az erdőt, műveld meg a földjét, vedd el benne ezt a búzaszemet, ha a búza megérett, arasd le, takarítsd be, holnap reggel nyolckor sült kaláccsal gyere!

Nem sírt már a legény!

– Minden meglesz, csak most feküdjünk le aludni! – hívta a felesége.

Az asszony kiment az erdő szélére, varázsigét kiáltott az erdőre, aztán lefeküdtek aludni.

Másnapra minden készen volt. Elvitték a kalácsot a padisahnak, letették a saját kezébe. A padisah ez alkalommal is maga ment ellenőrizni. Mikor arra a helyre ért, látja, igaz: erdő nincs,

hanem helyén végtelen mező, a mezőn jószág kószál, a hegyháton a szél malmot hajt.

Nagyon jó. A padisahnak nem lehetett több parancsa, most már a legényen volt a parancsolás sora. Adott a padisahnak két szőlőmagot, és így szólt:

– Vesd ezt, ahová akarod, holnap reggel nyolcra szőlő érjen belőle! Mászt nem kérek. Ha sikerül, te vágod le fejedet, és feleségem elveszed, ha nem, én veszem a te fejed!

– Te szabad meg, mit parancsolsz, de azt nem tudom teljesíteni, hogy a szőlő megérjen – felelte a padisah.

– Most igyekezz, padisah, majd holnap meglátjuk! – mondta neki a legény, aztán hazatért.

A padisahnak kedves volt az élete, nem akarózott neki meghalni. Összegyűjtötte hát egész hadseregét, és bezárkózott a várába. Erőszakkal akarta legyőzni a legényt. Érezte ezt a másik, hát összehívta az egész népet. Amint a nép összegyűlt, a legény felesége varázsigét kiáltott. A varázsigé szavára pedig hirtelen a padisah lépett a térre. Ekkor a legény elmagyarázta a dolgot a népnek, majd így szólt:

– Fejét veszem a padisahnak, nem teljesítette az egyezséget.

– Neked adom a birodalmamat, legény, de kérek, ne vágd le a fejed! – könyörgött a padisah.

– Nem a birodalmad volt a tét, hanem a fejed! – szólt a legény, és máris lecsapta a padisah fejét. A nép a legényt tette meg padisahjának. Gyönyörű feleségével nagyon szépen éltek, ahogy mondom nektek.

NAPNÁL FÉNYESEBB EZÜST SUGÁR

Jó messzire innét egy városban élt egy nagyon öreg asszony. Ennek az öregasszonynak egyetlen gyermeke volt. Ott laktak a város szélén, ahol a többi szegény. Az öregasszony fia kicsi korától sokat nyilazott. Tizenöt-tizenhat évesen gyakran járta az erdőt, mezőt, madarakra vadászott, ezzel teltek a napjai.

A város közepén a padisah palotáját egy nagy tó vette körül. Egy szép napon az öregasszony fia korán fölkel, kezébe vette íját és nyilát, aztán ezt gondolta: „Gyerünk a város közepére, a padisah palotáját körülvevő tó partjára, hadd lám, ott röpködnek-e madarak, s miért is ne mehetnék én oda, nem bánt azért engem senki, ha meg bánt is, nincs még itt a búsulás ideje”, s el is indult hazulról.

Ez egy nagyon nagy város volt. Amikor odaért a legény a város közepén lévő tó partjára, dél is elmúlt, a nap elindult lefelé. A tó partján a legény felajzotta íját, és amint ott üldögél, uramfia, mit lát a saját két szemével? A nádasból hangos hápogással kirepült egy gyöngytollú kacska, s amikor a legény feje fölé ért, az fogta magát, és lenyilazta.

Akkor azután felvette, és elindult vele a padisah palotájába. Engedélyt kért, hogy bemehessen, és odaajándékozta a padisahnak a kacsát. A padisah viszonzásképpen nagyon sok pénzt adatott a legénynek. A gyöngykacsa fedőtollaiból és az apróbb toliakból a palota szabói készítettek a padisahnak egy csodaszép sapkát.

Egy kis idő elteltével a legfőbb vezírek irigykedni kezdtek a szegénylegényre. Megtanácskozták a dolgot, a padisahnak pedig azt mondták:

– Ó, kegyes, messzi földön híres padisahunk! Van már neked gyöngytollú kacsából készült kalpagod, ám ha még gyöngyös kosból készült köntösöd is lenne, az még jobb lenne. A szomszédos padisahok között még nagyobb híred kelne.

A padisahnak megörült a szíve a vezírek hízelgő szavának. Megkérdezte tőlük:

– Nem tudjátok, hol található a gyöngyös kos? Hol lehet megfogni?

A vezírek így feleltek:

– Egyet se aggódj amiatt! Majd elhozza neked az a legény, aki a gyöngytollú kacsát is megszerezte.

A padisah még aznap magához hívatta az öreganyó fiát a palotába.

– Te hoztad nekem a gyöngykacsát, most gyöngyös kost kell hoznod! Végy magadhoz annyi pénzt a kincstárból, amennyire szükséged lehet az úton, s indulj el még ma! Ha a gyöngyös kost nem sikerül megszerezned, a fejedet vétetem!

Ezt hallván a legény azt sem tudta, mihez kezdjen, hazament az anyjához. Az meg ahogy meglátta, hogy milyen szomorúan tért haza a fia, azt kérdezte:

– Jaj, fiam, mi történt veled, hogy gondterhelt lettél, mitől vagy olyan szomorú, sápadt, olyan vértelen az arcod! Tán csak nem adott ez a gonosz padisah olyan feladatot, amely meghaladja az erődöt, mondd csak?

A legény elmesélte az anyjának, hogy mivel bízta meg őt a padisah.

– Fiam, ezen ne búsulj – mondta az anyja –, bármilyen nagy is ez a földkerekség, legyen bár mindenféle drága holmi, gyöngyös kost sehol nem találni, de menj azért! Fogd az íjad és a nyilad, indulj útra, a parancs itt úgyis utolér.

Ezután a legény fölvette a kincstárban a kiszabott pénzt, kért egy lovat, útravaló elemózsiát készített, fogta az íjat, nyilat, nekivágott az útnak. Ment egy hónapig, ment egy évig, mentében egy nagy sötét erdőhöz ért. Az erdő sűrűjében leült egy kicsit, majd egy aprócska háznak vette útját. Odaért a kis házhoz, bement. A ház belsejében egy hófehér hajú, fogatlan, púpos, vénséges vén öregasszony üldögélt. Odament hozzá a legény, illőn köszönt is neki, és elmondta, hogy mi járatban van. Az öreganyó pedig így szólt hozzá:

– Maradj ma itt, fiam, nálam vendégségben, nem tudok neked tanácsot adni, de hátha a néném tud segíteni, reggel menj el hozzá, itt lakik nem messzire.

Reggel fölkel a legény, evett-ivott, az öregasszonynak megköszönte a vendéglátást, felült a lovára, és elindult az útra. Azon az úton ment, amit az öregasszony tanácsolt neki. Ment nappal is, ment éjjel is. Ahogy ment, mendegélt, odaért egy poros-földes, koromfekete rétre, annak is a közepére, ahol egy szál magában állt egy icike-picike kis ház. Leszállt a lováról a legény, bekopogott, és

belépett a házikóba. Odabenn egy hétrét görnyedt, hófehér hajú, soványka kis öregasszony üdögélt. A legény szépen köszönt neki.

– No, fiam, a te nyakadba biztos jó nagy dolgot sóztak, különben bizonyára nem jöttél volna ilyen messzire – mondta az öregasszony. – Emberfia erre nagyon ritkán jár. Mondd csak meg az igazat, milyen nehéz feladatot kaptál? Ha telik az erőmből, én segítek neked.

Jólesett a legénynek ilyen meleg szókat hallani az öreganyótól, felelt is rá bátran.

– Valóban, öreganyó, nehéz munkát bíztak rám. Egy ilyen és ilyen nevű padisah városából jöttem, egy városszéli házban lakó szegény öregasszonynak vagyok a fia. Régen eljöttem hazulról. Anyám annak a városnak az uraihoz járt dolgozni, ellátott étellel, itallal, így nevelt engem. Mikor már eléggé megnőttem, lőttem egy gyöngytollú kacsát, és elvittem a padisahnak. Ezért aztán most meg azt mondta nekem:

– Akárhonnét is, de hozz nekem egy gyöngyös kost, eriggy, keress egyet! Ha egy bizonyos ideig nem hozod, a fejedet vétetem! – Ezért vagyok most itt, keresem a gyöngyös kost. Ha nem találom meg, a padisah engem lefejeztet.

– Ó, fiam – mondta az öregasszony –, egyet se búsulj te ezen! Ma a vendégem vagy. Egyél, igyál, feküdj le, aludj egy jót! Ha reggel jó korán elindulsz, megtalálod, amit keresel.

A legénynek sem kellett kétszer mondani, evett, ivott szép nyugodtan, aztán lefeküdt aludni. Korán felébredt, megreggelizett, készült az útra. Indulás előtt így szólt az öreganyó:

– Itt lakik, fiam, nem messzire az én néném. Földje, vize rengeteg, erdejének, mezejének se vége, se hossza, áruja, szérúje számolatlan. Az nem lehet, hogy az ő nyájából hiányozzon a gyöngyös kos, amit éppen keresel. Menj hát, fogd ki azt a kost a nyájából!

A legény szépen megköszönte az öregasszonynak a segítségét, azzal elindult az útra. Éjjel is ment, nappal is ment. Ahogy megy, mendegél, egyszer csak odaért egy szép zöld réthez. Ott legelt egy nyáj. Odament, és ahogyan az öreganyó tanácsolta, kifogott egy gyöngyös kost, felrakta a lovára, már fordult is vissza. Ment egy hétig, egy hónapig. Sok idő eltelt, mígnem egy szép napon

hazaért a szülővárosába. Ahogy a városba ért, egyenest a palotába ment, s a kitűzött napon át is adta a padisahnak a gyöngyös kost. A padisahtól sok-sok ajándékot kapott, azzal hazament. Az anyja nagy örömmel fogadta, és attól kezdve jóra fordult a sorsuk.

A padisah a gyöngyös kos bőréből köpönyeget varratott magának. Egyedülálló darab lett belőle, a padisah ettől kezdve ezzel büszkélkedett. Meghívta a környező birodalmak urait vendégségbe. Azok persze nagyon elcsodálóztak, amikor meglátták a gyöngykacsa tolláiból készült kalpagot és a gyöngyös kos bőréből való köpönyeget. Az öregasszony fiának a segítségével nagyon híres lett a padisah. A legényt is megvendégelte.

Ahogy vége lett a lakomának, szétoszlott a vendégsereg, a padisah vezírei máris titkos tanácskozásra készülődtek: „Ha nem tesszük el láb alól ezt a legényt, még a végén azt is megérjük, hogy a padisah nálunknál is többre becsüli majd” – mondták.

Ezután pedig azt mondták az uralkodójuknak:

– Ó, mi messzi földön híres uralkodónk, tudjuk, milyen nagy a te dicsőséged széles e világon, földjeid, folyóid végtelenek, a környező országok gazdag urai tisztelettel vesznek körül, félnek tőled. Tovább kéne növelni a tekintélyedet.

A padisah nagyon megörült a vezírek hízelgő szavait hallván.

– Jól van, jól van, nagyon helyes – mondta nekik. – Hanem miként lehetnék még ennél is híresebb?

A vezírek habozás nélkül ezt felelték:

– Ó, mi dicső padisahunk, van már gyöngykacsatollból készült kalpagod, gyöngyös kos bőréből készült köpenyed. Most hát a Napnál fényesebb Ezüst Sugarat kellene megszerezni. Ha az is meglenne, a szomszédos uralkodók közt még tízszer, százszor nagyobb híred kelne.

Elgondolkoztatta a padisahot, amit hallott, meg is kérdezte a vezírjeitől:

– De hát mi is az tulajdonképpen? Honnét és ki tudja azt megszerezni?

– Ó, felséges padisah, hogy mi az, és hogy honnét lehet megszerezni, majd megtudod, elhozza neked az öregasszony fia, más azt nem találja meg.

Furdalta a kíváncsiság a padisahot, hogy milyen lehet az a Napnál fényesebb Ezüst Sugár, s amint elmentek a vezírek, máris hívatta a legényt.

– Te hős legény vagy, megszerezted nekem a gyöngyös kost, elhoztad a gyöngyös kacsát is. De most hozd el gyorsan nekem a Napnál fényesebb Ezüst Sugarat. Ha nem hozod el a kiszabott időre, a fejedet vétetem. Végy magadhoz a kincstáramból pénzt az útra, és máris indulj!

A legény, ahogy ezt meghallotta a padisahtól, azt sem tudta, mihez kezdjen. Előreszegte a fejét, és hazament. Odahaza összeszedte az útra szükséges holmit, elbúcsúzott öreg anyjától, és elindult, hogy megkeresse a Napnál fényesebb Ezüst Sugarat.

Ment egy hétig, egy hónapig. Ment, mendegélt, míg oda nem ért az első öreganyóhoz. Bement hozzá, és elmondta, hogy mennyire búsul.

– Sose búsulj, fiam! – mondta az anyóka – hanem menj el a középső nénémhez, mondd el neki a gondod, az majd segít rajtad. – Ott maradt a legény egy napig vendégségben, másnap reggel elindult, amerre az öreganyó irányította. Elment a középső öregasszonyhoz. Ment, mendegélt, egyszer csak odaért a középső nénéhez. Az meg nagyon megörült neki, jól megetette, itatta. Megtudta, hogy mi járatban van a legény.

– Ó, fiam, egyet se búsulj! – vigasztalta. – Ahol a gyöngyös kost megtaláltad, ott lesz ez a lány is. Napnál fényesebb Ezüst Sugár a mi legidősebb nővérünknek, a gyöngyös kos gazdájának a palotájában él. Hét kapu, hét ajtó, hét fal, hét plafon, hét tető, hét padló, hét ablak mögött üldögél Napnál, Holdnál fényesebb Ezüst Sugár. A kapu őrzőinek adj sok drága kelmét, az ökör elől rakd a csontot a kutya elé, a kutya elől rakd a szénát az ökör elé! A kapuk és az ajtók akkor kinyílnak, a koromsötét hét éjszaka közepéről hozd ki a Napnál fényesebb Ezüst Sugarat, és indulj az utadra!

Nagyon megörült a legény, amint ezt meghallotta. Mindent megköszönt az öreganyónak, s máris indult az útra, egy percet sem várt. Teltek a napok, múltak az éjek, csak ment egyre, mígnem egyszer odaért a hét éjszaka közepén a korábbi gazdag öregasszony palotájához. A kapu őrzőinek sok ajándékot adott, az ökör elől a csontot a kutyanak dobta, a kutya elől a szénát az ökör

elé rakta, s máris feltárult minden kapu, kinyílt minden ajtó. Bement a legény a palotába, s ahogy megpillantotta Napnál fényesebb Ezüst Sugarat, majd elveszítette az esztét. Ha így is történt, keményen összeszedte magát, egy pillanat alatt ott termett Napnál fényesebb Ezüst Sugár mellett, kivitte, felrakta a lovára, ő is felült, s máris indult hazafelé.

Na jól van. Napnál fényesebb Ezüst Sugár és a legény csak menjen, mi meg elmegyünk az öregasszonyhoz. Ahogy reggel felébredt, kiment, hát nyitva a ház ajtaja, ahol Ezüst Sugár lakott. Bentről nagy szél fúj. Az örök mind vadonatúj ruhákban járkálnak, a kutya vígan rágja a csontot, az ökör szép kimérten eszi a szénát, a kapuk, ajtók tárva-nyitva. Azt sem tudta öreganyó, hogy haragjában mihez kezdjen. A haját kezdte tépni, és az örökre meredt.

– Bármilyen szolgálatot teszünk neked, sosem adsz új ruhát! – mondták azok. – Aki minket vadonatúj ruhába öltöztet, annak kinyitjuk a kapukat. Ne minket hibáztass, csak te vagy vétkes egyedül.

Odament az öregasszony a kutyához, elkezdett rá kiabálni. Ám a kutya is megszólalt:

– Hiába ilyen nagy a gazdagságod, nekem még eddig hús helyett mindig szénát kellett rágnom, azt raktál elé. Nem ugattam arra az emberre, aki csontot rakott elé széna helyett. Én nem vagyok hibás, magadat okold!

Ekkor az öregasszony az ökörhöz fordult, azzal is dühöngött. De az ökör nem válaszolt a szavára, csak rágta, ropogtatta a szénát, az öregasszony pedig majd szétcsattant a haragtól. Elment a középső hűgához, és így szólt hozzá:

– Senki sem tudta rajtad kívül, hogy az én palotámban van Napnál fényesebb Ezüst Sugár. Kinek árultad el, kivel loptátok el tőlem, mondd meg az igazat!

– Nyugalom, nyugalom, néne! Már annyi földed-vized van, árud, szérúd számolatlan, de nekem soha életemben egy szál gyufát sem adtál. Lám ez a legény engem megajándékozott, s hálálkodva ment el tőlem. Napnál fényesebb Ezüst Sugár is vele volt. Veled viszont semmi dolgom, be ne tedd hozzám a lábad!

Ezt hallván a hűgától, az öregasszony tanácstalanul ment vissza a palotájába.

A legény meg eközben Napnál fényesebb Ezüst Sugárral visszatért a szülővárosába, s már ment is a padisah palotájába. A padisah, ahogy meglátta Napnál fényesebb Ezüst Sugarat, majd eszt veszette a gyönyörűségtől, olyan szerelmes lett a lányba. Összehívta a vezírjeit, és megmondta nekik, hogy feleségül veszi. Hanem ezt Ezüst Sugár is meghallotta, és így szólt:

– Nem ülünk egymáshoz, szegény ember lánya vagyok én. Még kicsi koromban elrabolt egy gazdag öregasszony, naptól, holdtól elzárt, hét kapu, hét fal mögé zárt. Szerencsémre ez a hős legény eljött értem, és kiragadott a gonosz öregasszony karmai közül. Ő engem, én őt szeretem, ezért hát az övé leszek. Ha szembeszegülsz velünk, ez a hős levágja mindannyiotokat.

A padisah is, meg a vezírjei is annyira féltek a legénytől, hogy elmenekültek onnét, még a trónt is otthagyták. Aztán a legény lett a padisah ebben az országban, és boldog életet éltek.

A BÖLCS ÖREG

Valamikor réges-régen volt egyszer egy kegyetlen padisah. Mindenkit megöletett, aki elmúlt hetvenéves, merthogy azok már úgyse valók semmire.

Egy legénynek hetvenéves volt az apja. A legény sehogy se akarta, hogy megöljék az apját, még sokáig szerette volna őt élve megőrizni. Mindennap ellátogatott hozzá. Az apja meg valahányszor megkérdezte:

– Mi újság? Mi történt a világban?

A legény mindannyiszor elmondta, mit látott, mit hallott.

Egyszer a legény, amikor hazatért az erdőből, megint elment az apjához.

– Mit láttál, fiam, mit hallottál ma? – kérdezte az apja.

– Apám – kezdte a legény –, a padisah meg a vezírei a vízpartra vetődtek. A folyó fenekén csillogó-villogó drágakő ragyogott. Alábuktak a víz alá, keresték – nem találták meg. De amikor feljöttek a vízből, látják, hogy a kő ugyanúgy ott ragyog. Ettől aztán mindenki elvesztette a fejét. Még a padisah vezírei sem tudtak rájönni a rejtély nyitjára.

– Ej, fiam – mondta erre az öreg –, nem nő ott véletlenül egy fa?

– Van ott egy fűzfa, de a fűz környékén is keresték-felelte a fiú.

– Hát a fa tetején van-e madárfészek?

– Van.

– Bizony akkor az a drágakő a fészekben van. A vízre csak a tükörképe esik – fejezte be az apja.

Amint elérkezett a reggel, a padisah emberei ismét elmentek a folyópartra. Hát látják, hogy ott fekszik a kő, ragyog a víz fenekén. Megint alámerültek, megint nem lett meg. Hogy nem találták, megint teljesen megzavarodtak. Azután, hogy ezek nem lelték meg a követ, odament a legény a padisahhoz, és így szólt:

– Padisahom, szultánom, hadd szóljak egy szót neked! Az a kő nincs a víz fenekén! Van a vízparton egy fűzfa, a fűzfa tetején meg egy madárfészek. A fészekben kell keresni, oda kell felmászni, ott kell megnézni.

A padisahnak sok vállalkozója akadt, gyorsan felmásztak a fa tetejére, és egy lúdtojás nagyságú drágakővel tértek vissza. A

padisah elámult. Nagyon megszidta a vezírcit:

– Ti tanult emberek vagytok, de annyi eszetek sincs, mint ennek a falusi legénynek!

– Ki tanított ki téged? – fordult a padisah a legényhez.

– Magam jöttem rá – felelte amaz.

A vezírek nagyon megdühödtek a legényre, hisz az fölébük kerekedett.

Emiatt aztán áskálódni kezdtek ellene, mindenáron el akarták veszejteni. Elmentek a padisahhoz, és így szóltak:

– Az a legény azt mondja, „akármit is mutattok, mindent tudok”. Mutassunk neki két mént. Mind a kettő egyszínű legyen, a legény meg anélkül, hogy közel menne hozzájuk, csak úgy messziről ismerje fel, melyik az öreg, melyik a fiatal.

– Nem bánom – egyezett bele a padisah. Aztán hívatta a legényt, és így szólt hozzá:

– Gyere el holnap is. Két egyforma mént mutatunk neked, fel kell ismerned, melyik a fiatal, melyik az öreg.

A legény nagyon elszomorodott, aztán ment egyenesen az apjához.

– Mi újság, fiam? – kérdezte az apja.

– Apám – kezdte a fiú –, a drágakő a madárfészekben volt, úgy, ahogy mondtad. De a padisah ma újabb feladatot adott – és elmondta.

– Ó, fiam – felelte az apja emiatt ne búsulj! Holnap odamész, mutatnak neked két mént. Hogy melyik a fiatal és melyik az öreg, azt onnan tudod meg, hogy a fiatal nagy port ver maga után, örökké ficáncol, az öreg meg elfordítja a fejét, utat enged a fiatalnak, úgy jön.

A legény másnap korán kelt és elment. A padisah is odaérkezett a vezíreivel. Előhozták a két mént, mind a kettő egyszínű, mind a kettő egyforma.

– Melyik az öreg, melyik a fiatal? – kérdezték a legénytől.

A két mén szembe egymással, más-más oldalról közeledett. A fiatal ficáncolt, felverte a port, ahonnan jött, az öreg mén lehajtott fejjel vonult. A legény meg rámutatott:

– Ez itt a fiatal, ez pedig az öreg.

Ezt is tudta a legény! De másnapra újabb feladvánnyal álltak eléje. Mutatnak majd neki két gerendát. Mind a kettő tükörsimára lesz csiszolva.

– Most majd azt mondd meg, melyik való a fa töve, melyik a koronája felől! – mondták.

A legény megint nagyon elbúsult, megint elment az apjához.

– Hát ma mit láttál, fiam? – kérdezte az öreg.

– Apám – szólt a fiú –, a méneket felismertem, úgy, ahogy mondtad. De ismét új feladványt adtak. Van két lecsiszolt fa, a külsejükről nem lehet megkülönböztetni őket. Azt parancsolták, mondjam meg, melyik való a fa töve, melyik a koronája felől!

– Ej, fiam, nincs miért búsulnod – felelte az apja. – Kérd, hogy tegyék a fákat vízbe. A vízben a korona felőli vég felemelkedik, a tö felőli vég lesüllyed.

Másnap felkelt a legény és elment. Mikor odaért, elé tették a két tükörsimára csiszolt fát.

– Itt van neked két gerenda. Anélkül, hogy megsimítanád, megvizsgálnád vagy felemelnéd őket, mondd meg, melyik való a töve, melyik a koronája felől! – parancsolták.

A legény meg így szólt:

– Tegyék előbb vízbe!

Beletették vízbe, hát a gerendák egyik vége lesüllyedt, másik vége kiemelkedett. A legény meg felelt:

– Ez való a tövéről, ez meg a koronája felől!

Hát ezt már megint tudta! A padisah nagyon elcsodálkozott rajta. Aztán nagy csodálkozásában megkérdezte:

– Ki tanított meg téged erre?

– Magamtól tudom – felelte a legény.

– Nem, neked még nincs ilyen tapasztalatod. Ha nem mondd meg szépszerével, felakasztatlak – szólt a padisah.

A legényből alig jött ki a szó:

– Még él apám, hetvenéves. Meg akartam őrizni őt a kivégzéstől. Ő adta nekem a tanácsokat.

A padisah erre így felelt:

– Jól van, úgy látom, az öregekre is szükség van a világon, nélkülük nem világ a világ. Ezután nem lesz bántódásuk.

A PADISAH FIA MEG A SZOLGÁLÓ FIA

Élt egyszer nagyon régen egy padisali. Ennek a padisahnak sok lánya volt, de fia nem volt egy sem. Emiatt a padisah sokat bánkódott. Vándor derviseknek, koldusoknak ajándékokat, alamizsnát adott:

– Kérleljétek Allahot, hogy egy fiúval ajándékozzon meg engem.

Így aztán az egyik alkalommal az egyik dervis tarisznyájából egy halat húzott elő, és a padisahnak adta:

– Készítsd el, és edd meg ezt a halat – s ezzel elment. A padisah a halat egy szolgálónak adta, aki a konyhán dolgozott.

– Jól nézd meg, ebből a halból senki sem ehet.

A szolgáló megtisztította és megsütötte, de hirtelenjében nem talált sót és fűszereket, és nem merte így odaadni a padisahnak a megsütött halat. Letört belőle egy darabot, és megkóstolta. A többit meg feltálalta a padisahnak. Ennek a szolgálónak sem volt még fia.

Miután a halat így megették, egy év telt el, s ugyanazon a napon, ugyanabban az órában a padisah felesége és a szolgáló felesége egy-egy fiút szültek. Ez a két fiú úgy hasonlított egymásra, hogy még a tulajdon szülőanyjuk sem tudta felismerni, kettőjük közül melyik a maga gyereke. A fiúk testi-lelki jó barátok lettek, soha el nem váltak egymástól. Amikor tizenhét évesek lettek, a padisah fia egy nap álmában egy lányt látott, és beleszeretett. Ez az álombéli lány így szólt a fiúhoz:

– Ha szeretsz, gyere el hozzám. Úgy találhatsz meg, hogy öt tengert átszelj, öt országon vándorolsz keresztül.

Ezután a padisah fia bánatában nem evett, nem ivott, napról napra soványodott. Bánatát a barátján kívül senkinek sem mondta el, de annak is megparancsolta, hogy hallgasson róla.

A padisah pedig azt gondolván, hogy a fia beteg, orvosokat hívatott, de egyikük sem tudta, mi baja a fiának. A padisah legkisebb lányát hívatta:

– Az öcséd nagyon szeret téged. Kérdezd meg tőle, mi baja, aztán mondd el nekem.

A padisah legkisebb lánya megtudva öccse bánatát, elmondta apjának, hogy a fiú álmában egy lányt látott, beleszeretett, a lány hogyan adott parancsot, hogy a fiú keresse meg őt, s a fiú a lány

utáni bánatában betegedett meg. A padisah lánya szavait hallván örült is, bánkódott is. Annak örült, hogy a fia meg akar házasodni, s amiatt bánkódott, hogy a lányt kerestében a fiú mennyi pénzt fog hiába elkölteni, s mennyi szenvedés, megpróbáltatás vár rá. De ha már így volt, a padisah hajót ácsoltatott. Száz katonát adott, a hajót megrakatta öt évre való élelemmel s egyéb szükséges dolgokkal. Amikor felkészültek, a padisah fia meg a szolgáló fia elbúcsúztak szüleiktől, a száz katonával hajóra szálltak és el vitorláztak. A padisahék meg a szolgálók hadd maradjanak csak ott sírva-ríva, mi a fiúkkal tartunk.

Ezek meg a hajóval egy napig mentek, egy hónapig mentek, egy évig mentek, de visszanézve látták, hogy még mindig csak egy arasznyi utat tettek meg.

Amint a tengeren hajóztak, egyszer csak nagy vihar támadt, a hajót ide-oda dobálta a szél. Egy idő után a hajó nem bírta tovább, s apró darabokra esett szét. Minden elsüllyedt, csak néhányan menekültek meg. A padisah fiát partra vetette egy hullám. Épen és egészségesen hazatért, mi most a szolgáló fiával tartunk.

Ez a legény, miután a hajó elsüllyedt, egy deszkába kapaszkodott. Három napon keresztül hanykolódott így a tengeren, s végül a víz partra vetette. Itt megpihent egy kicsit, aludt egyet, s amikor kinyitotta a szemét, a tengerparton egy nagy erdő szélén találta magát. Ha örült is, hogy nem veszett a tengerbe, „mit fogok itt enni?” – gondolta, és elindult az erdőbe. Ott elfogták a majmok.

– Ej, emberfia, egész életünkben csak egy embert kerestünk. Gyere, kérünk, légy a padisahunk, mert különben a medvék megkeserítik életünk, tönkreteszik birodalmunkat!

Így aztán a majmok padisahhá tették meg a legényt. A medvék, megtudván, hogy a majmok padisahja ember, nem is merték megtámadni a majmokat.

Egy szép napon a legény megszökött a majmoktól, de azok megtalálták, visszahozták, és őrséget állítottak mellé. Ezután a legény valami fortélyon kezdte törni a fejét, amivel megszabadulhatna a majmoktól. Gondolt egyet, és bort erjesztett. Aki abból iszik, énekelni, kurjongatni kezd, szíve megnyílik. A legény ivott is a borból, s a majmok látták, hogy milyen jókedve kerekedik, és maguk is ittak, kurjongattak, nevetgéltek. Mindannyian jól

berúgtak, jobbra-balra dőltek, majd elaludtak. A legény kihasználta az alkalmat, és megszökött. De amikor a majmok országán túljutott, a medvék földjére ért, azok megint csak elfogták, s most ők tették meg padisahnak. A szomszédos országban farkasok laktak, s betörték a medvék földjére, de amikor megtudták, hogy a medvéknek ember-padisahjuk van, nem mertek többé ujjat húzni velük.

A legény az első adandó alkalommal meg akart szökni a medvéktől, de azok őrséget állítottak mellé. Látta, hogy így nem szabadulhat a medvéktől, a hombárban a medvék összes mézét kiöntötte a földre. A medvék észrevették a földön folyó tömérdek mézet, és a világon mindenről megfélemedve tódultak, hogy mind megegyék. S akkor a legény megszökött a medvéktől. A következő országban a farkasok tették meg padisahnak.

A legény tudta, hogy csak csellel szabadulhat, így kiengedte a juhokat az akolból. A farkasok vonyítva vetették magukat a juhok után. A legénynek meg csak ez kellett, s a farkasoktól is megszökött.

Így aztán egyszer csak egy gyönyörű városba ért. De alig nézett körül, egész elcsodálkozott: minden sarkon, minden oszlopon a saját képét látta kiragasztva. Amint ott ámuldozik, hogy került oda a képe, elfogták, és a padisahhoz vitték. Ebben az országban az a lány uralkodott, akit a padisah fia álmában látott. A lány ugyanazon az éjszakán a szolgáló fiával álmodott, s igen beleszeretett. S mivel a lány nagyon ügyesen festett, emlékezetből megfestette a legény képét, s minden utcában kiragasztatta.

– Bárki is látja ezt a legényt, azonnal hozza hozzám! – parancsolta.

A lány ablakából meglátta a legényt, s elébe szaladt:

– Isten hozott, az örömet, a szerelmet, az életet jelented számomra! – és a legényt bevezette a palotába, megfüröszttette, szép ruhákba öltöztette, étellel-ifallal kínálta, majd lefektette. A legény aludt egy jót, aztán fölkel, és napról napra elmesélte, hogy s mint járt addig. A lány végighallgatta, aztán fölállt, és átölelte a legényt:

– A padisah fia gyáva, nem kell nekem, a tiéd vagyok, te meg légy az enyém.

– Nem, nem, a legjobb barátomat nem árulom el, elviszlek neki, s addig hozzád sem nyúlok.

– Mit gondolsz, a farkas meg a bárány lehetnek-e barátok? A padisah fia neked nem barátod. Kössük össze életünket! – próbálta a lány rábeszélni a legényt, de az csak hajthatatlan maradt, és nem fogadta el a lány ajánlatát. Erre aztán így szólt a lány:

– Hát jó, akkor a te hű barátodat tegyük próbára.

A lány az ördögök padisahja is volt. Összehívta őket, és így szólt hozzájuk:

– Erre és erre a helyre repítsetek minket, de úgy, hogy senki ne lásson.

Egy szempillantásnyi idő múlva látja ám a legény, hogy a saját szülővárosában van. A lány odahívott egy ördögöt, és a maga képére varázsolta, ő pedig egérré változott, és belebújt a legény zsebébe. Az meg karon fogta a lány alakját öltött ördögöt, s elindultak befelé a városba.

Időközben a legény szülei, testvérei már azt hitték, meghalt, és elsiratták. A nagy bánattól a szolgáló meg a felesége megvakultak, és nem tudtak dolgozni, de a fiatal padisah még kenyeret sem adott nekik. Így csak abból éltek, amit a szomszédok néha-néha vetettek nekik.

A szolgáló meg a felesége nem is tudták, hová legyenek örömben, amikor a fiuk betoppant, de még egy darab kenyérrel sem tudták megkínálni vendégeiket, s emiatt nagyon szégyenkeztek.

A padisah fia, amikor hírért vette, hogy a szolgáló fia hazatért, és egy gyönyörű lányt is hozott magával, „hadd nézzem meg azt a lányt!” – gondolta, és elment hozzájuk. Amikor belépett, mit látott? Hát bizony az az a lány, akit megálmodott!

A szolgáló fia üdvözölte az ifjú padisahot, de az csak ráförmedt:

– Mi jogon veszed el a padisah kedvesét? – s kiabálni kezdett.

– Várj, a lányt neked hoztam, nem veszem el a legjobb barátom kedvesét!

A padisah fia felnevetett:

– Ismerlek jól, látszik, hogy csak egy szolgáló fia vagy! Most azonnal börtönbe záratlak, és holnap reggel fölakasztatlak!

Aztán így szólt az ördöglányhoz:

– Gyere, kedvesem, belepusztulok már, úgy vágyakozom utánad!

A szolgáló fiát pedig börtönbe vetették. Ott az egér visszaváltozott a lánnyá:

– No, legény, hát nem megmondtam neked, hogy a padisah meg a szegény ember nem lehetnek barátok? De te csak ne félj, reggel elbánunk a padisah fiával! – fejezte be a lány, s azzal megint egérré változott, s a legény ingébe bújt.

A padisah fia pedig örömeiben a világról megfeledkezve egész nap az esküvőre készült. Virradatkor megszólaltak a dobok, felharsantak a kürtök, az egész nép az akasztófa körül gyülekezett. Amikor már mindenki ott volt, a szolgáló fiát a bitó alá vitték. De akkor a legény ingéből előszökkent az egér, visszaváltozott a lánnyá, s parancsot adott az ördögöknek, hogy vegyék körül a várost. A padisah mellett álló, saját képet öltött ördöghöz pedig így szólt:

– Te pedig most a padisahot hozd ide a bitó alá!

Az embereknek elállt a lélegzetük erre a csodára. A padisahot az akasztófához vonszolták.

– Na, legény – szólt a lány –, látod-e most már, milyen jó barátod neked a padisah? Te mennyi megpróbáltatáson mentél keresztül, amíg megtaláltál és idehoztál engem, s ő erre mit tett veled!

– Látom – felelte a legény.

Azután a padisahot a nép nagy örömeire felakasztották. A lányt a szolgáló fiához adták feleségül, s világra szóló lakodalmat csaptak, s a legényt megtették padisahnak. Attól fogva egészen a mai napig abban a városban a nép boldogan, békében él.

AZ ÖRDÖG LÁNYA, AZ ELSZEGÉNYEDET GAZDAG FIA MEG A MULLA

Élt hajdanában egy Ulbik nevű részeges gazdag. Volt neki egy fia, aki *medreszé*-ben tanult. A medreszében tanuló gyerek mit sem tudott apja részegeskedéséről. A gazdag minden holmiját eladta, elitta. Egy napon így beszélt magában: „Ha lenne, aki pénzt ad, még a nyakamat is elvágatnám érte.” Közben megint ihatnékja támadt.

Arra jött akkor egy öregember. Mondta az öreg:

– Mi panaszod, mi óhajod van?

Mondta erre az iszákos:

– Óhajom, panaszom ez: nagy az ihatnékem. Most még a nyakam is elvágatnám azért, aki nekem pénzt adna.

– Nos, pénz fejében add nekem egy ismeretlen holmidat.

– Jól van, bármit kérsz, odaadom.

A jövevény öreg egy gonosz ördög volt. Az öreg írt egy levelet: „A medreszében tanuló gyermeked jöjjön hozzám, szolgáljon nekem. Ha a gyermeked nem jön el, feleségedet is, tégedet is elpusztítalak.” Borítékba dugta a levelet, és a polcra tette. Aztán azt mondta az úrnak:

– Te ezt soha ne olvasd el. Akinek szól, majd az elolvassa.

Aztán egy bőrzsákot adott neki. A zsákban néhány pénzdarab csörgött.

– A bőrzsákból sose fogy ki a pénz, amikor kell, rázd csak meg.

Az úr fogta a pénzeszsákot, és ment inni. Mikor megrázta, a zsákból annyi pénz hullott ki, amennyire szüksége volt. A zsák fenekén mindig csak néhány pénzdarab maradt. Emigyen iszogatózott, szórakozott az úr. Miközben így iszogatózott, tivomyázott, három esztendő telt el. Három esztendő múltán a fia hazatért az iskolából. Hazatérte után a ház mélyén keresgélve egy levelet talált.

Felnyitotta, elolvasta. A levélben ez állt: „Te gyerek, olvasd el ezt a levelet, és kelj útra hozzám. Apád eladott nekem. Egy darabig erdő, egy darabig víz mellett fogsz haladni. Ott az én lakóhelyem. Ha nem jössz, apádat, anyádat elpusztítom.”

Miután elolvasta a levelet, így szólt a fiú:

– Apám, te eladtál engem az ördögnek! Itt a levele. Ha nem megyek el hozzá, téged is megöl, édesanyámat is megöli. Ha

elmegyek, egyedül én halok meg.

– Jól van, fiam, eredj – mondta az úr. Ha sajnálta is a fiát, kikísérte és útnak indította.

A fiú három hónapig ment. Háromhavi gyaloglás után elért az ördög városához. A város szélén csak egy kis kunyhó állt. Kunyhó van, kamrája nincs. A fiú belépett a kunyhóba, hát odabenn egy „gyönyörúséges” öregasszony ült. Olyan, de olyan „gyönyörű” volt, hogy alsó fogai az orrlíkáig értek, felső fogai a torkáig értek. Megijedt a legény az öregasszonytól, de azért megszólította:

– Én a te kívánságodra jöttem. Ki vagy te?

– Én az ördög felesége vagyok. Te meg, úgy nézem, emberfia vagy. Hová mész, te gyerek? – mondta az öregasszony.

– Apám eladott az ördögnek, oda tartok.

– Jaj, fiam, ütött a halálod órája, felfal az ördög. Ha már így történt, fiam, hadd adjak egy tanácsot. A város szélén hat ház van. Menj be a közelebb eső szélsőbe, nesze, adok neked egy levelet.

Az öregasszony megírta a levelet, és átadta a fiúnak.

Fogta a legény a levelet, és elindult. Odaért a szélső házhoz. A szélső házban egy leányt talált. Odaadta neki a levelet. A lány fogta és olvasta. A levélben ez állt: „Legyen rá gondod, hogy ez a fiú épségben-egészségben maradjon. Bármilyen történjék is, ne hagyd, hogy az ördög felfalja!” Ekkor a lány azt kérdezte:

– Hová mész?

– Apám eladott az ördögnek, oda tartok.

– Gyermekkoromban engem is megvett az ördög. Nekem is van hazám: apám, anyám addig szomorkodtak, sírtak miattam, amíg megvakultak. Légy a társam, meneküljünk innen együtt. Ha beléptél az ördög házába, kérdezd meg tőle: „Apó, hogy szolgál az egészséged?” Azután meg azt mondd: „Apám eladott neked, hát eljöttem. Ha fiút akarsz, fiad leszek, ha lányt akarsz, lányod leszek.”

Elindult a legény. Odaért az ördöghöz.

– Hogy szolgál az egészséged, apó? – mondta.

– Hát eljöttél, fiam? – kérdezte az ördög.

– Eljöttem. Hiszen apám eladott neked. Ha fiút akarsz, fiad leszek, ha lányt akarsz, lányod leszek.

– Emberfia nem tud engem szolgálni – mondta az ördög.

– Miért ne tudna, én majd szolgáljak – felelte a legény.

– Jól van, láss munkához. Itt meg itt van egy erdőm. Hossza negyven verszta, széle negyven verszta. Azt ma vágd ki. Mellette folyik egy víz. Az erdő fájából arra a vízre építs malmot. A hombáromban búza van. Azt a búzát őröld meg. Ma éjjel a lisztből süss kalácsot. A malom mellett, az árokparton ültess almafát. Mikor megyek, az almái pirosodjanak, a levelei meg zúgjanak, mintha tapsolnának.

Mondta erre a legény:

– Jól van, adj baltát.

Vette a baltát és elindult. A lány házához indult. Ment, és fejét lehorgasztva sírt: „Az ördög olyasmit parancsol, amit nem tudok elvégezni.”

Mondta neki a lány:

– Miért sírsz, az ördög parancsát nem lehet teljesíteni, hiszen te emberfia vagy.

A legény egy szót sem tudott szólni, csak sírt.

– Mondd meg nekem, mit kell csinálnod – mondta a lány.

A legény elmondta.

– Feküdj le és aludj – szolt a lány –, elkészül a munkád.

A lány is ördögöknek parancsolt. Hajnalhasadás előtt minden el is készült.

Azután azt mondta a lány:

– Eredj, legény, feküdj a malom mellé.

A legény az övébe dugta a baltáját, és leheveredett a malom oldalába. Reggel, mikor jött az ördög, hogy megnézze, a fiú még aludt. A rábízott munkák azonban mind elkészültek. Az ördög elkiáltotta magát:

– Kelj föl!

Az ördög kiáltott egyet, ám a legény alvást színlelt. Másodszor is kiáltott, de a legény csak nem kelt fel. A harmadik kiáltásra azonban felugrott. Miután a legény felugrott, így szolt az öreg:

– Most eredj, ahova akarsz, este meg majd eljössz hozzám.

A legény elment a lányhoz. Elmondta neki, mi történt. Annak utána a lány azt mondta:

– No, legény, feküdj le aludni, pihenj.

Mialatt a legény aludt, este lett.

A lány felköltötte:

– Eredj el az ördöghöz – mondta.

A legény elment az ördöghöz:

– Apó, most milyen munkát kívánsz?

– Ezen meg ezen a helyen hat lovam van, vidd el őket erre meg erre a helyre, itasd meg, és hozd vissza.

– Adj kantárt – mondta a legény, és fogta a kantárt. A legény ezt kis munkának tartotta, és nagyon megörült, úgy gondolta, maga is el tudná végezni. Elment a lányhoz.

– Az ördög talán most nehezebb munkát adott neked? – kérdezte a lány.

– Nem, most a te segítséged nélkül is elvégzem – felelte a legény. – Az istállóban hat ló van, azt mondta, hogy azokat itassam meg a tóban, és hozzam vissza.

– Ez ám a legnehezebb munka – mondta a lány. – Amit te hat lónak mondasz, az hat lány. Az egyikük én vagyok. A többiek a nővéreim. Most menj be az istálló ajtaján, és bújj az ajtó mögé. Ha nem bújsz el, a nővéreim összerugdosnak, összeharapdálnak, és megölnék téged. Legutolsónak felcsapott farkkal én fogok kimenni, te kantározz fel, és ülj rám.

Elment a legény az istállóhoz, feltépte az ajtót, öt ló kiment. A legény elrejtőzött az ajtó mögött. Legutolsónak farkát felemelve ment ki egy ló. A legény kantárt tett rá, és felült a hátára. Azzal elindultak. Ahogy mentek, mendégéltek, egy kovácshoz értek. Mikor elértek a kovácshoz, a lány azt mondta:

– Eredj, legény, hozz a kovácstól kalapácsot és egy pár patkószöget.

Leugrott a legény, és a kovácstól kalapácsot vett, patkószöget vett. Zsebre dugta és továbblovagolt.

Ahogy mentek, a lány így szólt a legényhez:

– Most egy nagyon gonosz csődör képében az ördög maga jön. Jön és rád ugrik, le szeretne dönteni. Akkor én összerugdosom, s a földre döntöm. Miután összerugdostam és ledöntöttem, szállj le, és a fejébe mélyen verj szöget. A szöget tövig verd be, hogy elérje az agyvelejét. Ha a velejéig bevered, az ördög meghal. Ha pedig meghal, mi is megmenekülünk, ha nem hal meg, mindkettőnket megöl.

Akkor egy nagyon gonosz csődör képében megjött az ördög. Alighogy ráugrott a legényre, a lány összerugdosva a földre döntötte. Leugrott legott a legény, kezdte beverni a szöget az ördög fejébe, de nem tudta teljesen beverni. Aztán lóra ült, és a tóhoz hajtva, megitta a lovakat. Aztán hazahajtotta őket, és bement az istállóba. Hazajött az ördög is, és így szólt: „Fűtsétek be a vasfürdőt. Ha a legény valamelyik lányt szereti, azzal együtt menjen a fürdőbe. Miután bementek a fürdőbe, zárjátok rájuk az ajtót. Majd ott meghalnak.”

A legény a kantárt elvitte az ördöghöz.

– Apó, megittam a lovakat – mondta. Az ördög feje be volt kötve. Kérdezte a legény:

- Apó, hát téged mi lelt?
- Megfájdult a fejem, fiam.
- Apó, még milyen megbízásod van?
- Holnap eljössz, elmondom.

Ment a legény a lányhoz. Kérdezte a lány:

- Elvitted a kantárt?
- El.
- Az ördögöt láttad-e?
- Láttam.
- Aztán mit csinált?
- Bekötötte a fejét.
- Aztán most miféle munkát mondott?
- Azt mondta, hogy holnap menjek el.

A lány nem szólt többet. Másnap a legény elment az ördöghöz.

Kérdezte az ördög:

- Megjöttél, fiam?
- Megjöttem, apó, milyen munkát parancsolsz?
- Úgy látom, fiam, te bármi munkát elvégzek Amelyik lányt szereted, azzal menj a fürdőbe.

„Úgy látszik, azt a lányt adja nekem, akit szeretek” – gondolta a legény, s örvendezve elindult.

Miután elért a lányhoz, ujjongva elmesélte neki:

– Azt mondta az ördög: „Ha szereted valamelyik lányomat, azzal együtt menj a fürdőbe.”

Így szólt erre a lány:

– Hej, nagyon nehéz dolgot kívánt, hiába örvendezel. Az ördög az emberfiát a fürdőben megsüti és megeszi. Ha csak beteszed a fürdő ajtókilincsét, az ólom elolvad. Mostanáig, te legény, én nem hagytalak el téged, te se hagyj már el engem. Gyerünk, fussunk a ti földetekre. Különben az ördög engem is, téged is megöl.

A legény meg a lány elrepültek, hogy visszatérjenek a szülőföldjükre.

Mondta az ördög a feleségének: „Nézd meg a fürdőben azt az embert, és gyere vissza!” Ment az öregasszony, megnézte, de nem volt ott senki. Visszajött és”mondta: „Elmenekültek!” Az öreg utánuk küldött egy ördögöt. „Úgy látszik, elmenekültek, eredj, fogd el, és hozd vissza őket!” – mondta neki. A lány ezt megérezte. Mondta a legénynek: „Te legyél pásztor, én legyek nyáj.” A lány nyáj lett, a legény pásztor. Odaért a keresésükre indult szellem, és elkiáltotta magát: „Nem láttál erre egy legényt meg egy lányt?” Felelte a pásztor: „Nem, a magam dolgát végzem, nyáját őrzök, senkit sem láttam.” Akkor a szellem sarkon fordult és hazament.

Hazatérvén elmesélte a helyzetet: „Csak egy nyáját meg egy pásztort láttam, azokat nem!” – „Hej – szólt az ördög –, nem ismerted fel őket. A lány volt a nyáj, a legény volt a pásztor. Eredj – most egy másik, erősebb ördögöt küldött –, a nyáját is, pásztort is hozd ide.” A lány ezt is tudta. Mikor látta, hogy jön a második ördög, így szólt:

– Megint elindult egy ördög, hogy üldözzön bennünket. Én egy nagy falu leszek, te menj fel a mecset tetejére, és mint a müezzin, szólíts imára!

A lány falu lett meg mecset, a legény müezzin lett. Müezzinként a minaretről imára szólított. Odaért az ördög, kérdezte a müezzint:

– Nem járt erre senki az úton?

– Nem, nem járt – mondta a legény. Sarkon fordult és hazament ez az ördög is.

Miután hazaért, mondta az öregnek: „Mikor üldöztem őket, egy nagy falu került az utamba. A müezzin éppen imára szólított. Megkérdeztem, nem látott-e valakit, mire azt válaszolta, hogy nem látott senkit.”

Mondta erre az öreg ördög:

– Az egyik volt a falu meg a mecset, a másik volt a müezzin. Azt mondtam, hogy hozzátok őket ide, de nektek nem sikerült, hát most magam megyek – szólt, és elindult. A lány ezt is tudta. Mondta a legénynek:

– Az ördög maga vett úzóbe. Ami nekünk háromnapi út, azt ő három óra alatt teszi meg. Én legyek tó, te legyél béka, és mássz be a tóba.

Hamarosan odaért az ördög. Láta a tavat is, a békát is. Láta, és így szólt:

– Az egyik tó lett, a másik béka lett. No megállj, csak vigyem vissza őket!

Az ördög nekilátott, hogy kiigya a tó vizét. Csak a lópaták nyomában maradt víz. Ekkor az ördög levegőt vett és kifújta, mire a tó megint tó lett. Noha háromszor erőlködött így, a tó vizét nem tudta kiinni. Hogy nem tudta megtenni, hazament.

Elment az ördög, a békából újból legény lett, a tóból meg lány lett. Visszatértek a legény földjére. Kézen fogva értek a városba. Mondta a legény a lánynak:

– Nem illik így gyalogszerrel hazamenni. Állj ide a mellékutcába, majd odamegyek tarantással és fölveszlek.

Akkor a lány így szólt a legényhez:

– Te most az otthonodba térsz vissza. Húgaid elibéd jönnek: „Isten hozott, bátyánk!” Ne öleld meg, ne csókold meg őket. Ha megöleled, megcsókold őket, engem el fogsz felejteni.

– Jól van, jól van – mondta a legény, és indult az otthonába.

Aztán a legény belépett a házba. Ott volt a hatéves kishúga: „Megjött a bátyám!” – mondta, odafutott és megcsókolta. Apja, anyja is meglátta, ők is nagyon megörültek. „Házassítsuk meg a fiamat” – mondta az anyja, és menyéről kezdett gondolkodni. A legény akkor elfelejtette, hogy tarantással vissza kell mennie. Szülei pedig már kérőt is menesztettek idegen földre.

A legény nem tudta, mi történik, mindent elfelejtett. A lány csak várta, várta a legényt, de hogy nem jött, egy szegényes kis házikóban vett ki szállást. Annak a szegény embernek ennivalóra sem volt pénze. A lány szőnyeget kezdett szőni. A lány szőnyeget szőtt, a kvártély gazdája, a szegény öreg meg elvitte a bazárba, és

eladta. Abból tengették életüket. Mikor a lány szőtte szőnyeget látták, elámultak a gazdagok. Olyan gyönyörű volt az a szőnyeg.

Egyszer egy napon, napszállta után az ötödik *namaz*-ról visszatérőben a *mulla* a lányék ablaka alatt ment el, és benézett. A lány éppen szőnyeget szőtt. „Jaj, de gyönyörű! – gondolta a nuilla. – Be’ feleségül venném! A reggeli namazra menet bemegyek, beszélek vele.” A reggeli namazra menet bement a lányhoz. A lány éppen a kemencét fűtötte be. Bement a mulla, és mondta a lánynak:

– Honnan kerültél ide, te lány?

– Megmondom, honnan kerültem ide, de most dolgom van.

Kotord csak egy kicsit a kemencét – válaszolta a lány. Miután a mulla fogott egy üszkös fadarabot, a fát nem tudta eldobni, az csak nem esett ki a kezéből. A mulla egyre csak piszkálta a tüzet. A namazról is megfeledkezett. Az öregek hiába várták a mecsetben, a mulla csak nem jött.

– Csak nem beteg a mulla? – mondták az öregek.

Mikor az öregek elmentek a mecsetből, a mulla kezéből kiesett a fadarab. „Ó, jaj, a mecsetből is elkéstem” – mondta, és kiszaladt az utcára. Észrevették az öregek, és azt mondták:

– Úgy látszik, befészkelte magát a szolgálólányhoz, azért nem jött el a namazra.

Miután a mulla megérkezett a déli namazra, így szóltak:

– Te reggel ebből meg ebből a házból jöttél ki. A namazra meg nem jöttél.

Mondta a mulla:

– *Teharet*-nek éreztem szükségét. Azért mentem oda, hogy megmosakodjam.

– Jól van, jól van, nagyon helyes – mondták az öregek. Másnap a mulla, mikor reggel a namazra ment, ismét meglátta az ablakot, és megint nem tudott elmenni mellette. Bement a házba. A lány szőnyeget szőtt.

Bement a mulla, és így szólt a lányhoz:

– Tegnap sem tudtam veled beszélni. Beszéljessünk hát most.

– Add ide a vetélőlécet, aztán majd beszélgetünk – mondta a lány. A mulla felkapta a lécet, s a léc a kezéből nem hullott ki. A mecsetbe menésről is elfeledkezett. A mecsetben most is várva várták, de a mulla csak nem jött.

Az öregek elimádkozták a namazt, és kimentek a mecsetből. „Talán csak nem beteg a mulla?” – mondogatták.

– Bizony beteg az, tegnap is kimerülten érkezett az öregekhez – mondogatták egymás közt. Mikor a papjuk nem jött, és az öregek kimentek a mecsetből, a mulla kezéből kihullott a vetélőléc.

– Lekéstem a namazról – szólt, és kiszaladt, éppen mikor az öregek visszatérőben voltak a namazról.

– Bementem felfrissülni – mondta megint az öregeknek.

Mikor három napon át a mullát mindig ugyanonnan látták kijönni, az öregek meghányták-vetették a dolgot:

– Ennek, úgy látszik, hamis a szava, bizonyára egyéb dolga is hamis. Kergessük el – mondták, és elkergették. Három hónap alatt a lány miatt három mullát cseréltek ki.

Az ördögtől épségben visszatért legénynek megkértek egy lányt. Csütörtökön kellett megtartani a lakodalmat.

Mondta a legény apja:

– Aki a lakodalomba jön, fejés után jöjjön; úgy is jó, ha vékony, édes lángost hoztok, az is jó, ha bélest hoztok.

Meghallván ezt, így szólt a lány kvártélyán élő öregember:

– Asszony, mi ugyan mit viszünk?

Mondta erre a lány:

– Ne nyugtalankodjon, magam sütök bélest.

Először a férfiak gyűltek össze a lakomára. Az öreg egy szőnyeget vitt ajándékba. Aztán az asszony vitt egy bélest a nők gyülekezetébe. De aki a bélest hozta, az sehol se volt. A müezzin felesége felvagdosta az egyik bélest, és megvendégelte az embereket. Eljött a sora, hogy felvágják az asszony bélesét. A bélest a müezzin felesége elé tették. A müezzin felesége, akárhányszor is próbálta, nem tudta felvágni.

– Ezt nem tudom felvágni – mondta. Akkor a bélest egy másik embernek adták. Az se tudta felvágni. Odaadták egy harmadiknak is, az se tudta felvágni. A bélest hozó asszony nem ennél az asztalnál ült, hanem a szegények asztalánál.

– Az vágja fel a bélest, aki hozta – mondták. Az asszony ezt hallván, nagyon megijedt. Aztán kést ragadott, és odalépett a béléshez. Odament a béléshez és felvágta. A bélés belsejéből két galamb röppent ki. Kiröppentek a galambok, letelepedtek a

keresztgerendára. Az egyik galamb így dalolt: „Elfelejtettél, elfelejtettél”, a másik így: „Nem felejtettél el, nem felejtettél el.”

Ahogy a legény meglátta a galambokat, eszébe jutott a lány:

– No lám, itt meg itt hagytam a lányt, s most, hogy a galambok énekeltek, eszembe jutott. Érte megyek, elhozom. Üljenek lakodalmat, de csak a lakoma kedvéért, nem a menyasszony miatt! Nekem van már feleségem. Csak elfelejtettem – mondta. Megülték a lagzit, de csak a lakoma kedvéért, nem a menyasszony miatt.

Befogott a legény a tarantászba, hozta a lányt. A lánynak újabb lakodalmat rendeztek. A lakodalom nagyon jó volt.

Lezajlott a lakodalom, a legény házas lett. Aztán eljött a gabona vetésének ideje. A legény apja így szólt:

– Fiam, eljött a tavaszi gabona vetésének ideje.

– Jól van – mondta a legény. A feleségének meg hagyta: „Apa így akarja.”

Azt mondta erre a felesége:

– Ne csinálj semmit, mielőtt nekem szólnál.

Az emberek három napja szántottak. Akkor így szólt az apja:

– Ti mért nem mentek ki a szántóra, a nép már három napja szánt. Elkészünk a vetéssel.

– Jól van, apám, vetni fogunk – mondta a fia. A legény megtanácskozta a feleségével a dolgot. Mondta neki az asszony:

– Fogd be a lovat, megnézzük a mezőt, és visszajövünk.

Földjeiket sorjában mind megnézték, és hazamentek.

Földjeiken a „barka” jel volt.

Este lett. Éjszaka közepén kiment a legény felesége, és füttyentett. Jöttek, jöttek az ördögök, se szerik, se számuk. A lány azt mondta nekik: „Egy óra alatt vessetek el, a mi jelünk a »barka«.”

Mentek az ördögök, s a földeket egy óra alatt bevetették. Nagyon száraz esztendők voltak azok – noha az emberek három nappal előbb mentek ki, a búzájuk még nem sarjadt. Újból kiment a lány, újból füttyentett, megint jöttek az ördögök. A lány azt mondta nekik: „Hozzatok vizet ebből meg ebből a tóból, és öntözzétek meg a földjeinket. Földjeinken legyen bőviben víz.” Az ördögök megöntözték a földeket. A lányék búzája nagyon szépen kisarjadt.

Azoknak, akik három nappal előbb vetettek, a búzája nagyon rosszul sarjadt, gaz fojtogatta.

Kiment a legény a mezőre, megnézte a búzáját. Szép volt a búza, de néhány szál gaz is előbújt. Hazament, és azt mondta:

- Asszony, gaz nőtt a búzaföldeken.
- Ne búsulj, nem baj az.

Este lett. Éjszaka közepén újból kiment a lány, és füttyentett. Összegyűltek az ördöglányok. Mondta nekik az asszony: „A mi jelünk a »barka«. A búzaföldeket egy óra alatt gyomláljátok ki.” Azok elmentek, és egy óra alatt kigyomlálták.

Beérett a rozs. A nép kiment rozstot aratni.

Mondja a legény apja:

- Az emberek aratják a rozstot, aratni kéne menni.
- Jól van – szolt a fia. Újból mondta a feleségének:
- Az emberek három napja aratnak.

Éjjel ismét kiment a lány, füttyentett, mire az ördögök újra összegyűltek.

– A mi jelünk a „barka”. Menjetek ki a földjeinkre, arassatok, boglyát is rakjatok.

Mentek az ördögök, egy óra alatt learattak, boglyát is raktak.

A nép befejezte a rozsaratást, és a tavaszi búza aratásához fogott. Három napig vágta a tavaszi búzát, de az lábon maradt.

Mondta az apjuk:

- Le kéne már aratni a búzát.
- Jól van, apa – mondta a fia.

Megtanácskozta a feleségével a dolgot, jól van, mondta az asszony. Éjszaka közepén kiment, füttyentett, mire az ördögök megint összegyűltek.

– A „barka” jelzés a mi földünk. Arassatok! – mondta. Azok mentek, s a búzát is szaporán learatták. Azt nem kérte, hogy boglyát is rakjanak, hát nem gyűjtöttek kévét, és hazatértek.

Aztán a lány és a legény megbeszéltek, hogy csépeltenek. A gabonát az utolsó szemig a hombárba, a szalmát az utolsó szálig kévébe kötve a szérúre vitték. Az asszony az éj közepén kiment és füttyült, most az ördöglegények jöttek. A lány megmondta nekik, mit csináljanak. Haszontalanul egy magot sem vesztegettek el, egy szalmaszálat sem veszítettek el, s az ördöglegények pirkadatra kicsépeltek.

Az emberek csodálták a lány és a legény munkáját. Ezeknek pedig így nagyon jól ment a soruk.

A FÖSVÉNY MEG A JÓLELKŰ LEGÉNY

Egyszer a fősvény meg a jólelkű legény útnak eredtek, hogy munkát keressenek. Ahogy az úton mentek, mendegéltek, dél lett, ezek meg leültek enni. Így szólt a fősvény a jólelkű legényhez:

– Veli, együk először a te ételedet, ha elfogy, az enyémet esszük.

– Nem bánom, az ételünk egyforma, ülj le, és együnk az enyémből – felelte Veli.

Ettek Veli ételéből, és továbbindultak. Hosszú utat megtettek, Veli egy hétre való ételét a két legény három nap alatt megette. A negyedik nap, ahogy az úton mentek, mendegéltek, Veli nagyon megéhezett, és így szólt fősvény társához:

– Szorir, falatozhatnánk egyet.

Szorir, mivel így hívták a fősvényt, így felelt:

– Mi az, elment talán az eszed? A magad élelmét megetted, most az enyémet pusztítanád?

Ezután Szorir gyorsan leült, és egyedül nekilátott az evésnek. Veli pedig csak a nyálát nyelve nézte. Szorir olyan fősvény volt, hogy Veli hiába is nézte, nem szégyellte magát, és egy harapást sem adott neki. Miután Szorir jóllakott, újra útnak indultak. Ahogy mentek, mendegéltek, beesteledett. Szorir megint csak evett, majd lefeküdt aludni. Veli éhgyomorra feküdt le.

A második nap reggel felkeltek és továbbindultak. Útközben megéhezve Szorir megint csak leült enni, Veli éhen maradt. Továbbmentek, de Veli ereje fogytán volt. Miközben valami ennivalót keresve bolyongott, egy hangyabolyra bukkant. Ott egy vékára való búzát gyűjtöttek össze a hangyák. Veli a búzát meglátva nagyon megörült, és így szólt:

– Íme, Allah ajándéka, végre jóllakom, ha megeszem ezt a búzát.

De amikor a búzához nyúlt, egy hangya megszólalt:

– Ej, nagylelkű Veli, ha eszel ebből a búzából, te magad néhány órára jóllaksz, de sok ezer hangya éhen marad. Veli, kérlek, hagyd ezt a búzát, ha majd szükséged lesz ránk, segítünk neked.

Veli, mivel nagylelkű volt, így válaszolt:

– Hát legyen, nem akarom, hogy sok ezer hangya éhezzen miattam, ha csak én egyedül halok éhen, nem számít – s ezzel

botorkálva továbbindult.

Eközben az úton haladva a fősvény Szorir Velit messze a háta mögött hagyta ugyan, de társra volt szüksége, és így éjszakára bevárta Velit, aki utolsó erejével rogyott le melléje. Szorir tele hassal, elégedetten feküdt le. A harmadik nap, hogy nem evett, Veli ereje fogytán vánszorgott Szorir mögött, és magában így gondolkozott: „Akármilyen is kerül az utamba, semmivel sem törődöm, megeszem.”

Nem sokkal odébb megállt egy magányos nyárfa tövében. Egyszer csak méhraj zúgása ütötte meg a fülét, s lám, a nyárfa odvában egy mézzel teli lépet vett észre. Veli az örömtől alig fért a bőrébe: „Nicsak, méz! Ha ezt megeszem, egy hétig táncolva járok!” – és már nyújtotta is a kezét a mézért. De akkor egy méh a kezére szállt:

– Mit csinálsz, Veli? Már nem kell messzire menned. Ha egy közeli hegyen átkeltél, egy nagy városba érsz. Ott lesz számodra élelem. Kérlek, ne nyúlj a mézünkhöz, mert a gyerekeim egy évig éhen maradnak.

És mivel Veli mindig is nagylelkű volt, most is az maradt:

– Na jó, én már amúgy is éhezek, maradjon a méz a méheknek – mondta, s evés nélkül ment tovább.

Mielőtt a városba értek volna, útjuk egy hegyen keresztül vezetett. A fősvény Szorir egyenesen nekivágott a hegynek, a nagylelkű Veli az éhségtől elgyengülve csak négykézláb mászott föl. A hegyről lefelé ereszkedvén Szorir ugrándozva ment, a nagylelkű Veli a hegyről gurulva ért le. Ahogy így mentek, meglátták őket a padisah szolgái. Megkérdezték Velitől:

– Mi lelt téged, hogy így gurulsz?

– Nincs erőm menni, az útravalóm elfogyott, három napja éhezem – felelte Veli.

– Hogy lehet ez? *J*

– A nagylelkűségem az oka.

– És az a legény miért ugrándozik úgy?

– A fősvénységének az eredménye, két ember útravalóját egymaga ette meg.

A szolgák a padisahhoz mentek:

– E közül a két ember közül az egyik gurulva, a másik szökellve jött le a hegyről. Ennek az az oka, hogy egyikük nagylelkű, másikuk

fösvény – mondták a szolgák.

Közben ezek a padisah színe elé járultak, és szolgálatot kerestek.

– Melyikötök a nagylelkű? – kérdezte a padisah.

– Én vagyok az – felelte Veli.

– Melyikötök a fösvény?

– Én vagyok – felelte Szorir.

A padisah mindkettőjüket szolgálatába fogadta, és így szólt Velihez:

– Havi fizetséged egy aranypénz lesz, a padisah házában a szolgálók felvigyázója leszel, ügyelsz rájuk.

És Szorirhoz így szólt:

– A te fizetséged ötven garas, udvarmester leszel, ellátod a lovakat, felsöpröd az udvart, megitatod a teheneket.

Így teltek a napok. Szorir munkája egyre nehezebb, Velié napról napra könnyebb lett. Velinek a szakácsok gyorsan hozták az ételt, Szorirnak csak a maradék jutott. Ettől aztán Szorir nagyon megdühödött Velire.

„Vajon milyen csellel tudnám Velit kitúrni a helyéről?” – ezen töprengett egész nap. Egy nap aztán belépett a padisahhoz, és így szólt:

– Fenséges padisah, ha arra gondolsz, hogy levágatod a szakálladat, van itt egy ügyes kezű, értő ember. Veli azzal kérkedett: „Hogyha én borotválánám a padisah szakállát, még akár alhatna is közben. Ha az arcát megvágom, rögvést az én fejemet vágják le.”

– Nagyszerű! – kiáltotta a padisah –, a borbélyaim úgyis mindig föl sértik az arcomat. No, reggeltől fogva Veli borotvál.

Másnap a padisah hívatta Velit:

– Szakállamat és hajamat gyorsan megnyírod. Ha forralsz ellenem valamit, és egy karcolásnyit is megvágysz, a te fejedet a bárd fogja levágni.

Veli erre nagyon megijedt, és a padisah lábához borult:

– Még életemben nem fogtam a kezemben ollót. Tévedésből megváglak. A hóhér bárdja alá küldesz engem, felséges padisah – dadogta.

– Nem, Veli, te segítőkész ember vagy, végy fehér köpenyt, fogd az ollót, borotvát, és láss munkához! – rendelkezett a padisah.

Mit láatsz, Veli, így is csak, úgy is csak bajban vagy. Tudásából merítve fogta az ollót, borotvát, és nekilátott, hogy megborotválja a padisahot. És olyan ügyesen borotválta, hogy a padisah nemcsak hogy aludt közben, de álmában igen nagy gyönyörűségeket is látott. Ahogy a szemét kinyitotta, Veli állt előtte:

– Fenséges padisah, felsértettem-e az arcodat? Szakálladat, hajadat levágtam.

A padisah felpattant:

– Hej, Veli, de kár, hogy eddig nem te borotváltál! Egyszerre két örömet is szerezteél nekem, a szakállamat is levágtad, és álmomban sok gyönyörűséget is láttam. – És még abban az órában úgy rendelkezett a padisah, hogy három szép lányának Veli fog ételt készíteni, a lányokkal együtt eszik, majdnem úgy öltözik, mint a padisah, de egészen úgy, mint a vezírek. E szolgálat bérs két arany. Amint ezt Szorir meghallotta, harag költözött a szívébe:

– Ha ez a barom havonta két aranyat kap, hazatérve a falu feje lesz, én meg ezzel a nagy eszemmel szegényen térek haza. Ez nem mehet így, valami más cselt kell kitalálni! – morogta.

A padisah magtárában évek óta a köles meg a dara összekeveredve hevert. „Ezt elmondom a padisahnak, és Veli fejét elveszejtem” – gondolta Szorir. Reggel a padisah színe elé járult:

– Fenséges padisahom, szerintem a magtáradban sok gabonád veszendőbe megy, de épp most dicsekedett el nekem Veli: „Ha a padisah megparancsolná, én egy éjszaka alatt az egészet megtisztítanám, hogy olyan legyen, mint a cukor, s a kölest a darától különválogatnám. Ha ezzel a munkával nem végzek, a padisah nevemet törölje el a föld színéről, itt helyben ölessen meg”, dicsekedett Veli – fejezte be Szorir.

A padisah rögtön hívatta Velit, s megbízta, hogy ezt a munkát egy éjszaka alatt végezze el:

– Ha nem teljesíted a parancsomat, egy nyárfára akasztatlak föl.

Ezt hallván, Velinek félelmében minden gondolat elszállt a fejéből. „Akármit is csinálsz, csak egyszer halhatsz meg, s mindegy, hogy miért” – gondolta, s elvállalta a munkát. Amikor leszállt az esti sötétség, így szólt a lányokhoz:

– Virradatig nem jövök vissza – s azok beleegyeztek. Veli a hombár mellett bánatában sírva fakadt: „Hogy is lehet elvégezni ezt a munkát? Az éj sötétjében nemhogy egy magtárra való, de még egy maroknyi kölest és darát sem lehet szétválogatni.” S amint ott sírdogált, egyszerre csak ott termett a múltkori hangya:

– Veli, fiam, miért búslakodsz? Nem tetszik talán ez a gondtalan élet? – kérdezte.

– Ha az élet gondtalan is, a szolgálat nagyon nehéz, hangya koma. Íme, hogyan válogassam szét ebben a hombárban a kölest és a darát? Mert ha nem teljesítem a parancsot, a padisah engem fölakasztat.

– Hej, jószívű Veli, a jó, amit tettél, most megment a haláltól. A nagylelkűségeddel megmentettél minket, hangyákat az éhségtől. Most csak feküdj le nyugodtan, és aludj. Virradatkor a köles és a dara közti port söpörd el, s a munkádat bevégezted – mondta a hangya.

Reggelig heverészve Veli jól kialudta magát. Amikor felkelt – mit látnak szemei! –, a hombárban levő köles és dara szétválogatva, s mint a gyöngy, elrendezve!

A hangyakerály elbúcsúzott és elment. Veli épp söprögetett, amikor a padisah küldöttei megérkeztek. Maga a padisah is belépett, és elhűlt a meglepetéstől.

– Ez a Veli nagy kincs számunkra! – kiáltotta, s rögvest parancsot adott, hogy Veli havi fizetését tíz aranyra emeljék. Szorimak a hombár körül kellett összesepemie úgy, hogy egy porszem se maradjon. Szorir ezt hallván, majd esztét vesztette:

– Miért nem ismerem ki magam ezen a barmon? Mindenképp ki kell találnom neki egy nehéz feladatot! – s már törte is valamiben a fejét. Belépett a padisahhoz, és így szólt:

– Fenséges padisah, íme, új hírt hoztam számodra. Veli megint dicsekedett nekem. Amikor megkérdeztem, hogyan válogatta szét a kölest és a darát, ezt mondta: „Ha a padisah megparancsolná nekem, hidat építenék neki viaszból. Ha a parancsot nem teljesítem, egy túvel nyúzzasson meg.”

A padisah így szólt kíséretéhez:

– Ez a Veli van olyan legény, hogy elvégzi ezt a munkát. Milyen jó lesz nekem a viaszhídon fel s alá sétálni! – s ezzel hívatta is Velit:

– Veli, te nagyon szolgálatkész vagy, sok munkát elvégeztél már nekem. Halld utolsó kívánságomat: a trónomtól az utcai kertig építs nekem viaszhidat. Ha ezt megteszed, a világon nem lesz nálam tekintélyesebb padisah, de ha felbosszantasz azzal, hogy nem készíted el a viaszhidat, bőrödöt egy tűvel lenyúzatom – s ezzel elfordult Velitől. – Végezd el a munkát! – tette még hozzá.

Veli az est leszálltával megállapodott a lányokkal:

– Virradatig ne várjatok! – s ezzel elment. A padisah utcai kertje mellett leült, s nagyon nekikeseredett: „Ha ehhez a munkához nem akad segítőtársam, életemnek vége” – gondolta. Amint ott sírdogált, a padisah kertjéből egy méh bukkant föl zümmögve, és az ablakra telepedett.

– Hej, te jólelkű legény, miért bánkódsz? Kerek e világon egy állat sincs, amely ne segítene neked. Íme, én a méhrajok királya vagyok. Annyi nálunk a maradék viasz, hogy nincs is már hova tenni. Ha a méhrajoknak rögvést megparancsolom, hajnalhasadtára egy napként ragyogó viaszhidat fogsz itt találni. Te pedig fölkelisz, kanalat, lapátot fogsz, itt-ott végigsimítod a hidat, és várod a padisah küldötteit – mondta a méh.

Reggel, mire Veli kialudta magát, mit lát – szemét sem tudta nyitva tartani napként ragyogó viaszhidat! Kanállal, lapáttal végigsimította, s már jött is a küldöttség. A padisahnak leesett az álla a csodálkozástól, s fel-alá sétált a hídon. Megköszönte Velinek, aki ezután nyugodtan és boldogan élhetett a lányokkal. Szolgálatának fizetségét huszonöt aranyra emelte. Szorimak pedig parancsot adott, hogy mindennap hajnalhasadta előtt keljen, s a híd környékét úgy tisztítsa meg, hogy egy porszem se maradjon.

Veli pedig a lányokkal nagy boldogságban élt. Amint ott éldegéltek, Veli elhatározta, hogy megszökteti a padisah legszebb, középső és legjobban szeretett lányát. Veli és a lány hűséget fogadtak egymásnak, és megállapodtak, hogy aznap éjjel Veli falujába, Veli anyjához szöknek. Megvárták, míg éjfél lett, és miután mindenki elaludt, kéz a kézben elmentek.

Reggel mit látnak: Veli megszökött a padisah lányával. Ki látott még ilyet! A padisah nagyon megdühödött, s kérdezte, hová szökhetett Veli. Szorir nagyon megörült:

– Á, Veli régi szélhámos, csak kényelmetlen lett volna már szólni. Ha meg is szökött, bizonyára arra ment, ahonnét jöttünk. Ha lovasokat küldesz utána, gyorsan utoléri és elfogják – mondta Szorir, és megmutatta az utat a lovasoknak. Azok pedig Veliék nyomába eredtek. Veli és a lány szökés közben meglátták őket a hátuk mögött, és nagyon megijedtek. A lány így szólt:

– Veli lelkem, ne félj, a te mesterséged én is ismerem – s mikor a lovasok odaértek, az útszélen egy nyárfa állt, s a nyárfán egy bogyó termett. Veli lett a nyárfa, a lány a bogyó. A lovasok odaérve látták, hogy az úton nem voltak emberek, csak egy messziről ember alakúnak látszó nyárfa. Így hát visszafordultak, s a padisahnak ezt a választ hozták:

– Az úton egy embert sem láttunk.

A padisah Szorirt hívatta:

– Téves utat mutattál, most a fejedet vétetem.

Szorir letérdelt, és fejet hajtott a padisah előtt, majd megkérdezte a lovasokat:

– Ha embert nem is, mit láttatok azon az úton?

– Egy nyárfát, tetejében egy bogyót – válaszolták.

– Íme, padisahom, mit kell tenned. Ez Veli. A nyárfát ássd ki, és hozasd ide, és meglátod, előtted lesz Veli, a régi varázsló.

A lovasok újra elvágattak. De hiába, az útszéli nyárfa eltűnt, s vele együtt a bogyó. „Még hat nap járőföldre menjünk el!” – mondták a lovasok, és továbbvágattak. A második nap szürkületkor egy nagy faluba értek. A faluban sok ház volt, de nem volt azokban egy teremtet lélek sem. Egy mecset minaretjének a tetején egy öreg épp *ezan*-t énekelt. Haja ősz, szakála a derekáig ért. A lovasok üdvözölték, és megkérdezték tőle:

– Elment itt egy legény meg egy lány?

Az öreg így felelt:

– Én már tíz éve ezant énekelek és imádkozom itt, de ha ti nem jöttök, titeket sem láttalak volna.

A lovasok erre megfordultak, s ezt a hírt vitték a padisahnak:

– Nyárfa sincs, bogyó sincs. Az úton senki sem jár. Csak egy üres falut láttunk, ott egy öreg a mecsetben ezant énekelt.

Megkérdeztük, és ő azt felelte: „Már tíz éve énekelek itt ezant, ha ti nem jöttök, titeket sem láttalak volna.”

Erre a padisah Szorirt nagyon megbüntette:

– Hazudtál nekem, rossz útra vezettél minket.

Másnap reggel Veli ezt üzenté:

– Fenséges padisah, bocsáss meg, a lányod nálunk van.

A padisah e hírt hallván nagyon megörült, hogy a lánya és Veli megkerültek, és elutazott Veli falujába. Amikor odaért, Veli elébe ment, és letérdelt előtte:

– Bocsáss meg nekünk, hogy a lányoddal útra keltünk – kérte Veli, és a padisah megbocsátott.

A padisah Velinek adta birodalmának a felét, s nagy lakodalmat csaptak. Szorirt megtette Veli béresének, s ezzel vége a mesének.

A FEHÉR KÍGYÓ

Volt egyszer egy kán. Egy szép napon lefeküdt, és álmot látott. Reggel kihirdette: „Száz aranyat adok annak, aki megmondja, hogy mit álmodtam. Ám ha valaki elibém merészkedik, és nem tudja megmondani, a fejét veszem.”

Élt akkoriban egy nagyon szegény ember. Annak még a felesége is ellensége volt, mindig abban sántikált, hogy őt elpusztítsa. Amikor ez az asszony meghallotta, hogy mit mondott a kán, elment hozzá, és így szólt: „Tudja az én férjem, ó, uralkodó, hogy te mit álmodtál, de ha tudja is, mégsem mondja el.”

A kán nem hitt a szavának, ezért tüstént elküldött egy futárt a szegényemberhez, és magához hívatta. A szegényember ezt valahogyan megtudta, és keserű bánatában épp a mindenhatóhoz fohászzkodott, amikor egyszeriben ott termett egy fehér kígyó. Köszönt is illőn, a szegényember meg vissza.

– Te jó ember, hová mész, honnét jössz, és miért búsulsz? – kérdezte a kígyó.

Erre a szegényember az összes baját elmondta:

– Az uralkodónk álmot látott, s kihirdette: „Ha valaki megfejti az álmomat, száz aranyat adok neki. Ám ha nem találja ki, lefejezem.”

Ázt mondja erre a kígyó:

– Ha akarsz, menj el, ha nem akarsz, ne menj!

– Csakhogy – feleli a szegényember – van nekem egy gonosz feleségem. Mindig abban sántikál, hogy engem elpusztítson. Amint meghallotta, hogy mit mondott a kán, elment hozzá, és azt mondta neki: „Az álmot, amit láttál, az én férjem meg tudja fejteni, de túlságosan büszke, és nem jön eléd.” Ezért a kán értem küldött.

A kígyó figyelmesen hallgatott, majd így szólt:

– Nekem adod-e a száz aranyat, te szegényember, ha megfejtem az álmot?

– Mindet neked adom, aranynál és ezüstnél többet ér az élet. Ha megmenekülök a haláltól, nem kell nekem egy arany sem.

Aztán a kígyó azt mondta:

– Menj el a kán elé, majd azt kérdi tőled: „No, te szegényember, mit láttam álmomban?” Akkor feleld azt, hogy: „Farkast.” Azután odaadja neked a száz aranyat, te pedig hiánytalanul hozd el nekem!

Így megbeszélték, azután elbúcsúztak egymástól. A kígyó ment a maga dolgára, a szegényember pedig a kánhoz. Mikor odaért, köszöntötte. A kán fogadta az üdvözlést, majd így szólt:

- Mondd csak, szegényember, mit láttam álmomban?
- Farkast – felelte a szegényember.

A kán tüstént átadatta a száz aranyat. A szegényember kifordult a palotából, ment egyenest a kígyóhoz, de egyszer csak meggondolta magát, s hazament. Vett sok lovat, tehenet, meg más állatokat az aranyon. Gazdag lett a szegényember, jóra fordult a sora.

Egyszer aztán a kán újra álmot látott. Újra hívatta a szegényembert, közben meg ezt gondolta: „Ha kitalálja, száz aranyat adok neki, de ha nem, levágom a fejét!”

A szegényember régen igazán szegény volt, csak közben meggazdagodott. A régi keserű napok is édesre változtak. Végül nem volt más lehetősége, azt mondta:

- No, elmegyek.

Fogta magát és elindult. Ahogy megy, mendegél az úton, egyszer csak összetalálkozik a korábbi fehér kígyóval. Úgy megijedt, még a remény is kiröppent a leikéből. Köszönt azért neki illedelmesen, a kígyó meg vissza, s azt kérdezte:

- Hová mész, szegényember, és miért vagy szomorú?

Azt mondja a szegényember:

– A kán újra álmot látott, és megint hívatott, hogy magyarázzam meg, közben pedig azt mondta: „Ha tudja, aranyat kap, de ha nem, a fejét vétetem.” Most aztán biztosan levágja a fejemet.

Azt mondja erre a kígyó:

– Én most is tudom, hogy mit álmodott a kán, de neked nem árulom el. Te már egyszer rászedtél, eltűntél az aranyakkal.

Kérlelni kezdte a szegényember:

– Csak most az egyszer mondd meg, a haláltól mentenél meg. Amint megkapom az aranyat, rögtön elhozom neked, sőt még a múltkorit is neked adom.

– Megbocsátok neked, de megbánod, ha most is becsapsz, mert lehet, hogy máskor is kellenék még – mondta a kígyó, s így folytatta:

– Menj el a kánhoz, köszönts, és mondd azt neki: „Rókát láttál álmodban.” Azután a száz aranyat hozd el nekem!

A szegényember ezt meghallgatta, jó kedve kerekedett, elment a kánhoz, köszöntötte.

A kán megkérdezte:

– Mit láttam álmodban, mondd csak!

Azt mondja erre a szegényember:

– Rókát láttál.

A kán száz aranyat adott neki. A szegényember nem ment el a fehér kígyóhoz, hanem hazament, másodszor is becsapta. A korábinál is gazdagabb lett, szórakozott, vígan élt. Büszke is volt a vagyonára.

A kán egy szép napon lefeküdt, és ismét álmot látott. Újra elküldött a szegényemberért. „Ha megfejted az álmodat, száz aranyat adok, de ha nem, a fejedet vétetem.” – mondta. A szegényember ezt hallván sírva fakadt. „Hazudtam a fehér kígyónak, hogy ezen a kapzsi világon még több vagyonom legyen.” Mit volt mit tenni, elindult az útra. Még a remény is elszállt a lelkéből, amikor újra megjelent előtte a fehér kígyó, s így szólt:

– Ó, hazug, ó, csaló nyomorultja, kétszer már megmenekültél a haláltól, de harmadszorra aligha fog sikerülni!

A szegényember könyörgőre fogta:

– Jaj, fehér kígyó, a haláltól már kétszer megmentettél, és én mégsem becsültelek meg. Most nem azért jöttem, hogy megvalljam bűnömet. Segíts rajtam, ments meg a haláltól! Ha most megbocsátanál, olyan könyörületet mutatnál, amelyre csak a szülők képesek. Ha elérkezik a világvége, ne sorold az én nevein a csalók közé! Elvégzem a kötelességem, visszaadom az aranyat, ha még egyszer megmenekülök.

Tetszett a beszéd a kígyónak, és azt mondta:

– Menj el a kánhoz, köszönts, és ha azt kérdezi: „Mit láttam álmodban?”, feleld rá, hogy: „Bárányt.” Akkor majd száz aranyat adat neked. Vedd át, és hozd el nekem!

Azután elbúcsúztak egymástól. A szegényember elment a kánhoz. Bement, köszönt. Kérdi tőle az uralkodó:

– No, szegényember, mit láttam álmodban?

– Bárányt – felelte a szegényember, de már hozták is neki a száz aranyat. Átvette, és indult a kígyóhoz. Amikor odaért, köszönt neki, a kígyó pedig visszaköszönt.

Azt mondta a szegényember:

– Jól imádkoztál értem, épen visszatértem. A lelkem megnyugodott. Fogadd el a nálam lévő száz aranyat, mind pedig a házamban lévő kétszázat, neked adom. Jaj, Fehér kígyó! Nem is értem, miért nem adtam korábban, mikor annyit segítettél rajtam. Váltig csodálkozom ezen.

Így szólt ekkor a kígyó:

– Jól van, szegényember, most pedig megfejtem neked a kán három álmát. Figyelj a szavamra! Először a kán farkast látott álmában. Akkoriban ő maga és háza népe is farkashoz volt hasonlatos. A farkas nem ismeri a jóságot. Ezért azután te sem teljesítetted az ígéretedet. Másodszor a kán rókát látott. Abban az időben az uralkodó kísérete is rókafalkához hasonlított, álnokság, csalás ütötte fel a fejét. Ezért te is hazug szókat mondtál nekem, becsaptál. Most legutóbb a kán bárányt látott, mert abbahagyta a gonoszkodást, jóságos lett és igazságos. A népe is megjavult. Amikor az uralkodó zsarnok, az udvara farkas, ravasz rabló, gonosz gyilkos lett. Amikor a kán igazságos, az udvar népe is szerény, engedelmes. Nem te voltál hát a bűnös, hanem a kán. Az álmok megbánást tanúsítanak, te is elhoztad az aranyakat. Amikor az udvar népe becsstelen volt, te is az voltál. Most pedig az aranyakat tartsd meg magadnak! – mondta a kígyó, és eltűnt.

HA ISTEN IS ÚGY AKARJA

HA ISTEN IS ÚGY AKARJA

Volt régen egy ember, és volt neki egy felesége. Egyszer, amikor *keszel*-t főzött az asszony, az ember ezekkel a szavakkal lépett a házba:

- Na, asszony, ma keszelt eszünk, akárki meglássa!
- Ha isten is úgy akarja, eszünk. Így mondd! – szólt a felesége.
- Ha már az üstben van, ha akarja, ha nem, úgyis azt eszünk –

válaszolt az ember.

Amint elérkezett a keszel kimérésének az ideje, eljöttek az emberért, hogy fogatolásra rendeljék.

– Rajtad van a fogatolás sora. Ha nem mennél, megverünk! – mondták neki.

Így aztán az ember elment fuvarozni anélkül, hogy evett volna a keszelből.

Amikor hazaért a fuvarból, megállt az ajtó előtt, és így kiáltott:

– Nyisd ki az ajtót, asszony, ha isten is úgy akarja!

Ezt követően bármit is mondott az ember, mindig hozzátette, hogy „ha isten is úgy akarja”.

AZ IGAZ LEÁNY

Élt régen egy kereskedő meg a felesége. Nem volt nekik gyerekük. A kereskedő és felesége gyakran járt imádkozni.

Öregségükre született egy fiuk meg egy lányuk. Alighogy megtanultak járni a gyerekek, meghalt a kereskedő is, meg a felesége is.

Az árván maradt gyerekek a templomon kívül sehova sem jártak. Az imádkozást sosem mulasztották el.

Ahogy felcseperedtek, így szólt bátyjához a lány:

– Bátyám, ha mi állandóan csak imádkozni járunk, sosem lesz házunk, hogy megnősülhessél.

A fiú hallgatott hűgára, lakodalmat csapott, megházasodott.

A két testvér ezután is együtt járt imádkozni, úgy, mint régen. A fiú felesége féltékeny lett rájuk. Történt egyszer, hogy amikor a testvérek imádkozni voltak, ez a gonosz asszony kiment az istállóba, és leszúrta a fekete lovat.

A templomból a lány ért vissza előbb. Ahogy hazaért, bement a szobájába, és elkezdett imádkozni. Nemsokára hazaért a bátyja is. A felesége sírva jött ki elé:

– Mire hazaértél, a húgod leszúrta a fekete lovat!

– Ha leszúrta, leszúrta. Ló helyett lesz még ló! – válaszolta a férje.

Később elment a két testvér az esti imádságra. Miután elmentek, újra kiment az asszony a házból, levágott negyven libát, és egy halomba hordta őket.

A lány amint hazaért a templomból, ismét bement a szobába imádkozni. Megjött később a bátyja is, akit sírva fogadott a felesége:

– Húgod negyven libát vágott le, és egy halomba hordta őket.

– Liba helyett lesz még liba! – mondta a férje.

Másnap újra elment a két testvér imádkozni. Amint eltávoztak otthonról, az asszony saját gyermekét ölte meg. Miután megjött a férje, panaszkodni kezdett neki. Ezúttal egy szót sem szólt a férje, hanem bement a húga szobájába.

– Gyere, húgom, menjünk ki sétálni! – mondta neki.

– Jól van, bátyám – válaszolta a húga.

El is mentek, s ahogy mentek, betértek egy nagyon sűrű erdőbe. Az erdő közepére érve így szólt húgához a fivér:

– Húgom, én megöllek téged.

– A testemet öld meg, bátyám! A lelkem maradjon meg! – válaszolta a húga.

A férfi megsajnálta hűgát szépsége miatt, és miután két karját könyöktől levágta, elengedte.

A leány elindult, ment, amerre a szeme látott. Nagyon sokáig ment. Végül egy gyönyörű kertbe vitte az útja. Itt a fák sűrűjébe húzódott. Napközben itt tartózkodott. Éjjel kimerészkedett, és megevett a fáról egy fél almát.

Ez a kert a padisahé volt. Mivel eltűnt a fáról egy fél alma, a padisah őrt állíttatott az almafához. Első éjjel a padisah legnagyobb fia jött őrt állni. „Ha el is tűnik egy fél alma, marad belőle még bőven a kertben” – gondolta, és lefeküdt aludni. A középső fiúnak sem tetszett az őrt állás.

A padisah legkisebb fia viszont egy pillanatra sem hunyta le a szemét, amikor őrt állt. Éjfélkor, amikor a lány előjött enni, meg is fogta őt a fiú. Reggel az apja elé vezette a lányt. A padisah nagyon elcsodálkozott a lány szépségén, és megtudakolta a lánytól, miként vesztette el a karjait. A padisah fia pedig, miután megismerte a lány történetét, engedélyt kért apjától, hogy feleségül vehesse a leányt. A padisah az engedélyt megadta, így aztán nagy lagzit csaptak.

Fél év elteltével várandós lett a padisah menyé. Férje, akinek messzi földre kellett mennie, elindulása előtt így szólt hozzá:

– Ha megszületett a gyerek, küldj nekem levelet! Bármilyen történet, őrizd, amíg haza nem térek! Ha kutyafej, ha tehénláb, akkor is őrizd!

Három hónappal azután, hogy a padisah fia elment, feleségének nagyon szép fia született. „Nagyon szép fiam született” – írta férjének.

A padisah idősebbik menyé, látván a gyermek szépségét, irigykedni kezdett. Leitatta *araki*-val azt a katonát, akivel az asszony küldte a levelet férjének. A részeg katonától aztán elvette a levelet, és egy másikat tett a helyére. „Asszonyodtól kutyafej, tehénláb született” – írta a levélben.

A padisah fia a messzi földről így válaszolt: „Bárhogy is legyen, vigyázzatok rá, míg haza nem térek!”

Sógornője leitatta azt a katonát is, amelyik ezt a levelet hozta, és egy másikat tett a levél helyére. „Bárhogy is legyen, kötözzétek a gyereket az anyja hátára, és üzzétek el őket!” – állt a levélben.

Erre a padisah a menyé hátára kötöztette a gyereket, majd elküldte őket.

Miközben így vándorolt, nagyon megszemjázott az asszony. Hogy ihasson, bement egy nagy tóba, és amikor már melléig ért a víz, lehajolt inni. Ahogy így lehajolt, gyermeke a vízbe esett, de nem süllyedt el, hanem a víz felszínén maradt, és ott sírdogált. Ezt látva, az anyja is sírni kezdett.

– Miért nem fogod meg a gyermekedet? – kérdezte tőle egy égi hang.

– Jaj, istenem, hogy fogjam meg, ha nincs kezem? – mondta az asszony.

– Nyújtsd ki a kezed, és fogd meg a gyermekedet! – hallatszott az égből.

Az asszony erre kinyújtotta a karját, hogy megfogja gyermekét, és mindkét keze kinőtt. Gyermekeit szeretettel magához ölelte, és azon gondolkozott, hol található egy templomot.

Jó sokáig kellett mennie, míg betérhetett egy templomba. Mire odaért, már elkezdődött az esti imádság. Az istentisztelet után egy fiatal férfi lépett hozzá, és így szólt:

– Van-e időd házamba eljönni és nálam vacsorázni? Elbeszélgetnénk egy kicsit.

– Rendben van, dolgom nem sietős, ha te is ráérsz – válaszolta az asszony.

Beszédjüket meghallotta egy ifjú, és követte őket.

Alighogy betértek a házba, megszólalt a gazda:

– A látotról vagy a tudotról beszéljünk-e? – kérdezte az asszonyt.

– A látotról ne beszéljünk! – felelte neki az asszony.

Miután egy kicsit elbeszélgettek, így szólt a gazda:

– Te az én húgom vagy, a te karjaidat vágtam le az erdőben.

Az az ifjú, aki velük együtt jött be a házba, nem volt más, mint a padisah fia, ennek az asszonynak a férje. Feleségét, mivel annak kinőtt a karja, nem ismerte fel. Amint meghallotta ezt a beszélgetést, rögtön ráismert a feleségére. Csónakba ültette fiával együtt, és

elvitte őket. Az asszony bátyja is velük tartott, de előbb agyonlőtte hazug feleségét.

Aztán ők nagy-nagy vigasságot csaptak. Én is ott voltam, tegnap mentem, harmadnap jöttem, három csésze teát ittam, nektek meg sok-sok üdvözlét hoztam.

UBIR-TÁZ

Élt régen három testvér. Kettő közülük eszes volt, a harmadik együgyű. Ubir-Táznak hívták. Ubir-Táz semmihez sem értett.

Egyszer így szóltak hozzá a bátyjai:

– Ubir-Táz, állíts csapdát a vadaknak!

Ubir-Táz csapdát állított. Két napra rá, ahogy kimegy, látja ám, hogy egy nagy medve esett a csapdába. Ubir-Táz kiszabadította a medvét, elengedte, majd hazatért.

– Mi akadt a csapdába? – kérdezték otthon a bátyjai.

– A pap fekete tehene – válaszolta Ubir-Táz.

Másnap ismét kiment, hogy megnézze a csapdát. Ezúttal egy nagy farkas volt a csapdában. Ubir-Táz kiszabadította a farkast, elengedte és hazament.

– Mi akadt a csapdába? – kérdezték a bátyjai, ahogy hazaért.

– A pap fekete tinója – felelte az együgyű.

Harmadnap is elment Ubir-Táz megnézni a csapdát. Ezúttal rókát fogott a csapda, de ezt is elengedte Ubir-Táz, és hazament. Bátyjai ismét megkérdezték, hogy mit fogott.

– A pap vörös borjút – válaszolta Ubir-Táz.

A negyedik napon nyulat fogott, de azt is elengedte Ubir-Táz, majd hazament. Bátyjai kérdésére azt felelte, hogy a pap fehér kutyája esett a csapdába. Testvérei nagyon megharagudtak rá, amiért ismét a pap jószágát ejtette csapdába.

– Legközelebb, ha elmegy, hozd is haza, amit fogtál! – figyelmeztették, majd elküldték a csapdához.

Amint hazaért, kérdezik ám a bátyjai:

– Mi akadt a csapdába?

– Egy *sürele*. Azt mondta, nagyon gazdaggá tesz, ezért elengedtem. Még vendégségbe is meghívott – felelte Ubir-Táz.

Másnap el is ment Ubir-Táz vendégségbe. A sürele jól megvendégelte, és mielőtt útjára engedte volna, egy nagy, kincessel teli zsákot adott neki. Másnapra is meghívta magához. Ubir-Táz hazament, a zsákot feltette a gerendára, majd kiment a házból. Alighogy kihúzta a lábát, sógornői kivették a zsákból a kincset, és elrejtették.

Ubir-Táz másnap újra elment a süreléhez. A sürele ezúttal is adott neki egy zsákot, és a lelkére kötötte, hogy ki ne nyissa, amíg

haza nem ér. Ubir-Táz nem hallgatott rá, és kinyitotta a zsákot az úton. A zsákból kilenc furkósbot jött elő, és agyba-fobe verte Ubir-Tázt.

– Zsák, csukódj be! – könyörgött Ubir-Táz.

Erre a kilenc furkósbot visszamászott a zsákba, az pedig becsukódott. Ubir-Táz otthon az oldalpadra tette a zsákot, majd kiment a házból. Sógornői meg akarták nézni, mit rejthet a zsák, és kinyitották azt. Elő is ugrott a kilenc furkósbot, és nekik esett.

Kis idő múlva hazatért Ubir-Táz.

– Ha megfékezed a furkósbotjaidat, összes kincsed visszaadjuk – jajveszékeltek a sógornői.

– Zsák, csukódj be! – kiáltotta Ubir-Táz.

Erre minden furkósbot visszabújt, a zsák szája pedig összezárult.

Ezek után Ubir-Táz és bátyjai igen gazdagon éltek.

AZ EGYSZERI SZABÓ ÉS A NAMAZ

Valamikor régen élt egy szabó. Elment egyszer ez a szabó ruhát varrni egy tatár faluba. Ez idő tájt nagyon hideg volt. A tatár faluba érve szállást keresett a szabó, de senki sem fogadta be, mert nem tudta a *namaz*-t. Ily módon járta be az egész falut.

Amikor a falu végén a legutolsó házba kért bebocsátást, a háziak megkérdezték tőle: – Hát a namazt tudod-e?

– Tudom – válaszolta teljesen kimerülten.

Erre beengedték. Így jutott be a szabó hazugsággal. Reggel aztán elvitték a háziak a mecsetbe. Amint odaértek, imádkozni kezdett a *mulla*. Őt követve minden tatár imádkozni kezdett. A keresztény szabó meg csak állt, hisz nem ismerte a namazt.

– Te meg miért nem imádkozol? – kérdezte tőle a házigazdája, és jól hátba vágta.

Erre a szabó ekképpen imádkozott:

– Hosszú, hosszú napok, hosszú, hosszú éjek, nem gondoltam, hogy mecsetbe jövök, és ott így járok.

– Ne így imádkozz! – rivallt rá a tatár, és farba rúgta.

A szabó erre a mullát rúgta farba. Az imádság végeztével a mulla magához hívatta a keresztényt meg a szállásadóját.

– Miért rúgtál meg? – kérdezte a kereszténytől.

– Azt hittem, hogy ti így imádkoztok. Engem a szállásadóm rúgott meg, én meg erre beléd rúgtam – felelte a szabó.

Erre a mulla erősen megverette a tatárt, a keresztény pedig megmenekedett.

A GONOSZ EMBER ÉS A PRÓFÉTA

Valamikor régen élt egyszer egy gonosz ember. Ez az ember életében kilencvenkilenc embert ölt meg. Miután megölte a kilencvenkilencedik embert is, nagyon megijedt. „A pokolra jutok” – gondolta magában. El is ment a prófétához.

– Hogyan szabadulhatnék meg a bűneimtől? – kérdezte a prófétától.

– Hét út találkozásánál építs magadnak házat! Egy ember se haladjon el házad mellett anélkül, hogy meg ne vendégelj! – válaszolta neki a próféta.

Ez az ember házat épített, úgy, ahogyan a próféta parancsolta. Minden vándort behívott a házába, mindenkit megvendégel.

Egy napon, amikor éppen a háza előtt üldögélt, egy kétlovas fogat közeledett feléje. Emberünk karját kinyújtotta, és megállította a fogatot.

– Térj be a házamba, és lakjál nálam jól! – kérlelte a fogat gazdáját.

– Nem, nem megyek be, nagyon sietős a dolgom – válaszolta neki az idegen.

De emberünk váltig erősködött. Akárhogy is erőltette, az idegen nem ment be hozzá. Ezért aztán emberünk verni kezdte, és addig verte, míg agyon nem ütötte. Majd bánkódni kezdett, „miért is öltem meg?” – kérdezte magától.

Most, hogy már száz embert ölt meg, nyugalmat nem talált, és ismét elment a prófétához.

– Minden bűnöd megbocsáttatott, mert megölted ezt az embert. Ez az ember egy lányt akart megszólalni, az pedig nagyon nagy bűn – mondta neki a próféta.

AZ ÖRDÖGEVŐ

AZ ÖRDÖGEVŐ

Egy faluban a kertek mögött rögtön az erdő következett. Ha kivágták volna a fákat belőle, mind a kerítésre dőltek volna, olyan közel volt. Az erdőből azonban egy szál fát sem lehetett elvinni, nem engedte az erdőkerülő.

Egyszer egy gyáva ember nekibátorodott, és elment az erdőbe. Kivágott két fenyőt, egyik sem érte el az öl vastagságot. Ekkor megjelent az erdőkerülő.

– Hát te meg mit csinálsz? – kérdezte.

– Az ablakom alatt elkorhadt két gerenda, eljöttem két gerendának való fáért – felelte az ember.

– Hol a lovad? – kérdezte az erdőkerülő.

– Minek ide ló? A hónom alá veszem őket, úgy viszem el – válaszolta emez.

– Ne lopd el a fákat – szólt az erdőkerülő –, inkább térj be hozzám egy teára!

Jól van, az ember ráállt. Hanem az erdőkerülő az ördögök nemzetségéből volt. Azon gondolkozott, hogy az éjszaka folyamán akárhogy is, de elteszi az embert ebből a világból.

Nagyon megvendégelték, aztán amikor beesteledett, ágyat vetettek neki az alsó házban. Az ember meghallotta, amit a gazdáék egymás közt suttoztak. Gyújtóst tett a subája alá, maga pedig behúzódott a kemence mögé. Kis idő múlva a felső házból egy malomkő hullott nagy dörejssel arra a helyre, ami be volt takarva. Utána az ember lefeküdt és elaludt. Mikor eljött a reggel, a gazdáék palacsintát sütöttek, majd felébresztették az embert teázni. Ment is az, és helyet foglalt teljes épségben.

– Mit álmodtál? – kérdezték tőle.

– Nem álmodtam semmit, csak rám esett az ifiasszony pereszlenje. De félretoltam, aztán elaludtam – felelte az ember.

– Hej, Allah – csodálkoztak mindnyájan, apástól, gyerekestől.

– Szállj meg nálunk még egy este – kérték.

Az ember ráállt. Ismét este lett. A háziak húsz vödör vizet forraltak, éjjel az emberre akarták önteni. Igen ám, de mikor öntötték a vizet, az ember megint behúzódott a kemence mögé. Megvárta, míg az összes víz kiömlik, aztán lefeküdt és elaludt.

Mikor reggel lett, a házigazdáék megint ennivalót készítettek. Hívták az embert enni, hát az megint épen jött elő.

– Hogy vagy, kedves vendég, nyugodtan aludtál? – kérdezték.

– Nagyon nyugodtan aludtam – felelte emez –, csak mintha meleg eső szitált volna.

Azok nagyon csodálkoztak rajta. Az ember folytatta:

– Ha már ilyen jó barátok lettünk, hát vigyetek engem haza.

Azután majd egymás hátán fogunk járni egymáshoz.

– Nagyon jó, nagyon helyes – felelték azok.

– Akkor, fiam, vedd a hátadra a vendégünket, vidd haza! – szólt az erdőkerülő.

A fiú hátára vette az embert, és vitte. Az úton láttak egy fenyőt, amit tövestől kicsavart a vihar.

– Testvér, fogd ezt a fenyőt! Szükséged lesz rá, ha majd tüzet raksz! – mondta az ember.

A legény húzta a fenyőt is maga után, úgy ment tovább. Ahogy mentek, mendegéltek, az útkereszteződésnél egy malomkövet láttak. Az ember ismét megszólalt:

– Látod ezt? Mindnyájunkkal előfordul ilyen: anyám biztosan összeveszett a feleségemmel, és haragjában elgurította az asszony pereszlenjét. Vegyük föl, vigyük haza!

Az erdőkerülő fia ezt is magával vitte.

Hazaértek. Az erdőkerülő fiát a fő helyre, az ablak mellé ültették. Közben a tea is kész lett. Miközben teáztak, a férfi így szólt a feleségéhez:

– Főzz már levest, hát meg kell vendégelni a vendégünket!

– Ejnye már, tudhatnád, hol a határ, hisz semmink nincs!

– Már hogyné lenne? – szólt a férfi. – Tele a hombár ördöggel, fogd meg az egyiket! De ha az nem elég, itt is ül egy a főhelyen, épp ezt is levághatod!

Az erdőkerülő fia meg kitörte az ablakot, elszaladt, csak úgy futott! Amikor ott futott nagy jajgatva, egy róka került elébe.

– Hová szaladsz, ördög testvér? Csak nincs vége az életednek? – kérdezte a róka.

– Mentem az irhámát! Ebben a faluban egy kis ember ördögöt eszik, alig tudtam megmenekülni!

– Az az ember szelesebb napokon az utcára is fél kimenni – felelte a róka. – Gyere, megfogom neked!

Visszafordultak. Az ember közben kijött a tornác elejére, onnan nézelődött. Mikor látta, hogy jön az ördög, így szólt a rókához:

– Azért jöttél, hogy megfizessed apád tartozását? Hetven ördöggel tartozik apád, most, hogy hoztál egyet, hatvankilenc marad. Csak hozd, gyere!

Amint ezt az ördög meghallotta, nyomban leterítette a rókát, és azt mondta:

– Szóval azért hoztál vissza, hogy kifizessed az apád tartozását?!

Megint elfutott. Ahogy futott, egy nyúl szaladt keresztül előtte.

Megkérdezte a nyúl:

– Hová futsz, legény, hogy így beleizzadtál?

– Ebben a faluban egy kis ember ördögöket eszik, alig tudtam megmenekülni tőle! – felelte amaz.

– Nem úgy van az, nagyon gyáva az az ember! Gyere, megfogom neked! – szólt a nyúl.

– A te apádnak hány ördög a tartozása? Úgy látszik, ti ördögöket hordtok zálogba! – mondta az ördög, és agyonverte a nyulat. Aztán a futáson kívül nem ismert mást.

A KAKASPADISAH

Valamikor réges-régen élt egy kakas.

A kakas kiment az ajtó elé, s miután a rendre felügyelt, nézelődött egy kicsit, méltóságteljesen ellépdelt. Így sétált dölyföscn föl s alá, aztán felszállt a magas kerítés tetejére, s folyton azt kukorékolta:

– Kik-ri-kük! Kik-ri-kük! Én vagyok a kakas-sah! A kakashadisah! Én vagyok a kakas-kán! A kakas-szultán! Szépségeim, kedves tyúkjaim, fekete feleségeim, fehér feleségeim! Mondjátok csak, ki lehet szebb a legszebbnél, ki lehet bátrabb a legbátrabbnál?

A környékbeli összes fekete, kendermagos és fehér tyúk nagy sietve gyülekezett a sahnak, a nagy padisahnak, a dicsőséges kánnak, az erős szultánnak az oldalára. Összegyűltek, énekelni kezdtek:

– Hol van, hol van az, aki a mi kánunkhoz mérhető, hol van az, aki a mi dicső sáliunkhoz, szeretett padisahunkhoz hasonló lenne! Nincs, nincs ilyen, nincs kánunk, szultánunk! Nálad okosabb, nálad szebb, bátrabb nincs ezen a világon!

– Kik-ri-kük! Kik-ri-kük! – kukorékolta még hangosabban a kakas, és ismét kérdezte tőlük:

– Kinek erősebb a hangja az oroszlán hangjánál? Kinek izmosabb a lába és kinek díszesebb az öltözéke?

– Kinek az öltözéke lenne a tiednél díszesebb, padisahunk, kinek a lába lenne erősebb és izmosabb, szultánunk! Te, kit oroszlánnak hívnak, hozzád fogható nincs, a te hangod még az oroszlán hangjánál is erősebb! – énekelték a tyúkok.

A kakas csak úgy dagadt a büszkeségtől, és ettől fogva taraját még magasabban hordva kukorékolta:

– Kik-ri-kük! Kik-ri-kük! Most figyeljete, feleségek! Ezen a világon kinek magasabb a trónja, kinek értékeesebb a fején lévő koronája?

A tyúkok nagy sietve futottak a magas kerítéshez, amelyen az öntelt kakas trónolt, s fejet hajtva mondták:

– Trónoknál magasabb a te trónod, koronáknál értékeesebb a te koronád, melyet orcád tesz ragyogóvá! Számunkra egyedül te létezel, ó padisahunk!

Épp ekkor lépett ki lábujjhegycn a kerítés mögül a kövér szakács, s a kakast elkapta, megfogta.

Ó, balsors! Ó, keserűség!

A szakács lábánál fogva a hatalmas padisahot megragadta, a kerítésről lehúzta. Kivette övéből a kését, és a nagy sahot megölte, a dicsőséges kán díszes öltözékét letépte, a legyőzhetetlen szultán húsából finom levest főzött.

A vendégek ették-nyelték az ételt, és egyre dicsérték:

– Aj-jaj, de finom ez a kakasleves! Aj-jaj, jó kövér volt ez a kakas!

A FURFANGOS RÓKA

Valaha, réges-régen a róka, a borz, a farkas, a teve meg a ló barátságban éltek. Nyáron át vidáman éltek a széles egy mezőn. De ahogy az ősz beköszöntött, metsző, hideg szelek kezdtek el fújdogni. A borz, a róka meg a farkas megtanácskozták, hogy a lovat meg a tevét le fogják vágni, hogy legyen eleségük.

A róka így szólt a tevéhez:

– Te a telet nem tudod majd átvészelni, nehéz lesz a telet kibírni, hiszen még táplálékot is képtelen leszel szerezni.

– Bizony, igazat mondasz – válaszolta a teve –, ezért azt, aki közöttünk a legfiatalabb, azt fogjuk levágni.

Így aztán mind összejöttek, és elkezdtek tanácskozni, hogy ki közülük a legidősebb, ki a legfiatalabb. A teve megszólalt:

– Én mindannyitoknál öregebb vagyok, én a paradicsomból Ádámmal egyidőben jöttem ki.

A róka nem hagyta magát:

– Én meg *mulla* vagyok, mivel már Noé próféta bárkájában a gyermekek oktatásában jártas személy voltam.

A farkas meg azt mondta:

– Hát én meg már Noé bárkájában őr voltam, és arra ügyeltem, hogy az ellenség ne közelítse meg Noé próféta bárkáját.

A borz meg ezt hozta elő:

– Én meg doktor vagyok, az én zsírom mindenféle nyavalyától meggyógyít. Noé próféta bárkájában mindenkit meggyógyítottam.

A lótól is megkérdezték, milyen öreg:

– A koromról nekem hiteles okiratom van – válaszolt –, a róka papi ember, hát olvassa el.

A róka megkérdezte:

– Hát hol van a te okiratod?

– Az okiratom – válaszolta a ló – a patám alján van.

A róka odaszólt a farkasnak:

– Ha te hátulról felemelve a csülkét elém tartod, akkor én elolvasom az okiratát.

A farkas odament a lóhoz, hátulról erősen megmarkolta a ló csüdjét, a ló meg akkorát rúgott a farkason, hogy az odavágódva lezuhant. A ló még odaszólt:

– Most már tudjátok, hogy hány éves vagyok! – azzal elvágatott.

Most már csak négyen maradtak. A napok egyre hidegebbé váltak. Azt mondja a tevének a borz:

– A tél hideg lesz, inkább mi vágjunk le téged, minthogy te sokat szenvedjél az áttelelésnél. Én magam doktor vagyok, ezért majd fel tudlak később támasztani, s a következő nyárig veled együtt vidáman fogunk élni.

A teve a rókával tanácskozott:

– Mondd, igaz az, amit a borz mond?

– Hogyne volna igaz – válaszolta a róka –, ő doktor, és gondja lesz rá.

A róka megértette a teve célzását, tüstént egy vastag fához ment, ott egy mély gödröt ásott, s abban vackot rakott magának. A napok egyre hidegebbek lettek, s hogy az ennivaló fogyott, a teve belenyugodott a saját sorsába. A tevét le is vágta. Ahogy a tevét levágták, a farkas így szólt:

– Vigyétek a szívét, belsősegeit, a fejét a folyóhoz, és ott mossátok meg.

A borz és a róka elmentek, hogy a belsősegeket megmossák, a farkas meg a teve ott maradt húsát őrizte. A rókának igen korgott a gyomra, azt mondta hát a borznak:

– Megéheztem, megenném ennek az agy velejét – s meg is ette.

Aztán meg a borznak a róka azt mondta:

– Ha neked is korog a gyomrod, te meg a teve szívét edd meg, a farkasnak majd magam adok számot.

A borz a teve szívét befalta. Ezután a róka így szólt a borzhoz:

– Ha a farkas azt kérdezi tőlünk, hogy hol van a szív, akkor te csak nézz rám, és én kifundálom a választ.

Majd abbahagyták az evést, és a maradékot vissza vitték a farkashoz. A farkas megkérdezte:

– Hát ennek a feje meg agyveleje hová lett?

– Ennek? Ennek az agyveleje már régen kiszáradt – válaszolta a róka –, ha a fejében velő lett volna, akkor nem kérte volna, hogy vágjuk le.

– És a szíve hol maradt? – kérdezte a farkas. A borz a rókára nézett. A rókának a szeme se rebbent:

– No nézd csak, mért fordulsz felém és nézel rám, bezzeg, amikor a szívet etted, akkor nem néztél.

A farkas nagyot üvöltött, és a borzra vetette magát. A borz megijedt a farkastól, és gyorsan futva utat keresett. A róka ránézett, és elkiáltotta magát:

– Ott, ott, nézd csak, hogy megette az a teve szívét!

Amint a farkas meg a borz látótávolságon kívül voltak, a róka a teve húsát egy jó helyre elásta, maga meg szépen elment, hogy visszafeküdjön a vackára. Csak a paták meg a csontok maradtak ott – a teve húsának legrosszabb részét helyezte rá. S hogy a hús legjavát biztonságba helyezte, a róka szépen, mintha mi sem történt volna, elment a vackára, és lefeküdt.

A farkas, amint visszatért, tüstént a húshoz ment. Látja ám, hogy a hús javát elvitték – csak a csontok maradtak.

„Ó, a gazfickó – gondolta –, ez a róka rászedett engem. Ha a szemem elé kerül, egy szempillantás alatt elpusztítom.”

A farkas a maradék darabkákat egy hét alatt felfalta, s egész télen éhezett, míg a ravasz róka télidőben a húst ette, és alaposan jóllakott.

Eljött a következő ősz. A róka elment egy faluba, s a faluból mindenféle könyvlapokat hozott. Szemüveget vett fel, s olvasást színlelve fejet ide-oda járatta. Egyszer csak odajön a farkas:

– Megvagy, gazfickó! Tavaly te szedtél rá, ezért most téged itt helyben elpusztítalak!

– Hej, te ostoba-ostoba farkas – szólt a róka –, te tévedsz, én téged sohasem láttalak. Íme, én tanár vagyok, s az összes vadállat kölykét tanítom. Ha neked vannak kölykeid, küldd el hozzám őket, őket is tanítani fogom.

– Két kölykem van – válaszolta a farkas.

– Hát ha így van, küldd el a kölykeidet, a kölykök fejenként két juh húsát hozzák magukkal – közölte a róka. – Ne tétovázz, mert az összes vadállat ideküldi a kölykét, s ha a te kölykeid azoknál előbb érkeznek, előbbre fognak helyet kapni.

A farkas elment. Két nap múlva a farkas négy levágott bárányt és két kölykét hozva megérkezett, hogy Róka *mullá*-nak átadja őket.

A róka a húst is, a kölyköket is átvette, majd így szólt a farkashoz:

– Hat hónap múlva gyere el a kölykök után érdeklődni.

Megegyeztek. A farkas az ajándékot odaadta, és otthagya a kölykeket, hazatért. A róka meg, ahogy a farkas elment, a két kölykét levágta, két hónapig lakmározott belőlük, a csontjaikat a bőrükbe beburkolta, és letette a sarokba. Mire a hat hónap letelt, a négy juh húsát is megette, s a környékről is eltűnt.

Hat hónap elteltével megjött a farkas, hogy meglátogassa a kölykeket. Ahogy megérkezik, körülnéz, hát se róka, se a kölykei sehol – mintha a szél fújta volna el őket! A farkas megtalálta a róka vackát, s hát látja – a sarokban ott fekszenek a kölykeinek a bőrei.

– Hí, ez a gonosz teremtes felfalta a kölykeimet. Bizony, most aztán ha ez a róka a szemem elé kerül, teketória nélkül elpusztítom – dühöngött magában a farkas.

Hamarosan nyár lett, a vizek megáradtak, a napok melegebbek lettek. A falu szélén állt egy malom. Ennek a malomnak az ajtaja nyitva maradt, a róka oda szokott besompolyogni és a lisztet megdézsmálni. Közben a farkas ugyanahhoz a malomhoz vetődött. Meglátja a rókát:

– Á, gaz róka, megvagy! – mordult rá a farkas. – Kétszer szedtél rá, most már nem fogsz rászedni, én itt tüstént megfojtalak.

– Hí, te ostoba farkas, én téged sohasem láttalak. Bizony mondom, én ebben a malomban számtalan év óta mint molnár élek. Korog a gyomrod? Ha éhes vagy, adok neked lisztet – szólt a róka.

A farkas hitt ezeknek a szavaknak:

– Hát ha így van, rendben van, valóban enni szeretnék, ha van liszted, adjál nekem tüstént – mondta.

A róka fogott egy mérő lisztet, s azt szétszórva a malomkőre öntötte. A farkas gyomra korogni kezdett. Egyet sem gondolva, a malomkő tetejére telepedett, és elkezdte a lisztet nyalni. Miközben a farkas azzal volt elfoglalva, hogy mohón nyalja a lisztet, a róka gyorsan elment, s kinyitotta a vízimalom zsilipjét. Ahogy a vízfolyás megindult, a malomkő sebesen forogni kezdett. A malomkő meg, ahogy forgott, tépni kezdte a farkast, majd a malom falához csapta. A farkas olyan nyomorékká vált, hogy csak feküdni tudott és nyögni. Közben meg a róka megszökött.

Miután a farkas egy ideig ott feküdt, visszatért belé az élet, és lábra állt.

– Ez előbb a kölykeimet falta fel, most meg engem majdhogynem teljesen tönkretett, de most már én fogok túljárni az eszén – határozta el.

Egy szép napon a róka éppen egy öl fűzfavesszőt gyűjtött, s egy hegy lábánál énekelgetve éppen kosarat készült fonni. Meghallotta a farkas az éneket, és odament a rókához:

– No, gonosz róka, most elkaptalak, és egy harapással elpusztítalak! – szólt a farkas, aki megismerte a rókát.

– Ej, hős vadállat. Miért akarsz engem felfalni, miért haragszol te énrám? – kérdezte a róka.

– Hát hogyan haragudnék, amikor annyiszor rászedtél – válaszolt a farkas.

– Ó, te ostoba farkas – mondta a róka –, én erről a helyről évek óta nem mentem el, számtalan éve itt élek ennek a hegynek a tetején, és kosarat fonok. Ha nem gondolsz mást, gyere, és tanulj meg kosarat fonni. Ha veled együtt kosarat fonunk, és a bazárba visszük eladni, akkor a torkunk is jóllakik, és semmi gondunk nem lesz.

Ezután a róka elkészítette a kosár alját, a kosár aljára a farkast ráültette, maga pedig a kosár oldalának a fonásába fogott, és közben folyton csak ezt mondogatta:

– Nézd csak, hogyan fonok, ahogy megtanulod, te magad is ilyen szépen fogsz majd fonni.

A farkas meg figyelmesen ügyelt a szavára. Minden rendben ment. A róka befejezte a kosár fonását, a farkas meg ezt mondta magában:

– Én meg megtanultam kosarat fonni – és csak ült ott, és nézte, amint fonják. A róka meg egyre csak fonta, míg jó magasra nem fonta. A farkas feje fölött meg jó erősen összeszorította, úgyhogy a farkas a kosárból végleg nem tudott kijönni.

Ezután a róka megszólalt:

– Jól van, farkas barátom, viszontlátásra! – és azzal elfutott.

– Ó, a gonosz – mordult fel a farkas, és a róka után akarta vetni magát, de a kosárból nem tudott kimoszdulni.

Nem sok időbe tellett, s a bazárba menők jöttek, agyonverték a farkast, és elmentek. Így végezte a farkas, míg a róka meg a maga útját járta.

A KAKAS ÉS A RÓKA

Egyszer, ahogy a róka elhaladt egy fa mellett, meglátta, hogy egy kakas ül a fa tetején.

– Ó, barátom! Nem szállnál-e le a fa tetejéből? Elmennénk együtt imádkozni – kiáltotta a róka a kakasnak.

– Éppen itt alszik az *imám* a fa mögött. Ébreszd csak fel! – válaszolta a kakas.

A róka odanézett, és látja ám, hogy egy kutya fekszik a fa mögött. Erre aztán megrémült, és futni kezdett.

– Hová mégy? Együtt fogunk imádkozni – szólt utána a kakas.

– Maradj csak, várj nyugodtan, megposhadt a mosdóvizem, ki kell cserélnem – kiáltotta a róka, és farkát fölívágva elrohant.

A MEDVE, A FARKAS ÉS A RÓKA

Egyszer a Medve, a Farkas és a Róka összebeszéltek maguk között, és ilyen gondolatra jutottak: „Elmegyünk zarándoklatra – mondták –, senkit nem bántunk, a magunk erejéből fogunk élni.” Így is tettek, s ezzel ahogy megbeszélték, senkit nem bántottak.

Útnak indultak. Ahogy mendegéltek, találkoztak a Tevével.

– Hová tartotok, barátaim? – kérdezte a Teve.

– Zarándoklatra megyünk, rosszat senkinek nem teszünk – felelték.

– Vigyetek magatokkal engem is! – kérte a Teve.

Úgy lett, ahogy kívánta, s együtt mentek tovább. Elmúlt néhány nap. A Teve egyre csak legelészte az útszéli fűvet, hiszen ez nem számított bűnnek. A Medve, a Farkas és a Róka pedig mind éhesebb lett, s éhségükben a Tevére haragudtak: „A Teve állandóan eszik, mi meg éhezünk. Gyerünk, öljük meg őt!” – biztatták egymást, s azzal rávetették magukat a Tevére. Mikor végeztek vele, a Medve így szólt: „Megyek, bedobom a tóba a Teve bendőjét. Ti addig ne nyúljatok semmihez.” A Medve elment, a Róka pedig így beszélt a Farkasnak: „Te, Farkas testvér, míg a Medve odajár, együk meg a Teve veséjét, s ha megkérdezi, hogy hová tűnt, te csak nézz rám válaszul.”

Kis idő múlva megérkezett a Medve. Körülnézett, és azon nyomban fölfedezte a hiányt.

– Hová lett a Teve veséje? – kérdezte fenyegető hangon a Farkastól. Az meg a Rókára pislogott.

A Róka azonban így válaszolt:

– Miért pislogsz rám? Megetted a vesét, és most engem nézel? Figyelmeztettelek, hogy ne edd meg!

A Medve elhitte a Róka szavait, és nagyon megharagudott a Farkasra. Fogta magát, és jó messzire elkergette. Amíg a Medve távol volt, a Róka a Teve húsát gyorsan a nádasba rejtette. Lihegve, csapzottan jött a Medve. Látja ám, hogy a Róka keservesen sír.

– Hol van a tevehús?

– Jaj, Medve bátyám, mi történt, jaj! Egy nagy fekete madár csapott le a magasból, és mind elvitte. Látod, én is azt siratom – így a Róka.

E szavak hallatán a Medve nagyon felháborodott: „Én bizony ilyenekkel nem fogok együtt élni!” – határozta el, és ettől kezdve a maga útját járta. A ravasz Róka pedig megette az eldugott tevehúst, és még talán most is nevet ostoba barátain.

A MACSKABAGOLY

Egyszer a madarak padisahja maga köre gyűjtötte a madarakat.

Megkérdezte tőlük:

– Miért hívtalak össze titeket?

– Nem tudjuk, de ha megmondod, megtudjuk – felelték amazok.

– Tudni szeretném, vajon a világon száraz fából van több vagy nedvesből? Férfiak vannak többen vagy asszonyok? Hát ezért hívtalak össze titeket, hogy ezt megtudjam.

Senki nem tudott felelni. Se azt nem tudták megmondani, miből van több, se azt, hogy miből van kevesebb.

– Egyetlen madár sem hiányzik? – kérdezte erre a padisah.

– A macskabagoly nincs itt, egérre les, azért maradt el – felelték a többiek.

– Ha így van, hát kérlek titeket, hozzátok őt ide, talán ő megfelel nekem – szólt a padisah.

Felrázták a baglyot, odavitték.

– Miért nem jöttél el? – kérdezte a madarak padisahja.

– Nem volt rá időm, megéheztem. Hát már csak nem maradtam éhen, de most eljöttem – felelte a macskabagoly.

– Azért hívattalak, mert egész mostanáig senki nem tudott nekem megfelelni, de talán te megmondod: száraz fából van több a világon vagy nedvesből? – szólott a bagolyhoz a madarak padisahja.

– Szárazból van több – felelte a bagoly.

– Hogyan? Szerintem nedves fának többnek kell lennie – mondta a padisah.

– Nem, a száraz több. Azért gondolom, mert akármelyik nedves fán van száraz ág, azokat pedig a szárazhoz számítom. Ezért van több a szárazból.

– No jó, ezt megengedem. De akkor azt mondd meg, nőből vagy férfiból van több a világon?

– Én bizony sok férfit a nők közé számítok!

– Én meg azt gondolom, férfinak kell többnek lennie – ellenkezett a padisah.

– Pedig itt nincs mit gondolkozni. Nyilvánvaló, hogy nőből van több – állította a bagoly.

– Márpedig férfinak kell többnek lennie.

- Én akkor is sok férfit nőnek tartok.
- Hogyhogy?
- Azokat a férfiakat bizony, akiknek az asszony parancsol, én már csak asszonynak számítom.
- Helyes, jól beszélsz, asszonyból van több – ismerte el a padisah.

HÁROM KÉRDÉS

A HOLD ÉS A NAP

A Hold és a Nap régen azon volt, hogy mindig egy helyen lakjanak. Összehívták az összes madarat, gyűlést rendeztek a kérdés megvitatására. Abba, hogy egy helyen lakjanak, minden madár beleegyezett, mindegyik jóváhagyta, csak egy nem járult hozzá. Ez a madár a denevér volt. Megkérdezték a madarak a denevértől:

– Te vajon miért ellenzed, mikor minden madár beleegyezik?

– Annak, hogy én ellenzem, oka van – felelte a denevér. – Mert ha a Hold és a Nap egy helyen lakna, a szél mindig egyfelől fújna, a fák ferdén nőnének, a gabona csak a napsütötte helyeken nőne, ott is féloldalasan. Ahová a Nap nem süt, ott nem.

– Helyesen beszél, ahová nem süt a Nap, ott bizony nem nő gabona! – hagyta helyben a többi madár. Belátták, hogy nem lesz jó a Napnak és a Holdnak együtt lakni, együtt keringeni, megváltoztatták döntésüket.

Ekkor a Nap így szólt a denevérhez:

– Többé téged nem hordozlak a fényemben!

Ettől kezdve a denevér nem jöhetett ki a napfényre. A Hold nem róttá meg, így hát a holdfényben annál jobban repdes.

Azt, hogy a Hold és a Nap így keringjen, minden madár és minden nép helyeselte, elfogadta. Ettől kezdve a gabona is jól kezdett teremni.

RÓZSAVIRÁG

Valamikor réges-régen egy nagy fekete erdő közepén élt egyszer egy boszorkány. Volt neki egy fia meg egy Rózsavirág nevű menyé. A boszorkány nagyon gonosz volt, a jó embereket folyton-folyvást megrontotta, a vitézeket eltérítette útjukról. A boszorkány fia nem tűrhette anyja gonoszságát, szerencsét próbálni, világot látni vándorútra kelt.

Rózsavirág nagyon vágyódott a szülei után, de anyósa, a boszorkány, sehová nem engedte ki. Még éjszakánként is, amikor eljárt a jó embereket megrontani, a vitézeket útjukról eltéríteni, menyét bezárva hagyta házában.

Egyik éjjel a boszorkány, amikor ismét valami gonosztett miatt elment otthonról, elfelejtette lelakatolni az ajtót. Még a pogácsáját is otthagya a hamuban, mikor távozott.

Amikor kitette a lábát, Rózsavirág rögtön észrevette, hogy nyitva maradt az ajtó. Készülődni kezdett, hogy meglátogassa a szüleit. Az édes pogácsát ölébe szedte, miközben egyre énekelte:

*Világos az erdő mélye,
Feljött már a hold az égen,
A pogácsát elviszem,
Szüleimhez elmegyek,
Szüleimhez elmegyek!*

Rózsavirág elindult a szüleihez látogatóba. Ment éjjel, ment nappal, jó nagy darab földet megtett. Ezalatt a boszorkány is visszatért, és menyé nyomába eredt. Szürke farkassá változott, a földet szagolva száguldott, míg beérte a menyét. Elébe került Rózsavirágnak, és vastag hangon vonítva rázendített:

*Csóva-csóva farkamat
Csóválva-lóbálva vonítok.
Pogácsám ha nem adod,
Darabokra aprítlak,
Izzé-porrá szaggatlak.*

Rózsavirág nagyon megijedt. Ha odaadja a pogácsát, talán megmenekül, de akkorra már nem maradt pogácsája. Nézett erre, nézett arra, de a közelben csak egy tépázott fejű, üreges belsejű, nagy szilfát látott. Könyörögni kezdett a szilnek:

Kerek szilfa,

*Kerek szilfa,
Utolért a szürke farkas,
Rejts el, szilfa,
Rejts el, szilfa!*

A kerek szilfa nagyon megsajnálta Rózsavirágot. A mókusok mogyorót gyűjtöttek neki, a denevérek pedig kis résnyi ajtót nyitottak a szilfán, hol csak a napfény fér át, és beengedték a lányt. Rózsavirág belépett, elbújt.

A szürke farkas vonítva túrta-fúrta a szilfa gyökerét, de minthogy nem tudta előhúzni Rózsavirágot, virradat előtt hazament.

Közben megpitymallott, a nap is felkelt, nappal lett. Rózsavirág köszönetét mondott a szilfának, és útjára indult. Ment, mendegélt – megint este lett. A szürke farkas megint elindult menyé nyomát szaglászni, megint beérte a lányt. Elébe került Rózsavirágnak, és megint vonításba kezdett:

*Csóva-csóva farkamat
Csóválva-lóbálva vonítok.
Pogácsám ha nem adod,
Darabokra aprítlak,
Izzé-porrá szagatlak!*

Rózsavirág nagyon megijedt. Nézett erre, nézett arra, hát egy kerek tisztáson egy szép tavat pillantott meg. Könyörögni kezdett a tónak:

*Kerek tisztás, ezüst tó,
Ezüst tónak vize bő.
Utolért a szürke farkas,
Rejts el engem, ezüst tó,
Rejts el engem, ezüst tó!*

Az ezüst tó nagyon megsajnálta Rózsavirágot. Mély vizét hullámoztatta, hullámain ringatva azt a helyet, ahová Rózsavirág lépett, mély vízzel körülfolyta. A szürke farkas a parton maradt, magában. Tútra-fúrta a tó partját, egész éjjel vonított, de hogy nem tudott Rózsavirág közelébe jutni, virradat előtt hazatért.

Közben megpitymallott, felkelt a nap, nappal lett. Rózsavirág köszönetét mondott az ezüst tónak, és ismét útjára indult. Csak ment, mendegélt, ment reggel, ment este, és amint ott ment, egy erdő szélére ért. Onnan már látta szülei házának a tetejét. De ekkor

megint beérte őt a szürke farkas. Ez alkalommal keményebben, dühösebben kezdett vonítani:

*Csóva-csóva farkamat
Csóválva-lóbálva vonítok.
Pogácsám ha nem adod,
Darabokra aprítlak,
Izzé-porrá szaggatlak!*

Rózsavirág nagyon megijedt. Nézett erre, nézett arra, végül a mező szélén nőtt kétágú nyírre mászott fel. A szürke farkas túrni kezdte a nyírfa tövét. Rózsavirág nagyon félt.

„Ha már eljutottam idáig, hát úgy kell meghalnom, hogy apámat, anyámat nem is látom viszont?” – gondolta, és keservesen sírt. Ekkor egy seregély szállott a páros nyírfa tetejére. Rózsavirág könnyörögni kezdett a seregélynek:

*Foltos nyakú seregély,
Fakó nyakú seregély,
Hajam szálában van a bizalmam,
Fogd és add át, seregély,
Fogd és add át seregély!*

Rózsavirág odaadta pár szál haját a seregélynek. Az fogta, és Rózsavirág szüleihez repült vele, felakasztotta a szülői ház kapujára. Nemsokára Rózsavirág bátyja jött ki a házból a kapuhoz, észrevette a hajszalakat:

– Fekete szeretőm hagyta itt fésülködés közben – mondta, majd elvette a hajszalakat. Bement, felhúrozta velük a *dombrá*-ját. Rózsavirág sógornője játszani kezdett rajta, lábával toppantva táncra perdült a dombra szavára, de ekkor a dombra húrja Rózsavirág hangján kezdett énekelni:

*Ne táncolj, ne táncolj,
Fáj a derekacsám,
Ne toppants, ne játszódj,
Fáj a fejem búbja.*

A sógornőnek majd megállt az esze.

– Urambátyám, mi lett ezzel a dombrával? – kérdezte, és átadta a hangszeret a férjének.

A férje is pengetni kezdte, a dombra ismét énekelt:

Ne üss, ne üss, bátyuskám,

*Megfájdul a fejecském.
Ne pengess, ne pengess, bátyuskám,
Megfájdul a hajacskám!
Erdő szélén páros nyírfa,
Páros nyírfán húgod van.
Páros nyírfának tövénél
Anyósom, a boszorkány.
Tedd le dombrád, bátyuskám,
Jer a nyírhez, bátyuskám!*

– Figyelj csak! Hiszen Rózsavirág húgomat a pusztulás fenyegeti! – szólt a bátyja feleségéhez, majd megragadta furkósbotját, felkapott farkastipró lovára, és az erdő szélére vágatott. Mikor odaért, a szürke farkas már éppen kiforgatta a páros nyírfa gyökereit, a nyír már kis híján kidőlt. Rózsavirág bátyja agyonverte a szürke farkast, Rózsavirágot pedig hazavitte. Attól kezdve Rózsavirág nagyon jól kezdett élni.

Ma mentem, tegnap jöttem, én is voltam náluk. Híres nagy vendégséget csaptak, vajat ettek, mézet ittak. Volt két hordó meg egy korsó, kedved szerint nyakalhatsz – csak a szájad maradt száraz, áztatta az itóka a torkodat.

A BÁTOR KAKAS

Régi-régi időkben egy faluban élt, éldegélt egy öregember. Ennek az öregnek a lányán és egyetlen kecskéjén kívül semmi egyebe sem volt. Nagy szegénységben élt.

Egy napon az öreg kiküldte a lányt a mezőre a kecskét legeltetni. A lány egész napon át a réten sétált, várta a kecskét, csak este tértek haza.

Az öreg odament a kecskéhez, és megkérdezte tőle:

– Kecskécském, mit ettél, mit ittál napközben a réten?

A kecske neki így válaszolt:

– Egy levelet ettem, egy kanálnyi vizet ittam.

Az öreg nagyon dühös lett, nagyon megharagudott a lányra, mert anélkül hozta haza a kecskét, hogy az jóllakott volna.

A következő napon az öreg maga vitte ki a kecskét a mezőre. Napközben a kecske teleette magát, pihent egyet, majd folytatta az evést. Mikor ezt látta az öreg, nagyon megörült. Magában azt gondolta:

„Jól van, nagyon megnyugodtam, most, hogy magam hoztam ki, jóllakott a kecském.”

Így gondolkozott az öreg, s nem is várta meg az estét, otthagya kecskéjét, és hazament.

Mire leszállt az este, a kecske is megjött a mezőről. Az öreg megkérdezte tőle:

– Hogy vagy, kecskécském, a réten jártadban-keltedben mit ettél, mit ittál?

A kecske azt felelte:

– Egy levelet ettem, egy kanálnyi vizet ittam.

Az öreget elfutotta a méreg, s magában azt mondta:

– Nem a lány a bűnös, ez a kecske nagyon hazudós jószág. Csak akkor lesz nyugtom, ha megszabadulok tőle.

Így gondolkozott, és elhatározta, hogy levágja. Másnap szarvánál fogva megragadta a kecskét, és összekötözte a lábait. Bement egy késért a házba, de közben a kecske kiszabadította magát, és elfutott.

Ment, mendegélt a kecske, mígnem elérkezett egy kis házhoz, a nyúl házához. Bement, de a nyúl nem volt otthon.

A nap lenyugodott, már alkonyodni kezdett, amikor a nyúl hazaérkezett. Bemenne, de mit lát! Szarvait meresztve, szakállát lengetve egy kecske ül a főhelyen. Ettől aztán úgy megrémült, hogy hanyatt-homlok az erdőbe futott.

Az erdőben találkozott egy farkassal. Amint meglátta, hangosan felzokogott. A farkas megkérdezte tőle:

– Miért sírsz, mi lett?

– Hát hogyné sírnék! Napközben az erdőt jártam, este a házamba akartam térni, de a főhelyen egy rémség ült. Mikor megpillantottam, szívem majd kiugrott, szinte eszemet vesztettem – válaszolta a nyúl.

Ennek hallatán a farkas nagy hetvenkedve mondta:

– Nosza, gyerünk, kiteszük mi azt!

Mentek, megérkeztek a nyúl házához. A farkas félve kinyitotta az ajtót. Mikor meglátta a sötét házban ülő nagy szarvú, hosszú szakállú kecske fejét, akkor igencsak megrémült. Gyorsan becsapta a ház ajtaját, és egyenesen az erdőbe menekült. A nyúl követte.

Az erdőben egy medve jött cammogva a nyúllal szemben. Amint észrevette, nagy jajveszékelésbe kezdett a nyúl.

– Mentsetek meg, jaj, elpusztulok, házamba bement valami rémség!

A medve nagy hetvenkedve mondta erre:

– Hagyd már abba, hiába a síró szem, könnyedet ne vesztegeds! Elzavarjuk mi most azt!

Mentek. Alkonyaira a nyúl házához érkeztek. A medve nagyon nekibátorodva nyitotta ki a ház ajtaját, de mikor meglátta a lócán ülő nagy szarvú, hosszú szakállú kecskét, akkor úgy megrémült, hogy hanyatt-homlok rohant az erdőbe. A nyúl követte.

Az erdőben a nyúl találkozott egy rókával. A róka is nagyon bátran ment oda. De mikor meglátta a sötét szobában öntelten ücsörgő kecskét, akkor neki is inába szállt a bátorsága, s elszaladt.

A nyúl – mit volt mit tenni – lakóházát elhagyta, és az erdőbe ment. Pirkadatra egy erdőkerülő házához ért. A kerítés tetején ült egy kakas. Mikor meglátta a nyúl – mint általában –, most is elkezdett zokogni.

– Miért sírsz, nyulacska? – kérdezte tőle a kakas.

– Hát hogyan sírnék, mikor elfoglalta egy rémség a házamat, és sem én, sem a farkas, sem a medve, sőt a róka sem tudta elűzni – válaszolta a nyúl.

– Hiába ne sírj, nyulacska! Menjünk a házba, megsegítlek én téged!

Mentek. Mikor megérkeztek, a kakas azt mondta a nyúlnak:

– Nekem nehéz lenne kinyitni a ház ajtaját, hát nyisd ki te, hogy bemehessek, a többi magam tudni fogom.

A nyúl kinyitotta az ajtót. A kakas meg bement a házba, felült a kecske két szarva közé, s csőrével csipkedni kezdte a szeméit. Az meg nem tudott mihez kezdeni, elmenekült a nyúl házából. A kakas messzire űzte.

Így történt, hogy a bátor kakas megszabadította a nyulat a hazudós kecskétől.

KI A LEGERŐSEBB?

Valamikor réges-régen élt egyszer egy ember. Ennek az embernek Narij volt a neve, üres volt a zsebe, csak egy púd búza fért bele.

Egyszer egy napon Narij útnak indult. Ment, mendegélt, ahogy mendegélt, elérkezett a csillogó jéghez. Rálépett a jégre, megcsúszott a lába, perdült egyet, és leesett. Az összes búzája kiszóródott. Feldühödött Narij, és megkérdezte a jeget:

- Jég! Mitől vagy te erős?
 - Ha erős lennék – felelte ajég –, nem vinne el a nap sugara.
 - Nap! Te mitől vagy erős? – kérdezte Narij.
 - Ha erős lennék, nem takarnának el a fellegek.
 - Felhő! Te mitől vagy erős?
 - Ha erős lennék, nem hatolna át rajtam az eső.
 - Eső! Te mitől vagy erős?
 - Ha erős lennék – szólt az eső –, nem szívna be a föld.
 - Föld! Te mitől vagy erős?
 - Ha erős lennék, nem törne át rajtam a fű.
 - Fű! Te mitől vagy erős?
 - Ha erős lennék, nem enne meg a tehén.
 - Tehén! Te mitől vagy erős?
 - Ha erős lennék, nem váгна le a kés.
- Ekkor Narij a kést kérdezte meg:
- Kés! Te mitől vagy erős?
 - Ha erős lennék, nem olvasztana meg a tűz.
 - Tűz! Te mitől vagy erős?
 - Ha erős lennék, nem oltana ki a víz.
 - Víz! Hát te mitől vagy erős?
 - Ha én erős lennék, nem győzne le az ember, de legyőz;

malmokat hajtani fog be! – felelte a víz.

Látta aztán Narij, hogy az embernél semmi sem erősebb, tovább folytatta útját, és ezzel vége a mesének.

HÁROM KÉRDÉS

Vallamikor réges-régen volt egyszer egy árva. Volt neki két háza: egyik háza másé, másik háza szomszédé, bentről szalma tartotta, fenn az eget támasztotta.

Egyszer ez az árva legény elindult munkát keresni. Ment éjjel, ment nappal. Ahogy így ment, mendegélt, egy emberhez ért, aki éppen gabonát vetett. Így szólt hozzá a legény:

– Jó szerencsét, bő termést, öregapó!

– Úgy legyen, fiam! – felelte az ember. Aztán faggatóra fogta a vándorlegényt.

– Honnan jössz? Miféle tájakra mész?

– Munkát keresni indultam, öregapó – válaszolta a legény.

A másik meg így szólt:

– Jól van, legény, akinek dolga van, annak a dolga mellett a jó, aki meg vándorol, annak meg az úton lenni jó. Hanem, ha út közben gondolkozol, rövidebb lesz az utad. Mondok neked egy-két találós szót, mikor majd jövök visszafelé, mondd meg rá a választ, ha kitalálsz.

– Jól van, apó – felelte a legény –, hát csak mondd!

Az ember meg nyakába akasztotta a *tubal*-t, és folytatta a vetést. Belemarkolt a gabonába és elszórta.

– Vetettem egyszer, ez a kölcsön visszafizetése lesz – mondta.

Mikor másodszor vetett, így szólt:

– Ezt itt meg a kölcsönbe adom.

Amikor harmadszor is vetett, azt mondta:

– Ez pedig a drága vendégeimé.

A legény elgondolkozott magában: „Hát ez meg vajon mi lehet?”

– Jól van, apó – szólt a legény csak engeddd meg, hadd gondolkozzam egy kicsit.

– Gondolkozz, fiam, gondolkozz – felelte a másik, és továbbhaladt a vetéssel. Nem telt el sok idő, az ember visszafordult, és megkérdezte:

– Hogy állsz, fiam? Lesz-e valami a válaszból?

– Apó – kezdte a vándorlegény –, élnek-e még a szüleid?

– Élnek – felelte amaz.

– Ugye, ők neveltek, mikor fiatal voltál? – kérdezte a legény.

- Ők bizony – válaszolta az ember.
- Akkor amit először vetettél, az a felnevelésedért volt.
- Helyesen szólsz, fiam, amit először vettem, azt nekik vettem, mert felneveltek engem.
- Fiúgyerekeid vannak-e? – kérdezte tovább a legény.
- Vannak – felelte az ember.
- Akkor amit másodszorra vetettél, valóban kölcsönbe adod, hisz te neveled, eteted-itatod őket, így hát adósaid maradnak.
- Most is nagyon jól beszélsz – nyugtázta az ember.
- Hát lányaid vannak-e? – kérdezte a legény.
- Vannak...
- Ők a te drága vendégeid, hiszen mihelyt felnőnek, elmennek majd tőled – folytatta a legény. – Amit harmadszorra vetettél, azt nekik vetted.
- Nagyon jól megfeleltél, találékony legény vagy! – dicsérte őt meg az ember.

A KECSKE ÉS A BIRKA

Egyszer egy ember vett egy kecskét és egy birkát. Télen az akol, ahol az állatok laktak, nagyon hideg volt. Így hát a kecske és a birka egymás oldalához bújtak, jól melegítették egymást, úgy aludtak.

Egyszer így szólt a kecske a birkához:

– Birka bátyus, legyünk mindig barátok! Soha nem döflek meg téged, nem húzok el tőled, barátok leszünk majd télen is, nyáron is. Majd a nyájban is meg-meglátogatjuk egymást!

A birka egyetértett ezzel a javaslattal. A két barát nagy összhangban töltötte a telet.

Elmúlt a tél, beköszöntött a tavasz. Gazdájuk kiengedte őket a nyájba. Majd a nyár szép, meleg napjai is elérkeztek. Ekkor azonban a kecske megfeledkezett a barátságról. A nyájban mindenki tudta, hogy a kecske nem jár egyenes úton.

Egyszer a birka füvet legelt a folyóparton. Föld kezdett szóródni rá a part tetejéről. Felemelte a fejét a birka:

– Ki szórja rám a földet a part tetejéről? – kérdezte.

– Én, urad, a Kecske – hangzott fentről a válasz.

Mikor este hazamentek éjszakázni, a kecske az akol közepére feküdt. Mikor pedig a birka közeledett hozzá, ezt mondta:

– Ne gyere a közelembe, bűzlesz, hanyok tőled! – és nem engedte maga mellé.

A kecske észre sem vette, ahogy elmúltak a szép meleg napok. Beköszöntött a hideg tél. Hanem akkor a kecske már szegyenében nem ment a birka mellé melegedni! Az akol sötét sarkába szorult, ott feküdt, csak úgy reszketett a hidegtől!

A birka meghallotta a másik vacogását:

– Ki van ott, ki vacog a sötét sarokban? – kérdezte.

– Én, a szegény kecskéd – felelte a kecske.

– Ha magam mellé fektetlek, hányni fogsz, bűzlök – szólt a birka, aztán kiment a ház irányába, és lefeküdt a fehéren csillogó hóra.

A HÁROM LEÁNYTESTVÉR

Valamikor réges-régen volt egyszer egy asszony. Volt neki három leánya. Az asszony éjjel-nappal dolgozott, hogy a lányainak mindene meglegyen, hogy a gyomruk tele legyen.

Ím, a lányok fel is nőttek. Egyik szebb, mint a másik, egyik arcuk, mint a hold, másik arcuk, mint a nap, növésük, mint a fecskéé. A lányok egymás után férjhez mentek, egyik a másik után elkerült hazulról.

Eltelt egy év, eltelt kettő, eltelt három. Ahogy így szépen éldegéltek, egyszer az anyjuk megbetegedett. A szomszéd erdőben volt az asszonynak egy komája, a mókus. Őt kérte meg az asszony:

– Mókus koma, indulj, kérlek, mondd meg a lányaimnak, jöjjenek, tudják meg, milyen állapotban vagyok!

A mókus azonnal útra kelt. A legidősebb leány éppen réztálakat tisztogatott, mikor a mókus bekopogott az ablakon.

– Hej – szólt a legidősebb lány –, mennék én, nagyon is mennék hozzá, de ki kell tisztítanom ezeket a tálakat.

A mókus nagyon megharagudott, és így szólt:

– Ha így áll a dolog, hát soha ne válj meg a tálaidtól!

Alighogy a mókus ezt kimondta, két oldalról a lányt két tál közrefogta, összenyomta. A legidősebb lány leesett, és menten teknősbékává változott.

A mókus a középső lányhoz futott. A középső lány éppen kendert szőtt.

– Hej – mondta máris szaladnék én az anyámhoz, de igye_ kezmem kell megszőni a kendert a vásárra.

A mókus nagyon megharagudott, és így szólt:

– Ha így áll a dolog, hát csak szőj egész életeden át!

A középső leány menten pókká változott.

A legkisebb leány épp tésztát dagasztott, mikor a mókus bekopogott az ablakon. Anélkül, hogy egy szót szólott volna, anélkül, hogy megtörölte volna tésztás kezét, rohant az anyjához,

A mókus így szólt a legkisebb leányhoz:

– Te, kedves gyermek, amíg élsz, csak jóban legyen részed, tedd boldoggá az embereket, örömeiket, megnyugvásukat leljék benned! Az emberek is szeretni fognak téged, soha nem felejtik el a jóságodat!

A legkisebb leánynak valóban boldog életben volt része, őt mindenki nagyon szerette.

A MACSKA

Volt egyszer egy anyóka s annak egy lánya, s nekik volt egy macskájuk. A kislány borsót sütött, a macska pedig leült a kemencével szemben. Amikor a borsószemek elkezdtek ugrálni a serpenyőben, a macska félelmében elfutott. Miközben szaladt, így szólt hozzá a kakas a szemétdomb tetejéről:

- Cica húgom, hová mész ilyen dérrrel-durral?
- Potyog a borsó, az elől szaladok.
- Aj-haj, tán nekem is bajom eshet!
- Gyere-gyere, fussunk gyorsan! – mondta a macska.

Már ketten szaladtak. Ahogy futottak, találkoztak a pulykával.

- Cica húgom, hová mész ilyen dérrrel-durral?
- Borsó potyog, jaj-jaj, az elől szaladok.
- Engemet se hagyjatok itt! – mondta a pulyka.
- Gyere, mindjárt elér minket!

Hárman futottak tovább, mígnem találkoztak a daruval.

- Hová-hová, cica húgom, ilyen sietősen? – kérdezte a daru.
- Hull a sok borsó, az elől szaladunk.
- Engemet se hagyjatok itt!
- Gyere, mindjárt elér minket!

A daruval együtt már négyen futottak, mígnem elértek egy folyó partjára. A vízben egy kacsa úszkált, s a sietőket látva így szólt:

- Cica húgom, hová mentek?
- Potyog a borsó, az elől szaladunk.
- Jaj-jaj, talán engem is elér.
- Gyere gyorsan, siess velünk! – mondta a macska, s már együtt szaladtak.

Az úton futottak, elől a macska, háta mögött sorban a kakas, a pulyka, a daru és a kacsa. Észrevette őket egy ember, s igen elcsodálkozott. Addig mentek, míg felértek egy hegyre. Itt aztán így szólt a macska:

– Elég messze elértünk, tovább már ne menjünk. – Meg is egyeztek, hogy letelepednek. A kacsa elment fürödni, a pulyka és a daru felszálltak a nyírfa tetejére. A macska és a kakas a földön maradtak. A macska egerészett, a kakas kapirgált. Így töltötték

napjaikat, mígnem beköszöntöttek a hideg napok. Ekkor a macska így szólt:

– Ej, barátaim, házat kellene építenünk, nem bírom már elviselni ezt a cudar hideget.

A többiek azonban elleneztek.

– Nem kell nekünk ház! Nincs szükségünk rá!

A daru és a pulyka ezt mondták:

– Mi a nyírfa tetején telelünk.

– Én a vízben telelek, homokot eszem, vizet iszom – tette hozzá a kacska.

– Nekem csak egy szemétdomb kell, ahol majd meghúzódok – mondta a kakas.

A macska erre azonban azt felelte:

– Én nem tudok hajlék nélkül élni, nekem meleg kell. Ti csináljatok, amit akartok, én házat fogok építeni.

Így is tett. Téglatörmeléből házat emelt, kemencét épített bele, az ablakát és az ajtaját gyékénnyel takarta be. Végül maga kényelmesen elhelyezkedett a meleg kemence búbján.

Beköszöntöttek a fagyok, a téli hóviharak. Egyszer kopognak az ajtón.

– Cica húgom, engedj be, nagy hideg van odakünn! – kérlelte a daru.

– Hideg van bizony, telelj azonban kinn a nyírfa tetején! – felelte a macska.

– Ha nem engedsz be, ledöntöm a házad tetejét!

Beengedte hát a macska, mit tehetett volna egyebet. Egy kis idő múlva kopogott a pulyka.

– Cica húgom, fázom, beengednél a házadba? – mondta.

– Menj el, maradj a nyírfa tetején, telelj ott! – felelte a macska.

– Ha nem mehetek be, összetépem a gyékényt az ablakodon! – fenyegetőzött a pulyka, s ő is bement.

Nemsokára jött a kakas is.

– Cica húgom, hadd menjek be, fázom, nagy hideg van idekint, fúj a hóvihar.

– Telelj a szemétdombod tetején! Miért jöttél ide? – vágott vissza a macska.

– Ha nem mehetek be, az ablakodat betöröm!

Így ő is bejutott a házba.

A kacska tava befagyott, ő is eljött a macskához, és kopogott az ajtón.

– Cica húgom, meghúzódhatom-e nálad?

– Telelj a tavadban! – válaszolta a macska.

– Ha nem engedsz be, a háztető felől megyek be! – vágott vissza a kacska.

Most már az egész csapat együtt éldegélt a házacskában. A kacska medencét csinált magának, s megtöltötte vízzel. A kakas, a daru és a pulyka a polcon húzódtak meg. A macska a kemence búbján szunyókált.

Egy este, mikor a kemencében éppen kialudt a tűz, s együtt üldögéltek, két gonosz ördög jött.

– Ember lakik ebben a házban, hangokat hallok – mondta az egyik.

A másik mondta:

– Menj be te!

– Te menj be! – vágott vissza a társa.

Mindketten féltek bemenni. Végül az egyik belépett a házba. A bent levők megragadták, s ütötték, ahol érték. A pulyka és a kacska rángatták, a daru csipkedte a fejét, a macska pedig karmolta az arcát. A kakas a polcra kukorékolt: „Kukurikú!”

Az ördög alig tudta elhordani az irháját. Panaszkodott is a társának:

– Jaj, elért a végzet, elpusztulok. Az egyikük a combomat, a másik az arcomat kaparta, míg felülről egy harmadik kiabált: „Fogják meg!”

Elérkezett a nyár. A hegy oldala újra kizöldült.

– Eddig a borsó elől menekültünk, most már térjünk vissza a faluba! – tanácsolta a macska. Elindultak, és kiérték az országútra. Elöl ment a macska, utána sorban a többiek: a kakas, a pulyka, a daru és a kacska. Az emberek meg csak bámultak, s mondták:

– Hát ezek meg hol voltak?

A pulyka és a daru elváltak tőlük, és visszamentek a saját fészükre. A kacska a víz mellett maradt, a kakas pedig visszaszaladt a szemétdombjára. A macska is hazatért. Az összegyűlt emberek közt mesélte egy anyóka:

– A kakasom két éve elveszett, és most végre megkerült!

A kacsza gazdája örömmel mondta:

– Honnan, honnan nem, megjött a kacsám.

– Nagyon régen eltűnt a macskám, s most pedig hazajött.

A cica a tűzhely mellől így szólt:

– De ugye a borsó nem fog többé ugrálni?!

A LEÁNY ÉS A FEHÉR SZAKÁLLÚ ÖREGEMBER

Élt egyszer egy ember meg a felesége. Amíg fiatalok voltak, nem született gyerekek. Később, ahogy öregedni kezdtek, született egy lányuk.

Amikor a kislány felcseperedett, elmentek egyszer a szülei egy másik faluba vendégségbe. A lány pedig, miután egyedül maradt, rántottát és bélest sütött, finom ételeket főzött, majd meghívta vendégségbe barátnőjét, a szomszéd lányát.

Este, amint fonogattak, a szomszéd lány pereszlene a padló alá esett. Ezért aztán tüzet gyújtott, hogy kivegye a pereszlent. Ahogy felemelte, látja ám, hogy egy fehér szakállú öregember ül az alsó ház egyik sarkában. Erre aztán a szomszéd lány készülődni kezdett hazafelé. Barátnője sírva kérlelte, hogy ne menjen még.

– Ha mondtam, hogy elmegyek, el is megyek – válaszolta a szomszéd lány.

Így is tett. Magára hagyta barátnőjét, és hazament. Alighogy elment a szomszéd lány, a fehér szakállú öregember feljött az alsó házból.

– Miért sírsz, lányom? – kérdezte.

A lány egy szóval sem válaszolt.

– Nosza, hozd a tésztát, hogy jóllakjunk – szólt rá az öreg.

Miután jóllakott, megparancsolta a lánynak, hogy ágyazzon meg neki. Majd lehúzatta a cipőjét. Amint a lány lehúzta az öregember cipőjét, így szólt hozzá a fehér szakállú:

– Lányom, menjünk csak ki egy kicsit!

De amikor kiértek, a lány gyorsan visszaugrott a házba, és bezárta belülről az ajtót. Majd fűgén leszaladt az alsó házba, és ott is bereteszelte az ajtót.

Ezután tüzet rakott, és egész éjjel a tűz mellett fonva virrasztott.

Reggel, amint kilépett a házból, látja ám, hogy a fehér szakállú öreg belesüppedt egy hóbuckába. Kimászni onnan nem tudott, és megfagyott.

A HÓBORTOS FIÚ

Egyszer egy gazdag ember lakomát akart rendezni, és így szólt a fiához:

– Menj, fiam, hívjál vendégeket a lakomára!

Ez a fiú igen együgyű volt. Elment vendégeket hívni, de csak férfiakat hívott. A vendégek meg is érkeztek, csak hát mindnyájan férfiak voltak.

Erre így szólt a fiú apja:

– Menj, fiam, hívjál lányokat és asszonyokat is!

Ez a hóbortos el is ment, hogy lányokat és asszonyokat hívjon.

– Csak ti gyertek, gyerekeiteket hagyjátok itthon – imígyen hívogatta az asszonyokat.

Így most csak az asszonyok jöttek el a vendégségbe. Kérdezte is tőlük a hóbortos apja:

– Hát ti miért nem hoztátok el a gyerekeket?

– Csak minket hívott a fiad – válaszolták az asszonyok.

Ismét szólt fiának az apa:

– Menj, hozd el a gyerekeket is vendégségbe!

A hóbortos fiú be is fogta a lovakat, és elment. A gyerekeket a szánján lévő kádba hajigáita, majd elindult hazafelé. Az úton sími kezdtek a gyerekek. „Biztosan megszomjaztak” – gondolta a hóbortos, és teletöltötte a kádat vízzel. A gyerekek megfulladtak.

A hóbortos fiú pedig amint hazaért, így szólt az anyákhoz:

– Menjetek, és húzzátok ki a gyerekeiteket! Én nem tudom, hogy melyik gyerek kié.

Az asszonyok, ahogy kimentek, látják ám, hogy mindegyikük gyereke vízbe fúlt.

SÜRELE

Egyszer egy ember fát vágott az erdőben. Hirtelen mellette termett Sürele, az erdei manó.

– Mi a neved? – kérdezte Sürele az embertől.

– Az én nevem Tavaly – felelte az ember.

– Gyere, játszunk csiklandozósat! – kérte Sürele.

– Jól van, csak előbb hadd hasítsam szét ezt a rönköt! Majd utána játszunk – válaszolta emez.

Az ember rácsapott baltájával a rönkre, a rönk egy kicsit behasadt. Ekkor így szólt az ember Süreléhez:

– Ha majd másodszor is rácsapok, dugd ide az ujjad!

Sürele odadugta az ujját, amikor pedig az ember kirántotta baltáját a résből, Sürele ujjá benn szorult. Az ember meg kapta a baltáját, és elfutott. Sürele torkaszakadtából ordítani kezdett:

– Tavaly becsípte az ujjamat! Tavaly becsípte! – Köréje sereglett a többi erdei manó.

– Ki csípte be? – kérdezték.

– Tavaly csípte be! – felelte Sürele.

– Ha az idén csípte volna be, megkeresnénk, de ha tavaly csípte be, honnan kerítsük elő? Te meg mit állsz itt tavaly óta? Miért nem akkor kiabáltál? – mondták a manók.

Sürele a fájdalomtól egy értelmes szót sem tudott felelni nekik. Ujjá a résbe szorulva, ő meg a rönkön elnyúlva azóta is egyre csak azt ordítja.

A FURFANGOS VŐ

Valamikor réges-régen volt egyszer egy ember – kutyája a szalmán hevert, macskái a réten. Ez az ember férjhez adta a lányát. Eleinte kölcsönösen jól megvoltak egymással, az apósék szerették a vejüket, de később valami oknál fogva romlani kezdett a viszonyuk.

Egyszer egy napon a vő elment az öregékhez. Azok aznap épp libát sütöttek meg lepényt. Amint meglátták vejük közeledtét, bedugták a libát a kemencelyukba, a lepényt meg a derékalj alá rejtették. A vejük mindezt látta az ablakon keresztül. Aztán bement és leült. Mikor látta az após, hogy csak ül a veje bánatosan, megszólalt:

– Hát meséld el, mit láttál, mit hallottál?

– Ha azt mondom, amit hallottam, meglehet, hazugságot szólok. Inkább azt mondom, amit láttam – felelte a vő.

– Jó, akkor azt mondd, amit láttál – kérte az apósa.

A veje beszélni kezdett.

– Amikor jöttem magukhoz, láttam a felvégen egy kígyót.

Fogtam egy követ, mint az a liba ott a kemencelyukban, és rádobtam. A kígyó meg úgy szétlapult, mint az a lepény a derékalj alatt.

Az öreg ekkor az öregasszonyhoz fordult:

– Ha már úgy történt, elő vele, anyjuk, hozd azt a libát meg a lepényt!

Attól kezdve megint nagyon békésen kezdtek élni.

A PIROS KAKAS

Réges-régen élt egyszer egy pásztor. Ennek a pásztornak a lányai mellett volt két fia.

Egy napon a pásztor az állatait egy tó partjára hajtotta délben. Míg az állatok ittak és pihentek, a pásztor nagyobbik fiával leült és ebédelt. Megfogtak egy tehenet a csordából, megfejték, és a tejet kenyérrel megették. Jóllaktak, de még maradt az edényekben tej, ami nem fogyott el. Azt mondja az apa a fiának:

– Vigyázz az állatokra, míg én alszok egy keveset – ezzel el is aludt.

Mialatt az apa aludt, a fiú mellette ült, és ügyelt az állatokra. Közben, ahogy így figyelt, alvó apja szájából egy sárga légy repült ki, és a tejesedényre szállt. Egy fanyelű bicska volt a sajtárra téve, s azon járkált a légy, majd lassan a közeli hegy felé szállt.

A fiú úgy tizenkét-tizenhárom éves lehetett, de tengernyi esze volt.

Hirtelen felpattant, és így szólt:

– Én azt a legyet megfogom és megölöm – ezzel üldözőbe vette. De a légy se volt rest. Odaért a hegyre, és egy kis repedésen bemászott a hegy gyomrába. Amikor eltűnt, a fiú ezt mondta:

– A föld alatt úgysem maradhatsz sokáig, ki fogsz jönni, akkor elkaplak és megöllek.

Majd leült a nyíláshoz, és várt. Sokáig hiába várta a legyet, de egyszer csak kibújt a résből, és elszállt. Ám a fiú megint hoppon maradt. Talpra szökkent, és üldözőbe vette. A visszaérkező légy az edényre tett bicskán mászkált, majd onnan berepült a pásztor szájába.

Ekkor a pásztor felugrott, és így szólt a fiához:

– Fiam, igencsak érdekes álmot láttam. Egy kietlen pusztán volt egy tó tele tejjel. A tavon keresztül egy híd vezetett. Annak féle vasból, féle fából volt. Átmentem rajta, és egy hosszú úton egy palotához értem. A palotában se szeri, se száma nem volt az arannyal, ezüsttel megtöltött hordóknak! Megkérdeztem, hogy kié ez a töméntelen sok kincs. Azt mondták, hogy bizony azé lesz ez a kincs, aki a tűzpiros kakast eke elé fogja, és ezt a hegyet vele felszántja.

A fiú meghallgatta apja álmát, és azt gondolta magában:

„Ismerem én azt a helyet” – az apjához meg így szólt:

– Majd csak lesz valahogy.

Miután este hazaértek, a fiú apja elé állt, és öt pénzt kért tőle, majd elment a faluba megkeresni a piros kakast. Hosszú-hosszú ideje kutatott már utána, amikor az egyik háznál meglátott egy tűzpiros kakast.

A fiú beköszönt, és kérte:

– Adjátok el nekem a kakasotokat!

– Nagy ára van ám annak, ami nem eladó! – mondták. Nem is gondoltak arra, hogy megváljanak a kakastól, csak úgy mondták:

– Ha nagyon kell a kakas, egy pénzért odaadjuk.

A fiú nem alkudozott, kifizette, majd fogta a kakast, és elment. Otthon aztán egy hársfából olyan faeke készítéséhez látott hozzá, amibe majd befoghatja a piros kakast.

Szülei sópáncodtak:

– Eszét vesztette a fiunk – és varázsigéket mormoltak. A fiú rá se hederített, csak a maga munkájával törődött.

Két nap alatt el is készült az eke, a hám és minden egyéb felszerelés a piros kakas számára.

A harmadik nap a fiú az ekét a tarisznyájába tette, a piros kakast a hóna alá fogta, és öccsével annak a bizonyos hegynek az oldalára indult. Miután odaértek, a piros kakast az eke elé fogta, és hogy ne tudjon elszállni, az öccse tartotta, ő pedig az eke szarvát fogta.

Így aztán belekezdtek a hegy felszántásába. Ekkor pedig hangot hallottak a hegy gyomrából:

– Neked meg mi kell?

– Azokat a kincseket ma éjjel a házamba hozd, ez kell nekem!

Jött a válasz a hegyből:

– Rendben van, elvisszük, csak hagyd abba a szántást!

Erre a fiú a szántást befejezte, és hazamentek.

Reggel fölkeltek – lássatok csodát! –, a padló, a pince sok hordó arannyal, ezüsttel van tele! Így aztán gazdagok lettek.

A pásztor két fiát kitaníttatta és megházasította, lányait meg férjhez adta. Ettől kezdve nagyon jól éltek.

Az öreg régi ruháit és korbácsát kitűzte palotáinak tetejére és tornyaira. Ha fiai nagyon fenn hordanák orrukát, megmutatja nekik a

ruhát és a korbácsot.

Jól véssétek eszetekbe, ne hordjátok fenn az orrotokat! Eddig tartott a mesém. Köszönet mindenkinek, nektek a figyelemért, nekem, hogy elmondtam. Ideje aludni, csukjátok be szemeiteket!

A KOVÁCS FIA

A BŰVÖS TARISZNYA

Volt egyszer egy faluban egy kísértetjárta fürdőház. Hát, ebben a faluban egy szép napon a lányok és a legények összegyűltek az egyik házban, és magukban üdögéltek. Mondják ám egyszer a lányok a legényeknek:

– Amelyikőtök kihoz egy követ a fürdőházból, azt magunk mellé engedjük!

Előáll erre a legények közül az egyik, és azt mondja: „Én odamegyek!” Oda is megy a fürdőházhoz, a többi legény meg csak távolról figyeli. Ez meg bemegy a fürdőházba, és felvesz egy követ. Erre valaki megfogja a karját, ő meg felkiált: „Engedjél el!” „Ha elveszel, elengedlek!” – mondja valamilyen hang. A legény erre ezt gondolja: „Jól van, elveszlek! – Ezt mondom, és ő elenged!”

– Jól van, elveszlek! – mondja a legény.

– De ha nem veszel el, elpusztítalak! – mondja amaz. – Éjjel tizenkettőkor vagy nappal háromkor gyere értem! – mondja. Ahogy ezt elmondta, elengedte a legény karját. A legény kiszabadul, de alighogy hazaér, lebetegszik. Válságos állapotba kerül.

Megpróbálják, hogy ráolvassanak. Csak nem javul. A legények között híresztelés kel lábra, hogy így meg úgy, biztos, hogy akkor, azon az éjszakán történt ez vele a fürdőházban, csakis ott történhetett. Eltelik egy hét az eset után. Kiáltoznak egyszer a fürdőház felől: „Vegyél el, különben nem gyógyulhatsz meg, meghalsz.” Mi mást tehetne a legény, elmegy a fürdőházhoz. Odaér, és bekiált az ablakon:

„Eljöttem, hogy elvegyelek! Gyere ki!” – mondja. A fürdőházból kijön egy olyan szép lány, aranyba-ezüstbe öltözve, hogy csuda! Kettesben jönnek vissza. Alighogy visszaérnek, munkához lát a lány. Nagyon gyorsan dolgozik, kitakarítja a szobákat, földíszíti, fölmossa a padlókat, ennivalót főz. Egészen rátermett lány! Beesteledik. A lány megágyaz, külön: magának egy helyen, a legénynek más helyen.

– Miért nem ágyazol együvé? – kérdi a legény.

– Dejszen, nem volt még meg az esküvőnk – mondja a lány.

– Majd később hívjuk a *mullá*-t, és megtartjuk az esküvőt! – mondja a legény.

– Nem úgy van az! – mondja a lány. – Ne rontsuk el apáink szokását! Az esküvőt nem a fiús háznál, hanem a lányos háznál szokták tartani!

Na jól van! Másnap befognak a kocsiba, kettesben felülnek, kocsist fogadnak, és útra kelnek. Amint odaérnek a fürdőházhoz, a kocsist visszaküldik, ők maguk meg bemennek a fürdőházba. Így szól a lány a legényhez:

– Karolj át hátulról, csukd be a szemed! És amíg én azt nem mondom, hogy nyisd ki, ki ne nyisd!

A legény becsukja a szemét, átöleli hátulról. Mennek, valahová repülnek. Egyszer csak különböző hangokat hallanak, muzsikálnak. A lány mondja neki:

– Most már nyisd ki a szemedet!

A legény föl pattintja a szemét: hát, egy nagyon nagy városba értek. A város teli van néppel, úgy dalolnak, táncolnak, kiáltoznak, mint amikor jön a vőlegény. A lány vezeti a legényt. Menet közben meg okítgatja:

– Van ott enni-innivaló bőven, de te semmi máshoz ne nyúlj, semmi mást ne érints, csak azt egyed, amiből én veszek!

Bemennek egy házba, letelepszenek. Az asztal teli mindenféle étellel-itallal. Ahonnan eszik a lány, a legény is csak onnan eszik: máshová nem nyúl. Beesteledik, a nép szétszéled, ők meg lefekszenek. Másnap megint csak lakoma, különféle ételek-italok, tánc, ének. És ez így megy három napig. Esteledéskor aztán újra lefekszenek. A lány így szól a férjéhez:

– Reggel az apósod bevisz egy aranyhombárba. Van ott mindenféle gazdagság. Az apósod azt mondja, hogy válassz abból a gazdagságból, de te azokból egyet se vedd el, hanem mondd azt, hogy mi szegény emberek vagyunk, és nekünk ott, az a tarisznya megteszi, és hozd el azt az ott lógó régi tarisznyát! Aztán az apósod a paripák közé visz, de a lovak közül is a leghitványabbat válaszd! A kötőfékek közül se a javát hozd el, hanem kérjél ócska lószerszámot! A ló fejére azt az ócska szerszámot vessed, úgy gyere vissza!

Na jól van! Másnap az apósa magával viszi, bemennek egy hombárba.

– Ím, amelyiket akard a kincseim közül, azt vidd magaddal! – mondja. Hogy mi nem volt abban a hombárban! Volt ott arany, ezüst, különféle drágakő, minden, de minden!

– Nekem se pénz, se arany nem kell – mondja a legény. – Add ide nekem azt a régi tarisznyát, nekem az is megjárja!

– Mit csinálnál te azzal a rongyos tarisznyával? – kérdi az apósa. – Aranyból, ezüsből azt vigyed el, amelyiket akard!

De a legény egyikkel sem elégedett. Meg is mondja ezt az apósának, és az végül odaadja neki a tarisznyát. Aztán elmennek abba a palotába, ahová a paripák vannak bezárva. Bemennek. Van ott aranyos kantárral megkötve tizenkét paripa. Egytől egyig pompás mind.

– Válaszd a paripák közül a szíved szerint valót! – mondja az apósa.

– Nem addig az, apám! – mondja a legény. – Nekem sem olyan palotám, ahol tartsam, sem olyan abrakom nincs, amivel etessem! Nekünk, parasztnak, megteszi ez is, add ide ezt a gebét! – így alkudoztak, végül odaadta neki az apósa a gebét is.

– Ha már a lovak közül nem választottad a javát, legalább a kötőfékek közül vidd el a legkülönbet! – mondja az apósa.

– Nem úgy van az, apám! – mondja a legény. – Ehhez a gebéhez nem illik aranyos lószerszám, add csak nekem azt az ócska szerszámot! – Minthogy kérte, odaadja neki az apósa.

Dolgát így végezvén, hozza a legény a tarisznyát és a gebét a hitvány szerszámmal együtt. Esteledéskor esznek, isznak és lefekszenek. Azt mondja a lány a férjének:

– Vitézem, ma ne aludjál mélyen!

Egy kicsit fekszenek, a házban elpihen a nép, a lány meg felébreszti a legényt. Fogják a rongyos tarisznyát, s felülnek a látvány szerszámú gebére. A lány ül előre, a legény hátulra.

– Csukd be a szemed! – mondja a lány. A legény szót fogad, és már repülnek is villámsebesen. Egy kis idő múlva megszólal a lány:

– Most már nyisd ki a szemedet! – Amint felnyitja a szemét, hát a földön lépdelnek. A lány lecsúszik a lóról, a földre hasal és figyel: dobogás hallatszik.

– Utánunk vetették magukat, jönnek! – mondja.

Megint megindulnak villámsebesen. Egyszer csak kakaskukurikulás hangzik fel: egy faluhoz közelednek. Épp ideje, mert már a sarkukban vannak! Végre elérik a falut. Éjsötét van, mindenki alszik, csak a falu szélén az egyik ablakban látszik tűz lángja. Odamennek annak a háznak a közelébe, és látják ám az ablakon át, hogy egy asszony ül benn, s gyereket ringatja. Kopognak az ablakon, éjjeli szállást kér tőlük a lány.

– Ó, lányom! – mondja az asszony. – Bejöhetek, de van egy beteg lányom, aki folyton sír, így aligha tudtok pihenni tőle.

– Semmi baj, nővérem! – mondja a lány. – Majd csak kibírjuk valahogy, de legalább együtt töltjük az éjszakát.

Erre aztán az asszony beengedi őket. Látják: a bölcsőben szakadatlanul sír egy gyerek.

Ettek, ittak. A gyerek még mindig sír. A lány meg kérdezgetni kezdi, hogy miért sír.

– Folyton sír a lányom! – mondja az asszony. – Pedig most tizenhét éves. Ha meg elkezdi enni, nem lehet jóllakatni: képes annyit enni, mint egy felnőtt. De egyedül a helyéről föllátni sem tud, meghalni se képes egyedül.

– Néném – mondja a lány –, én kigyógyítom a lányodat!

– Ó, lányom! Ha igaz, amit mondtál, bármit is kérnél, megadom neked! – mondja az asszony.

– Nekem semmi sem kell! – mondja a lány. – De bármit is tennék a lányoddal, ne kössél belém!

A lány erre megparancsolja az asszonynak, hogy gyűjtsen be a kemencébe, és fűtsc föl. Az asszony begyűjt a kemencébe, fölfűti.

– Most hozzá! egy söprűt! – mondja a lány.

Az asszony hozza a söprűt. A lány meg kiveszi a gyereket a bölcsőből, és ütni kezdi a söprűvel, közben pedig mondogatja:

– Vidd el, ami a tied! Add vissza, ami a mienk!

Egy darabig ezt ismételteti, a végén beveti a gyereket a kemencébe.

– Ó, jaj! Elveszejtetted a gyermekemet! – jajveszékel az asszony.

– Ne sírjál, nővérem! – mondja neki a lány. – Nem a te gyereked volt. A te gyereked én vagyok! Gyerekkoromban cserélt el bennünket a gonosz.

Így a lányból emberfia lett.

Abból az apjától kapott tarisznyából meg sosem fogyott ki a pénz. A ló is nagyon megszépült. Egy kicsit elidőztek ebben a faluban, majd magukkal vitték a lány anyját a legény falujába. És ha igaz, még most is békességben együtt élnek.

KETEN IVANICS

Valamikor régen élt egyszer egy ember, akinek rengeteg macskája volt. Történt egyszer, hogy ez az ember levágott egy hízott ökröt. Egyik macskája ellopta az ökör húsát, és mind megette. Ezért az ember jól megverte a macskát, majd kivitte egy távoli erdőbe, és otthagyta.

A macska sokáig kóborolt az erdőben, majd felmászott egy fa tetejébe, és leült. Egy kis idő múlva egy nyúl jött a fa alá, és megszólította a macskát:

- Fáradt vagy, bátya? – kérdezte a nyúl.
- Fáradt bizony, öcsém – felelte a macska.
- Mi a neved, bátya? – kérdezősködött a nyúl.
- Én Keten Ivanics vagyok – mondta a macska.
- Mi járatban vagy erre? – kérdezte újra a nyúl.
- A nyulat, a rókát, a farkast és a medvét hajtom párviadalra –

válaszolta a macska.

Ezt meghallva, nagyon megijedt ám a nyúl, és elszaladt. Futott, rohant, egyenesen neki a rókának.

A róka haragra gerjedt, amiért nekiszaladt a nyúl.

– Nincs neked szemed, hogy nekirohansz a rókának? – förmedt rá a nyúlra.

– Jaj, amott Keten Ivanics párviadalra hajtja a medvét, a farkast és a rókát – hebegte a nyúl.

Nagyon megijedt a róka is.

– Nosza, fussunk akkor együtt! – kiáltotta, és szaladni kezdtek.

Neki is rohantak a farkasnak. A farkas nagyon megharagudott rájuk, és így szólt:

– Nincs nektek szemetek, hogy nekem rohantok?

– Keten Ivanics párviadalra hajtja a farkast és a medvét –

válaszolta a nyúl és a róka.

Erre már hárman menekültek nagy félelmükben.

Szembetalálkoztak a medvével.

– Hát ti milyen ügyben jártok? – érdeklődött a medve.

– Keten Ivanics párviadalra hajtja a medvét, a farkast és a rókát

– mondták neki.

Erre tanácskozni kezdtek, hogyan nyerhetnék el Keten Ivanics jóindulatát. A medve így szólt társaihoz:

– Hívjuk meg lakomára! Én hozok egy jó kövér tehenet, levágjuk, és megvendégeljük vele.

Így is tettek. Meghívták Keten Ivanicsot. Levest tettek elé teli hússal. Ők maguk pedig elfutottak. A farkas felmászott a kemence tetejére, a róka a pad alá feküdt, a nyúl a kemence aljába húzódott.

Ahogy Keten Ivanics enni-inni kezdett, a róka kidugta a fejét a pad alól, és rácsodálkozott Keten Ivanicsra. Keten Ivanics pedig egérnek nézte a rókát, és rácsapott a fejére. A róka ettől úgy megijedt, hogy hanyatt-homlok menekült a házból. Keten Ivanics is megijedt, és felszaladt a kemence tetejére. Ettől meg a farkas ijedt meg, le is esett a kemencéről, és kifecamította a lábát. A farkas miatti félelmében Keten Ivanics felszaladt egy fára, annak is a csúcsába, pontosan a medve mellé. A medve ettől úgy megijedt, hogy leesett és szörnyethalt.

Ily módon mindegyikük félt a másiktól. Keten Ivanics a medvétől, a farkastól és a rókától, a medvéék pedig Keten Ivanicstól féltek.

A VITÉZ KATONA

A régi időkben a katonabúcsúztatás nem volt szokásban, lovat sem adtak a katona mellé.

Egy katona, amint hát gyalogszerrel igyekezett hazafelé a szolgálatból, egy sűrű, nagy erdőbe ért. Ott eltévesztette az utat, eltévedt. Ekkor két kutyafejű-tehénlábú lény termett mellette. Elfogták a katonát, és a házukba cipelték. A kutyafejű-tehénlábúak anyja egy öregasszony volt. Amazok így szóltak az anyjukhoz:

– Hízőnak valót hoztunk, csak jól fel kell hizlalni!

A szörnyek a katonát egy vastag falú szobába zárták, gyors hízásra fogták, gyümölcssel, dióval táplálták. Úgy tizenöt nap múltán tűt szúrtak a homlokába, úgy győződtek meg róla: eléggé hájas-e már?

Majd így szóltak az anyjukhoz:

– Mi elmegyünk az erdőbe. Te jó forróra fűtsd be a kemencét, mire visszajövünk, a katona meg legyen sütve!

– Jól van, gyerekeim, úgy lesz – felelte az anyjuk. Aztán az öregasszony tűzpirosra izzította a kemencét, és amikor kész volt vele, odavitte a katonát. A lapátot a kemence nyílása elé tette, és így szólt:

– Ülj rá, fiam!

A katona ráült a lapátra, de csak a szélére, aztán oldalra billent, és leesett róla.

– Ülnék én, anyó, de nem tudok! Ül fel inkább rá magad, mutasd meg, hogyan kell! – kérte a katona.

– No, hát ha nem tudod, hát ide figyelj: így kell! – mondta az öregasszony, majd felhúzta a lábát a lapátra, úgy ült rá. Épp hogy csak ráült, a katona bevetette a kemencébe, a kemence száját pedig jól bezárta.

A szörnyeknek volt két jégen járó gyerekkocsijuk. A katona felült az egyikre, úgy menekült, a másikat meg a jégre eresztette. Amint megtett egy kis utat, a kutyafejű-tehénlábúak a nyomába eredtek. Egy vasrudat vetettek a jégre a katona után, össze akarták tömi a kocsiját. De ekkor a megfagyott víz járom formájúvá hajlott. A kutyafejű-tehénlábúak kénytelenek voltak az akadályt megkerülni. A katona meg ezalatt csak ment egyenesen, és egy erdőhöz ért – szárazföldre. Ahogy betért az erdőbe, egy medvebarlang került az

útjába. A katonának volt egy éles baltája, amit még a kutyafejű-tehénlábúak házából hozott el. Minthogy még mindig tartott a szörnyektől, leereszkedett a barlangba, és baltáját szorongatva leült.

A kutyafejű-tehénlábúalöiák volt egy nagy kutyájuk. Ez a kutya már majdnem utolérte a katonát. Körülszaglászta a medvebarlangot – a barlang nagyon bűzlött. A kutya nem tudta megkülönböztetni a bűztől a katona szagát, így hát nem találta meg a katonát. A szörnyek meg irtóztak leszállni a medvebarlangba.

A katona, aki este óta a barlangban volt, az éjszaka közepén előjött, és elindult az erdőben. Azután, hogy nyakába vette az erdőt, szembejött vele a medve. A katona a baltájához kapott, majd felmászott egy fa tetejére. A medve megállt mellette, figyelte, aztán üvöltve továbbment. A katona leszállt a fa tetejéről, és folytatta útját. Mikor felkelt a nap, egy mezőhöz ért. Ment a mező szélén, és egy orosz faluba jutott. Mikor a falu szélére ért, gondolta, majd szállást kér a faluban, és a házak felé vette útját. A házakban azonban nem volt ember, mindegyik be volt zárva. Végül egy olyan ház ablaka alá ért, amelyiknek ott volt a gazdája. Megkérdezte tőle:

– Nem bocsátanak-e be szállásra?

Közben észrevette, hogy a házban mindenki sírdogál.

– Jól van, gyere be – felelték neki, betessékelték.

– Hát titeket meg mi lelt, hogy így sírtok? – kérdezte a katona.

– Ma a halálunk napja virradt fel. Mikor jöttél, láttad, hogy a sok házban nincsen ember. Itt az emberek este még megvannak, reggelre elpusztulnak.

A katona elraktározta agyában a hallottakat, majd így szólt:

– Nagyon nagy utat tettem meg ma, hát nem szállhatnék meg nálatok?

– Mi az enivalót meg a födelet nem sajnáljuk tőled, téged sajnálunk, hogy te is elpusztulsz, ha közöttünk maradsz! – felelték neki.

– Ha meghalunk, hát együtt halunk meg, de biz' én már csak itt éjszakázom – szólt a katona.

Annak, hogy a katona velük marad éjszakára, mind egyként örültek.

Este lelt. Ettek, ittak, majd nagy sírás-rívás közepette elbúcsúztak egymástól.

A katona vigasztalta őket:

– Ne sírjatok, semmi nem fog történni!

Lenyugodott a nap, leszállt a sötétség. Mikor besötétedett, a katona előjött, és bezárta a ház bejáratát, az ajtókat és az ablakokat. Csak egyetlen ablak maradt bezáratlanul a tűzhely mellett, de azt ő maga hagyta úgy. Egyszer csak közeledett felé egy nagy tűz, olyan nagy, akár egy kéverakás. A tűz pont az ő házuk felé tartott, az egész világot bevilágította, úgy jött. Odaért a tűzhely melletti ablakhoz, és hogy bemenjen rajta, két kezét az ablakra tette. Amint odatette, a katona azonmód lecsapta. Amaz felkiáltott, majd üvölténi kezdett. A katona fogta a levágott kezét, papírba csomagolta, majd nyugodtan lefeküdt aludni. Reggel felkeltek. A család minden tagja örvendezett. A katonát jól megvendégelték, majd megkérdezték tőle:

– No mi történt? Meséld el nekünk!

A katona elejétől kezdve elmondta a történeteket, aztán elment a *sztárosztá*-hoz.

– Vezetess elő mindenkit gyűlésre! Senki ne maradjon el! – kérte.

Kicsit később össze gyűlt a falu népe. A katona előlépett, és megkérdezte a *sztárosztát*:

– Mindenkit elővezettétek?

Így feleltek, akik a népet elő vezették:

– Mindenkit kimozdítottunk, csak egy öregasszony maradt otthon. A kemencepadkán fekszik, meghalni készül. Csak ő nincs itt, de rajta kívül mindenki eljött.

– Hozzátok ide azt a vénasszonyt is, ha van, lovon! – kérte a katona.

Meghozták a vénasszonyt is, lovon. Odament hozzá a katona, nézi a kezét, hát a vénasszonynak hiányzik az egyik keze!

– Itt van a ti falutok pusztítója! – hirdette ki a katona.

Aztán az öregasszony dolgát hírül vitték a bölcs tudósoknak.

A bölcs tudósok megállapították: „Ez a vénasszony boszorkány.”

Ekkor egy mély gödröt ástak, összekötözték a boszorkánynak kezét-lábát lószőrrel, és őt magát arccal a föld felé a gödörbe tették, tölgyfaékkal beverték, majd a gödröt betemették.

Ettől kezdve a faluban vége lett a halálózásoknak. A katonát sehová nem eresztették, kézről kézre adták, megvendégelték. Végül ellátták pénzzel, befogtak a trojkába, és hazavitték a falujába.

A SZEGÉNY LEGÉNY ÉS A KÍGYÓSZÖRNY

Volt egyszer egy szegény legény, aki olyan szegény volt, hogy a vízfordó rúdján is csak egy vödör volt. Teljesen egyedül élt. Egy éjjel kiment a lékhez vízért. Ahogy a vízhez ért, hát látja, hogy a lék mellett ott áll egy gyönyörű szép lány. A lány ránézett, és mosolyogva így szólt:

– Miért csak egy fél vödörrel jöttél, bátyám?

A legény nem akart a lánynak a szegénységéről beszélni, és inkább azt mondta:

– Azért jöttem csak fél vödörrel, mert sürgős volt.

Erre azt mondta a lány:

– Odaadom az enyémet, vedd el.

Jól van. A lány nagyon szép és hajlékony testű volt. Nagyon tetszett a legénynek. Egy legény és egy lány találkozása az olyan, mint mikor a tűz és a len találkozik. A legény szeme megakadt a lányon.

– Hogyan jöttél a falunkba? – kérdezte a lánytól.

– Te házas vagy már, bátya? – tért ki a lány.

– Eddig még nem volt házasodhatnék. Nem volt idő a házasodásra – felelte. – Honnét jöttél hát?

– Ha kérdezed, attól még nem lesz jobb neked – felelte a lány. – Nincs sem apám, sem anyám.

– Hozzám hasonlónak látszol – mondta neki a legény –, hisz nekem sincs sem apám, sem anyám.

– Engem el akart venni valaki – mondta a lány –, elindultam oda, de eltévedtem, és nem tudtam hová menni, mert nem találtam meg a faluját.

Így szólt erre a legény:

– A semmit mentél keresni, gyere hozzám!

– Jól van – felelte a lány –, ha magadhoz veszel, akkor már nem mondja senki, hogy árva vagyok.

– Én magam is árva vagyok – mondta a legény.

Szó szót követett, sokáig beszélgettek. A legény a lánnyal tért vissza, s egy vödör vízért aztán a lány maga ment el. Amikor hazaért, azt mondta neki a legény:

– Esküdjünk meg, mert ez így nem illendő, s így akkor már nem lesz furcsa.

– Jól van – felelte a lány.

Nekigyürkőzött, s felfőzte a legény padlóját, kimeszelte a kemencéjét, és kifőzte a szamovárját. Amíg a lány kitakarította a kunyhót, a legény elment a *mullá*-hoz. Bement, köszönt neki, majd egymás egészségét kérdezték.

A mulla mosolygott:

– Hogy vagy? – kérdezte.

– Most jól, bölcs mulla; magámhoz vettem valakit, eskess meg minket! – válaszolta a legény.

– Jól van, jól van – mondta a mulla, örült, hogy ajándékhoz jut.

Felvette *csalmá*-ját, amely olyan volt, mint egy tál, és magára öltötte *csapán*-ját. A termete két embeyit is kitett, s botjára támaszkodott. Így szólt a feleségéhez:

– Nem lesz ott nagy felhajtás, öregasszony, tedd föl a szamovárt, nagyon gyorsan visszajövök.

– Az ingedet kicserélted? – kérdezte a felesége.

– Nincs ott zsír, ami rácsöppenjen – felelte a mulla.

A legény meg a lány feltették a teát, és várták a mullát. A mulla felhúzta nagy *basmak*-ját, elindult, és gyorsan odaért. Elébe mentek, az köszönt nekik, és bement. A fő helyre a mullának szalma ülőpárnát tettek. Felderült a mulla:

– Látom, öcsém, teát is tettél föl!

– Bölcs mulla – mondta a legény akárhogy is van, ne ítéld el minket, hisz ismered az ügyünket – s ezzel elment a szomszédba két emberért tanúnak. Miután leültették őket, a mulla elővette a kebléből az anyakönyvet, s elkezdte kitölteni.

– Az apám nevét nem tudom – mondta a lány –, apám sincs, anyám sincs, fiatalon lettem árva.

– Melyik faluból való vagy? – kérdezte a mulla.

A lánynak nem derengett egy név sem.

– Nevesincs faluból – felelte, mire a mulla zavarba jött.

Megeskette őket, s egymásba tette a kezüket, a tanúk meg kézjegyüket adták. Eközben a legény a hasát vakargatta. Tudta, hogy a múltának ajándékot kell adnia, az meg egyre meresztgette is a szemét. De a legénynek semmije sem volt. Amikor észrevette, hogy a mulla ajándékot vár, így szólt:

– Bölcs mulla, én téged megkövetlek.

– Akárhonnan legyen is, de valami apróságot kéne találnod – felelte a mulla.

– Van egy bocskorom meg két ruhám, eladom őket, s akkor tudok fizetni – mondta a legény.

– Nekem a bocskor is jó, majd a szolgámé lesz – felelte a mulla, s a legény utolsó két ruháját és bocskorát is elvette, aztán elment. A tanúk is elmentek, ezek meg nevetgélve megitták a teát. Volt asszonya már a legénynek. Eltek egy napig, éltek két napig, éltek egy hétig. A lány egészségesen, de a legény napról napra fonnyadt, sárgult. Nagyon gyötrődött, megkérdezte hát a szomszédaitól:

– Vajon mi történt velem, hogy így napról napra fogy az erőm, sárgulok?

– Nézd meg, nem a kígyószörny-e a feleséged! – mondták neki a szomszédok – ha nincs köldöke, akkor az. Azon a napon, amikor megtudod, ne maradjon egy csepp víz sem a házban. Az ajtót jól zárd be, te meg egyet se aludj, hanem feküdj le, s tégy úgy, mintha aludnál.

Amikor a legény hazament, látta, hogy nincs a feleségének köldöke. Éjjel minden vizet kiöntött, hogy semmi nem maradt, maga pedig úgy tett, mintha aludna. Eljött az éjfél. Ekkor a felesége felkelt, erre-arra keresgélt, azután újra odamászott a legény mellé, és lefeküdt. Egyszerre csak mit látott a legény: a felesége onnan fekve nyalta az ablakot, olyan hosszú volt a nyelve.

A következő éjjel a legény újra úgy tett, mintha aludna. Amikor eljött az éjfél, a felesége újra elkezdte nyalni az ablakot.

Reggel felkeltek. A legény azt mondta neki:

– Bizony, te nem vagy nekem párom!

– Hogyhogy nem vagyok a párod? Hisz én is egy szegény gyereke vagyok, mint te, a dolgaidba nem avatkozom, s a szavaidnak engedelmeskedem – felelte a lány.

– Engedelmeskedni engedelmeskedsz, de ma éjjel mit csináltál? – kérdezte a legény.

– Mit csináltam volna, feküdtem és aludtam – felelte a felesége.

– Nem aludtál te, a fekvőhelyedről nyaltad az ablakot, s engemet is elfonnyasztottál! A minap is így csináltál, a saját szememmel láttam – mondta a legény.

Ahogy ezt kimondta, a felesége megragadta a derekánál, s úgy megszorította, mint aki mindjárt megöli.

– Mától fogva ezt a szégyent nem mondod a szemembe!

A legény könnyörögve így szólt:

– Ne ölj meg, soha máskor nem mondom!

– Mától fogva meg ne halljam, hogy a szégyenemet az arcomba vágod! – felelte a felesége.

– Nem teszem – mondta a legény, s megesküdt rá.

Így aztán megmenekült, elengedte a felesége.

Jól van. Megint jól éltek. A legénynek volt a városban egy bátyja. Írt egy levelet, és elküldte neki:

– Ilyen és ilyen bajba kerültem, hogyan menekülhetnék meg?

Elment a levél, s a bátyja megkapta. Felnyitotta a levelet, s mikor elolvasta, látja, hogy milyen nehéz helyzetben van az öccse. Fogta magát, s elment oda, ahol a hajókazánokat csinálják. Vett nyersvasat, és öntött egy fürdőházat. Mikor megcsinálta, küldött egy jó levelet az öccsének: „Gyertek el hozzánk vendégségbe!”

Megkapta a levelet a legény. A feleségével nagyon jól voltak, de nem is mondta neki azt többet. A levelet az asszony előtt olvasta el. A felesége nagyon örült, hogy a városba mennek vendégségbe. A bátyja pénzt is küldött az útra. Megvették a jegyet, és elmentek.

Elmentek, s elértek a városba. A bátyja és a felesége illendően fogadták őket. A legény már egészen el volt sorvadva. A bátyja meg a felesége zokogtak a sajnálkozástól. Az öccsét és a sógornőjüket is új ruhába öltöztették. Így vetettek neki cselt. Ettek, ittak, majd így szólt az idősebb testvér:

– Öcsém, menjetek a fürdőbe. Ami a miénk, az a tiétek is.

Így hát elmentek a fürdőbe. Mikor odaértek, látják, hogy a fürdő teljesen vasból van. Az ajtó zára is különleges. Ha becsukják, kattan egyet, mint egy titkos lakat, és bezáródik.

Azt mondta a legény a feleségének:

– Menj, nézz körül, van-e víz, hogy beáztassuk a vesszőket!

Ő magának nem nagyon akaródzott bemenni. Megint odaszólt a feleségének:

– Menj már be, nedvesítsd be a hajadat! Mindjárt leveszem az ingem, és én is bemegyek.

A felesége lassan bement végre. Ahogy bement, a legény rákattintotta az ajtót. Ekkor a felesége megbűvölte őt, és sikerült is neki: a legény sírt, mert annyira sajnálta.

Odaértek a bátyjái is. A felizzított vasra felülről, a kéményen keresztül vizet öntöttek. A vas szörnyű rondán izzott. Nem volt víz bent, ezért küldtek párát a szárazon izzó fürdőbe. Az meg ott bent pusztult, kiabált, rettenetes volt a hangja. Az öccsét fogták s elvitték. Három óra múlva visszamentek megnézni. A kígyó nyelve háromszorosan volt rátekeredve az ajtókilincsre, az asszony maga pedig kígyóalakban volt összeégve.

A legény felgyógyult, s lelke lecsendesült. Nyugodtan élt tovább.

A KOVÁCS FIA

Valamikor réges-régen élt egyszer egy kovács. Fia gyereke nem sok, annyi se volt neki.

Nem telt el sok idő, a kovácsnak egy hónapra el kellett mennie. A másik városba, vagy valahová. Amikor elindult, így szólt a feleségéhez:

– Ha gyerekünk születne, míg vissza nem térek, ne adj neki nevet, asszonynépet pedig ne fogadj!

A kovács útra kelt. Ahogy a férj kitette a lábát, a feleség azonmód szakácsot hívatott, enni-innivalót készített, asszonyokat gyűjtött maga köré. Megindult a lakomázás, sokan voltak, folyt a hejehuja. Épp hogy csak elkezdtek, úgy, ahogy mondom, egyszer csak egy hang hallatszott:

– Alig ment ki apám az egyik ajtón, a másik ajtón máris asszonyokat hívtál!

A vendégek nagyon elcsodálkoztak, minden szobát sorra kutattak, de az ajtók zárva voltak – egy lelket sem találtak. Kicsit később megint megszólalt a hang. Megint keresik, de senki emberfiát nem találnak. Hát ez meg miféle tréfa?

Na, jól van, a gyülekezet szétoszlott. Másnap az asszony vajúdni kezdett, bábát hívtak hozzá. Fiút szült. Szép volt a fiú, mint az alma.

Amikor a kovács feleségének fia született, pont ugyanakkor szült a város padisahjának a felesége is. Az ő gyereke is nagyon szép, szemet kápráztatóan gyönyörű fiú volt.

Ez rendben is van. Már közelgett a kovács hazatérésének ideje. Mikor a kovács megjött, és látta, hogy fia van, igen megörült. Nagyon nagy öröm volt ez számára.

Ment az élet a maga útján. Közben a kovács fia betöltötte a nyolcadik életévét. Tanácskozott a kovács a feleségével:

– Ne csak egy kovács legyen ebből a fiúból, adjuk oda tanulni!
– mondták.

Amint ezt így megbeszélték, és a fiú is elmúlt nyolcéves, beadták őt iskolába.

Ez is rendben van. Hanem a padisah fia is betöltötte a nyolcadik évét. Minthogy a padisahnak is fia volt, ő is nagyon örült neki. Amikor a padisah fia is elmúlt nyolcéves, ő is tanulni kezdett.

Ahogy ott tanultak, a kovács fiának úgy kinyílt az esze, olyan jól tanult, hogy kezdett többet tudni saját tanáránál. A padisah fia is ugyanebbe az iskolába járt.

Egyik napon megkérte a tanár a kovács fiát, hogy vizsgáztassa le a többi gyereket. Mindenki tudott, ekkor a padisah fiára került a sor. Az meg semmit sem tudott, amikor kérdezték. Fogta magát a kovács fia, megpofozta a padisah fiát, úgy, ahogy mondom.

– Mindenki tud, látod! Egyedül te nem tanultál semmit! – mondta neki.

A padisah fia sírva ment haza. Még sírt, mikor odament az apjához.

– Miért sírsz, fiam? – kérdezte az apja.

– Mekkora szégyen! A kovács fia azt mondta, hogy nem tudom a leckém, és nyakon vágott! – felelte a fiú.

A padisah fiának valóban rosszul állt a szénája, hiszen tanítás után mindig csak a szórakozás után futkározott.

Másnap a padisah maga vitte iskolába a fiát. Odament a tanárhoz, és így szólt:

– Miért szégyenítetted meg ennyire a fiam? Miért engedted, hogy megüsse őt a kovács fia? Hol ez a fickó? – heveskedett.

A kovács fiát a padisah színe elé vezették.

– Hé, te ágrólszakadt! Miért ütötted meg a fiamat? – kérdezte a padisah.

A kovács fia így felelt:

– Ha padisah vagy, hát légy padisah, de akkor rendesen is beszélj! A fiad semmit nem tud a leckéből!

A padisah nagyon megharagudott, de magában elgondolkozott: „Valóban semmit nem tudna a fiam?”

A padisah még szólt néhány goromba szót a kovács fiához, de olyannyira kijött a sodrából, hogy lóra ültette fiát, és hazaindult. Útközben egy erdőhöz értek. Az erdőn a Volga egyik ága folyt keresztül. Megkérdezte a padisah a fiától:

– Látod, fiam! Itt van ez az erdő meg ez a víz. Mi mindent lehetne csinálni ezen a térségen?

A fiú gondolkozott, gondolkozott, de csak nézett – semmit nem tudott felelni az apjának. A padisah nagyon elkedvetlenedett. „A fiamnak tényleg nem fog az esze” – gondolta.

Másnap a padisah megint maga mellé ültette a fiát, és elmentek az iskolába.

– Aztán jól tanulj! – mondta a fiának, és beküldte. Majd kihívatta a kovács fiát, fogta, maga mellé ültette, és elhajtottak. Amikor a padisah a kovács fiát a jobb oldalra akarta ültetni, az így szólt:

– Nem, te nagy ember vagy, te ülj a jobb oldalon! –

Továbbmentek. Ahogy mentek, odaértek arra a bizonyos helyre. A padisah így szólt a fiúhoz:

– Látod, ezen a helyen erdő van meg víz is van. Mi mindent lehetne csinálni itt?

– Padsahom, szultánom – felelte a fiú –, itt gőzhajót lehetne indítani, hisz ez nagyon nagy víz.

– Hát ezzel az erdővel mit lehetne kezdeni? – kérdezte a padisah.

– Ha az erdőt kivágnák – mondta a fiú –, nagy állomást lehetne építeni.

Nem messze innen egy nagy térség is volt.

– Ezen a térségen mit lehetne csinálni? – kérdezte a padisah.

– Ide meg vasutat lehetne építeni – válaszolta a fiú.

Jól van, ez is megtörtént. Mentek hazafelé. A padisah gondolataiba mélyedt: „Hm, a kovács fia sokkal eszesebb, mint az enyém.” Gondolkozott, gondolkozott a padisah, végül elhatározta, hogy magához veszi a kovács fiát. Hívatta a kovácsot, és így szólt hozzá:

– Add nekem a fiad! Ha nem adod, fogom tudni a módját, hogy vegyem el tőled!

A kovács nagy bánatba esett.

– Nem adhatom neked, hadd menjek haza, hadd beszéljem meg veled!

A kovács hazament, és elmondta a fiának, hogy a padisah ezt meg ezt mondta.

– Egy pillanatig sem leszek az ő fia! – felelte rá a gyerek.

A padisah ismét hívatta a kovácsot.

– Megbeszélte? – kérdezte.

– Megbeszéltem megbeszélte, csak a fiam nem egyezett bele – felelte a kovács.

– Hát ha így állunk, akkor itt ez a tíz bika, megborjadzva hajtsd ide őket, amikorra mondom. Ha nem teszed, fejét vétetem a fiadnak
– mondta a padisah.

A kovács fia, megsejtve a padisah ellenségeskedését, társaiból csapatot szervezett.

Az apja hazahajtotta a padisahtól a tíz bikát. A kovács fia megfogta a seregével a bikákat, és leölték őket. A bikák húsát megették, a bőrükből meg cipőt varrattak maguknak.

Ez rendben van. Amikor eljött az idő, hogy a bikáknak meg kellett volna borjadzaniuk, a padisahtól követ ment a kovácshoz. Mikor a követ a kovács kapujához ért, megkérdezte:

– Itthon van-e a kovács?

– Itthon lenni épp itthon van – felelte a fia –, csak szül a kemencepadkán.

– Ej, bolond vagy te! Hát szoktak szülni a férfiak? – így szólt erre a követ.

– A padisahod még nálam is nagyobb bolond, hát szoktak borjadzani a bikák? – válaszolta a fiú.

A követ visszatért a padisahhoz, és elmesélte, hogy ezt és ezt mondta a kovács fia. A padisah megjegyezte magának a fiú találékonyságát. Aztán ismét hívatta a kovácsot, és így szólt hozzá:

– Gyere el holnap, amikorra mondom. Felteszek neked valahány kérdést. Ha a fiad nem ad választ a kérdéseimre, felakasztatom, felkoncoltatom!

Elment másnap a kovács a padisah által megjelölt időben, így szólt a padisah:

– Nesze, itt van ezer főtt tojás. Kelessz belőlük kiscsibét! Ha a csibék kikeltek, hozd el őket!

A kovács hazament, és elmesélte a fiának, hogy ezt és ezt mondta a padisah. A fia meg így felelt:

– Menj, hozd haza a tojásokat!

Meghozták a tojásokat, lepakolták a kovács házába. A fiú meg a társaival megette őket, úgy, ahogy mondom.

Hát jó, ez is megvolt. Kisvártatva eljött az ideje, hogy kikeljenek a csibék. Ment is a követ a padisahtól.

– Itthon van-e a kovács? – kérdezte.

– Nincs itthon, kiment a mezőre sült borsót vetni – felelte a fia.

A követ meg így szólt:

– Ostoba vagy te, hát szokták-e a sült borsót elvetni?

– A padisahod sokkal ostobább, mint én, hát szokott-e a főtt tojásból kiscsibe kikelni? – felelte a fiú.

A követ töviről hegyire beszámolt mindenről, amikor visszatért a padisahhoz, úgy, ahogy mondom.

A padisah nagy haragra kelt a kovács fia ellen. Megint maga elé hívatta a kovácsot.

– Így szól a parancsom hozzád: holnap, amikor mondok, ismét ide gyere: de ne gyalog gyere, ruhástól se gyere, meztelen se gyere, az úton se gyere, út mentén se gyere! – mondta a padisah.

A kovács hazament, és elmondta a fiának, aztán átölelte, magához szorította őt, és egyre csak sírt!

– Bizony most már elmész tőlünk! Hisz nem tudjuk teljesíteni a padisah parancsát! – mondta.

– Ne sírj, apám, nem megyek el tőletek! – felelte a fia.

A kovács fia társaival minden reggel kiment a mezőre. Egyszer így szólt a társaihoz:

– A világon minden dolog előfordulhat. Ha akármilyen baj érne, trombitálok. Ha meghalljátok, tudjátok, hogy nehéz helyzetbe kerültem.

No, jól van. A kovács meg egyre csak véres könnyeit hullatta.

– Hogy fogok a padisahhoz menni? – kérdezgette.

A fiú reggel, amikor felkeltek, megetette, megvitatta apját. Volt nekik egy bakkecskéjük. A fiú megfogta a kecskét, és elővezette. Csuhaból valami köpenyfélélet csinált, ráterítette az apjára, szalmakalapot nyomott a fejére, és félültette őt a kecskére. Aztán így szólt hozzá:

– Az út szélén menj, se a kocsúton, se az út mentén, hanem a kettő között. Ahogy megérkeztél, pont azon a helyen állj meg, ahol a kapu összezáródik.

Jól van, a fiú apja elindult. A padisah látcsövön figyelte. Láta, hogy jön a kovács, pontosan úgy, ahogy parancsolta. Ahogy látták a közeledtét, szélesre tárták a *szaráj* kapuját. A kovács meg is érkezett, és megállította kecskéjét, pont azon a helyen, ahol a kapu összezáródik.

– Hát rendben van, ez sikerült – szólt a padisah.

– De csak három nap haladékot kapsz, három nap múltán úgyis felakasztom a fiad!

A padisah megcsináltatta vesztőhelyét, három lépcsőfokot. Az első bronzból volt, a második ezüsből, a harmadik pedig aranyból. Aztán a padisah az egész nép között elhíresztelte: jöjjenek, nézzék meg, legyen ez az elrettentő példa.

Rendben van, a fiú megérkezett a padisah szarájához. Magával vitte a trombitáját is. Ott állt a fiú apja, a fiú ránézett az apjára. Az kétségbe volt esve, az anyja meg a könnyeit hullatta.

Kijött a padisah, és így szólt:

– Hát eljöttél, fiú?

– Eljöttem – felelte emez.

– Ha eljöttél, úgy menjünk ki a térre – parancsolta a padisah.

Elindultak a vesztőhelyre.

Mielőtt a fiú elindult otthonról, így szólt a társaihoz:

– Amikor először trombitálok, induljatok el otthonról. Mikor másodszor trombitálok, már félúton legyetek, ha pedig harmadszor, pont érkezetek oda hozzám, és támadjátok meg a padisah katonáit!

Jól van, a fiú megérkezett a vesztőhelyre. Fellépett a bronzlépcsőre, nyakára tette a bronzhurkot. Olyan szép volt, hogy az egész nép zokogott, mindenki sajnálta.

A fiú ekkor megszólalt:

– Padisahom, szultánom, hadd trombitáljak egyet, mielőtt meghalok!

A padisah beleegyezett. A fiú trombitálni kezdett, a nép meg elámult, olyan szomorú volt a hangja. A fiú társai, ahogy meghallották a trombitaszót, rögtön elindultak.

Ekkor levették a fiú nyakáról a bronzhurkot, és ezüsthurkot tettek a helyére. A fiú megint kérte:

– Hadd trombitáljak még egyet!

– Csak trombitálj! – mondta a padisah.

Amikor másodszor trombitált, társai már félúton voltak.

A fiú nyakáról az ezüsthurkot is levették, felléptették őt az aranylépcsőre, és aranyhurkot tettek a nyakára. Az ismét kéri a padisah beleegyezését:

– Hadd trombitáljak egy utolsót utolsó lélegzetvételem előtt!

A padisah ráállt. Ahogy a fiú trombitálni kezdett, a padisah és a nép nem tudták, mitévők legyenek, olyannyira szomorú volt a hangja, hogy ember sírás nélkül nem maradt.

Ebben a pillanatban megérkeztek a fiú társai, megtámadták a padisah katonáit. Megsemmisítették őket egy szálig, úgy, ahogy mondom, a kovács fia pedig kiosztotta a padisah vagyonát a népnek, feleségül vette a szakács lányát, nagy lakodalmat rendeztek, és máig is szépen élnek.

UTÓSZÓ

A tatár név jelentése az idők folyamán néhányszor változott. Tatárokról első hallásra a tatárjárás jut eszünkbe, de azt is tudjuk, hogy a tatárjárás résztvevői mongolok voltak. De akkor a tatárok kik? Miért nem *mongol*-járás a tatár-járás? Ha pedig a tatárjárás nem mongoljárás, akkor mi a tatárok köze a mongolokhoz?

A tatár név először a 8. századból ránk maradt türk rovásírásos feliratokon szerepel, ott a mongolok egy törzsét jelenti. Többet tudunk meg *A mongolok titkos történeté*-ből. Ez a 13. századi forrás Dzsingisz kán és Ögödej származásáról, életéről és uralkodásáról szól, szerzője ismeretlen. A *Titkos történet* első könyvéből megtudjuk, hogy *Ambakaj kagán*-t, aki Dzsingisz apjának fiatalsága idején minden mongolok ura volt, a tatárok elfogták, amikor leánykérőbe ment hozzájuk. Ambakaj ekkor ezt üzenté híveinek:

„*Tatár nép tart fogva engem.
Míg öt körmötök el nem vásik,
Mind a tíz ujjatok el nem kopik,
Ne szűnjetek bosszút állni,
Ne szánjátok, ki megsértett.*”

A tatárok a *Titkos történet* szerint tehát nem azonosak Dzsingisz mongoljaival, hanem a mongol népek egy másik, Dzsingisz nemzetségével ellenséges viszonyban álló törzsét alkották.

A forrás a tatárok kiirtásáról számol be. A mongol tatárok története ezzel be is fejeződik, de a tatár név tovább él: A kelet-európai és más népek Dzsingisz kán hódító mongoljainak a megnevezésére használták a 13. sz. elejétől.

A mongol birodalom az 1220-as évektől kezdve rohamléptekkel terjeszkedik. 1227-ben, Dzsingisz halálakor a birodalom négy fia között négy részre bomlik. A tatárok szempontjából minket a legidősebb fiú, *Dzsocsi* öröksége érdekel, amit az arab és perzsa források *Dest-i-Kipcsak* (Kipcsak sztyeppe) néven emlegetnek. Ez a terület a Dnyepertől a Krímen keresztül messze túl a Volgán húzódott. Lakói a mohamedán források szerint a *kipcsakok*, az orosz évkönyvek *polovec-eknek* hívják őket, a latin és görög források *kumán*-oknak emlegetik. Mindhárom elnevezés ugyanazt a nomád török népet jelenti, amelyet a 11. századra vetett Dél-Oroszországba a nagy népmozgás Belső-Ázsiából, amely a besenyőket szorította ki

a helyükből, és amelyből azok a kúnok váltak ki, akik 1239-ben települtek be Magyarországra.

A mongolok, miután meghódították a kipcsakokat, létrehozták Dzsingisz birodalmának azt az utódállamát, melyet Arany Horda néven ismer a történelem. Ebben az államban a hódító mongol uralkodó réteg hamar beolvadt a kipcsak alattvalók közé, a mongolok eltörökösödését követően pedig a mongolok tatár neve a török kipcsakokra szállt. Az Arany Horda rövid virágzás után gyorsan hanyatlásnak indult. Ez törvényszerű, hisz a kán uralkodásának egyetlen alapja az erőszak volt, a hódítók nem folytattak termelő tevékenységet, és nem szervezték meg saját birodalmi adminisztrációjukat. A gazdasági, katonai visszaesés és a súlyos belviszályok a Horda bukásához vezettek. *Ulug Mohamed* 1437-45 között meghódította a Felső-Volga-vidéket, Kazán bevételeivel pedig megalapította az Arany Horda egyik utódállamát, a Kazáni Kánságot. A Hordának másik két utódállama is alakult, egyik a *Krími*, másik a *Szibériai Kánság*. Az Arany Horda utódállamainak megalakulásától kezdve a tatár nevet viselő, zömmel kipcsak török népek differenciálódtak: megkezdődött a kazáni, krími és szibériai tatár népek és nyelvek önálló fejlődése. A krími és a kazáni tatár nyelv a kipcsaknak más-más nyelvjárásából ered. A korai nyelvjárási különbségek később nyelvi különbségekké váltak. A szibériai tatár nyelvjárások (amelyek nem alkottak, és ma sem alkotnak önálló nyelvet) a régi török nyelveknek egy sajátos keveredésén alapulnak. A kazáni tatár nyelvre vonatkozóan azt mondhatjuk, hogy a 15. századra zárult le annak a nyelvnek a kialakulása, amely a kipcsakból kiválva – közép-ázsiai hatás és az iszlám terjedése révén arab-perzsa, majd később a Volga-vidéken bolgártörök jövevényszavakkal gazdagodva – a mai kazáni tatár nyelv elődjének, a régi tatárnak fogalmát fedi.

A Kazáni Kánság határai nyugaton a Szura folyó, délen a Bula és a Karli medencéje, keleten a mai Baskíria. Északi határa átlépte a Kámát, de gyakran változott. Lakosságát nem kizárólag tatárok alkották, laktak még a területen *csuvasok* (akik a volgai bolgárok bolgártörök nyelvű utódai), *baskírok* (akik a 15. századra már volgai kipcsak nyelvet beszélő török népek), a volgai finn csoportba tartozó

cseremiszek, mordvinok és votjákok, akik a 14. század környékén vándoroltak a Volgához.

A kánságban feudális viszonyok uralkodtak. A káni hatalom nem volt szilárd, a kánság száztizenöt éve alatt tizennégy kán váltotta egymást. Ennek ellenére a Kazáni Kánság szinte száz évig állandó veszélyt jelentett Oroszország számára. 1487-ben III. Iván elfoglalta Kazánt, és orosz protektorátust létesített a kánság fölött. 1521-ben azonban a krími kán testvére, *Szahib Girej* elűzte az oroszok helytartóját, és Törökország protektorátusát ismerte el Kazán fölött. További harmincéves csatározás után Oroszországgal, IV. Rettegett Iván 1552-ben elfoglalta Kazánt. A független Kazáni Kánság megszűnt létezni.

Kazán katonai bevétele azonban nem jelentette a tatárok behódolását, az orosz gyarmatosítás csak ezután következett. Fő eszköze a mohamedán lakosság pravoszláv hitre való térítése volt. A térítés eleinte békés eszközökkel, rábeszéléssel, megvesztegetéssel folyt. 1708-ban megalakult a Kazáni kormányzóság.

Nagy Péter kormánya törvényesíti az erőszakos térítést. De 1719-ben, százhatvan éves misszionáriusi tevékenység után, a Kazáni kormányzóságban még mindig csak harmincezer keresztény tatárt sikerül számon tartani, akiknek nagy része azonban nem tud imádkozni, nem tud oroszul, és nem jár templomba. Ezek csak a kitelepítéstől, hosszú katonai szolgálattól vagy más megtorlástól való félelmükben vallották magukat keresztényeknek. A 18. sz. végén a cári kormány taktikát változtat, 1804-ben határozat születik a tatároknak tatár nyelven való térítéséről. A Bibliai Társaság a nem orosz népek nyelvére lefordított vallásos könyvekkel látja el a kormányzóság nemzetiségi lakosságát. A könyvek a kormányzóság minden népének saját nyelvén, de orosz írással készültek. Ez az eljárás az oroszosításnak a legeredményesebb módszere volt, a nemzetiségiek az orosz írás megismerése után az orosz nyelvhez és irodalomhoz is utat találtak. De egy ki nem tűzött célt is kitűnően szolgált: az újkeresztények hamar kapcsolatba kerültek a haladó társadalmi-politikai eszmeáramlatokkal. A keresztény tatárok így is a kazáni tatárok zárt kisebbségét alkották, a többség a megtorlások vállalása árán is megmaradt mohamedánnak, és súlyos

sanyargatások közepette érte meg az 1861-es jobbágyfelszabadítást. A polgári reformok életbelépésével a Kazáni kormányzásban is megteremtődtek a kapitalizmus fejlődésének feltételei. A 19. sz. végén a soknemzetiségű proletariátus száma már hatvanezerre rúg. A 80-as években marxista körök szerveződnek, Lenin forradalmi tevékenysége is Kazánban kezdődik. 1917-ben ebben a városban is megalakul a szovjethatalom. 1920. május 27-én dekrétum mondja ki a Tatár Szovjet Szocialista Köztársaság létrejöttét. Ettől kezdve a tatárok története megegyezik a soknemzetiségű szovjet állam történetével.

A mai kazáni tatár nyelv a régi tatárból fejlődött ki a 19. sz. közepére. Három nyelvjárása van: központi vagy kazáni (ezen alapul a mai kazáni tatár irodalmi nyelv), nyugati vagy miser, valamint keleti vagy szibériai. A három tatár nyelvjárást mintegy ötmillióan beszélik szerte a Szovjetunióban. A nyelv írásbeli rögzítésére 1927-ig az arab írást, 1927-1939-ig a latin ábécét használták. 1939-től napjainkig a cirill ábécé módosított változata tölti be ezt a funkciót.

Rövid áttekintésünk során megvilágítottuk a tatár név és tatár nép történetét. Terjedelmi okokból nem tudtunk azonban kitérni a tatár történet, nyelvtörténet, irodalom, néprajz stb. érdekes vagy vitatott kérdéseinek részleteire. E hiányt legalább részben pótlandó, rövid válogatott bibliográfiát adunk (lásd: 282-283. oldal) a tatárok iránt bővebben érdeklődők dolgának megkönnyítésére.

A tatár név használatának és sajátos értelmezésének van egy magyar vonatkozása is, melyről eddig nem szóltunk. *Vámbéry Ármin* – aki a múlt század második felében zajló, ún. ugor-török háborúban a magyarok török eredete mellett foglalt állást – bevezette a szakirodalomba a *török-tatár* terminust. Vámbéry ezt az elnevezést a török nyelvcsalád egészére alkalmazta a török szó pontosításaként, minthogy ez utóbbi mind a nyelvcsaládot, mind az egyes nyelvet jelenti nyelvünkben. A terminust ilyen értelemben nem használja már a szakirodalom, csupán tudománytörténeti érdekesség.

Most pedig vizsgáljuk meg, hogy mit őrzött meg saját történelméből a kazáni tatár népi hagyomány a folklór sajátos eszközei által.

Kötetünk első három meséje a sztyeppék nomádjához vezet bennünket. Szemléletes képet kapunk arról a korról, amikor a

vagyont a jószág, az állatállomány jelentette. *Dután vitéz* apja a feleségeivel hozományba kapott jószág által lett gazdag, *Ejgeli vitéz* apjának viszont épp azért volt olyan fontos a ménesek felkutatása, mert a ménesek fogyatkozásával a gazdagság fogyatkozott. Az emberek többsége nem védett helyeken lakott, hanem állataikat legeltetve vándorolt. *Dután vitéz* testvéreivel azért megy új hazát keresni, mert túlnépesedett legelőiken már nem tudják eltartani magukat. A természettel szoros kapcsolatban és a legyőzéséért egyúttal harcban álló nomádok élete gyakran lovuk ügyességétől, gyorsaságától függött. A táltos ló az epikus hősmesében is központi helyet kap: *Dután vitéz* saját, szélnél is sebesebb táltosán kívül még *Tel-Konggiz* is segíti. Az sem véletlen, hogy *Dzsalma*-tól két *Zófej* nagyságú aranyat kap. A ló mellett azonban legalább annyira fontos volt a nagy testi erő és a kivételes fizikai képességek kifejlesztése. Ez utóbbiak illusztrálására a példák tömkelegét kapjuk három mesénkben. *Ejgeli vitéz*nek már a bölcsőben megnyilvánult hatalmas ereje, „...úgy megszorította apja ujját, hogy a padisah csak erővel tudta visszahúzni”. *Kamir batir* vasfarkóval nyomorítja meg játszótársait gyermekkorában, amiért végül el kell mennie a falujából, *Dután vitéz* süldő ifjanc, mikor szétveri a palota testőrségét. Az ilyen legények méltán viselhették a *vitéz* melléknevet, mely a hős nomádok díszítő jelzője volt. (A *vitéz* jelentésű szó tatárul *batir*, a magyar *bátor* szó etimológiailag összefügg vele.) Azonban hőseink segítőtársai sem akármilyen emberek, mindegyik valami olyan teljesítményre képes, amely révén legyőzi szintén gyakori harci versengéshez szokott, hozzá méltó ellenfelét. A testi erő összemérésének, a bajnokok szüntelen versengésének a nomád népek nagy jelentőséget tulajdonítottak. *Dután vitéz* esküvőjét is versenyekkel teszik ünnepélyesebbé. *Könekej* apja meg is üzeni *Dután*nak: „Padisahi lakodalom készül itt, ne siess, légy türelemmel! Sok népet kell meghívni, küzdőteret kell előkészíteni, lovak fognak versenyezni, bajnokok fognak megküzdeni.” A mongolok a mai napig megrendezik az íjászversenyeket, mely szokás gyökerei az ő esetükben is a nomád korra nyúlnak vissza. Első három mesénkben is előfordul már a padisah (*path*), a vezír (*vazir*), az ördög (*diyü*) és a gonosz (*pari*). Ezek a perzsa elemek itt még csupán külső kellékek, későbbi

rárétegeződés a nomád hősmese vázára. Hanem amikor az arabok hódítása nyomán a mohamedán vallás a Közel-Keletről a Volga-vidékig terjed, a terület lakosságát nagyon erős arab-perzsa kulturális hatás éri. Ez a hatás megnyilvánul az iszlám hitre tért lakosság szókincsének jelentős mennyiségű arab-perzsa jövevényszóval való gazdagodásában csakúgy, mint a nagy múltú perzsa irodalom szókinccsé válásában, műfajainak, formáinak utánzásában. A korai török irodalmakat és irodalmi nyelveket mind igen szoros szálak fűzik hozzá. Noha az irodalmat nem az egyszerű nép művelte, a hatás az Arany Horda néptömegeit sem kerülte el: Az *Ezeregyéjszaka meséi* révén az arab és perzsa kultúra – sokszor átértelmeződve, gyakran csak a motívumok szintjén – beépül a török folklórra. A kazáni tatár mesekincs nagyobb részét az ilyen mesék alkotják, válogatásunkban is jelentős helyet foglalnak el. Előfordulnak közöttük varázsmesék, ezeknek szép példái kötetünkben *A három galamb* és a *Zöhre* címűek. Ez utóbbit választjuk ki annak bemutatására, hogyan vált az idegen motívumokból álló történet tatár mesévé. A nyitó kép – a folyóban fürdő lányok, majd a kérő megjelenése kígyó képében – ismert motívumai a nemzetközi mesekincsnek. Ami azonban ezután következik, a tengerbe való alámerülés, a tengerfenéken létező város, a benne dolgozó ördögök háttérre egyszerűsödött változata *Az Ezeregyéjszaka meséi* „*Szárzaföldi Abdallah és Tengeri Abdallah*” történetének. Abban a mesében a szegény halász története foglalja keretbe a tengerfenék leírását, ahol a részletek is fontos szerepet kapnak: a tengerfenék hegyein és dombjain korallerdők nőnek, az erdőkben virág, gyümölcs, madár, bivaly vagy kutya formájú halak úszkálnak, smaragdbarlangokban halfarkú lányok laknak. Külön van muzulmánok városa, de van keresztények és zsidók városa is, sőt létezik asszonyok országa meg férfiak országa. A perzsa mesében a leírás a perzsáknak a tengerfenékről alkotott képzetét tükrözi, mely kerek egész, és szervesen tartozik a mesébe. A tatár mesében csak a tengerfenék lakóiról történik említés, akik azonban az *Ezeregyéjszaka* más történetéből kerültek ide (a gonoszok), a mese központjában a gazdag, szép, de elvarázsolt ifjúhoz ment lány története áll, akit anyja önzése tesz boldogtalanná. (Ez a motívum szintén közkedvelt a nemzetközi

mesekincsben, sok változata él.) Az asszonyok országa, amelyet az Abdallah-történet alapján várnánk, másik tatár mesében ölt alakot, de nem a tengerfenéken, hanem a szárazföldön. Ez a másik mese *Az aranyhal* címet viseli, és szintén szerepel válogatásunkban. Noha Zöhre történetének elemei más népek folklórában gyökereznek, a mese jelen formájában a tatár folklór szülötte. Az arab-perzsa hatást mutató mesék között igen gyakori a nép kiszolgáltatottságát ábrázoló alábbi séma: a padisahnak különös, vagy közönséges ember számára teljesíthetetlen kívánságai támadnak. Megjelenik a szegény, de okos és ügyes fiatal legény, aki a maga vagy a korábban melléje szegődött segítőtársak jóvoltából teljesíti a padisah három kívánságát. Igen ám, de a vezírek féltékenyek a legényre, megpróbálják ármány útján elveszejtetni. Ő azonban leküzdi az újabb akadályokat is – nemritkán a túlvilág erőit, ördögöket, dzsinneket vagy gonosz szellemeket győzve le vagy állítva szolgálatába. Ezek a lények a korábbi török pogány vallásban, a sámánizmusban ismeretlenek voltak. A tatár népi tudatban az ördög, dzsinn és gonosz szellem funkciója nem is oly differenciált, mint *Az Ezeregyéjszaka meséi-ben* – ezek megjelenésükben sem absztrakt szellem formájúak, hanem nagyon is emberiek. Akár be lehet helyettesíteni egyiket a másik helyére – ami olykor megesett a mesélőkkel. A kazáni tatár nyelvben a diyü és peri összevont alakban is él (*diyü-parilar*), a gonosz lények gyűjtőfogalmának kifejezésére. (A *pari* szó a perzsában eredetileg *jó* szellemet jelent.) Az arab-perzsa hatást tükröző meséknek ez a második csoportja, noha szerkezetükben hasonló mesékből áll, a feladatok változatossága, teljesítésük eltérő módja és a csodás elemek nagy gazdagsága révén igen sokszínű.

A letelepült mohamedán földművelő lakosság későbbi meséiben és az állatmesék egy részében is már csak jelzésszerűen villannak fel a mohamedán elemek. *A kakaspadisah* című mesét csak a kakas titulusainak mohamedán körökben elterjedt jellege alapján soroljuk a mohamedán mesékhez, tartalma alapján akármilyen vallású nép meséje is lehetne. *A furfangos róka* esetében a mulla csak a muzulmán háttérrel adja a történéshez.

A mesék jelentős mennyiséget kitevő másik csoportjában a jelzések sincsenek már jelen, teljesen előtérbe kerül a nép életének

realisztikus ábrázolása. Népen az elnyomott parasztságot értjük, melynek a 14. századtól tagja a tatár uralom alatt élő nem tatár volgai lakosság is. A realiztikus mesék elemei közül számos a Volga-vidék más népeinek folklórában is fellelhető. Az emberevő mostoha motívuma például – mely kötetünkben a *Rózsavirág* című mesében fordul elő – a csuvas, baskír, cseremis, mordvin népi szellemi hagyatéknak is része.

Az utolsó hatás, mely a kazáni tatár folklórt érte, az orosz volt. Ennek első szakaszában, az erőszakos térítések nyomán elkülönült a keresztény tatár réteg. A keresztény tatárok nagyobb része azonban hosszú ideig nem tudott elszakadni korábbi vallásától, szokás- és hiedelemvilágától. Az újonnan rájuk kényszerített vallást idegennek találták, folklórájukban gúnyolták, lázadtak ellene. Nemhiába mondja mindig *Ubir-Táz* vadászatról hazatérve, hogy a pap jószágát ejtette el, de az sem véletlen, hogy gonosz sógornőivel szemben egy *sürele* szolgáltat igazságot – szó sincs isteni igazságtételről.

Az orosz hatás a mohamedán hiten maradt kazáni tatárok mesekincsében későn jelentkezik. A *Keten Ivanics* c. mese ugyan az orosz folklórból került a tatárba, de általában a mesék vagy szüzsék teljes átvétele helyett csak a felületes orosz hatást figyelhetjük meg. A *vitéz katona* hazafelé menet egy orosz faluba tér be éjszakára, és miután megmenti a falu népét, a *sztárosztá*hoz megy el, hogy beszámoljon a történetekről. Csak ezekből az utalásokból tudunk az oroszok jelenlétéről, melyek azonban a mese lényegét nem befolyásolják. Nagyon érdekes utolsó mesénk, *A kovács fia*. A régi arab-perzsa formában a 19. század végi, 20. század eleji történelem tárul elénk. A kovács fia – noha ő is a padisah három feladványa megoldásának útját járja be – már *gőzhajót* akar indítani a Volgán, *vasutat* építeni a parton. A tatárok ezeket a technikai vívmányokat a 19. században Oroszország kapitalizálódásának idején ismerik meg az oroszoktól. De nem csak emiatt keltezzük a múlt századra a mese ábrázolta valóságot: más társadalmi viszonyok tükröződnek benne, mint az előző mesékben. A kovács ugyan kiszolgáltatottságot érez, és retteg a padisah dühétől, de ez csak hangsúlyozza a kontrasztot közte és a fia között. A fia csupán józan észére és *hasonszőrű* társaira támaszkodik a padisahhal szemben – csodás

erőkre már nincs szükség, a mesés elemek háttérbe szorulnak. Annál erősebb viszont a realiztikus elem, az uralkodó tekintélyének rombolása, az osztályharc erősödésének a mese eszközeivel történő kifejezése. A harc eredménye mesében és valóságban egy: a nép megdönti az önkényuralmat. A kovács fia nem a padisah lányát, hanem a *szakács lányát* veszi feleségül. A hatalom a nép kezébe kerül.

Szólnunk kell néhány szót a tatár mesekutatásról is. A kazáni tatár mesegyűjtés első és kiemelkedő alakja *Bálint Gábor*. Kara György, aki 1973-ban újra kiadta Bálint keleti leveleit és fontosabb jelentéseit, ezt írja Bálint életének első három évtizedéről: „Szentkatolnai Bálint Gábor (Gábriel Bálint de Szentkatolna, G. BALint– Illyés) 1844. március 13-án született, kálvinista, székely katonacsalládból Erdélyben, Kézdivásárhely mellett, a Háromszék megyei Szentkatolnán. Középiskolás korától foglalkozott török és arab nyelvvel, később Bécsben tanul jogot, és az ottani Keleti Akadémián próbálkozik, de sikertelenül, aztán Pesten jogászhallgató, majd nevelőségből és kedvenc keleti nyelveinek él, közte a mongolnak és a mandzsunak, Vámbéry és Budenz segítségével. Fogarasi János ajánlatára a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága küldi ki őt a finnugor és az altáji nyelvek helyszíni tanulmányozására... 1869 nyarán hagyta el Magyarországot. Szentpétervárott Castrén, a nagy finn úttörő gyűjtésének gondozójától, Schiefnertől, Vasziljevától és más neves keletkutatóktól tanul (többek közt kínaiul és finnül). Egy év előkészület után Kazánba utazik, a volgai tatárokhoz. Ilminszkij tanácsára egy keresztény tatár iskolában kezdi munkáját, melynek eredményét a *Kazáni tatár nyelvtanulmányok* három kötetében (nyelvtan, szótár és a ma már népköltés-történeti emlék számba menő népdal-, mese stb. gyűjtés), élete ma is értékes, fő művében adta közre (Budapest, 1875-1877).” Bálint gyűjtésén kívül még három jelentős kazáni tatár mesegyűjtemény lát napvilágot az Októberi Forradalom előtt. Az egyiket a jeles turkológus, *N. F. Katanov* bocsátja közre, a másik *Kajum Nasyri*, a nagy tatár író és tudós gyűjtése. Nasyri és Poljakov egyben a tatár összehasonlító mesekutatás megalapítói is. A harmadik kötet gyűjtője és szerkesztője *G. Raxim*. A tatár szájhagyomány lejegyzésének más

magyar vonatkozása is van, Kunos Ignác 1915-18 között az egri fogolytáborban jelentős mennyiségű kazáni, krími és miser tatár népdalanyagot jegyzett le. A tatár folklór gyűjtése, tudományos vizsgálata a Szovjetunióban csak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után öltött nagyobb méreteket. A hatvanas évekig további hat kazáni tatár meséskötet jelenik meg tatárul, velük párhuzamosan pedig több tatár meseválogatás orosz fordításban. A SZU Tudományos Akadémiája Kazáni Filiáléja számos néprajzi expedíciót szervezett a Tatár ASZSZK határain kívül élő – a 18-19. században kitelepített, vagy az iparosított területek vonzáskörébe került – tatár csoportok mesekincsének feljegyzésére. Az összes eddig nyomtatásban megjelent meseanyag és az expedíciók eredményezte új, kéziratos gyűjtések felhasználásával indult meg 1977-ben a nagy vállalkozás: a Kazáni Filiálé Folklórcsoportja megkezdte a mesekincs újrakiadását. Az első két kötet, mely az állatmeséket, hősmeséket és realiztikus meséket tartalmazza, már megjelent. A legendákat, népi anekdotákat felölelő kötetek előkészületben vannak. A már megjelent első kötetek abban különböznek minden eddigi mesekiadástól, hogy egy helyütt hozzák az összes variánsokat, és értékes tudományos apparátus csatlakozik minden meséhez.

A tatár mesék magyarra fordításában a szegedi József Attila Tudományegyetem Altajisztikai Tanszéki Csoportjának oktatói és altajisztika szakos egyetemi hallgatók vettek részt. A fordítói munka a tanszék vezetőjének, *Róna-Tas András* professzornak az ösztönzésére indult meg, aki nemcsak megszervezte, hogy a fordítók közül néhányan a Kazáni Állami Uljanov Egyetem *D. G. Tumaseva* professzorasszony által vezetett tatár nyelv és irodalom tanszékén, sajátíthassák el a tatár nyelvet, hanem ő maga is részt vett a munkában. A tanszékünkön folyó kollektív munka első gyümölcse az 1977-ben ugyanebben a sorozatban napvilágot látott csuvas meséskönyv. E hagyományteremtő munka folytatása jelen kötetünk.

Válogatásunk a második tatárról magyarra fordított mesekiadás. Tisztelettel adózva Bálint Gábor úttörő munkájának, kötetünkbe az általa gyűjtött keresztény tatár mesék közül is felvettünk néhányat (főleg azokat, amelyek csak az ő gyűjtéséből

ismertek). Ezeket a meséket újra kellett fordítanunk, mert Bálint filológiai fordítása irodalmi népszerűsítésre nem alkalmas. Kötetünk meséinek további forrásai azok az új tatár mesekiadások, melyekről már fentebb szóltunk. A második kötetet a könyv megjelenése előtt kéziratból dolgoztam fel 1978 tavaszán, kazáni tanulmányutam során. Megköszönöm *Ilbarisz Nadirov-nak*, a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Kazáni Filiáléja Folklórcsoportja vezetőjének, a szerkesztőbizottság elnökének, hogy hozzáférhetővé tette számomra a kéziratot. Hálám fejezem ki Halide Gatinának, a Folklórcsoport azóta nyugalmazott munkatársának, az új mesekiadások egyik szerkesztőjének, hogy értékes tanácsaival mind a helyszínen, mind később levelezés útján készségesen segítette munkámat.

Szeged, 1979. december 15.

Agyagási Klára

A MESÉKBEN ELŐFORDULÓ IDEGEN SZAVAK MAGYARÁZATA

ara: hajításnyi táv

araki: pálinka

basmak: cipő

csakrim: verszta, 1067 m

csaíma: turbán

csapán: kaftánszerű hosszú felsőkabát

csirek: űrmérték, 3 l

dombra: pengetőhangszer

ezan: az az ének, amivel a müezzin imára szólítja a muzulmánokat

imám: mohamedán pap

kadak: súlymérték, 0,41 kg

keszel: cibere

köjente: átalvető

kurdj: dudaszerű hangszer, melyet üreges szárú növényekbe készítenek

medresze: mohamedán iskola

mulla: mohamedán pap; tanító

namaz: a hívő muzulmánok naponta ötször kötelező imája

piláf: rizses hús

sürele: erdei manó

szaráj: palota

százsény: orosz hosszmérték, 2,13 m

sztroszta: falusi bírószer

tarantdsz: rugózatlan fedett utazókocsi

teharet: a muzulmánok imája előtti kötelező mosdás

tubái: nyakba akasztható háncskosár